

**EGE BÖLGESİ'NDEKİ TARİHİ BANKA
YAPILARI (1915 – 1930)**

**Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı**

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Umut Devrim GENÇ

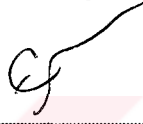
109657

Şubat, 2001

İZMİR

Yüksek Lisans Tezi Sınav Sonuç Formu

Umut Devrim GENÇ tarafından Doç. Dr. Eti Akyüz LEVİ yönetiminde hazırlanan “Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapıları (1915-1930)” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Eti Akyüz LEVİ

Yönetici

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

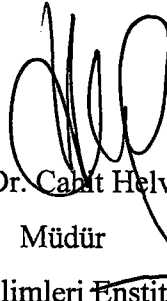
Doç. Dr. Hülya Koç

Jüri Üyesi

Yard. Doç. Dr. Yasemin SATAR

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Cahit Helvacı

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın yürütülmesinde değerli desteği ve yönlendirmesiyle etkili olan danışmanım Doç. Dr. Eti Akyüz Levi'ye, incelediğim tüm banka şubelerinin müdürleri ve diğer çalışanlarıyla birlikte, çok yönlü katkılarından dolayı T.C. Ziraat Bankası İzmir Bölge Müdürlüğü İnşaat Emlak Dairesi'ne, büyük ilgi ve çaba gösteren Osmanlı Bankası Tarihi Araştırma Merkezi personeline, bilgi ve deneyimleriyle araştırmamı sonuçlandırmamda yardımcı olan İş Bankası Ege I. Bölge Müdürlüğü İnşaat Emlak Servisi Baş Mimarı Sayın Nilay Temizcan'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın iki yıllık süreci boyunca anlayış göstererek, yardım ve desteklerini esirgemeyen, başta sevgili eşim Barış olmak üzere, tüm aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Ege Bölgesi'nde 1915-1930 yılları arasında yapılmış tarihi banka yapılarının belirlendiği ve mimari özellikleriyle incelendiği bu çalışmada, I. Ulusal Mimarlık Akımıyla biçimlenen dönem mimarisinin gelişimi ve sözkonusu yapılara etkisi de ele alınmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik, politik alanlarda gerileme sürecinde bulunduğu 18. ve 19. yüzyıllar, yabancı sermayenin etkisiyle toplumsal ve kültürel değerlerin de yitirilmesine neden olmuştur. Özellikle III. Selim'in hükümdarlığı döneminde, başta askeri alanda etkili olmak üzere gerçekleştirilen yenileşme hareketleri, batı kültürünün mimarlığa da yansımada önemli rol oynamıştır. 19. yüzyılda özellikle İstanbul'da, kışla, okul, gar gibi büyük boyutlu yapıların inşa edilmesiyle, Osmanlı mimarlığı, eklektisizm akımıyla biçimlenen farklı işlevdeki yapı türleriyle karşılaşmıştır.

Batıda 18. yüzyılda gelişen ve Osmanlıda geç de olsa yabancı mimarların etkisiyle ortaya çıkan tarihçilik akımı, İstanbul'un birçok köşesine heybetli yapılarla yayılmıştır. Taşkışla (Şekil 2.1), Kuleli Askeri Lisesi (Şekil 2.2), Çırağan Sarayı, Haydarpaşa Garı (Şekil 2.3) başlıca örneklerdir. Dönemin önemli isimlerinden mimar Alexandre Vallauray, Haydarpaşa Lisesi, Arkeoloji Müzesi (Şekil 2.4), Galata (Şekil 2.5) ve Eminönü Osmanlı Banka binalarının tasarımını gerçekleştirmiştir. Bir diğer etkili mimar olan Alman Jachmund ise başta Sirkeci Garı (Şekil 2.6) olmak üzere farklı işlevlerde, batı mimarlığı ve yerel etkilerin birarada görüldüğü yapılar inşa etmiştir.

20.yy başlarına dek süregelen batı egemenliğindeki toplumsal değişimlere karşı ortaya koyulan ulusçuluk akımı, İttihat ve Terakki Örgütü'nün söylemleriyle her alanda etkisini kısa zamanda göstermiştir. 1908 II. Meşrutiyet dönemi sonrasında,

Ziya Gökalp ve arkadaşlarının çalışmalarıyla Türk Ocaklarının kurulmasıyla bir çatı altında toplanan ulusçuluk eylemlerinin mimarideki yansıması, dönemin az sayıdaki mimarının uygulamalarıyla yurdun birçok köşesinde iz bırakmıştır. Özellikle Kurtuluş Savaşı sonrasında kentlerin yeniden geliştirilmesine yönelik kamusal yapı ihtiyacı, ulusal mimarlık akımıyla biçimlenen tasarımlarla karşılanmıştır.

I. Ulusal Mimarlık Döneminin yaygınlaşmasında önemli rolleri bulunan, batı eğitimleri sonrasında yurda dönmüş olan, mimar Kemalettin Bey ve mimar Vedat Tek, başta İstanbul ve Ankara'da olmak üzere çok sayıda yapı tasarlamışlardır. Kemalettin Bey'in önemli eserleri arasında Laleli Harikzedegan Apartmanı (Şekil 2.9), Gazi Eğitim Enstitüsü (Şekil 2.8), Ankara Vakıf Apartmanı belirtilebilir. Vedat Bey ise, Sirkeci Büyük Postane (Şekil 2.12), Ankara Palas (Şekil 2.10), Haydarpaşa İskelesi (Şekil 2.11) yapılarını gerçekleştirmiştir.

I. Ulusal Mimarlık Akımının, batılı mimarların yerel mimariyle çakışmayan eserlerine karşı gelişen tepkiyle ortaya çıktığı belirtilebilir. Bu bağlamda, dönem mimarisinin esas amacı Osmanlı-Türk mimarlığının tekrar canlandırılması ve sanatsal değerinin korunması yönünde oluşmuştur. Bu hedef doğrultusunda gerçekleştirilen tasarımlar, Osmanlı ve Selçuklu mimari öğelerinin her işlevdeki yapıda kullanılmasıyla sonuçlanmıştır. Plan şemasının ikinci derece önemli sayıldığı çalışmalarda cephe düzeni, her katta farklı biçimlerin ve bezemelerin yansıtıldığı 'eklektik' stilden öteye gidememiştir. Yapıların en belirgin özellikleri, köşe kuleleri, çıkıntılar, simetrik cephe düzeni, yoğun süsleme öğeleri, kemer kullanımının yaygınlığı, taş kaplamalar ve geniş saçaklar olarak belirtilebilir.

1909-1930 yılları aynı zamanda, 'Milli İktisat Dönemi'ni kapsamaktadır. Batı sermayesinde gelişen Osmanlı ekonomisinde, milli servetin geliştirilmesine ve üreticilerin haklarının korunmasına yönelik ulusal bankacılığın ilk adımları bu dönemde atılmıştır. 1856'da kurulan Fransız sermayeli Osmanlı Bankası'nın ve diğer yabancı bankaların etkisini kaldırma çabaları, 1863'te Ziraat Bankası'nın faaliyete geçmesiyle başlamıştır. Sözkonusu dönemde ise, yurdun birçok bölgesinde küçük

yerel bankalar açılmıştır. Bunların bir kısmı farklı isimlerle günümüzde de görevlerine devam ediyor olmasına karşın, çoğunluğu kısa sürede kapanmıştır.

İncelenen süreçte Ege Bölgesi'nde birçok yerel banka kurulmuş olmasına, aynı zamanda İstanbul merkezli bankaların şubeler açmış olmasına karşın, günümüzde sözkonusu dönemde yapılmış on tarihi banka yapısı bulunmaktadır.

Ege Bölgesindeki beş farklı ilde belirlenen banka yapıları, çalışmada kullanılan kodları ve yapım tarihleri şöyledir:

İzmir:

- İZM-01: Osmanlı Bankası, 1926
- İZM-02: Banca di Roma ve Amerikan Konsoloshanesi – bugünkü Vakıflar Bankası binası, 1931
- İZM-03: Ziraat Bankası, 1931
- İZM-04: Banca Commerciale Italiana – T.E.B. binası, 1927
- İZM-05: İş Bankası – yıkılmış, 1925;

Manisa:

- MAN-01: Ziraat Bankası Zirai Krediler Binası, 1929;

Aydın:

- AYD-01: Ziraat Bankası, 1929
- AYD-02: Milli Aydın Bankası Tarişbank, 1931;

Kütahya:

- KÜT-01: Ziraat Bankası, 1929;

Balıkesir, Edremit:

- ED-01: İş Bankası, 1929.

İncelenen banka yapılarına ilişkin tarihsel bilgiler, mimari analizler ve açıklamalar, bölüm dört kapsamında kataloglar biçiminde sunulmuştur. Yapılan değerlendirmeler, ulusal mimarlık dönemi sürecinde inşa edilmiş olmalarına karşın, yapıların çoğunluğunda yalın çizgilerin hakim olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuç, yapım tarihlerinin sözkonusu akımın son yıllarını göstermesine

bağlanabilir. Ancak, yapıların hemen hepsinde görülen ortak özellikler de yadsınamaz. Bunlara örnek olarak köşe vurguları, giriş konumları, müşteri holünü üstten aydınlatan galeri boşlukları, simetrik cephe düzeni içerisinde yatayda ve düşeyde etkili biçim arayışları belirtilebilir.

Bu değerlendirmelerin yanısıra, çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen bir diğer unsur yapılardaki değişiklikler doğrultusunda özgün niteliklerini korumaya yönelik önerilerin belirlenmesi olmuştur. Gelişen bankacılık sistemindeki farklı mekan ihtiyaçları, yapıların özellikle plan bazında özelliklerini kaybetmelerine yol açmıştır. Çeşitli sebeplerle yapılan onarımlarda, özgün yapı elemanlarının ve diğer karakteristik öğelerin yitirilmesini önleyecek titiz çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yapıların tarihsel değeri ve mevcut durumuna yönelik analizler, restorasyon uygulamalarının öncelikli aşamasını oluşturmaktadır. Koruma bilincinin kullanıcılar ve mimarlar tarafından benimsenmesi, yapıların kültürel değerlerinin sürekliliğini sağlayan önemli bir unsurdur.

Çalışma, üzerine kısıtlı araştırmalar yapılmış olmasına karşın uzun süreçteki sosyal, ekonomik etkilerin izlerini taşıyan güçlü bir dönem mimarlığının, Ege Bölgesindeki yansımalarını banka yapıları üzerinde ortaya koymaktadır. Modern mimarlığa geçiş evresinde yapılmış olan banka binaları, dönemin simge eserleri olmaları nedeniyle korunması gerekli tarihsel değerleri barındırmaktadırlar.

ABSTRACT

In this study, the architectural characteristics of historical bank buildings built in Eagean Zone between 1915 – 1930 are reviewed and the affect of I. National Architecture Trend on this period's architecture is taken into consideration.

Ottoman Empire's economical and political regress related with foreign capital in 18th and 19th century had negatively affected the social and cultural values. Especially when III. Selim was emperor, renewal in the military area and western culture had also effects on architecture. In 19th century in Istanbul, big buildings like school, train station, barrack had been constructed. It's also observed that there are different buildings under the trend of eclectism.

From the period's important architects, Alexandre Vallauray designed; Haydarpaşa High School, Archeology Museum (Figure 2.4), Galata (Figure 2.5) and Eminönü Ottoman Bank buildings. Architect Jachmund had composed the western architecture and local affects together in his buildings like Sirkeci Train Station (Figure 2.6).

Nationalist Trend which resisted against western sovereignly showed its reflections in every platform with the speech of 'İttihat ve Terakki' Organization. At 1908, Nationalist actions got together under the organization of 'Türk Ocakları' by Ziya Gökalp and his friends' studies. After that; a few number of period's architectural applications had tracks all around Turkey.

Architect Kemalettin Bey and architect Vedat Tek who had education in western countries, had a great influence on I. National Architecture Period to become widespread and designed a lot of buildings in especially Istanbul and Ankara. Laleli Harikzedegan Apartment (Figure 2.9), Gazi Education Institute (Figure 2.8), Ankara Vakıf Apartment are taking important places in Kemalettin Bey's designs. Vedat Bey

had designed; Sirkeci Grand Post Office (Figure 2.12), Ankara Palace (Figure 2.10) and Haydarpaşa Port (Figure 2.11).

The period architecture's main objective was; to bring Ottoman – Turk architecture into life and to protect it's values. The designs in this concept let Ottoman and Seljuk architectural constituents to be used in every type of buildings. The clearest properties are; corner towers, cantilevers, simetric facade order, common use of arch and ornament, stone coating and wide fringes. The period's facade characteristics are no different than eclectic style.

The national banking policy had started between 1909 – 1930 when Ottoman economy was developing by the power of western capital. At 1863, Ziraat Bank was founded to decrease the affects of foreign banks like Ottoman Bank, which was founded at 1856 by French capital. In these years, many small local banks started to work in different parts of Turkey. Many of them disapperaed regardless a few remains under different names as of today.

Although many local banks founded in the reviewed period in Eagean Zone and many banks from İstanbul had established branches, only ten historical bank buildings exists from that period today.

The reviewed bank buildings in five different cities of Eagean Zone are as follows with their codes and foundation years:

İzmir:

- İZM-01: Ottoman Bank, 1926
- İZM-02: Banca di Roma ve American Consulate – today's Vakıflar Bank building, 1931
- İZM-03: Ziraat Bank, 1931
- İZM-04: Banca Commerciale Italiana – T.E.B. building, 1927
- İZM-05: İş Bank – not existing today, 1925;

Manisa:

- MAN-01: Ziraat Bank Zirai Krediler Building, 1929;

Aydın:

- AYD-01: Ziraat Bank, 1929
- AYD-02: National Aydın Bank - Tarişbank, 1931;

Kütahya:

- KÜT-01: Ziraat Bank, 1929;

Balıkesir, Edremit:

- ED-01: İş Bank, 1929.

The historical informations, architectural analysis and explanations about the reviewed bank buildings are given in section four. Although these buildings are founded at national architecture period, it's observed that most of them have simple styles. But there are also properties in common like; corner expressions, entrance location, skylight of customer halls and different type of affective formal search at symmetric facade orders.

Apart from these observations, another aim of this study is to figure out the ways of protecting these historical buildings' originalities. The development in banking system caused the need of different units which damaged these buildings' plan properties. Restoration application's first phase should be to analyze the building's historical values and existing situation. The most effective way to protect the buildings' cultural values is to give this protective way of thinking to the architects and users.

This study shows the reflections of social and economical affects of a long term period's architecture on historical bank buildings which has a limited search record in Eagean Zone. These bank buildings keep the historical values that has to be protected and they are symbolic signs of a period which is a bridge between nationalist and modern architecture.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
İÇİNDEKİLER	xii
TABLO LİSTESİ	xv
ŞEKİL LİSTESİ	xvi

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın kapsamı ve amacı	1
1.2. Çalışmanın yöntemi	3

Bölüm 2

1915-1930 YILLARI ARASINDA TÜRK MİMARLIK ORTAMI

2.1. 1915-1930 Yılları Arasındaki Türk Mimarisini Hazırlayan Etkenler	5
2.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Osmanlı – Türk Mimarlığı	5
2.1.2. Türk Ulusçuluk Kavramı ve Ulusal Mimarlık	13
2.2. I. Ulusal Mimarlık Dönemi ve Genel Özellikleri	15
2.3. I. Ulusal Mimarlık Dönemini Sona Erdiren Etkenler	23

Bölüm 3

TÜRK BANKACILIK TARİHİ VE MİMARİSİ

3.1. Osmanlı İmparatorluğunda Bankacılığın Gelişimi	26
3.1.1. 1909-1923 Süresinde Ulusal Bankacılığın Gelişimi	29
3.2. Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı	31
3.3. Ege Bölgesinde Bankacılığın Gelişimi ve Kurulan Yerel Bankalar	33

3.4. Türk Mimarlık Tarihinde Banka Mimarisi.....	35
3.4.1. I. Ulusal Mimarlık Dönemi Banka Yapıları.....	39

Bölüm 4

EGE BÖLGESİNDEKİ TARİHİ BANKA YAPILARI

4.1. Ege Bölgesinde Belirlenen Tarihi Banka Yapıları.....	45
4.2. İzmir.....	49
4.2.1. Osmanlı Bankası A.Ş.....	53
4.2.2. Vakıflar Bankası.....	66
4.2.3. T.C. Ziraat Bankası.....	82
4.2.4. Türk Ekonomi Bankası	92
4.2.5. Türkiye İş Bankası A.Ş.	106
4.3. Manisa.....	114
4.3.1. T.C. Ziraat Bankası – Zirai Krediler Binası.....	119
4.4. Aydın.....	131
4.4.1. T.C. Ziraat Bankası	133
4.4.2. Milli Aydın Bankası T.A.Ş.	141
4.5. Kütahya.....	147
4.5.1. T.C. Ziraat Bankası.....	149
4.6. Edremit (Balıkesir)	163
4.6.1. Türkiye İş Bankası A.Ş.	164

Bölüm 5

EGE BÖLGESİ'NDEKİ TARİHİ BANKA YAPILARININ MİMARİ DEĞERLENDİRMESİ

5.1. Ege Bölgesi'ndeki Tarihi Banka Yapılarının Karşılaştırmalı İncelemesi	172
5.2. Banka Yapılarının Mimari Değerlendirmesi.....	184

Bölüm 6

ÖNERİLER ve SONUÇ

6.1. Tarihi Banka Yapılarının Korunmasına Yönelik Öneriler.....	185
6.2. Sonuçlar.....	188
KAYNAKLAR.....	190
EK I.....	195

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 1909-1923 yılları arasında kurulan ulusal bankalar.....	30
Tablo 3.2 1923-1930 yılları arasında kurulan ulusal bankalar.....	32
Tablo 3.3 Ege’de kurulan yerel bankalar.....	35
Tablo 4.1 Ege il ve ilçelerinde banka şubelerinin açılış tarihleri.....	46
Tablo 4.2 Ege Bölgesi’ndeki Tarihi Banka Yapıları.....	47
Tablo 5.1 Ege Bölgesi’ndeki tarihi banka yapılarının yapım yılı ve mimarları...172	
Tablo 5.2 Ege Bölgesi’ndeki tarihi banka yapılarının plan özellikleri.....	173
Tablo 5.3 Ege Bölgesi’ndeki tarihi banka yapılarının cephe özellikleri.....	175
Tablo 5.4 Ege Bölgesi’ndeki tarihi banka yapılarının cephe süsleme öğeleri....	182
Tablo 5.5 Ege Bölgesi’ndeki tarihi banka yapılarının kütsel özellikleri.....	183

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Taşkışla, 1861.....	6
Şekil 2.2 Kuleli Askeri Lisesi, 1871.....	6
Şekil 2.3 Haydarpaşa Garı, İstanbul, 1909, Mimar Otto Ritter-Helmuth Cuno.....	7
Şekil 2.4 Arkeoloji Müzesi, İstanbul, 1908, Mimar Vallaury.....	9
Şekil 2.5 Osmanlı bankası, Galata şubesi, İstanbul, Mimar Vallaury.....	9
Şekil 2.6 Sirkeci garı, İstanbul, 1890, Mimar Jachmund.....	11
Şekil 2.7 Şeyh Zafir Türbesi, İstanbul, 1906, Mimar D' Aronco.....	12
Şekil 2.8 Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara, Mimar Kemalettin.....	16
Şekil 2.9 Harikzedegan Apartmanları, İstanbul, Mimar Kemalettin.....	17
Şekil 2.10 Ankara Palas, 1908, Mimar Vedat Tek.....	17
Şekil 2.11 Haydarpaşa İskelesi, İstanbul, Mimar Vedat Tek.....	18
Şekil 2.12 Sirkeci Büyük Postana, İstanbul, 1909, Mimar Vedat Tek.....	19
Şekil 2.13 Tekel Başmüdürlük Binası, Ankara, Mimar Mongeri.....	20
Şekil 2.14 PTT Binası, Konya, 1926, Mimar Falih Ülkü.....	21
Şekil 2.15 Etnografya Müzesi, Ankara, 1926, Mimar A. Hikmet Koyunoğlu.....	22
Şekil 3.1 Karaköy Bankalar Caddesi, günümüzdeki görünümü.....	37
Şekil 3.2 Osmanlı Bankası galata Şubesi, galeri boşluğu.....	38
Şekil 3.3 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, zemin kat planı.....	40
Şekil 3.4 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, birinci kat planı.....	40
Şekil 3.5 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, Ankara, 1929, Mongeri.....	41
Şekil 3.6 Osmanlı Bankası, Ankara, 1926, Mimar Mongeri.....	41
Şekil 3.7 İş Bankası, Ankara, 1929, Mimar Mongeri.....	42
Şekil 3.8 İş Bankası, Ankara, yapıdan detay.....	42
Şekil 3.9 İş Bankası, Ankara, zemin kat planı.....	43
Şekil 3.10 Ziraat Bankası, Adana.....	44
Şekil 4.1 Osmanlı Bankası, Uşak, eski şube binası.....	48
Şekil 4.2 Gazi Bulvarı, eski görünümü.....	49

Şekil 4.3 Borsa Sarayı, 1928.....	50
Şekil 4.4 Eski Türk Ocağı binası, 1925, Mimar Necmettin Emre.....	50
Şekil 4.5 Milli Sinema, 1933, Mimar Tahsin Sermet, ön cepheden detay.....	51
Şekil 4.6 Tarihi Banka Yapılarının Kent İçindeki Konumu.....	52
Şekil 4.7 Giriş cephesinin günümüzdeki görünümü.....	53
Şekil 4.8 İlk yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü.....	54
Şekil 4.9 Vaziyet planı.....	55
Şekil 4.10 Müşteri holünün ilk yıllardaki görünümü.....	57
Şekil 4.11 1895'teki şube personeli.....	57
Şekil 4.12 Galeri boşluğundan detay.....	58
Şekil 4.13 Giriş cephesi rölövesi.....	60
Şekil 4.14 Giriş cephesi restitüsyonu.....	61
Şekil 4.15 Yan cephe ve çevresinin eski görünümü.....	62
Şekil 4.16 Yan cephe ve köşe kulesi, günümüzdeki görünümü.....	63
Şekil 4.17 Giriş cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	64
Şekil 4.18 Köşe kulesinden detay.....	64
Şekil 4.19 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	65
Şekil 4.20 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü.....	66
Şekil 4.21 Yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü.....	67
Şekil 4.22 Vaziyet planı.....	68
Şekil 4.23 Banka binası zemin kat planı, özgün proje.....	70
Şekil 4.24 Müdürlük binası birinci kat planı, özgün proje.....	72
Şekil 4.25 İkinci kat planı.....	73
Şekil 4.26 Kuzey cephesi, özgün proje.....	75
Şekil 4.27 Kuzey cephesi, rölöve.....	76
Şekil 4.28 Kuzey cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	77
Şekil 4.29 Kuzey cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	78
Şekil 4.30 İlk yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü.....	79
Şekil 4.31 Müdürlük binası köşe cumbasından detay.....	79
Şekil 4.32 Kuzey cephesi, üst kat pencere detayı.....	80
Şekil 4.33 Batı cephesi, zemin kat pencere detayı.....	80
Şekil 4.34 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü.....	82

Şekil 4.35 Köşe cumbasından detay.....	83
Şekil 4.36 Batı cephesinden detay.....	83
Şekil 4.37 Vaziyet planı.....	84
Şekil 4.38 Zemin kat planı.....	86
Şekil 4.39 Birinci kat planı.....	87
Şekil 4.40 Batı cephesi.....	89
Şekil 4.41 Batı cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	90
Şekil 4.42 Batı cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	90
Şekil 4.43 Kütle etkisi analizi.....	91
Şekil 4.44 Giriş cephesi.....	92
Şekil 4.45 Vaziyet planı.....	94
Şekil 4.46 Zemin kat planı, özgün proje.....	96
Şekil 4.47 Zemin kat planı, restorasyon projesi.....	97
Şekil 4.48 Birinci kat planı, restorasyon projesi.....	98
Şekil 4.49 Boy kesit, özgün proje.....	99
Şekil 4.50 A-A kesiti, restorasyon projesi.....	100
Şekil 4.51 B-B kesiti, restorasyon projesi.....	101
Şekil 4.52 Ön cephe, rölöve-restorasyon projesi.....	102
Şekil 4.53 Giriş cephesinden detay.....	104
Şekil 4.54 Giriş cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	104
Şekil 4.55 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	105
Şekil 4.56 Yapının yıkılmadan önceki görünümü.....	106
Şekil 4.57 Vaziyet planı.....	108
Şekil 4.58 Zemin kat planı.....	110
Şekil 4.59 Birinci kat planı.....	111
Şekil 4.60 R-R kesiti.....	112
Şekil 4.61 Hükümet konağı.....	114
Şekil 4.62 Osmanlı Bankası eski binası.....	115
Şekil 4.63 Akhisar Tütüncüler Bankası, ilk merkez binası.....	117
Şekil 4.64 Tarihi banka yapısının kent içindeki konumu	118
Şekil 4.65 Yapının günümüzdeki görünümü.....	119
Şekil 4.66 Yapı ve çevresinin eski görünümü.....	120

Şekil 4.67 Vaziyet planı.....	121
Şekil 4.68 Zemin kat planı.....	122
Şekil 4.69 Birinci kat planı.....	123
Şekil 4.70 Müşteri holü, tavan detayı.....	124
Şekil 4.71 Eski mobilya.....	125
Şekil 4.72 Şube personeli, 1931.....	125
Şekil 4.73 Ön cephe.....	127
Şekil 4.74 Giriş cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	128
Şekil 4.75 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	128
Şekil 4.76 Arka cephenin görünümü.....	129
Şekil 4.77 Giriş cephesi, üst kat pencereleri.....	129
Şekil 4.78 Giriş cephesi, kütle etki analizi.....	130
Şekil 4.79 Türk Ocağı binası ile eski Aydın'dan bir görünüm.....	132
Şekil 4.80 Tarihi banka yapılarının kent içindeki görünümü.....	132
Şekil 4.81 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü.....	133
Şekil 4.82 Güney cephesi, eski çevresiyle görünümü.....	134
Şekil 4.83 Vaziyet planı.....	135
Şekil 4.84 Güney cephesi.....	137
Şekil 4.85 Güney cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	138
Şekil 4.86 Güney cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	138
Şekil 4.87 Doğu cephesi, eski görünümü.....	139
Şekil 4.88 Doğu cephesi, ek yapıyla birlikte günümüzdeki görünümü.....	139
Şekil 4.89 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü.....	141
Şekil 4.90 Yapı ve çevresinin eski görünümü.....	142
Şekil 4.91 Vaziyet planı.....	143
Şekil 4.92 Doğu cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	145
Şekil 4.93 Doğu cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	145
Şekil 4.94 Giriş cephesi.....	146
Şekil 4.95 Tarihi banka yapısının kent içindeki konumu.....	148
Şekil 4.96 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü.....	149
Şekil 4.97 Yapının eski görünümü.....	150
Şekil 4.98 Vaziyet planı.....	151

Şekil 4.99 Müşteri holü.....	151
Şekil 4.100 Zemin kat planı.....	153
Şekil 4.101 Birinci kat planı.....	154
Şekil 4.102 B-B kesiti.....	155
Şekil 4.103 Ön cephe.....	156
Şekil 4.104 Yan cephe.....	157
Şekil 4.105 Giriş cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi.....	159
Şekil 4.106 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	159
Şekil 4.107 Giriş cephesi, üst kat pencereleri.....	160
Şekil 4.108 Giriş kapısı.....	160
Şekil 4.109 Kuzeybatı cephesi.....	161
Şekil 4.110 Şube personeli, 1930.....	162
Şekil 4.111 Yapının günümüzdeki görünümü.....	164
Şekil 4.112 Vaziyet planı.....	166
Şekil 4.113 Zemin kat planı.....	167
Şekil 4.114 Ön cephe, doluluk-boşluk oranı analizi.....	169
Şekil 4.115 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi.....	169
Şekil 4.116 Yan cephe.....	170
Şekil 4.117 Ön cephe.....	170
Şekil 5.1 İzmir'deki tarihi banka yapılarının ortak özellikleri.....	176
Şekil 5.2 İzmir'deki tarihi banka yapılarının cephe düzenlerinin karşılaştırması.....	177
Şekil 5.3 İzmir'deki tarihi banka yapılarında görülen dairesel payandalar.....	178
Şekil 5.4 Ziraat Bankası yapılarında görülen ortak özellikler.....	179
Şekil 5.5 Ziraat Bankası İzmir ve Kütahya binalarının cephe düzenlerinin karşılaştırılması.....	180
Şekil 5.6 Ziraat Bankası Manisa ve Aydın binalarının üst kat pencereleri.....	181

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın kapsamı ve amacı

Mimarlık, medeniyetlerin toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel değerlerinin yansımaları olarak biçimlenen ve tüm bu etkenlerin geleceğe aktarılmasında öncü olan unsurların başında gelmektedir. Binlerce yıllık geçmişe sahip Anadolu toprakları, bu sürekliliğin en önemli ve en güzel izlerini barındırmaktadır. Tarihi eserlerle birlikte tüm kültürel kalıntılar, antik çağlardan günümüze dek, toplumların ve yaşam değerlerinin değişim ve gelişimini ortaya koymaktadır. Mimarlık tarihi araştırmaları, günümüz mimarlığının, yüzyıllar boyu süren çeşitli akımların ardından nasıl biçimlendiğine ışık tutmakta ve bunun nedenlerinin sorgulanmasına yardımcı olmaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı, tarih içinde her hangi bir dönemde gelişmiş mimarlık akımlarının çeşitli araştırmalara konu olmaması, mümkün değildir.

Osmanlı – Türk mimarlık tarihi araştırmaları genel olarak, Mimar Sinan'a kadar dayanmakta ve sonrasına dair yoğun çalışmalar bulunmamaktadır (Sözen, 1984). Sözkonusu dönemlere ait belgelerin, arşivlerin yetersizliği ve eserlerin birçoğunun yıkılması bu dönemlere yönelik araştırmaları güçleştirmektedir.

Türk mimarlık tarihi içinde 1909 – 1930 yılları arasındaki dönem, farklı uzmanlarca, farklı isimlerle adlandırılmakla birlikte yaygın olarak 'Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' olarak anılmaktadır (Sıkıçakar, 1991). Osmanlının son dönemleri ile Cumhuriyetin ilk yıllarını kapsayan süreçte, Türk mimarlığı ulusçuluk kavramıyla biçimlenen örnekler vermiştir. Bu dönemde inşa edilen yapıların çoğu başkent olarak son yıllarını geçiren İstanbul'da, ve yeni yönetimin yeni başkenti Ankara'da bulunmaktadır.

Eğitimlerini yabancı ülkelerde tamamlayıp yurda dönen, mimar Kemalettin ve mimar Vedat'ın öncülüğünde tüm topluma yayılan bu akım, uzunca bir süre devam etmiş olmasına karşın, genelde olumsuz eleştirilerle anılmakta, ve kısıtlı sayıdaki araştırmalar İstanbul, Ankara ve az da olsa İzmir, Konya gibi büyük şehirlerdeki eserlerde yoğunlaşmaktadır. Ancak, ulusal mimarlık akımı, 1930'lardan önce büyük şehirlerde sona ermekteyken, uzunca bir dönem, "...Kurtuluş Savaşından çıkmış eski yerleşme merkezlerinde, başta kamu yapıları olmak üzere çok sayıda örnek verilmiştir..." (Sözen, 1984, s.32'den, Arif, 1931).

Bu çalışmada incelenen yapılar, belirtilen dönem içerisinde yapılmış olmalarına karşın, yalnızca bir kısmı dönem mimarisine ilgili yayınlarda yer almakta ve değerlendirilmektedir. Araştırmanın amacı, Ege Bölgesinde 1909–1930 yılları arasında yapılmış tarihi banka binalarını tespit etmek, Birinci Ulusal Mimarlık Döneminin genel üslup özellikleriyle ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu sayede, incelenen akımın küçük yerleşim birimlerinde nasıl biçimlendiği de ortaya koyulabilecektir.

"Mimarlığımızda, son elli yıllık gelişmenin anlaşılabilmesi için, kendinden önce dayandığı, en az elli yıllık bir dönemi gözden geçirmek gerekir" (Eldem, 1973, s.5). Eldem'in Cumhuriyetin ilk elli yılında gelişen mimarinin aktarılmasına yönelik değerlendirmesi, tarihsel analizlerin tümü için geçerliliğini korumaktadır. Dolayısıyla, I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin ortaya çıkışı, gelişimi ve özelliklerinin kavranabilmesi amacıyla, Osmanlı'nın son dönemlerindeki gelişmelerin ve mimarlığa etkilerinin araştırmanın kapsamında incelenmesi, kaçınılmaz olmaktadır.

Türk mimarlık tarihinde 'Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi' olarak anılan 1909 – 1930 yılları, Türk İktisat Tarihinde de önemli bir sürece işaret etmekte ve 'Milli İktisat Dönemi' olarak anılmaktadır. Mimarlık ve iktisat gibi birbirinden bağımsız gibi görünen iki alanda ulusal / milli sözcüklerinin kullanılıyor olması, bir tesadüften çok öte, incelenen dönem içerisindeki yaygın bir görüşün göstergesidir. Dolayısıyla 'ulusçuluk' kavramının ideolojik boyutunun yanısıra mimarlık ve iktisat (ve bankacılık) tarihindeki sonuçları bu araştırmanın içinde birarada ele alınmaktadır.

Türk bankacılık tarihinin incelenmesi, 1909 – 1930 yılları arasında ve öncesinde bankacılık alanındaki gelişmelerin banka mimarisine etkilerini de ortaya koyabilmek açısından önemlidir. Aynı zamanda bu inceleme, sözkonusu dönemde ya da öncesinde Ege Bölgesinde kurulan bankaları ve dolayısıyla yapılarını tespit edebilmek açısından da önem kazanmaktadır.

Çalışmanın önemli amaçlarından biri de, bankaların çalışma sistemlerindeki gelişmelere bağlı olarak değişim gösteren banka yapılarının, tarihsel süreçteki ve günümüzdeki biçimlerinin karşılaştırılmasıdır. Bu sayede, tarihi banka yapılarının, günümüzdeki bankacılık faaliyetlerinin ihtiyaçları doğrultusunda, restorasyon projelerinin hazırlanmasına yardımcı olacak önerilerin sunulması mümkün olmaktadır.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Belirtildiği gibi, ulusal mimarlık dönemi ile öncesindeki gelişmeler, 1910-1930 yılları arasında kurulan bankaların tarihçeleri ve dönemin banka yapılarının ortak özellikleri çalışmanın kapsamı içinde yer almaktadır.

Öncelikli hedeflerden biri, konuyla ilgili eserlerde yer almayan yapıların belirlenmesi olmuştur. Bu sebeple, dönemin bankalarıyla bağlantı kurulmuş, arşivler incelenmiş ve ancak günümüzde kullanılmakta olan yapılara ulaşılabilmektedir. Belirlenen yapılar, yerinde yapılan incelemeler ve projeler üzerindeki çalışmalar sonucunda katalog oluşturularak çalışma kapsamında sunulmuştur.

Literatür araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler, tarihsel gelişimlerin ortaya koyulmasına ve incelenen yapılarla ilgili sonuçlara varılmasına yardımcı olmaktadır. Bu veriler doğrultusunda çalışma kapsamındaki tüm yapılar, karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İkinci bölümde ulusal mimarlık dönemini hazırlayan etkenler kapsamında, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki ekonomik, sosyal ve mimari

gelişmeler aktarılmıştır. Bu uzun süreçte ve sonrasında ortaya çıkan mimarlık akımlarının genel özelliklerine, önemli mimarlar ve eserleriyle birlikte yer verilmiştir.

Ulusal mimarlık akımıyla aynı yıllarda gelişen milli iktisat dönemi, öncesindeki gelişmeleri de kapsayarak üçüncü bölümde ele alınmıştır. Sözkonusu dönemlerde kurulan bankaların Ege Bölgesi'nde açmış oldukları şubelere ilişkin bilgiler ve uzun bir süreçte oluşan banka mimarisi de aynı bölüm altında aktarılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte özellikle İstanbul ve Ankara'da inşa edilen ve ulusal mimarinin eserleri olan banka yapıları genel nitelikleriyle incelenmiştir.

Ege Bölgesinde bulunan on ayrı banka yapısına ilişkin detaylı incelemeler bölüm dördte kataloglar biçiminde sunulmuştur. Yapıların karşılaştırmalı incelemesi ise bir sonraki bölümde, plan, cephe ve kütle özellikleriyle ele alınarak aktarılmıştır.

Çalışmanın bütününde elde edilen bilgiler ve incelemeler sonucunda, tarihi banka yapılarının günümüzdeki kullanım sorunları, modern bankacılık anlayışı çerçevesinde belirlenerek çözüm önerileri aktarılmıştır.

BÖLÜM 2

1915-1930 YILLARI ARASINDA TÜRK

MİMARLIK ORTAMI

2.1. 1915-1930 Yılları Arasındaki Türk Mimarisini Hazırlayan Etkenler

Dönemin mimarlık ortamının oluşum nedenleriyle anlaşılabilmesi için, Osmanlı'daki gelişmelerin uzun bir süreç kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Batıda ve Osmanlıdaki Gelişmeler

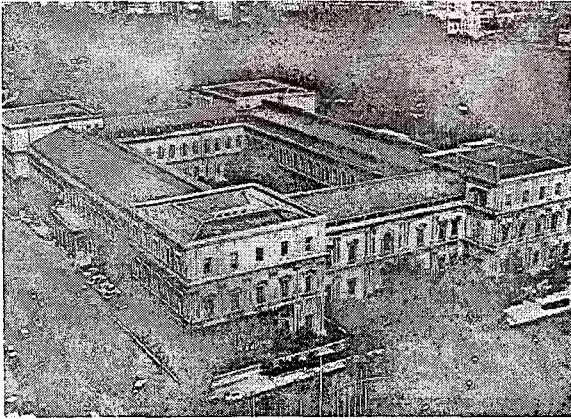
Osmanlı İmparatorluğu'nu çöküşe sürükleyen nedenlerin oluşumu 17. yüzyıl sonlarına kadar dayanmaktadır. 1699'da, Avrupa'nın askeri üstünlüğünü kabul eden ve çeşitli imtiyazlar sunan Karlofça Antlaşması'nın imzalanması, uzun süren gerileme döneminin başlangıcı kabul edilmektedir. Bu tarihten sonra, 18. yüzyılda başta saray çevresinde ve askeri alanda olmak üzere, batı egemenliği kendini göstermiş, 19. yüzyılda ise her alanda kuvvetlenmiştir (Yavuz, 1981).

18. yüzyıl, Endüstri ve Fransız devrimlerinin etkisi ile, toplumsal ve siyasal yönden batıda köklü değişimlerin görüldüğü bir süreçtir. Ulusçuluk akımının bir sonucu olarak sınırların yeniden düzenlendiği bu dönem, batıyla yakın ilişkiler içindeki Osmanlı'yı da etkilemiş; farklı kültürleri bir arada barındıran toplum yapısı, bu güçlü yenilikler karşısında ayakta duramamış ve parçalanma sürecine girmiştir (Sözen, 1984).

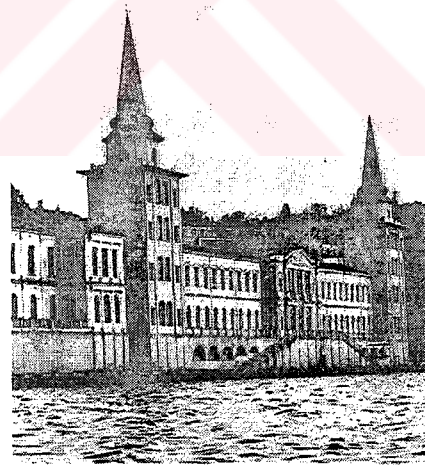
18. yüzyılda gelişen tarihçilik akımı, mimarlık alanında, eski Yunan ve Roma uygarlıklarına duyulan hayranlığın etkisiyle kendini göstermiştir. Sanayi devriminin üretim ve yapı alanlarındaki gelişmelerine karşın, ortaya çıkan farklı işlevlerdeki

yapı türleri de, bu akımın cephe düzenlerindeki yüzeysel etkisiyle biçimlenmiştir. Mühendislik alanındaki yenilikler karşısında, mimarlık ‘yapı süsleme sanatı’ olarak görülmeye devam edilmiştir (Aslanoğlu, 1980). Mimarların yeni malzeme ve teknikleri kullanmamaları, ya da kullanılsa da gizlemeleri, toplumun alışık olduğu yapı düzenini yok etme kaygısına bağlanabilir. Bu dönemde çıkmaza giren ve yeni biçim arayışlarında olan mimarlık ortamı, bilinen formları ve süsleme öğelerini farklı yorumlarla kullanmayı seçmiştir.

Yenilikçi kişiliğiyle tanınan III. Selim’in 1789’da tahta geçmesiyle, neo-klasizm akımı, Osmanlıda da kendini göstermiştir. Bu yüzyılda politik ve ekonomik baskıları gitgide artan batı toplumlarıyla rekabet edebilme isteği, Osmanlı mimarlığının gelişimini etkilemiştir (Alsaç, 1973). Öncelikle askeri alanda başlayan ve diğer kamu kurumlarına yayılan, batıyı örnek alan yenileşme hareketleri, başta İstanbul’da, kentin silüetini değiştiren yapı türlerinin ortaya çıkmasıyla, mimarlıkta da kendini göstermiştir. Daha çok dini yapıların anıtsal olarak inşa edildiği Osmanlı mimarlığı, kışla, okul gibi farklı işlevlerdeki büyük boyutlu yapılarla bu dönemde karşılaşmıştır.

Şekil 2.1 Taşkışla, 1861
(Kaynak: Sözen, 1984, s.7)

Şekil 2.2 Kuleli Askeri Lisesi, 1871
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.69)

1839 Tanzimat Fermanı ile, Hassa Mimarlar Ocağı, etkisini tamamen kaybetmiş, yapılaşma yabancı uyruklu mimarların eline geçmiştir (Yavuz, 1981). 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, İstanbul'da Galata, Eminönü gibi semtlerde görülen büyük ölçekli yapılar, batı akımlarının etkisinde biçimlenirken, yabancı mimarlar, yöresel mimarlığın tarihsel öğelerini de, yüzeysel olarak binalarına işlemişlerdir. Neo-klasizm, neo-gotik, neo-rönesans ve sonunda eklectisizmle gelişen batı mimarlığı, Osmanlı ve Arap mimarisinden alıntılarla bezenmiş, sonuçta üslup karmaşası yaratan yapılar ortaya çıkmıştır. Bu akım, özellikle II. Abdülhamit döneminde yabancı güçlerle işletilen, ulaşım, haberleşme, bankacılık gibi alanlardaki yapıların tümünde kendini göstermiştir (Aslanoğlu, 1980). Ayrıca, "Başta, İstanbul'da, en güzel örneklerini ahşap bezemede gösteren Art Nouveau akımı da, bu yıllarda yaygınlık kazanmıştır" (Sözen, 1984, s.4).

Şekil 2.3 Haydarpaşa Garı, İstanbul, 1909, Mimar Otto Ritter ve Helmuth Cuno
(Kaynak: Sözen&Taşan, 1973, s.74)

Bu dönemin en görkemli yapıları ise, kışla, okul gibi yapı türlerinden sonra gelişen saray mimarisinde görülmektedir. Dönem mimarisine çok yönlü katkıları olan Balyan Ailesi'nin eserleri başlıca örneklerdir: Çırağan Sarayı (1871), Beylerbeyi Sarayı (1865), Dolmabahçe Sarayı (1856).

Sarkis Balyan tarafından 1875'te inşa edilen Akaretler Sıraevleri, Dolmabahçe Sarayında çalışan ağalar için aynı semtte yapılmıştır (Alpasalan, 1998). Osmanlıdaki ilk sıraevler olma özelliğini de taşıyan yapı dizisi, batı mimarlığının biçimlerini taşımaktadır.

1933 tarihli *Arkitekt* dergisinde yayınlanan bir yazıda, yabancı mimarlarca sürdürülen dönem üslubu şu sözlerle anılmaktadır: "...Sanat sahasında yapılan bu hata, Beylerbeyi, Dolmabahçe, Yıldız Sarayları ile Tıbbiye Mektebi ve nihayet şimdiki Beyoğlu'nu meydana getirdi. Yabancı kalfaların üzerinde izi bulunan bu karanlık, zevksiz taş yığınları şehrin en güzel yerlerine yığıldı kaldı..." (*Arkitekt*, 1933, s.263).

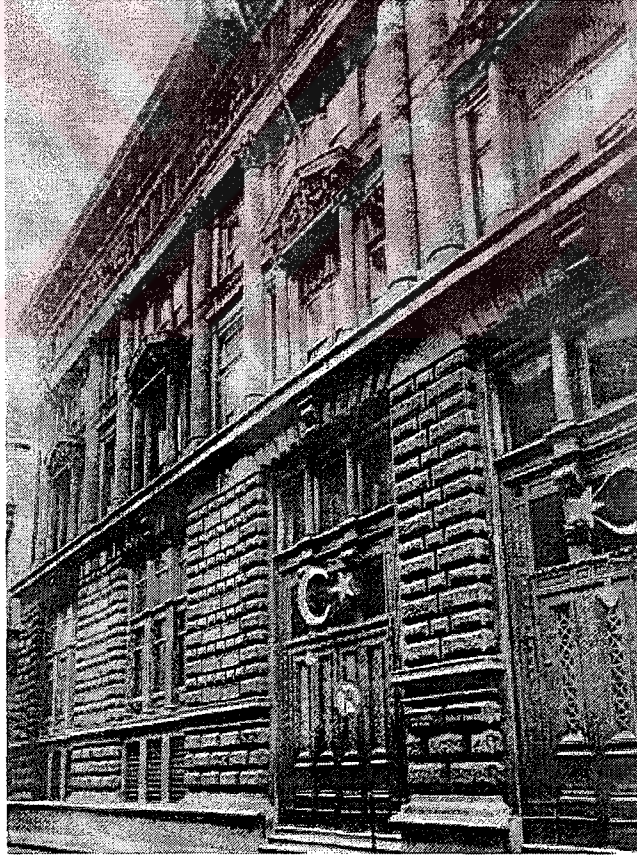
Yüzyıl ortalarından itibaren, görünen görkemli saray yaşamının ardında, hızla gerileyen ekonomik ve sosyal yapı, batıda endüstri alanında süren hızlı gelişmelerin Osmanlı ülkesine ulaşmasını olanaksız kılmıştır. Zaman zaman yeni yapı teknolojileri denense de, batıdaki gelişmelere göre oldukça yetersiz kalmıştır. Ancak dinsel mimarinin boyutlarını aşan yeni yapı türleri ve konut alanında da kullanılan kagir mimarinin yaygınlaşması, Osmanlı mimarlığının gelişiminde dönüm noktası olmuştur.

1882'de kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi ve 1883'de açılan Hendese-i Mülkiye, Osmanlı-Türk mimarlığının gelişimine önemli katkıları olacak kurumlardır. Söz konusu dönemde, İstanbul'da birçok yapı tasarlamış olan Vallaury ve Jachmund, bu okullarda dersler vermiş ve getirdikleri batı etkisindeki tasarım kriterlerini bu sayede yaygınlaştırmışlardır.

Sözü edilen yabancı mimarlardan Alexandre Vallaury, dönemin simgeleri konumundaki Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Galata ve Eminönü Osmanlı Bankaları ile bugün yıkılmış olan Taksim Osmanlı Bankası binalarının tasarımlarını gerçekleştirmiştir.

Şekil 2.4 Arkeoloji Müzesi, İstanbul, 1908, Mimar Vallaury
(Kaynak: Sözen, 1984, s.17)

Şekil 2.5 Osmanlı Bankası Galata Şubesi, İstanbul, Mimar Vallaury
(Kaynak: Eldem, 1999, s.220)

Türk mimarisini incelemesi için Alman hükümeti tarafından gönderilen Jachmund ise, Sirkeci Garı, Sultanhamam Deutsche Orient Bank ile köşk yapıları tasarlamıştır. Sirkeci Garı, yöresel mimari biçimlerin yoğun olarak kullanılmış olması dolayısıyla öne çıkmaktadır. Mimarın, ulusal mimarlık dönemine olan katkıları ise diğer bölümlerde ele alınacaktır.

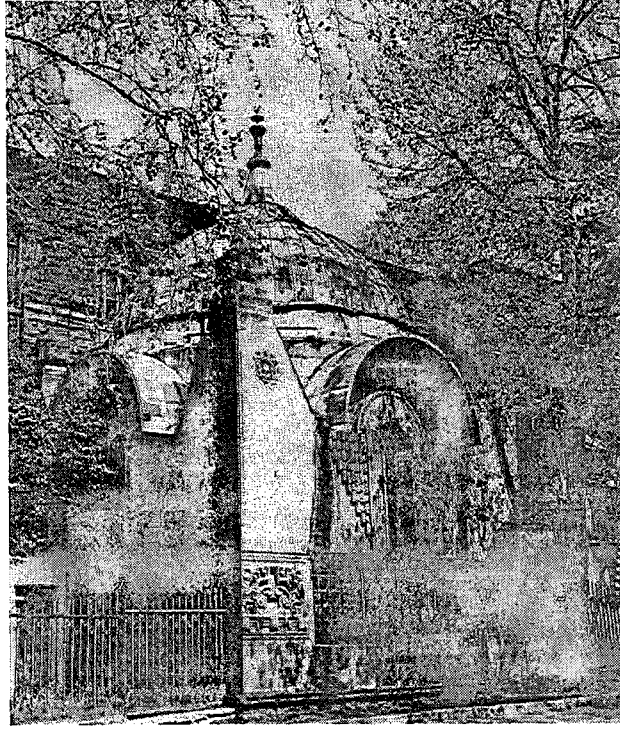
Dönemin bir diğer önemli mimarı, kardeşi Giuseppe ile de uygulamalar gerçekleştiren Gaspare Fossati'dir. Başlıca uygulamaları arasında Ayasofya'nın onarımı, Posta Telgraf Müdüriyeti, San Pietro ve San Paolo Kiliseleri ve Darülfünun yapıları gösterilebilir.

İtalyan, Raimondo D'Aronco, Art Nouveau üslubunun, özellikle İstanbul içinde yaygınlaşmasını sağlayarak, bu dönemde önemli eserler vermiştir. "Vallaury ile yaptığı, Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Lisesi ve Osmanlı Bankası'nın dışında değişik amaçlı birçok yapısı bulunmaktadır" (Sözen & Tapan, 1973, s.57). Diğer yapılarına örnek olarak, Beyoğlu Botter Apartmanı, Beşiktaş Şeyh Zafir Türbe, Tarabya İtalyan Sefareti ve günümüze ulaşamayan Nazime Sultan Yalı ile Karaköy Camisi belirtilebilir.

Osmanlı kentleri, başta İstanbul olmak üzere, batıdan geç tarihlerde gelen, seçmeci üslupla biçimlenmiş yapılarla büyük bir hızla şekillenirken, batıda 19. yüzyılın sonlarında, modern mimarlığın ilk adımları atılmaya başlanmıştır. Toplumsal gereksinimleri göz ardı ederek, biçimsel kaygılarla uzun bir süre kendini gösteren mimarlık ortamına yönelik eleştiriler bu tarihlerde yoğunlaşmış ve yeni kavramlar ortaya atılmıştır. Hızla değişen sosyo-ekonomik ortamlarda inşa edilen farklı yapı türleri, işlevsel mekan tasarımını geri planda tutarken, gelişen yeni mimarlık anlayışı işlevselliğin ön plana çıkartılmasını savunmuştur.

Şekil 2.6 Sirkeci Garı, İstanbul, 1890, Mimar Jachmund
(Kaynak: Sözen, 1984, s.21)

Şekil 2.7 Şeyh Zafir Türbe, İstanbul, 1906, D'Aronco
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.82)

Modern mimarlığın süslemeden arındırılmış, yalın ve işlevsel anlayışıyla teknolojiye açık ilerleyişi, mimarlıkta sınırların aşılmasını sağlamıştır. “Paris’te, Auguste Perret’in, 1903’de yapılan Rue de Franklin’deki apartmanı ve Rue de Ponthieu’deki garaj yapılarında ilk olarak betonarme kullanılmış, böylece teknolojik gelişmeler, yeni biçimlerin doğmasına yol açmıştır” (Sözen & Tapan, 1973, s.90). 20. yüzyılın başlarında, bu akımın öncülüğünü yapan mimarlar, eserlerini ortaya koymaya başlamıştır. Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, Walter Gropius, Adolf Loos, Mies van der Rohe, Bruno Taut ve Antoni Gaudi, birbirlerinden farklı olmakla beraber, aynı anlayışın çerçevesinde gerçekleştirdikleri yapılarla, bu dönemin önemli mimarları arasında yer almaktadırlar.

Batı mimarlığında bu gelişmeler yaşanmaktayken, Osmanlı mimarlığının son yıllarında, ulusçuluk kavramı kendini göstermiş; yabancı mimarların eserlerine yönelik eleştirilerin artmasıyla, ulusal mimarlık akımının ilk adımları atılmaya başlanmıştır.

2.2. Türk Ulusçuluk Kavramı ve Ulusal Mimarlık

Batıda *ulusçuluk* akımı, 18. yüzyıl sonlarında Endüstri ve Fransız devrimlerinin yaşandığı dönemde ortaya çıkmıştır. Başta İtalya'da kendini gösteren akım, daha sonra Almanya ve ardından diğer ülkelere yayılmış, ve batıda siyasi sınırların değişmesine yol açmıştır. Bu durumun Osmanlı'daki yansıması, önceden belirtildiği gibi, farklı milletlerden oluşan toplum yapısının parçalanmaya başlaması ve 1830'da Yunan devletinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır (Sözen, 1984).

Tam anlamıyla bir çöküş devri yaşayan Osmanlı'da, söz konusu akımın ve batıya bağımlılığın etkisiyle toprak kayıpları, ayaklanmalar ve dağılmaların görüldüğü dönemde, ulusçuluk akımı, aydın kesimde benimsenmeye başlanmış ve ilk tepkilerin sonucunda Osmanlı Ulusçuluğu doğmuştur (Yavuz, 1981).

1889 yılında kurulan ve 1895'te İttihat ve Terakki adıyla anılmaya başlanan örgüt, özellikle 1908 II. Meşrutiyet sonrası dönemde, ulusçuluğun her alana yayılmasında etkili olmuştur. Bu yıllarda, Osmanlı'yı kurtarma çabaları, öncelikle Osmanlı Ulusçuluğu, Ümmetçilik ve Türkçülük gibi kavramlarla farklılıklar göstermekteyken; İttihat ve Terakki Fırkasının siyasi egemenliğindeki dönemde, ulusal savaşın başlamasıyla, aşırı Türkçülük (turancılık) akımıyla son şeklini almıştır (Yavuz, 1981).

İttihat ve Terakki Fırkasının önemli düşünürlerinden, batı eğitimi alarak yurda dönmüş olan Ziya Gökalp, Türkçülük kavramının yayılmasında en etkin isimlerdendir. Avrupa'dan kültürün değil, uygarlığın alınmasını savunan Gökalp ve arkadaşları, batının ulusçuluk akımının etkisiyle ortaya koydukları düşünce ve uygulamalarını bir çatı altında toplamışlar, 1912'de İstanbul'da ilk Türk Ocağı'nı kurmuşlardır.

'...İşte, bugünkü Türkçülük de aynı davette bulunuyor, Türkleri hayata, tabiata, şe'niyete çağırıyor. Rousseau'dan feyyaz bir romantizm doğduğu gibi bugünkü türkçülükten de feyizli bir hayatçılık doğacaktır. Fakat bu hayatçılık, yalnız

edebiyata münhasır olmayacak, içtimai müesseselerin hepsine şamil bulunacaktır. Mesela, konuşulan lisana avdet, lisanda hayatçılıktır. Halk musikisine dönüş musikide hayatçılıktır. Halk masallarına, eski Türk üsturelerine rücu edebiyatta hayatçılıktır. Bu düsturu, mimariye, oda ve salon tefrişatına, ressamlığa, hatta bütün ince elişlerine tatbik edersek bediiyatta umumi bir hayatçılık husule gelir. Aynı surette ahlakta, hukukta, iktisatta, felsefede de bir hayatçılık cerayarı vardır' (Sözen, 1984, s.27, 28'den; Gökalp, 1964).

Ziya Gökalp'in 'Milli Terbiye ve Maarif Meselesi' başlıklı yazısında dile getirdiği bu sözler, ulusçuluk kavramının mimariye ve diğer alanlara, düşünsel boyuttan nasıl aktarıldığının bir göstergesi sayılabilir. Daha da ötesinde, 1927 yılında Ankara'da yapılacak olan Türk Ocağı binası için açılan yarışmanın jürisinde, Ziya Gökalp'in de yer almış olması, uygulamadaki etkisini de ortaya koymaktadır.

Mimaride ulusçuluk akımının yayılmasını sağlayan en belirgin nedenlerden biri, mimarların Sanayi-i Nefise Mektebi ile Hendese-i Mülkiye'de, savundukları ulusal mimarlık kavramını dönemin az sayıdaki diğer öğrencilerine de aktarmaları olmuştur. Hemen hemen tüm mimarlarca benimsenen akım, yönetim tarafından da onaylanmış, hatta yapıların bu üslupta inşa edilmesi için bir zorunluluk getirilmesi dahi savunulmuştur (Sözen, 1984'den; Arseven).

Milli İktisat, Milli Müdafaa, Milli Sanayi, Milli Tasarruf gibi isimlerle, ulusçuluğun her alana yayıldığı bu dönemde; I. Ulusal Mimarlık akımı, yurdun dört bir yanında, Osmanlı-Türk mimari öğeleriyle bezenmiş, geçmiş dönemlerin mimarisini yansıtmayı hedefleyen eserler ortaya çıkarmıştır.

2.3. I. Ulusal Mimarlık Dönemi ve Genel Özellikleri

Osmanlı yönetim ve toplumsal yapısında çalkantıların yaşandığı dönemde, batı etkilerinden arındırılmış yaşam koşullarını hedefleyen ulusçuluk akımının mimarideki etkisi, Cumhuriyetin kurulması aşamasında ve sonrasında da oldukça yaygın bir biçimde kendini göstermiştir.

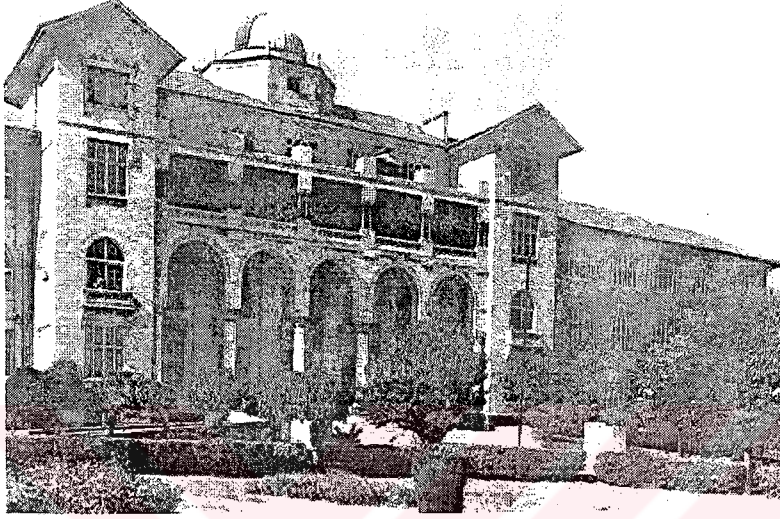
I. Ulusal Mimarlık Dönemi, genel olarak ilgili yayınlarda 1923 öncesi ve sonrası olarak iki ayrı dönemde incelenmektedir. Bunun nedeni, Cumhuriyet öncesinde ortaya çıkan akımın, o dönemde özellikle başkent İstanbul'da az sayıdaki yapı türünde kendini göstermesidir. Ancak, Cumhuriyetin ilanı ile birçok alanda atılım ve devrim sürecine giren Türkiye'de, Kurtuluş Savaşı sonrasında, başkent Ankara başta olmak üzere, kentlerin yenilenmesine yönelik yoğun bir yapılaşma başlamıştır. Çalışmada, bu dönemler bir arada incelenerek, mimarlıktaki süreç, yapı türleri ve genel özellikleri aktarılacaktır.

Ulusal mimarlık akımının yaygınlaşmasında, batı eğitimi görmüş Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat'ın isimleri ön plana çıkmaktadır.

Mimar Kemalettin, Hendese-i Mülkiye'de eğitimine 1887 yılında başlamıştır. Dönemin mimarisindeki etkili isimlerden Prof. Jachmund'un tasarım derslerine mimarın özel bir ilgisi olduğu belirtilmektedir (Yavuz, 1981). 1891 yılında mezun olan Mimar Kemalettin, aynı yıl Jachmund'un asistanı olarak göreve başlamış, bir yandan da özel bürosunu kurmuştur. 1895'te Jachmund'un yardımlarıyla devlet tarafından, Almanya'ya eğitime gönderilmesi, mimarın kendi çizgisini geliştirmesinde oldukça etkili olmuştur. 1900'de yurda dönen mimar Kemalettin, ulusal mimarlık anlayışının öncülerinden olmuş, Jachmund'un Hendese-i Mülkiye'den ayrılmasıyla, bu okuldaki tüm mimarlık derslerini üstlenerek, düşüncelerini ve tasarım kriterlerini öğrencilerine aktarma fırsatını elde etmiştir.

'...Türk insanının dış görünümünün en ince ayrıntısına kadar Türk ruhunun saf, soylu ve güçlü niteliklerini sergilemesi gibi, Türk yapı tekniği de,

kullanılan malzemeye uygun, dürüst, abartmasız ve taklitçilikten uzak bir çalışmayı ortaya koyar. İşte bunun içindir ki, Türk yapıcılık sistemi, yapıda ve bezeme sanatında, bütün sistemler içinde en mantıklı, en akılcı ve en gerçek olanıdır' (Tekeli&İlkin, 1997, s.156'dan; Mimar Kemalettin,).

Şekil 2.8 Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara, Mimar Kemalettin
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.132)

Mimar Kemalettin'in bu sözleri, 'La Pensee Turque' dergisinde 1917 yılında yayımlanmış olan 'Türk ve Müslüman Mimarlığı' başlıklı yazısından alıntıdır. Ulusçuluk kavramının mimarın düşüncelerindeki etkisi, Türk mimarlığına övgüler sunduğu bu sözlerinde de ortaya çıkmaktadır. Osmanlı-Türk mimarlığının sürdürülmesini savunan mimar, dönemin değişen koşulları ve yapı türleri içerisinde bu isteğini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu etkilerin gözlemlendiği önemli eserleri arasında, İstanbul Dördüncü Vakıf Hanı, Bostancı, Bakırköy ve Bebek camileri, Laleli Harikzedegan Apartmanları, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Vakıf Apartmanı sayılabilir. Eserlerin arasında işlevi, plan ve cephe özelliğiyle farklılık gösteren yapı, bugün otel olarak kullanılan Harikzedegan Apartmanlarıdır. Yapının karşısında yer alan Laleli Camisindeki barok etkilerini mimarın yapısında da gözlemek mümkündür. Türkiye'deki ilk toplu konut örneği sayılabilecek yapıda, işlevsellikten çok cephelerdeki Osmanlı dinsel mimarlığının yoğun işlenmiş motifleri ön plana çıkmaktadır.

Şekil 2.9 Harikzedegan Apartmanları, İstanbul, Mimar Kemalettin
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.117)

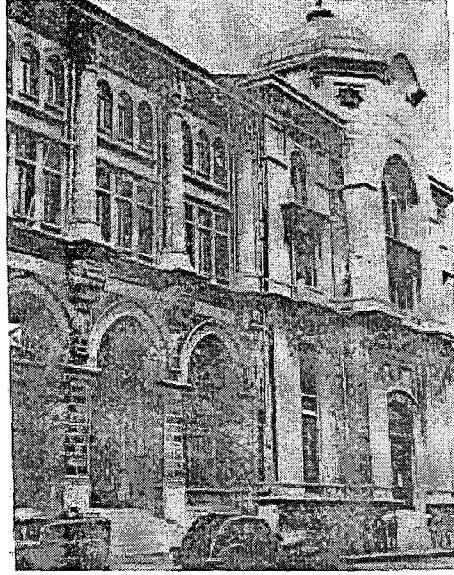

Şekil 2.10 Ankara Palas, 1908, Mimar Vedat Tek
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.150)

Mimar Kemalettin'le beraber dönemin önemli bir diğer ismi Mimar Vedat Tek'tir. Paris'te önce Ecole Monge'u bitiren mimar, ardından Academie Julien'de resim, Ecole Centrale'de mühendislik okumuş, daha sonra yarışma sonucu kazanan dokuz kişi arasında yer alarak Ecole National des Beaux Arts'a girmiştir (Özkan, 1973). Eğitiminden sonra yurda dönen mimar, Osmanlı-Selçuklu mimarlığı üzerine kendini geliştirmiş ve dönemin ulusal mimarlık akımında yerini almıştır. Mimar Kemalettin'in öğrencisi Çetintaş, mimar Vedat'ın batı eğitiminin etkisinden kurtulamadığını ve Rönesans tesirinde yapılar tasarladığını savunmuştur (Tekeli&İlkin, 1997'den; Çetintaş). Mimarın eserleri arasında, Sirkeci Büyük Postane, Haydarpaşa Vapur İskelesi, Sultanahmet Tapu ve Kadastro Binası, Çankaya Gazi Köşkü, Nişantaşı'nda kendi evi belirtilebilir.

Şekil 2.11 Haydarpaşa İskelesi, İstanbul, Mimar Vedat Tek
(Kaynak: Sözen, 1984)

Şekil 2.12 Sirkeci Büyük Postane, İstanbul, 1909, Mimar Vedat Tek
(Kaynak: Sözen, 1984, s.60)

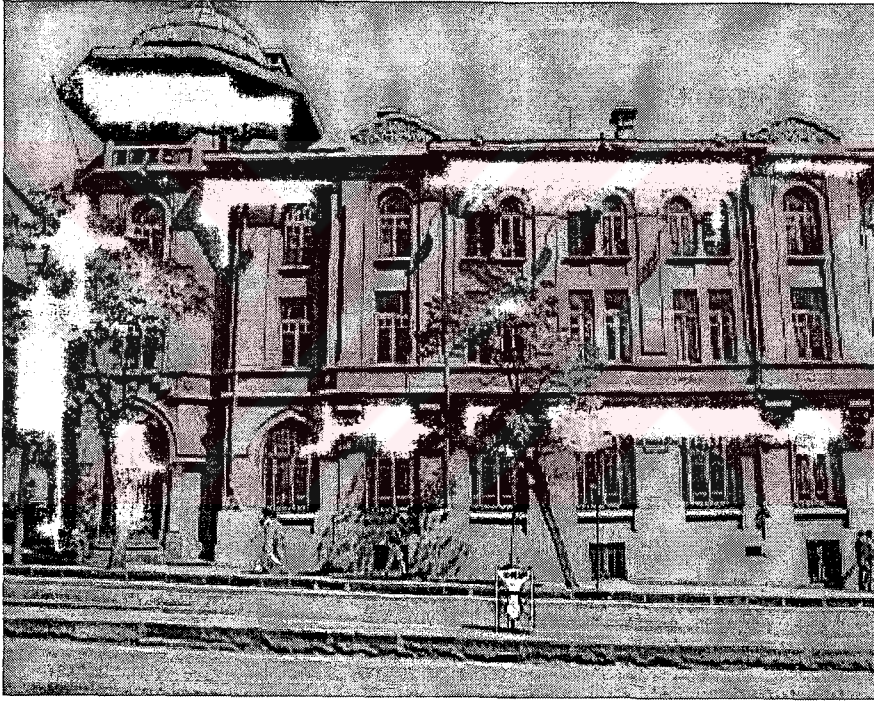
Batıda eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen her iki mimarımız da, her ne kadar Türk mimarlığını sürdürme çabasında olsalar da, batıda gördükleri seçmeci mimarlığı, yerel motiflerle sürdürmüşlerdir.

Ulusal mimarlık anlayışını destekleyen bir diğer etkili isim İtalyan Giulio Mongeri'dir. 1900-1930 yılları arasında Türkiye'de bulunan ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nde dersler veren mimar, özellikle Ankara'nın kurulma aşamasında büyük boyutlu kamu yapılarını tasarlamıştır. Eserleri arasında, Ulus'ta Osmanlı, İş ve Ziraat bankaları, Tekel Başmüdürlüğü, Maçka Palas, Bursa Çelik Palas, Beyoğlu Sainte-Antoine Kilisesi bulunmaktadır.

Ulusal mimarlık döneminin en etkili bu üç ismi dışında, birçok mimar farklı şehirlerde de aynı tarzda yapılar tasarlamıştır. Arif Hikmet Koyunoğlu, Ali Talat Bey; İzmir'de Tahsin Sermet, Necmettin Emre, Ahmet Kemal; Konya'da Falih Ülkü belirtilebilecek diğer önemli isimlerdir.

Tüm bu sözü edilen mimarlar, uzun bir dönem süresince, birtakım ortak kriterler doğrultusunda, aynı akımı temsil eden eserler sunmuşlardır.

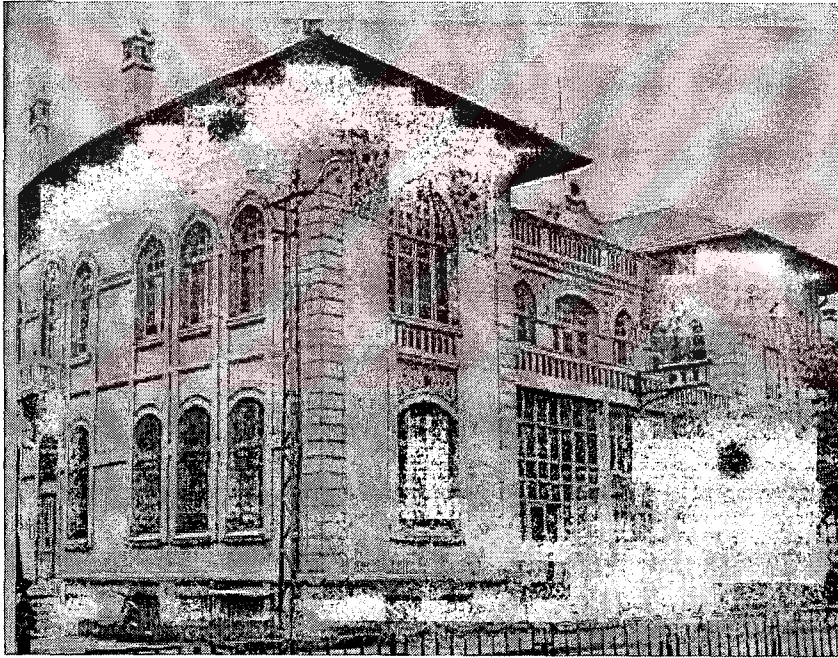
I. Ulusal Mimarlık Akımı eserlerinin başlıca ortak özelliği, Osmanlı-Selçuklu motiflerinin ve kütle özelliklerinin, her türlü yapıda kullanılması olmuştur. Dönemin değişen koşulları doğrultusunda ortaya çıkan yeni yapı türlerinde de, işlevsellik bir yana bırakılarak, geçmişteki mimari eserlerin güzelliği ve ihtişamı yakalanmaya çalışılmıştır. Ancak, tüm bu denemeler, yüzeysel bir seçmecilikten öteye gitmeyip, yalnızca cephelerin bezenmesi ile sonuçlanmıştır. Dönemin karakteristik özelliği cephelerinden okunmaktadır. Behçet Ünsal, bu durumu şu sözlerle açıklamaktadır : “...Planda Türkçülüğün ne olduğu belirlenmemiştir. Mongeri ‘Planları değil evvela fasadları görelim’ derdi. Zira mimari fasad sanatçılığı olarak yorumlanıyordu...” (Sözen, 1984, s.31’den, Ünsal)

Şekil 2.13 Tekel Başmüdürlük Binası, Ankara, Mimar Mongeri
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.153)

Ulusal mimarlık akımının üslup özelliklerinin başında cephelerin işlenmesi geldiği gibi, bu anlayış, rönesans kent saraylarındakine benzer biçimde yalnızca ön cepheler için geçerli olmuştur. Ön cephelerdeki simetri ve bezemeler diğerlerinde aranmamaktadır. Rönesans yapılarını çağrıştıran bir diğer özellik ise, iki ya da çoğunlukla üç katlı olan dönem yapılarında, katların yatay silmelerle birbirinden ayrılması ve her katta farklı bir düzen görülmesidir (Aslanoğlu, 1980).

Yapılarda plan oluşumunu etkileyen bir unsur da, cephelerde aranan simetridir. Girişler genellikle bu simetri aksında yer almakta ve Osmanlı taç kapıları veya portik biçiminde görülmektedir (Aslanoğlu, 1980). Yapı köşe parselde yer alıyorsa, köşeler, dairesel ya da kırıklı formda dönülmekte ve girişler de bu aksta konumlanmaktadır. Yapıların en belirgin ortak özelliklerinden biri de, bu köşelerde yükselen kulelerdir. Çatı seviyesinden üst kotta tamamlanan bu kuleler, çoğu kez kubbelerle örtülmüştür ve genelde bunlar yalancı kubbelerdir (Aslanoğlu, 1980). Kule görünümündeki çıkıntılar, köşelerde, yan akslarda ve giriş bölümünde yer alabilmekte ve ahşap veya demir destekli ayrı çatılarla tamamlanmaktadırlar.

Şekil 2.14 PTT Binası, Konya, 1926, Mimar Falih Ülkü
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.160)

Şekil 2.15 Etnografya Müzesi, Ankara, 1926, Mimar A. Hikmet Koyunoğlu
(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.130)

Yapı sistemi ne olursa olsun, ulusal mimarlık dönemi eserleri kesme taş kaplanmış, ya da o görünümde sıvanmıştır. Çoğunlukla yığma-kagir, betonarme karma sistemde inşa edilen yapılarda, yeni yapı tekniği betonarmenin olanakları kullanılmamış, açıklıklar kemerlerle geçilmiştir. Yapı sistemi her zaman için, kemerlerin, kaplama malzemelerinin arkasına gizlenmiştir (Aslanoğlu, 1980). Çatılar çelik ya da ahşap makaslı, kiremit örtülü kırma çatı olarak inşa edilmiştir.

Yapılar kütleli özelliklerinin yanı sıra, cephe süslemeleriyle dikkat çekmektedir. Pencere ve kapılar genelde, basık, sivri, penci ya da Bursa kemer olarak biçimlenmişlerdir. Pencere söveleri, yatay silmeler ve düşey pilastırlar kesme taştan yapılmışlardır. Kemer alınlıkları çoğunlukla kabartma motiflerle, pencere altları ise panolarla bezenmiş; bazen bu kısımlarda rozetler yerleştirilmiştir. Kabartma motifler, dışta alınlıklarda ve çatıdan yükselen duvarlarda görülmekle beraber, iç mekanda kornişlerde de yer almaktadır. Selçuklu geometrik desenleri ve Osmanlı mermer şebekeleri balkon korkuluklarında sıkça görülmektedir. Yapı cephelerini süsleyen fenerler, giriş kapılarının her iki yanında bulunmaktadır.

Yapıların bir diğere genel özelliği, geleneksel Türk konut mimarisinden esinlenilmiş geniş saçaklardır. Saçak altları, geometrik desenlerle bezenmiş olup, çoğunlukla, ahşap payandalarla desteklenmektedir.

Yukarıda belirtilen genel ortak özellikler, her yapıda mimarın yorumuna göre biraraya getirilmiş ve şekillenmişlerdir. Sonuçta ortaya çıkan eserler, Osmanlı ve Selçuklu motiflerinin seçmeci bir biçimde kullanıldığı, üslup karmaşası içinde *ulusal üslup* yaratma çabasının örnekleridir. Yapılar işlev farklılığı gözetilmeksizin, birbirine benzer form ve bezemelerde tasarlanmıştır.

2.4. I. Ulusal Mimarlık Dönemini Sona Erdiren Etkenler

Bir önceki bölümde belirtildiği üzere, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra Ankara'da artan yapılaşmayla beraber, ulusal mimarlık akımı büyük boyutlu ve farklı işlevlerde birçok eser ortaya koymuştur. Yalnızca başkentte değil, Anadolu'nun savaştan yeni çıkmış ve harap durumda bulunan bir çok kentinde, aynı oranda olmasa da yeniden kurulma çalışmaları sırasında ulusal mimarlığın etkileri görülmektedir. Ancak tüm bu kalkınma ve yapılanma planlarının, klasik Türk motifleri ve geleneksel yapım yöntemleri kullanıldığı, yeni fonksiyonların çözülmesine ve ihtiyaçların karşılanmasına imkan tanımayan yapılarla gerçekleştirilmesi mümkün olmamıştır.

Ulusal mimarlık dönemi mimarisine eleştiriler 1930 yıllarında başlamıştır. Arkitekt dergisi bu düşüncenin gelişmesinde de etkili bir role sahiptir.

... Burada büyük bir hata yapıldı. Türk rönesansı yapacağız diye ortaya atılan iddia Meşrutiyet devrine ve aynı zamanda Osmanlı Türklerinin son devrine ait olmak üzere camiye benzer evler, mezarlık taşlarından apartmanlar meydana getirdi. Bu sırada Cumhuriyet doğmuş ilerlemişti. Avrupadan tekrar muallim diye getirilen ecnebler yeni yapı tekniğini bize öğrettiler... (Arkitekt, 1933, s.263).

I. Ulusal Mimarlık Akımını savunan ve uygulayanlar, milliyetçi ve tarihçi yaklaşımlarıyla geçmişle ilgilenmekteyken, içinde buldukları Cumhuriyetin ilk yıllarında, ilerici ve yenilikçi devrimlerle çelişki yaratmışlardır. Batının ekonomik ve sosyal egemenliğinden kurtulma çabasıyla ulusal hedefler ortaya koyulmuş, bir yandan, 1923 itibariyle oluşmakta olan yeni siyasal ve sosyal toplum yapısı devrimleri batı modelleriyle oluşturulmuştur. 1926 yılı, İttihat ve Terakki'nin geliştirdiği tutumun terk edildiği ve batılılaşma hedeflerinin tam olarak benimsendiği dönem olmuştur. İsviçre Medeni Kanununun aynen alınmasıyla başlayan değişimi diğer yenilikler takip etmiştir (Tekeli&İlkin, 1997).

...Bu devrin genel eleştirisini yaparsak, milli mimarlık devri mimarlarının Avrupa eklektik mimarlık düşüncelerini başlatmış olmalarını söyleyebiliriz. Ayrıca duygusal olmaları mimarlığa biçim açısından yaklaşımlarına yol açmış, mimarların yeni gelişmeye başlayan malzemelerin, konstrüksiyon metotlarının getirebileceği yeni mekansal ve fonksiyonel çözüm imkanlarını zamanında görebilmelerini engellemiştir...(Alsaç, 1973, s.14).

Önceden belirtildiği üzere, ulusal mimarlığın Türkiye'de gelişmekte olduğu yıllarda, modern mimarlığın tohumları atılmaktaydı. Cumhuriyetin ilanını izleyen süreçte, batı mimarlığının modernizmi tüm dünyaya yayılırken, etkilerinin Türk mimarlığına geç de olsa yansımaması, özellikle tekrar batıya açılan bir süreçte, beklenemezdi. Özellikle yeni yetişen genç mimarların ve batıdaki gelişmeleri takip eden yenilikçilerin gözlemleri, ulusal mimarlık akımına ilk tepkilerin doğmasına neden olmuştur. Mimar Kemalettin'in 1927'de ölmesi, Sanayi-i Nefise Mektebi'ne Mongeri ve Vedat Bey yerine, Ernst Egli, Clemens Holzmeister gibi yabancı mimarların getirilmesiyle modern mimarlık Türk mimarlığını etkilemeye başlamıştır.

Mimar Kemalettin'in 1926'da hazırladığı Türk Ocağı projesinin ağır eleştiriler alması ulusal mimarlık döneminin sonlanmakta olduğunu göstermiştir. Ardından son olarak inşa edilen yapısı, Gazi Eğitim Enstitüsü de benzer eleştirilere hedef olmuştur. Yavuz, bu yapının I. Ulusal Mimarlık Dönemini kapattığını belirtmektedir.

Tekeli ve İlkin, ulusal mimarlığın sona ermesine neden olarak iki etken belirtmektedir: Daha çok kamu yapılarına yönelik olup, konut alanında kendini göstermemesi ve tek parti yönetiminin gözden çıkardığı bir akımı sürdürmenin özellikle modern mimarlığın hızla yayıldığı bir ortamda, mümkün olmaması (Tekeli & İlkin, 1997).

Her ne kadar ulusal mimarlık akımı, sözü edilen etkenlerle, etkisini kaybetmiş ve yerini modern mimarlığın Türkiye'deki ilk örneklerine bırakmışsa da, özellikle küçük yerleşim birimlerinde uygulanmaya devam etmiştir. Büyük kentlerdeki değişimlerden uzak, gelişmekte olan kent ve kasabalarda, 1930'lara dek tarihlenen örnekler görmek mümkündür. Ancak bu yapılarda da, Kemalettin Bey ve arkadaşlarının eserlerine göre oldukça yalın çizgiler göze çarpmaktadırlar.

I. Ulusal Mimarlık Dönemi, uzun bir süreçte mimarlığın biçimlenmesine yön vermiş, değişen siyasal ve toplumsal yapı ile dünyada gelişmekte olan modern mimarlık akımının etkisiyle, süregelen eleştirilerle son bulmuştur.

BÖLÜM 3

TÜRK BANKACILIK TARİHİ VE MİMARİSİ

3.1. Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişimi

Osmanlı'nın, 18. yüzyıl itibariyle, her yönden batıya bağımlı bir sürece girdiği ve bu bağımlılığın mimarlığı da içine alan çok yönlü etkilerinin olduğu, çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtilmişti. Bu gerileme döneminin kökeni, toplumu ve devleti ayakta tutan ulusal ekonominin yabancı güçlerin eline geçmesine dayanmaktadır.

19. yüzyılda, el sanatları ve tarıma dayalı durağan bir ekonominin gözlemlendiği Osmanlı, tüm kaynaklarıyla, sanayi devrimiyle gelişen batının emperyalist ve kapitalist tutumu karşısında önemli bir pazar niteliğini taşımaktaydı (Erkan v.d., 1993). Bu doğrultuda, ekonomik bunalımdan kurtulmaya çalışan devlet, çareyi gümrük vergisinin düşürülmesi ve piyasaya serbest giriş hakkı tanınması gibi tavizler vermekte bulmaktaydı. Bu dönemde başlayan iç borçlanma, Osmanlıda bankacılığın temelini oluşturan Galata Bankerleri tarafından karşılanmaktaydı.

Osmanlıda, ortaçağdan itibaren gelişmeye başlayan ve daha çok azınlıklar tarafından yürütülen sarraflık, bu dönemlerde, 'devlete borç verilmesi' boyutuna ulaşmış ve bir süre sonra Galata Bankerlerinin bu işlevleri üstlenmesiyle, tam anlamıyla bankerlik sistemine dönüşmüştür.

1840'ta ilk kağıt paranın çıkarılmasının ardından, değerindeki hızlı düşüşün engellenmesi amacıyla, iki Galata Bankeriyle anlaşma yapılmıştır. Temel amacı 'kuruş'un, sterlin karşısındaki paritesini korumak olan bu anlaşma sonucu, J. Alleon ve Th.Baltazzi isimli bu bankerler tarafından, dönemin ilk bankası Bank-ı Dersaadet

(İstanbul Bankası/Banque de Constantinople), 1847’de kurulmuştur. Banka, amacına ulaşamayıp, 1852’de kapanmıştır (Artun, 1980).

1850’lerden itibaren Osmanlı ekonomisinde dış borçlanma dönemi başlamıştır. 1856-1875 yılları arasında, amaçları, Osmanlı devletine borç vermek ve faiz geliri elde etmek olan, yabancı sermayeli 11 banka kurulmuştur (Erkan v.d., 1993). Kuşkusuz bu bankalar içinde en önemlisi, halen bankacılık faaliyetlerini sürdüren, ‘**Osmanlı Bankası**’dır.

1856 yılında, dış borçlara yönelik, borç para temin edilecek bir yabancı sermayeli banka oluşturulması düşüncesiyle, merkezi Londra’da bulunan Bank-ı Osmani kurulmuştur (Artun, 1980). 1863’te Bank-ı Osmanii Şahane adını alan ve sermayesine Fransızların da ortak olduğu bankaya, para çıkarma ayrıcalığı tanınmıştır. Bu dönemden sonra, dış borçların tamamı Osmanlı Bankası’ndan karşılanmış ve banka devlet bütçesi üzerinde söz sahibi olmaya başlamıştır. Görev süresi otuz yıl olarak belirlenmiş olan bankanın sözleşmesi, art arda uzatmalarla 1925’e dek imtiyazlarla devam etmiştir. Bu sözleşmeyle, kağıt para çıkarma ve devlet bütçesini denetleme yetkisini veren, tüm gelirlerin bankaya akışını, tüm ödemelerin de bankadan yapılmasını sağlayan önemli imtiyazlar, Cumhuriyetin kurulmasının ardından 1925’te kaldırılmış ancak bankanın sözleşmesi devam etmiştir (Artun, 1980).

Bu dönemi ve bankaların yapısını, Erkan, eserinde şu sözlerle ifade etmiştir:

Batının mali sermayesinin temsilcileri yapılan anlaşmalarla İmparatorluğu mali tutsaklığa mahkum ederlerken, batılı girişimciler de, sanayi ve bayındırlık alanlarında yaptıkları yatırımlarla, milli sermaye birikimini sağlayacak, milli ekonomimizi yönetecek Türk girişimcisinin yetişip gelişmesine olanak bırakmıyordu. İktisadi tutsaklığın gerçekleşmesinde Osmanlı Bankası ile Deutsche Bank en büyük rolü üstlenmişlerdi. Bu iki mali kurum, Avrupalıların Türkiye’ye sızmalarını sağlayan en önemli araçlardı (Erkan v.d., 1993, s.25).

Deutsche Bank'ın, Türkiye'deki çalışmaları 1909 yılında, Bağdat Demiryolu ve Konya Sulama Tesisleri'ne yönelik iki ana hedefle başlamıştır. Alman emperyalizminin bir sonucu olarak Anadolu'ya dek uzanan banka, diğer yabancı bankalarda da olduğu gibi, batı ülkelerine bağımlılığın artmasında rol oynamıştır (Artun, 1980).

1875'te dış borçlar karşısında tutunamayan Osmanlı Devleti, iflasını duyurmuştur. Bu açıklama sonrasında, açılan bankalardan birçoğu piyasadan çekilirken, yukarıda sözü edilen bankalar gibi mali gücü yüksek kuruluşlar faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir.

“Bu ve benzeri bankalar yabancı egemenliğinde kaldılar...Bu nedenle Osmanlı Bankası ve benzer bankaları Türk bankacılığının başlangıcı olarak görmek doğru olmaz” (Yüzgün, 1983, s.155).

1863 yılında, Niş valisi Mithat Paşa tarafından kurulan Memleket Sandıkları, Türk bankacılığın başlangıcı olarak nitelendirilmektedir. Zirai kredi ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan sandıklar, “...Memleket Sandıkları Nizamnamesi ile devlet mevzuatında yer alan kuruluşlar haline gelmişler ve hükümetçe bu müesseselerin bütün illerde kurulması valiliklere tebliğ edilmiştir” (Ziraat Bankası, 1973, s.48). Uzun bir süre faaliyetlerini sürdüren memleket sandıkları, sermayenin toplanamaması, kredilerin geri ödenmemesi gibi sebeplerle ihtiyacı karşılayamaz duruma gelmiştir. 1883 yılında, sermaye artırımı ve düzenlenmesi amacıyla aşar vergisine yapılan % 10 oranındaki ‘Menafi Hissesi’ adındaki zam dolayısıyla sandıkların adı da, Menafi Sandıkları olarak anılmaya başlanmıştır.

Menafi Sandıklarının bir merkez altında toplanması amacıyla, 1888 tarihinde bir nizamname ile, **Ziraat Bankası** kurulmuştur. “...tarımsal krediyi devletin denetiminde yürütmekle görevli ilk resmi banka”, olarak nitelendirilen kuruluş, günümüzde de en köklü banka olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Artun, 1980, s.32).

Ziraat Bankası, ilk kuruluşunun ardından hızlı bir biçimde Anadolu'nun birçok köşesine yayılmış ve farklı büyüklükte şubeleri açılmıştır. 1923 yılında bankanın 316 şubesi bulunmaktadır.

Osmanlı ekonomisinde 1909 yılına kadar süren bankacılık faaliyetlerinde, Artun'a göre iki özellik bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yabancı sermayeli borçlanma bankacılığının, Osmanlı Devletinin sömürgeleşmesindeki araçlardan biri olmasıdır. Diğer özellik ise, yabancı sermayeye tepkiyle doğan memleket sandıklarıyla başlayan ulusal bankacılığın adımlarının atılmasıdır (Artun, 1980).

3.1.1. 1909-1923 Süresinde Ulusal Bankacılığın Gelişimi

1909-1923 yılları arasındaki dönem, II. Meşrutiyetin ilanı ile İttihat ve Terakki Cemiyetinin getirdiği akımın da etkisiyle, ulusal bankacılık dönemine ilişkin asıl gelişmelerin yaşandığı bir süreç olmuştur. Yabancı sermayeden ve sürdürdükleri bankacılık faaliyetlerinden kurtulmak ve ulusal bankacılığın geliştirilmesi amacıyla, tarımsal ya da ticari kredi sağlamaya yönelik girişimler bu dönemde başlamıştır. Bu sebeplerle kurulan ilk banka, 1911'de açılan 'Akşehir Milli İktisat Bankası'dır. Cumhuriyetin ilanına kadar olan dönemde, on biri İstanbul'da, on üçü de Anadolu'da olmak üzere yirmi dört ulusal banka kurulmuş, bunların birçoğu yabancı sermayeyle rekabete dayanamayıp amaçlarına ulaşamadığı için kısa sürelerde kapanmıştır (Erkan v.d., 1993).

1909-1923 yılları arasında, ticareti ve yabancı yatırımları mali açıdan desteklemeyi amaçlayan on yabancı banka kurulmuştur. Ökçün'ün 1909-1930 yılları arasında kurulan bankaları incelediği çalışmasında yer alan yabancı sermayeli bankalar şunlardır: Türkiye Milli Bankası (1909), İtibar-ı Mali Osmanlı A.Ş. (1910), Türkiye Ticaret ve Sanayi Bankası (1910), Şirketi Ticariye Sınaiyye ve Maliye Bankası (1913), Emval-i Gayrimenkule ve İkrazat Bankası Osmanlı A.Ş. (1915), Türkiye Umumi Bankası (1918), Ticaret ve Sanayi Türkiye ve İran Bankası (1921). Osmanlı Ticaret Bankası (1911) ve Dersaadet Küçük İkrazat Bankası T.A.Ş. (1923)

ise azınlıklar tarafından kurulmuştur (Ökçün, 1975). Tamamı İstanbul merkezli olan söz konusu bankaların çoğu, kısa süre içerisinde faaliyetlerini sona erdirmişlerdir.

Yabancı sermayenin böylesine yoğun biçimde ekonomiyi ele geçirdiği dönemde ortaya çıkan ulusal bankacılık girişimleri, belirtildiği üzere, ilk olarak 1911 yılında kurulan bankayla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu tarih itibariyle cumhuriyetin ilanına dek olan süreçte Türkler tarafından anonim şirketi olarak kurulan bankalar, Ökçün'ün aynı çalışmasında belirtildiği üzere aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.1. 1909-1923 yılları arasında kurulan ulusal bankalar

Banka Adı	Kuruluş Yeri	Kuruluş Tarihi	Kapanış Tarihi
İstanbul Bankası	İstanbul	1911	1930
Emlak ve İkrizat Bankası Osmanlı A.Ş.	İstanbul	1914	1930
Asya Bankası Anonim Şirket-i Osmaniyyesi	İstanbul	1914	1928
Ticaret ve İtibar-ı Umumi Bankası	İstanbul	1917	belirlenemedi
Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası.	İstanbul	1917	1927
Milli İktisat Bankası	İstanbul	1918	1930
İktisat A.Ş.	İstanbul	1918	1933
İtibar ve Ticaret Osmanlı A.Ş.	İstanbul	1918	1930
Konya İktisad-ı Milli Bankası	Konya	1911	1957
Konya Türk Ticaret Bankası	Konya	1920	-
Konya Ahali Bankası	Konya	1918	1945
Aydın İncir ve Himaye-i Zürra Osmanlı A.Ş.	Aydın	1923	kısa sürede kapanmıştır
Aydın Milli Bankası	Aydın	1914	-Tarişbank-
Karaman Milli Bankası Osmanlı A.Ş.	Karaman	1915	1941
Kayseri Milli İktisat Bankası	Kayseri	1916	1936
Köy İktisat Bankası	Kayseri	1916	1928
Akşehir Bankası	Akşehir	1916	1966
Manisa Bağcılar Bankası	Manisa	1917	belirlenemedi
Eskişehir Çiftçi Bankası	Eskişehir	1918	1930
Adapazarı İslam Ticaret Bankası	Adapazarı	1919	-Türk Ticaret B.-
Adapazarı Emmiyet Bankası	Adapazarı	1919	belirlenemedi
Bor Zürra ve Tüccar Bankası	Bor	1921	belirlenemedi

Yukarıdaki tabloda yer alan bankalar, 1909 yılı itibariyle başlayan ulusal bankacılık faaliyetlerinin kısa sürede yurt içinde ne derece yaygın bir konuma geldiğinin göstergesi sayılabilir. Bankaların çoğunun kısa süre sonunda, mali yetersizlikler dolayısıyla ayakta kalamamış ve tasfiye edilmiş olmalarının bir diğer nedeni, yabancı destekli bankaların yatırım alanında yoğun faaliyet içinde

olmalarıdır. Gerçekte kuruluş amaçları, yabancı sermayesindeki ekonomiyi ulusal kaynaklarla beslemek olan bu bankalar, daha çok ticari kredi, esnaf kredisi, tarımsal kredi, emlak ve tüketim kredisi sağlama yolunda adımlar atmış, yatırıma yönelik finansmanı karşılamakta yetersiz kalmışlardır (Ökçün, 1975).

1909-1930 yılları arasında kurulmuş olan bankalardan yabancı sermaye destekli olanların sözleşmelerinde “Bankacılık işlemlerinin yanısıra, ticaret, sanayi, madencilik ve bayındırlık alanlarında her türlü işlemi yapmak, şirket kurmak veya şirketlere katılmak, genel olarak amacın kapsamı içine girmektedir” (Ökçün, 1975, s.470). Ancak, geniş kapsamlı sözleşmeler hazırlanmasına karşın genelde belirli bir faaliyet alanında çalıştıkları gözlenmektedir.

Sözü edilen dönem içinde kurulmuş olan yabancı sermayeli bankaların tamamı İstanbul’da kurulmuşken, ulusal bankaların, Avrupa’yla ham madde ticareti içerisine girmiş olan bölgelerde kurulduğu gözlenmektedir. Konya, Aydın, Adapazarı, Manisa, Eskişehir, Karaman gibi demiryollarının uzanmış olduğu Anadolu kentlerinde bu ilişki daha yoğun yer almaktadır (Ökçün, 1975). Bu taşra kentlerinde oluşan bankacılık hareketleri, İttihat ve Terakki yönetimi tarafından desteklenmiş, siyasal iktidarın katkılarıyla Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası ve ardından Milli İktisat Bankası kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanına dek, gerek yabancı sermayeye dayalı ekonomi, gerekse I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dolayısıyla, yirminci yüzyıl başında ancak adımları atılan ‘milli iktisat’ çalışmaları, 1923 itibariyle siyasal ve ulusal bir amaç konumuna gelmiş ve çok daha hızlı ve yoğun faaliyetlerle sonuçlarını vermiştir.

3.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı

Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber, ulusal bankacılığın gelişmesi için gerekli ortam doğmuş ve yaratılmıştır. 1923-1930 arasında yabancı banka kurulmamış olması, buna karşın Türkler tarafından kurulan banka sayısının sürekli artması, bunun en belirgin göstergelerindedir. 1923 itibariyle milli bankalar %59.7, yabancı

bankalar ise %40.3 düzeyindeki paylarla piyasada yer edinmişken, milli bankaların payı 1929 yılında %81.7 ye ulaşmıştır (Silier, 1975).

Tablo 3.2. 1923-1930 yılları arasında kurulan ulusal bankalar

Banka Adı	Kuruluş Yeri	Kuruluş Tarihi	Kapanış Tarihi
İstanbul Esnaf Bankası	İstanbul	1925	1938
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	İstanbul	1928	-
Üsküdar Bankası T.A.Ş.	İstanbul	1929	1933
Karaman Çiftçi Bankası	Karaman	1925	1937
Eskişehir Bankası T.A.Ş.	Eskişehir	1927	-Esbank-
Bor Esnaf Bankası T.A.Ş.	Bor	1928	1949
Türkiye İş Bankası	Ankara	1924	-
Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası	Ankara	1925	1933
Akhisar Tütüncüler Bankası	Akhisar	1924	-Yaşarbank-
Aksaray Halk İktisat Bankası T.A.Ş.	Aksaray	1926	1953
Niğde Çitçi ve Tüccar Bankası T.A.Ş.	Niğde	1926	1942
Afyonkarahisar Terakki-i Servet Bankası	Afyon	1926	belirlenemedi
Nevşehir Bankası T.A.Ş.	Nevşehir	1927	1947
Kocaeli Halk Bankası	Kocaeli	1927	-T.E.B.-
Denizli İktisat Bankası T.A.Ş.	Denizli	1927	-İktisat Bankası-
Akseki Ticaret Bankası T.A.Ş.	İzmir	1927	belirlenemedi
İzmir Esnaf ve Ahali Bankası T.A.Ş.	İzmir	1928	-Egebank-
Ermenek Ahali Bankası T.A.Ş.	Ermenek	1927	1942
Şarki Karaağaç Bankası T.A.Ş.	Şarki Karaağaç	1927	belirlenemedi
Ürgüp Zürra ve Tüccar Bankası T.A.Ş.	Ürgüp	1928	1941
Karadeniz Bankası T.A.Ş.	Trabzon	1928	belirlenemedi
Elazığ İktisat Bankası	Elazığ	1928	belirlenemedi
Lüleburgaz Birlik Ticaret Bankası	Lüleburgaz	1929	1960
Mersin Ticaret Bankası T.A.Ş.	Mersin	1929	1940
Kastamonu Bankası T.A.Ş.	Kastamonu	1930	1938
T.C. Merkez Bankası	Ankara	1930	-

1923 sonrası gelişen ulusal bankacılığın temeli, 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresi'nde atılmıştır. 'Milli İktisat' ilkelerinin ortaya koyulduğu kongreye katılan tüccar, çiftçi ve sanayicilerin çeşitli alanlarda gerekli finansmanlara yönelik banka kurulması talepleri doğrultusunda, ilk büyük özel sermayeli bankanın kurulmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet yöneticilerinin sermayeleriyle bir ticaret bankası niteliğinde kurulan **Türkiye İş Bankası**, 26 Ağustos 1924 yılında çalışmaya başlamıştır. Sanayi bankacılığı yönündeki ilk adım 1925'te atılmış ve Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Yasayla kurulan bir diğer banka ise, Emlak ve Etyam Bankasıdır (1926). Bu tarihlerden sonra, Cumhuriyetin ilk yıllarını kapsayan

dönemde, Anadolu'nun birçok yöresinde, belli alanlarda uzmanlaşmış, çoğu tek şubeli yerel bankalar kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'de bir merkez bankası gibi faaliyetlerde bulunan Osmanlı Bankasının imtiyaz süresi uzatılmış, buna karşın yapılan sözleşmeyle bankanın itiraz hakkı ortadan kaldırılarak, devlet bankası kurmak için girişimlere başlanmıştır. Tüm dış etkilemelere karşın, hükümet kendi çabalarıyla yasal ortamı hazırlamış, ve 11 Haziran 1930'da 1715 sayılı **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası** yasası kabul edilmiştir. Banknot ihracı imtiyazına sahip olan banka, 1931 yılında çalışmaya başlamıştır (Tekeli&İlkin, 1983).

Osmanlı döneminde başlayan borçlanma bankacılığı, yabancı sermayeyi destekleyen bankacılık ve cumhuriyetle beraber gelişen ulusal bankacılık döneminin ardından 1933'lerden sonra devlet bankacılığının gözlendiği farklı bir iktisadi dönemin adımları atılmıştır.

1932 tarihinde 44 ulusal banka bulunurken, toplam şube sayıları da 370'lere ulaşmıştır.

3.3. Ege Bölgesinde Bankacılığın Gelişimi ve Kurulan Yerel Bankalar

Osmanlı döneminde ve cumhuriyetin ilk yıllarında toplumsal yapıda ve ekonomide yaşanan gelişmeler, uzun tarihsel süreçte Anadolu'nun önemli tarım ve ticaret merkezi olan Ege'ye farklı biçimlerde yansımıştır.

“19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun batıya açılan penceresi konumundaki İzmir, 1864 tarihli Teşkilat-ı Vilayet Kanunu gereğince Aydın Vilayetinin merkezi idi” (Erkan v.d., 1993, s.26). Ege Bölgesinin bu iki önemli yöresi 1866'da İngiliz ve Fransız sermayesiyle gerçekleştirilen demiryoluyla birbirine bağlanmış; ardından 1873 yılında İzmir rıhtımının da tamamlanmasıyla, Batı Anadolu'nun ekonomik yapısında hareketlilik artmıştır.

Osmanlı dış ticaretindeki payı %30 olan İzmir'de ve Batı Anadolu'nun diğer yörelerinde, üretilen ürünlerin satılmasında aracı rolünü oynayan tüccarlar, Rum ve Ermeni topluluklarından kişilerdi. Maddi güçleri gittikçe artan tüccarlar, özellikle İngiliz ve Fransızlarla işbirliği içindeydiler. Bunun yanısıra 1860'lardan itibaren, İngilizlerin Ege'de toprak satın alıp, üzüm, haşhaş, incir üretimine de geçtikleri görülmektedir. Ege Bölgesinin tarımsal ve ticari potansiyelinin farkında olan azınlık grupları, Osmanlı ekonomisinin dışa bağımlı olduğu ve ardarda yabancılara imtiyazlar sunduğu dönemde, koşulları kendi lehlerine değerlendirerek, "işbirlikçi bir yerli burjuvazinin oluşum sürecini hızlandırdılar" (Erkan v.d., 1993, s.28).

1863'te Osmanlı Bankası, İzmir'de bir şube ve ardından Ege'nin diğer yörelerinde küçük acenteler açarak üreticilere uzun vadeli krediler vermeye başlamıştır. 1888'de yabancı sermayeli bir diğer bankanın, Credit Lyonnais'in de İzmir'de bir şube açtığı görülmektedir. Osmanlı'nın yabancı bankacılık döneminde, bu bankaların gelir sağlayacak diğer büyük kentlere de yöneldiği ortaya çıkmaktadır. 1919 tarihinde, 'Banca di Roma' da İzmir'de şubesini açmıştır.

19. yüzyıl sonlarında Ege'nin tarımsal ve ticari ekonomisi bu gelişmelerle ilerlerken, üreticilere kredi ve destek sağlamak amacıyla kurulmuş olan Ziraat Bankası, 1888'de İzmir şubesini açmıştır. Bu tarihten itibaren, Ziraat Bankasının bir çok küçük yerleşim birimine, şube ya da ajans kurarak ulaştığı görülmektedir. Ancak, banka, üreticinin ihtiyaçlarını karşılayacak niteliğe henüz ulaşamamış olduğundan yetersiz kalmış; sonraki yüzyılın başlarına dek mali sorunlar devam etmiştir.

Milli İktisat dönemine girilmesi, üreticileri, İttihat ve Terakki yönetiminden gelen destekle beraber, birlik olma yoluna götürmüştür. Ulusal sermayenin gelişmesini amaçlayan bu birliktelik, öncelikle kooperatiflerin kurulmasını sağlamıştır. Üretimin ve ihracatın yapılmasında, yabancı sermayeye karşı mücadelede, yerel bankaların kurulması dönemi de başlamıştır. 1910 yıllarından, 1930'lara dek süren yerel bankacılık faaliyetleri doğrultusunda, Ege'de sekiz banka kurulmuştur. Bunlardan bir kısmı, günümüzde de farklı isim ve yapılarıyla faaliyetlerine devam etmektedirler.

Buldukları yöredeki tarımsal faaliyetlere destek sağlamak ve üreticiye düşük faizle kredi vermek amacıyla olan bu bankaların hemen hepsi küçük sermayelerle kurulmuş ve oldukça güç koşullarda çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

Tablo 3.3. Ege’de kurulan yerel bankalar

Banka Adı	Kuruluş Yeri	Kuruluş Tarihi	Kapanış Tarihi
Aydın Milli Bankası	Aydın	1914	-Tarişbank-
Aydın İncir ve Himaye-i Zürra Osmanlı A.Ş.	Aydın	1923	Kısa sürede Kapanmıştır
Manisa Bağcılar Bankası	Manisa	1917	belirlenemedi
Akhisar Tütüncüler Bankası	Akhisar	1924	-Yaşarbank-
Afyonkarahisar Terakki-i Servet Bankası	Afyon	1926	belirlenemedi
Denizli İktisat Bankası T.A.Ş.	Denizli	1927	-İktisat Bankası-
Akseki Ticaret Bankası T.A.Ş.	İzmir	1927	belirlenemedi
İzmir Esnaf ve Ahali Bankası T.A.Ş.	İzmir	1928	-Egebank-

Tabloda yer alan bankalar, kuruluş dönemleri, faaliyet alanları ve ulusal mimarlık dönemindeki yapılarıyla ayrıntılı olarak ilerideki bölümlerde incelenmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Ege’de şube açan diğer ulusal banka Türkiye İş Bankası’dır. İzmir’deki ilk şubesini 1925 yılında açan banka, 1930 yılına kadar daha çok batı Ege yöresinde bulunmak üzere sekiz kadar şube daha açmıştır.

Sözü edilen yerel bankalar dışında, Ege Bölgesinde, 1909-1930 yılları arasında, kuruluşları ve yapılarıyla incelenebilecek bankaların, Osmanlı Bankası, T.C. Ziraat Bankası ve Türkiye İş Bankası olduğu da bu araştırmayla ortaya çıkmaktadır.

3.4. Türk Mimarlık Tarihinde Banka Mimarisi

Avrupa’da bankacılığın ilk adımları, bankerler tarafından, 14. yüzyılda Akdeniz kıyı ülkelerinde atılmıştır. Bu dönemde faaliyetlerini sürdürmek amacıyla ilk yapı tasarlanmıştır. Bologna’da yer alan ‘Loggia del Mercanti’ 1382 yılında inşa edilmiş, bilinen en eski tarihli banka yapısıdır. Bir ticarethane gibi tasarlanmış, bakkal görünümündeki yapı, kapalı bir mekanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Ergin, 1994).

Daha sonraki dönemlerde genel olarak, genişçe bir avlu çevresinde şekillenen yapılar, ticaret merkezi ve pazar görünümünü korumuştur. 17. yüzyıla gelindiğinde, müşteri holünün esas kabul edildiği banka yapıları, görkemli konut yapıları görünümüne kavuşmuştur. Ancak 19.yüzyılda banka mimarisi, bir yapı tipi olarak benimsenmiş, inşa edilen yapılar ise, dönemin tarihselci anlayışı içinde biçimlendirilmiştir (Ergin, 1994).

Tüm bu dönemler içinde banka mimarisinde değişmeyen birtakım tasarım kriterleri bulunduğu görülmektedir. Bunların içinde en belirgin olanı, geniş müşteri kabul holleridir. Üstü açık ya da kapalı galeri şeklindeki hol çevresinde çalışma mekanları tasarlanmıştır. Diğer önemli kriter ise, bankanın büyüklüğünü simgelemek amacıyla çok büyük boyutlu, yoğun süslemeli, görkemli yapıların tercih edilmesidir. Aynı zamanda, bankanın güvenilirliği, gelişen yapı teknolojisine karşın ağır malzemenin kullanılması ve dışa kapalı yapılar tasarlanmasıyla simgelenmiştir.

Osmanlıda ise banka mimarisi, bankacılığın gelişimine bağlı olarak, 19. yüzyılda İstanbul'un Galata ve Karaköy semtlerinde ortaya çıkmıştır. Önceleri sarraflık ve bankerlik olarak süregelen faaliyetler, Osmanlı Bankasının kurulmasıyla beraber, farklı bir boyuta ulaşmış ve dönem mimarisinin özelliklerini taşıyan heybetli yapılarda sürdürülmüştür. Yabancı mimarlar tarafından eklektik stilde tasarlanan yapılarda yerel mimarinin etkilerini de görmek mümkündür.

1892'de Osmanlı Bankası ve Tütün Rejisi için Alexandre Vallauray tarafından tasarlanmış olan, Karaköy'deki binanın aşırı süslü, neo- klasik tarzdaki cephesi bu dönemin simgelerindendir. Günümüzde Osmanlı Bankası tarafından kullanılan yapı içerisindeki katlar boyunca yükselen atrium, iç mekan düzenlemesinde banka mimarisinin değişmeyen ögesi olarak göze çarpmaktadır.

Dönemin diğer banka yapılarına örnek olarak, bugün Yapı Kredi Bankası tarafından kullanılan eski Deutsche Orient Bank binası, T.C. Ziraat Bankası Cağaloğlu şubesi ile Sümerbank binası belirtilebilir. Yapılar genel olarak işlev değişikliği geçirmemiş olmalarına karşın, değişen bankacılık faaliyetleri ve

gereksinimleri dolayısıyla özellikle iç mekanlarda yenilemeler bulunmaktadır. Bu müdahaleler zaman zaman, yapıların iç mekanlarıyla ilgili özgün verilerin algılanmasını zorlaştırmaktadır.

Şekil 3.1 Karaköy Bankalar Caddesi, günümüzdeki görünümü

Belirtildiği üzere, 1863'te kurulan Ziraat Bankası'nın bu tarihten itibaren Anadolu'nun birçok bölgesine ulaşma hedefi, banka mimarisinin büyük kentler dışına yayılmasında etkili olmuştur. Ancak, Hazar'ın araştırmasında belirtildiği üzere, 1889-1892 yılları arasında banka tarafından kullanılan yapılara dair bir kayıt bulunamamış, ancak 1900'lerin başlarında tek tip sandık (ajans) binaları yaptırıldığı tespit edilmiştir. Banka idaresi, ancak Cumhuriyet sonrasında şube binalarının inşasını ele alabilmiştir (Hazar, 1986).

Şekil 3.2 Osmanlı Bankası Galata şubesi, galeri boşluğu

Cumhuriyet dönemine dek, bankacılık faaliyetlerinin İstanbul'da özellikle Galata ve Karaköy semtlerindeki banka yapılarında sürdürüldüğü, diğer bölgelerde ise farklı işlevler için tasarlanmış mevcut yapıların kiralanarak ya da satın alınarak kullanıldığı belirtilebilir. Bu dönemlerde kullanılmış olan yapılara dair çok fazla kayıt bulunmamakla beraber, yapıların çoğunun yıkılmış olması da araştırmanın bu bölümünü zorlaştırmaktadır. Benzer şekilde, bu yıllarda kurulan yerel bankaların bir kısmının kapanmış olması da yapıların belirlenmesini güçleştirmektedir.

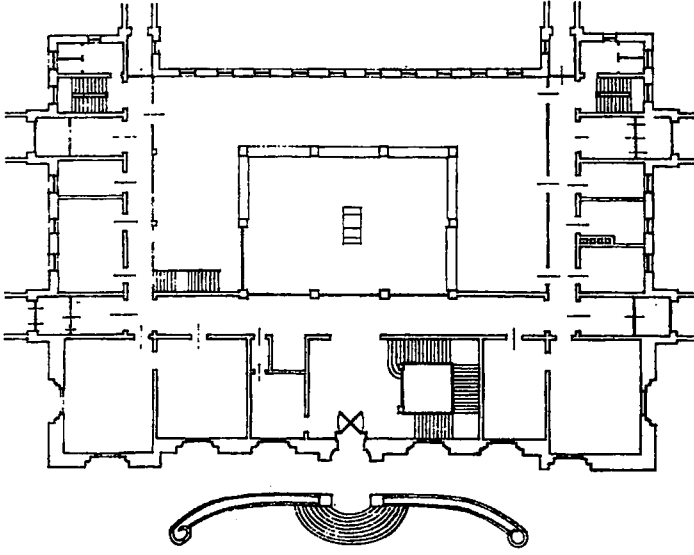
3.4.1. I. Ulusal Mimarlık Dönemi Banka Yapıları

Bankacılık alanındaki yapılaşma faaliyetleri özellikle Ankara'da, cumhuriyetle beraber yoğunluk kazanmıştır. I. Ulusal Mimarlık Döneminin karakteristik özelliklerini yansıtan birçok banka yapısı, 1923'ten sonra inşa edilmiştir. Ulus semtinde yoğunlaşan banka yapılarına örnek olarak, Türkiye İş Bankası, Osmanlı Bankası ve T.C. Ziraat Bankası binaları gösterilebilir.

T.C. Ziraat Bankası'nın Ankara, Ulus'ta yer alan genel müdürlük binası, 1929'da İtalyan mimar Mongeri'nin tasarım ve kontrolörlüğünde tamamlanmıştır. Yapı, I. Ulusal Mimarlık Döneminin en karakteristik binalarındandır ve günümüzde Ziraat Bankası Müzesi olarak kullanılmaktadır. Zemin kat üzerindeki iki kattan oluşan yapının köşe kuleleri, geniş saçakları, kemerli pencereleri, cephe süslemelerindeki Osmanlı ve Selçuklu motifleri, dönemin genel tasarım özelliklerini yansıtmaktadır. Benzer şekilde, iç mekanda katlar boyunca yükselen galeri boşluğu ve süslemeler de mevcuttur.

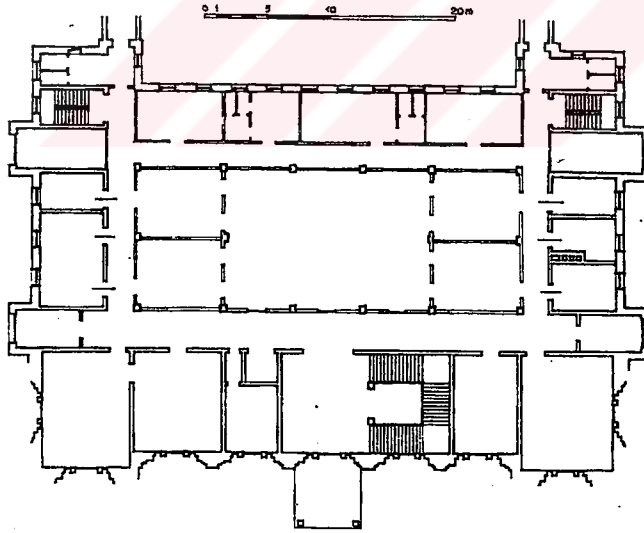
Yine mimar Mongeri tarafından tasarlanmış olan bir diğer yapı, 1926'da tamamlanan Osmanlı Bankası binasıdır. Köşe parselde yer alan, bodrum ve üç kattan oluşan yapının birinci katında iki lojman ve en üst katında da yarı açık bir teras yer almaktadır (Aslanoğlu, 1980). Zemin katta ise banka holü çevresinde çalışma mekanları bulunmaktadır. Taş kaplı yapının cephesinde, işli rozetler, bitkisel motifli kabartmalar göze çarpmaktadır.

Ulus'ta yer alan dönemin diğer banka yapısı ise, Türkiye İş Bankası binasıdır. 1929 yılında tamamlanan yapının mimarı Mongeri'dir. Bodrum üzerinde orta avlulu beş kattan oluşan yapı, köşe parselde yer almaktadır. Giriş mekanında, orta holde yer alan renkli camlarla bezeli tepe ışıklığı, aynı zamanda üst kat koridorlarının da aydınlanmasını sağlamaktadır. Yapıda gerek batı, gerekse Osmanlı mimari öğeleri yoğun olarak kullanılmıştır.

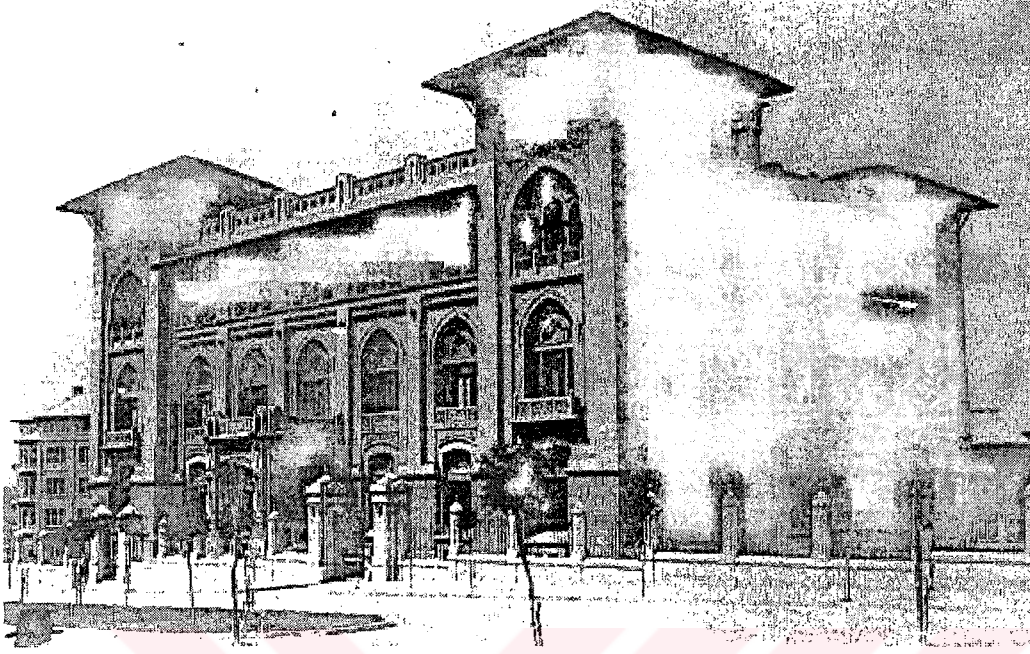

Şekil 3.3 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, zemin kat planı

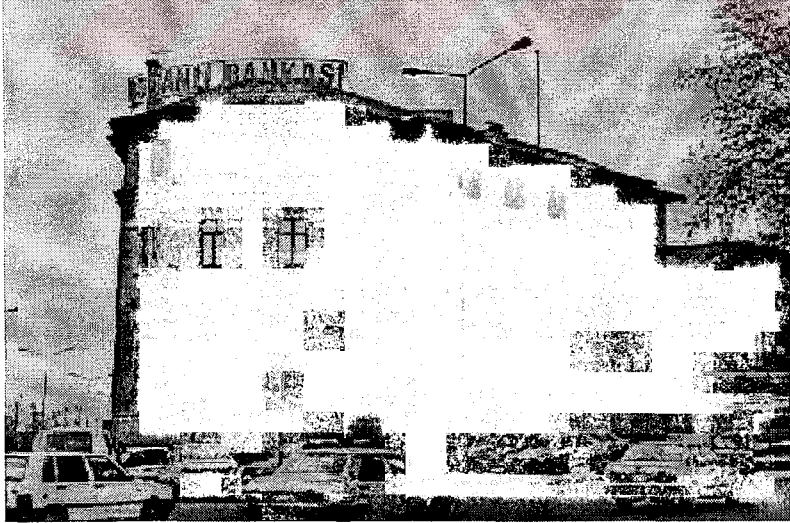
(Kaynak: Aslanoğlu, 1980, s.287)

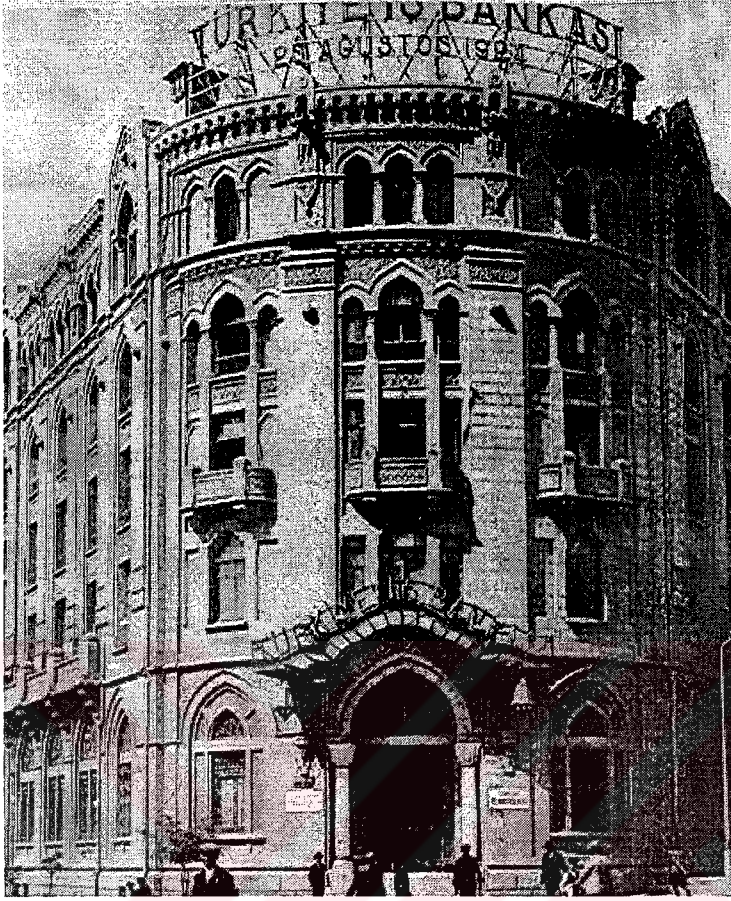
Şekil 3.4 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, birinci kat planı

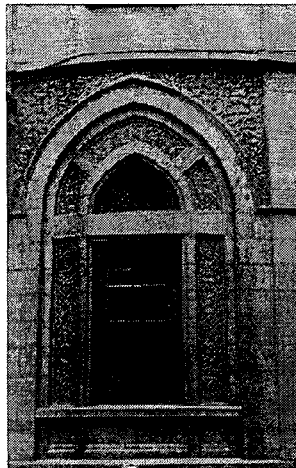
Şekil 3.5 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası, Ankara, 1929, Mimar Mongeri
(Kaynak: Ziraat Bankası, 1973, s.55)

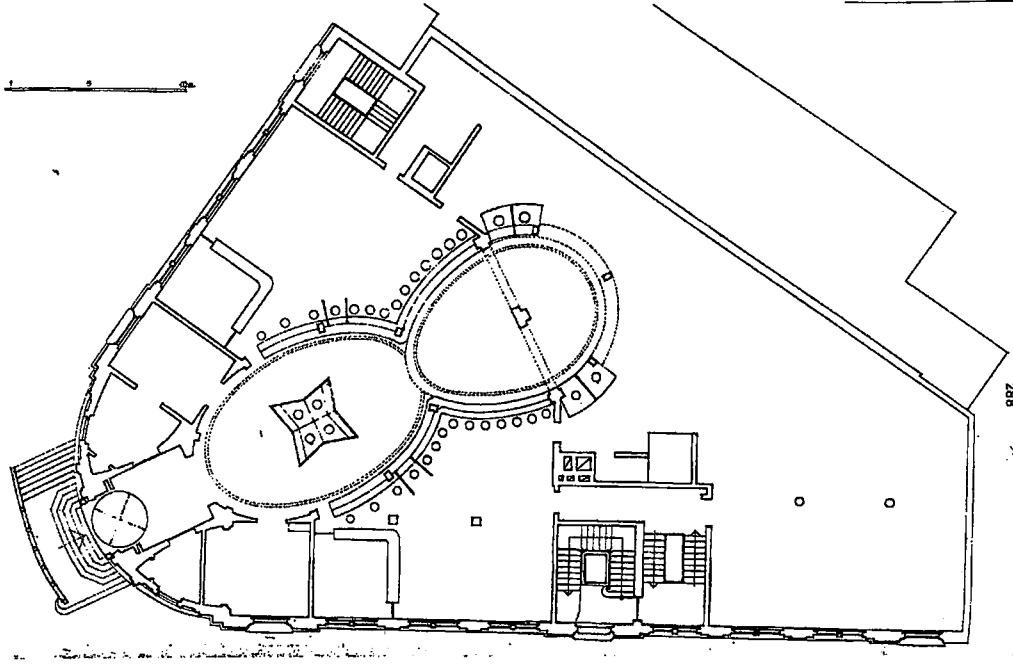
Şekil 3.6 Osmanlı Bankası, Ankara, 1926, Mimar Mongeri

Şekil 3.7 İş Bankası, Ankara, 1929, Mimar Mongeri
(Kaynak: Sözen, 1984)

Şekil 3.8 İş Bankası, Ankara, yapıdan detay

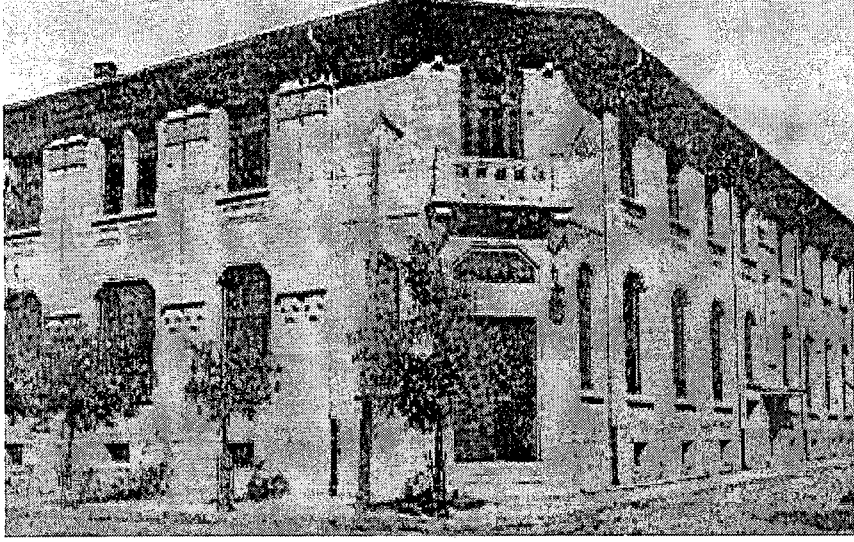

Şekil 3.9 İş Bankası, Ankara-Ulus, zemin kat planı

(Kaynak: Aslanoğlu, 1980, s.288)

I. Ulusal Mimarlık Döneminin 1930'larda etkisini kaybetmeye başlamasıyla beraber, yapılar da daha çok dış cephe özellikleri ve süslemeleri açısından farklılıklar göstermeye başlamıştır. 1932-1933 yılları arasında yapılmış olan, Clemens Holzmeister tarafından tasarlanan Merkez Bankası binası, sözü edilen yapılara oranla oldukça yalın çizgileriyle göze çarpmaktadır. Müşteri kabul holü, galeri boşluğu ve anıtsallık değişmeyen unsurlar olarak belirtilebilir.

Ankara dışındaki yapılarla ilgili belirtilebilecek önemli bir nokta, Ziraat Bankasının 1925 yılında bir toplantısında, "...memurin haneleri planları ile şartnamelerinin tanzimine ve bu inşaata şartnamelere muvafık olup olmadığının nezaret etmek hususunda Mösyö Mongeri'nin memur edilmesine" karar verilmiş olmasıdır (Hazar, 1986, s.315). Bu kararla beraber, Mongeri, genel müdürlük binası, bazı şube binaları ve lojmanların tasarım ve denetimini üstlenmiştir. Dolayısıyla bu gelişme, dönemin banka mimarisinin birçok ile taşınmasını sağlamıştır. Örnek olarak bankanın Samsun (1926), Adana (Şekil 3.10), Konya, Eskişehir şubeleri belirtilebilir (Hazar,1986). Ege Bölgesinde yer alan yapılar ise, bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

Şekil 3.10 Ziraat Bankası, Adana

(Kaynak: Hazar, 1986, s.316)

Ziraat Bankası yapıları dışında, diğer bankaların ulusal mimarlık dönemi kapsamında yapılmış yapılarının oldukça az sayıda olduğu gözlenmektedir. Belirtilen dönemde çok sayıda banka açılmış olmasına karşın, özellikle maddi yetersizlikler dolayısıyla kendi binalarını daha sonraki tarihlerde yaptırdıkları görülmektedir. Bu durum özellikle yerel bankalar için geçerli olmuştur.

1930'lardan sonra mimaride ve bankacılıkta görülen değişimler, şube sayılarının artmasıyla beraber yepyeni bir banka mimarisini getirmiştir.

BÖLÜM 4

EGE BÖLGESİNDEKİ TARİHİ BANKA YAPILARI

4.1. Ege Bölgesinde Belirlenen Banka Yapıları

Çalışmanın bir önceki bölümünde, Ege Bölgesi'nde bankacılığın ve mimarinin gelişimiyle ilgili bilgiler sunulmuştur. Elde edilen bu veriler doğrultusunda yapılan araştırma, Ege Bölgesi illerinde oldukça az sayıda tarihi banka yapısının günümüze ulaştığını göstermektedir.

Ege Bölgesi'ndeki dokuz ilden yalnızca beş ilde, İzmir, Manisa, Aydın, Kütahya ve Balıkesir'de ulusal mimarlık dönemi banka yapıları tespit edilmiştir. Denizli, Muğla, Uşak, Afyon illerinde gerekli araştırmalar yapılmış olmasına karşın, incelenen dönemin yapıları belirlenememiş, buna karşın tarihsel niteliği olan verilere ulaşılmıştır. İnceleme kapsamındaki bankaların, bu illerde de gerek Osmanlı döneminde, gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında şubeler açmış oldukları çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Tablo 4.1.'de söz konusu il ve ilçelerindeki şubelerin, bu kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda, 1930'lar öncesindeki açılış tarihleri belirtilmektedir.

Tablo 4.1.'de belirtilen şubeler dışında, özellikle Ziraat Bankası'nın 19. Yüzyıl sonlarında birçok ilçede şube açtığı görülmektedir. Ancak açılış tarihlerine ilişkin kesin bilgilere ulaşılamadığından tabloda yer verilmemiştir. Tabloda aynı zamanda bir önceki bölümde sözü edilen yerel bankalar da yer almamaktadır. Ege Bölgesi'nde kurulan sekiz yerel bankadan yalnızca Milli Aydın Bankası'nın tarihi bir yapısı günümüzde de aynı banka tarafından kullanılmaktadır.

Tablo 4.1. Ege İl ve İlçelerinde Banka Şubelerinin Açılış Tarihleri

Adres	Osmanlı B.	Ziraat B.	İş Bankası	B. di Roma	B. Com. İtali.
İzmir					
Merkez	1856	1889	1925	1919	1927
Ödemiş	-	1889	1929	-	-
Bergama	-	1889	1929	-	-
Manisa					
Merkez	1863	1889	1931	-	-
Akhisar	-	1889	1929	-	-
Aydın					
Merkez	1863	1889	-	-	-
Nazilli	-	1889	1929	-	-
Denizli					
Merkez	1890	1889	-	-	-
Muğla					
Merkez	-	1891	-	-	-
Milas	-	1925	1925	-	-
Bodrum	-	1914	-	-	-
Fethiye	-	1925	-	-	-
Afyon					
Merkez	-	1889	1931	-	-
Dinar	-	1908	-	-	-
Uşak					
Merkez	1891	1919	1929	-	-
Kütahya					
Merkez	-	1926	-	-	-

İncelenen dönem içerisinde Ege Bölgesi'nde inşa edilmiş olan yapılar, Tablo 4.2.'de belirtilmektedir. Tabloda yer alan on banka yapısından, Türkiye İş Bankası İzmir şube binası, 1970'lerde yıkılmış olup, diğer yapılar günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadırlar.

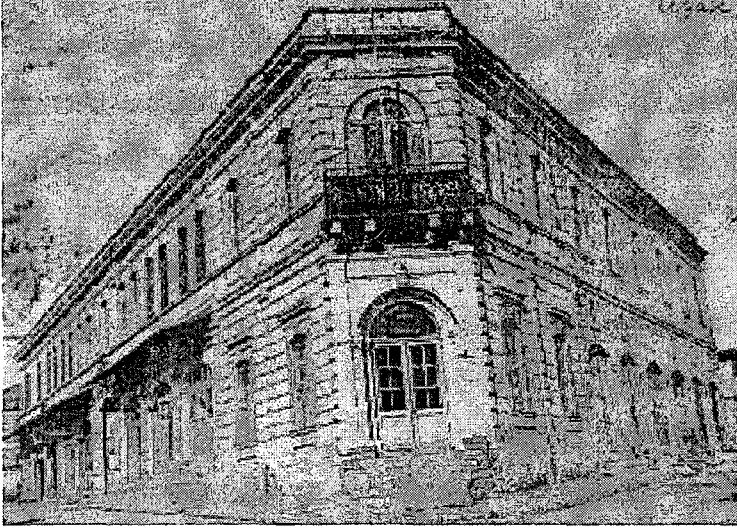
Ege Bölgesi'nde yalnızca on tarihi banka yapısının mevcut olmasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Söz konusu tarihlerde, Ege illerinde çeşitli bankalar kurulmuş ya da şubeleri açılmış olmasına karşın, faaliyetlerini genelde kendi mülkleri olmayan küçük kira yapılarında sürdürdükleri belirlenmiştir. Bankaların kendi yapılarına geçmeleri, daha çok 1930'lara yakın tarihlerde, maddi yeterliliklerini sağladıklarında gerçekleşmiştir. Bu tarihlerde bazı bankaların ve şubelerin kapatıldığı da görülmektedir. Aynı zamanda belirlenen banka yapılarının daha çok büyük ve ticari açıdan gelişmiş illerde yer aldığı da gözlenmektedir.

Tablo 4.2. Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapıları

Banka Adı	Şube Adresi	İlk Açılış Tarihi	Yapı İnşa Tarihi
Osmanlı Bankası A.Ş.	İzmir	1856	1926
Banka di Roma (Vakıflar Bankası binası)	İzmir	1919	1932
T.C. Ziraat Bankası	İzmir	1889	1931
Banca Commerciale Italiana (T.E.B. binası)	İzmir	1927	1927
Türkiye İş Bankası A.Ş. (yıkılmış)	İzmir	1925	1925
T.C. Ziraat Bankası - Zirai Krediler binası	Manisa	1889	1929
T.C. Ziraat Bankası	Aydın	1889	1930
Milli Aydın Bankası T.A.Ş. Tarışbank	Aydın	1914	1930
T.C. Ziraat Bankası	Kütahya	1926	1931
Türkiye İş Bankası A.Ş.	Edremit	1928	1930

Araştırmalar sırasında, banka şubelerinin mevcut yapılarına geçmeden önce faaliyetlerini sürdürdüğü binaların tespitine çalışılmış, ancak çoğunlukla kesin olmayan verilere ulaşılabilmektedir. Arşivlerin yetersizliği ve genelde kamu kullanımına açık olmaması, yıkılmış olan tarihi banka yapılarının belirlenmesini engellemiştir. Bu nedenle kişisel görüşmelerle ortaya çıkan birtakım tarihi bilgilerin çoğunluğu kanıtlanamamıştır. Dolayısıyla, çalışmanın içeriğinde aktarılacak bilgiler yalnızca doğruluğu belgelenmiş olanları kapsamaktadır.

Osmanlı Bankası'nın Uşak şubesi, sözü edilen kapsamda bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Eldem, eserinde Uşak'taki şube yapısının 1930 yılına ait bir fotoğrafına yer vermektedir. Aynı yapıdan bir başka fotoğraf da, tarihi belirtilmemekle beraber, bankanın arşivlerinde yer almaktadır. Bu verilere dayanarak yerinde yapılan incelemede yapının günümüzde de mevcut olduğu tespit edilmiştir. 1898'de inşa edilmiş olan ve 'Paşa Hanı' olarak anılan yapı, günümüzde Otel olarak restore edilmiş durumdadır. 1930'lu yıllarda Osmanlı Bankası'nın yapının bir bölümünü kiraladığı, diğer bölümlerin ise Uşak Belediyesi tarafından kullanılmış olduğu belirtilmektedir. Eldem aynı eserinde, Uşak şubesinin 1895-1914 yılları arasında, orta değerinde kar eden 25 şubeden biri olduğunu da belirtmektedir. Günümüzde Uşak'ta Osmanlı Bankası'nın bir şubesi bulunmamaktadır (Eldem, 1999).

Şekil 4.1 Osmanlı Bankası, Uşak, eski şube binası
(Kaynak: Osmanlı Bankası arşivleri)

Yine Uşak ilinde, İş Bankası'nın merkez şubesiyle yapılan görüşmede, bankanın eski tarihlerde, 'Sarraflar Çarşısı' binasının üst katını kiralamış olduğu belirtilmiş, ancak herhangi bir tarih saptanamamıştır. Ancak kesin veriler, İş Bankası'nın 1929 yılında Uşak'ta bir şube açtığı yönündedir. Dolayısıyla bankanın uzun bir süreçte, çeşitli yapılarda kiraladığı mekanlarda faaliyetlerini sürdürdüğü düşünülmektedir. Bankanın bugünkü şube binası oldukça yakın bir zamana tarihlenmektedir.

Afyon, Denizli ve Muğla illerinde ise tarihsel verilere ulaşılamamış; ancak, ulusal mimarlık dönemine ait banka yapısı bulunmadığı kesin olarak belirlenmiştir.

Araştırmalar sonucunda belirlenen on ayrı tarihi banka yapısı, yerinde incelenmiş, fotoğraflarla da belgelenen mimari özelliklerine ilişkin sonuçlar sonraki bölümlerde aktarılmıştır. Yıkılmış olan Türkiye İş Bankası İzmir şube binası ise ancak projeleri üzerinde incelenebilmiştir.

4.2. İzmir

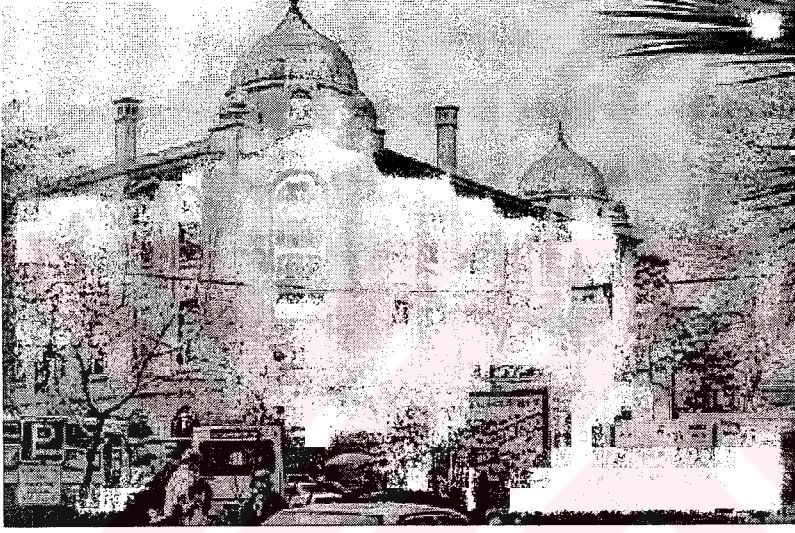
İzmir, tarih boyunca koruduğu önemli bir liman kenti olma özelliğini beş bin yıllık geçmişi boyunca sürdürmüştür. Kentin bu niteliğinden doğan farklı kültür birikimlerinin doğal bir süreçle mimariye de yansımış olması, mimarlık tarihi açısından da çeşitli perspektiflerin bir arada yaşamasını sağlamıştır. İzmir'in tarihi kent dokusu günümüzde oldukça yıpranmış ve yok olma sürecine girmiş olmasına karşın, ayakta kalmayı başarmış olan yapılar geçmişin izlerini taşımayı sürdürmektedirler.

Farklı dönemlerin tarihi yapılarıyla birlikte, incelenen Cumhuriyet dönemine ait birçok yapı da kent silüetinde yerini korumaktadır. Söz konusu yapılar, kentin günümüzde de önemli merkezlerinden olan Konak ilçesinde ve özellikle ilçenin Gümrük semtinde yoğunlaşmaktadır. Mimar Kemalettin Caddesi, Fevzi Paşa Bulvarı ve Gazi Bulvarı (şekil 4.2) çevresinde yer alan farklı işlevlerdeki yapılar, dönemin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadırlar. I. Ulusal Mimarlık Dönemi içerisinde İzmir'de çeşitli yapılar tasarlayan mimarlar arasında, Ahmet Kemal, Necmettin Emre, Tahsin Sermet isimleri önde gelmektedir.

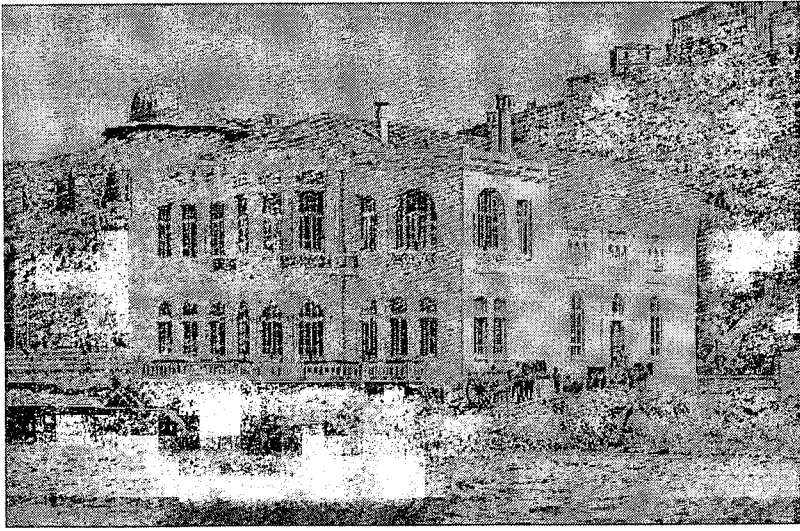

Şekil 4.2 Gazi Bulvarı, eski görünümü

Eski Türk Ocağı Binası (bugünkü İzmir Devlet Tiyatrosu) 1925 yılında, mimar Necmettin Emre tarafından tasarlanmıştır. Mimarın diğer yapıtları arasında, Gazi İlkokulu (1934), İzmir'in ilk apartmanı olan Hasannuri Bey Apartmanı (1930-1933), ve daha geç tarihlerde inşa edilmiş konut tasarımları yer almaktadır. Tahsin Sermet'in yapıları arasında, yan yana inşa edilmiş olan Milli Kütüphane (1933) ve Milli Sinema (şekil 4.5) binaları yer almaktadır. Bunların dışında dönem mimarisinin diğer örnekleri arasında, Büyük Kardiçalı Han (1928), İzmir Kız Lisesi (1917-1922), Borsa Sarayı (1926-1929), İzmir Ziraat Okulu (1932) binaları belirtilebilir (Onat, 1992).

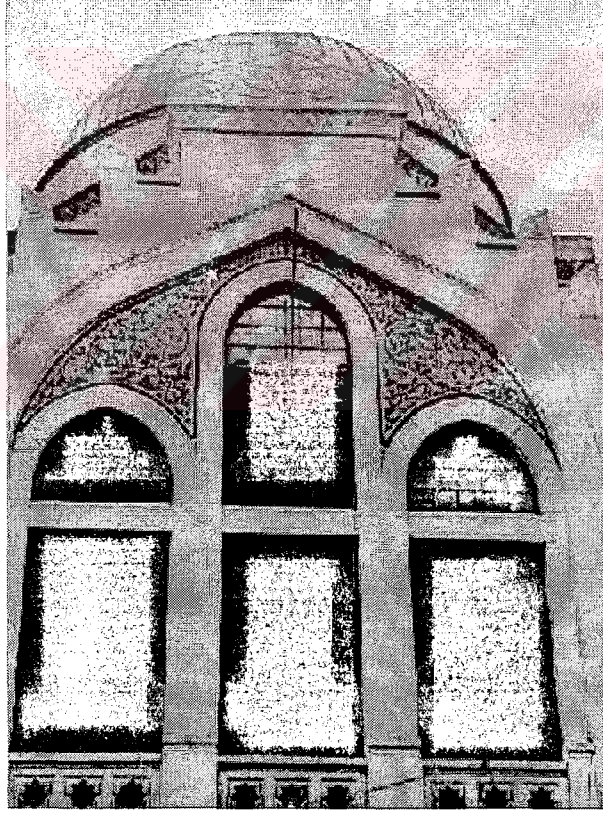

Şekil 4.3 Borsa Sarayı, 1928

Şekil 4.4 Eski Türk Ocağı, 1925, Necmettin Emre

Sözü edilen yapılarla beraber, konum olarak aynı çevrede yer alan dört tarihi banka yapısı bulunmaktadır. Fevzi Paşa Bulvarı üzerinde yer alan Osmanlı Bankası binası ile, Banka di Roma ve Amerikan Konsoloshanesi olarak tasarlanmış olan, günümüzde ise Vakıflar Bankası ve İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından kullanılan yapı, caddenin iki yanında, II. Kordon'a da cephe verecek biçimde, karşılıklı iki köşe parsel üzerine konumlanmışlardır. Ziraat Bankası binası ise, Gazi Bulvarı üzerinde olup, karşı parselinde, dönemin bir diğer önemli yapısı olan Borsa Sarayı yer almaktadır. 1927 yılında Banca Commerciale Italiana için tasarlanmış olan ve günümüzde Türk Ekonomi Bankası tarafından kullanılan tarihi banka yapısı da aynı çevrede konumlanmaktadır.

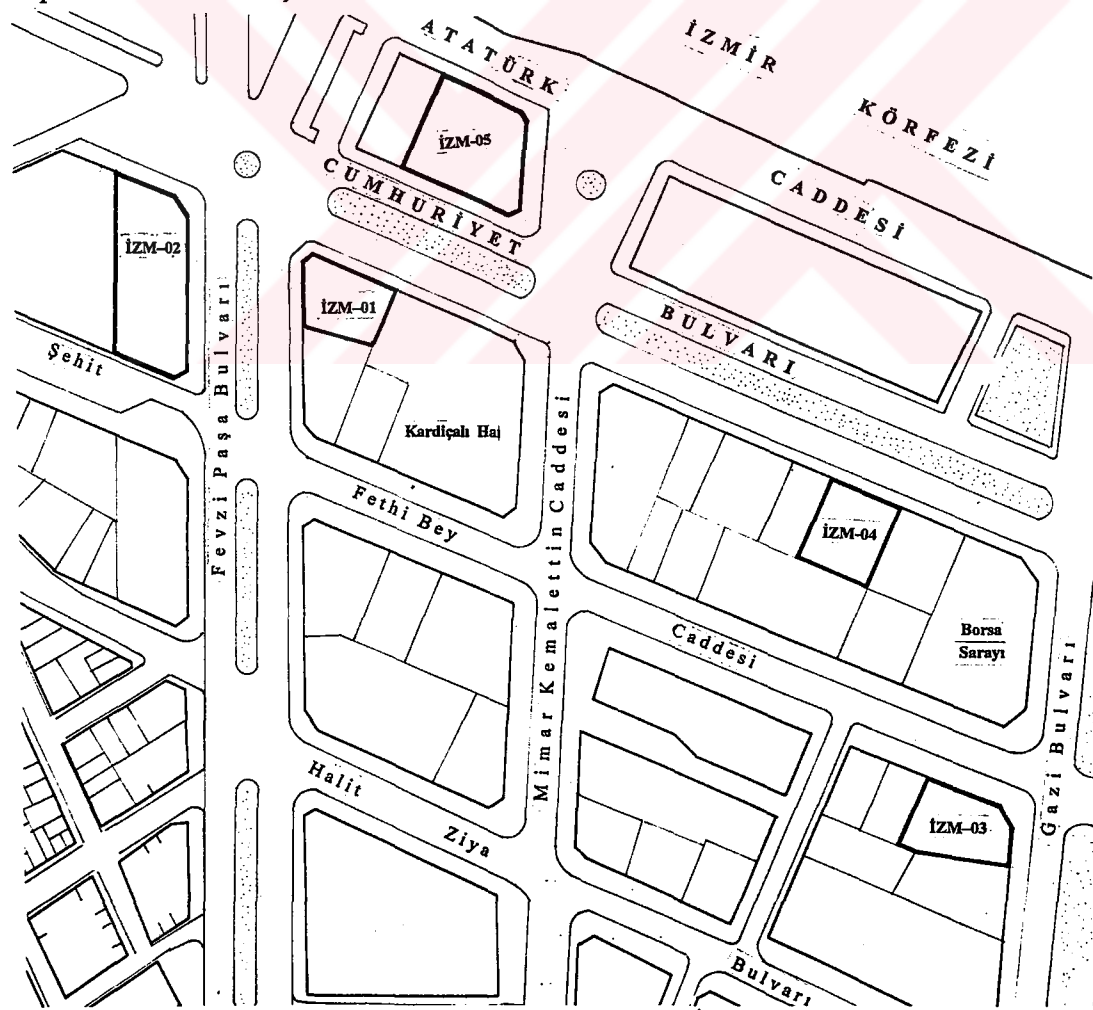

Şekil 4.5 Milli Sinema, 1933, Mimar Tahsin Sermet, ön cepheden detay

Söz konusu dört tarihi banka yapısı dışında, İzmir’de inşa edilmiş olan bir diğer banka binası İş Bankası’na aittir. 1925 yılında, Gümrük semtinde, I. ve II. Kordon yolu arasındaki bir parselde inşa edilmiş olan yapı, 1970’lerin sonlarında yıkılmış ve yerine 1980 yılında günümüzdeki çok katlı banka binası inşa edilmiştir.

Belirtilen bankaların yanısıra 1905 yılında Midilli Bankası, Kredi Lione Bankası, Anadolu Bankası ve Atina Bankası’nın da İzmir’de şubelerinin bulunduğu görülmektedir (Serçe, 2000). 1920 yılına ulaşıldığında ise, Selanik Bankası ile Banca di Roma’nın da kentte faaliyet gösteren yabancı bankalar arasına katıldığı anlaşılmaktadır (Berber, 1998). Ancak, önceden aktarıldığı gibi, yalnızca Banca di Roma’nın incelenen döneme ait yapısı bulunmaktadır.

Belirlenen beş tarihi banka binasına ilişkin mimari değerlendirmeler, katalog 4.2 kapsamında sunulmuştur.

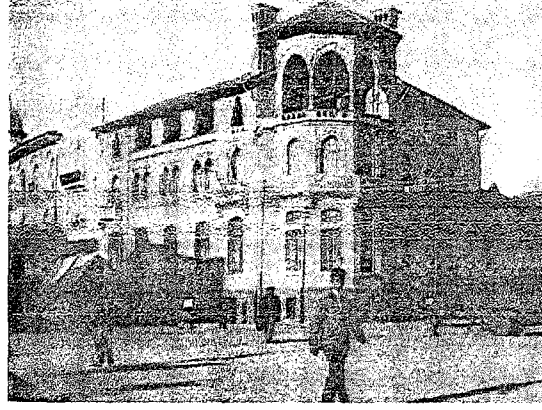
Şekil 4.6 Tarihi Banka Yapılarının Kent İçindeki Konumları

4.2.1 Osmanlı Bankası A.Ş. (İZM-01)

Şekil 4.7 Giriş cephesinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.2.1 – 1

Şekil 4.8 İlk yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü

(Kaynak: Sözen&Tapan, 1973, s.156)

YAPIM YILI : 1926

MİMARİ : (Tespit edilememiştir.)

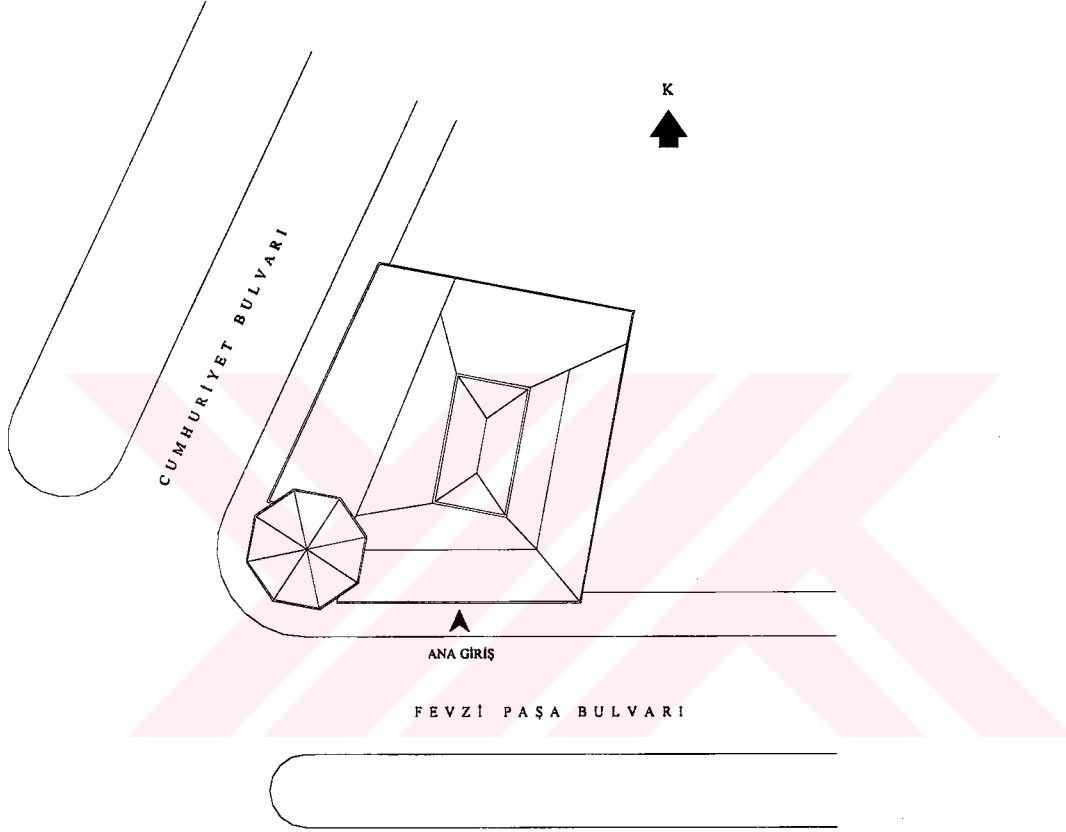
GENEL TANIM : Günümüzde oldukça yoğun araç trafiğinin olduğu bir ana caddenin başlangıcındaki köşe parselde yer alan üç katlı yapı, bitişiğindeki Kardiçalı Han'la birlikte büyük bir blok oluşturacak biçimde konumlanmıştır. Yapı, plan şeması, cephe düzeni ve köşe kulesiyle incelenen dönemin banka mimarisindeki tüm özellikleri barındırması açısından önemlidir.

YAPIM SİSTEMİ : Betonarme yapı, cephede düzgün kesme taşlarla kaplıdır.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapının genel plan şeması ve görünümü korunmuş olmakla beraber, eski fotoğraflardan anlaşıldığı üzere, lojman olarak kullanılan en üst kattaki teras bölümü, belirlenemeyen bir tarihte, pencerelerle kapatılarak iç mekana dahil edilmiştir. Bir diğer değişiklik de, giriş kapısının köşegen biçimde geriye çekilmiş olmasıdır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 - 2

Şekil 4.9 Vaziyet planı

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM – 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 – 2

Yapı bodrum kat üzerindeki üç kattan oluşan bir köşe binasıdır.

Giriş holünden birkaç basamakla ulaşılan müşteri holü ve çevresindeki çalışma mekanları zemin kat planının genel şemasını oluşturmaktadır. Müşteri holünün üstten aydınlanmasını sağlayan galeri boşluğu, ikinci kat döşeme seviyesine kadar devam etmektedir.

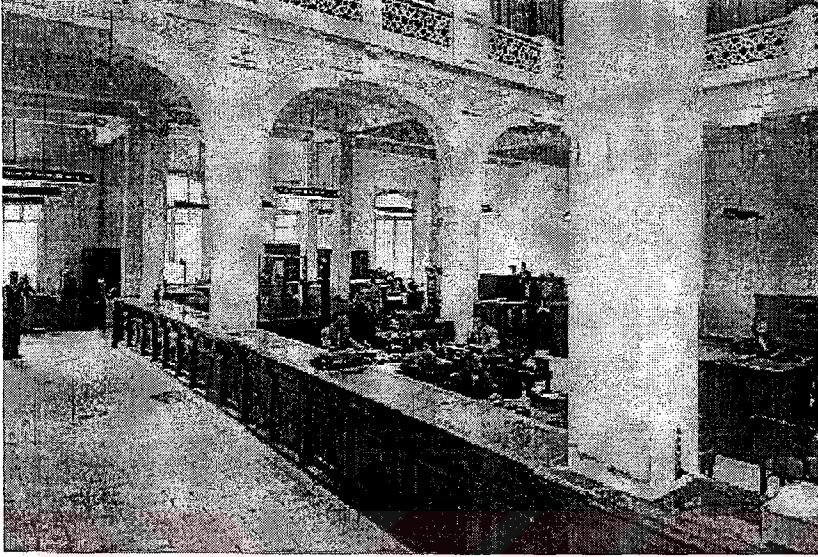
Birinci katta, banka holüne ve dışa bakan iki sıra çalışma odası yer almaktadır.

Yapının ikinci katı, özgün plan şemasında üç ayrı lojman olarak tasarlanmış ve her iki cephe yönünde yarı açık teraslar kullanılmıştır. Teras bölümleri geçmişte iç mekana dahil edilmiş olmakla beraber, uzun bir süreçte özgün işlevini korumuştur. Günümüzde ise söz konusu katta yalnızca bir mekan arşiv olarak değerlendirilmekte, diğer bölümler ise kullanılmamaktadır.

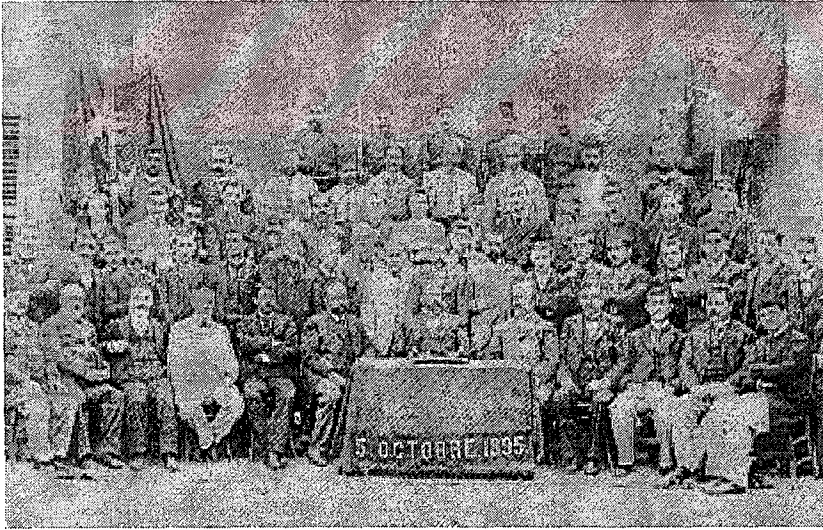
Yapının iç mekanında en çok dikkati çeken özelliği, müşteri holünde ve galeri boşluğunun diğer katlarında yoğunlaşan süsleme elemanlarıdır. Zemin katta sütunlar Bursa kemeriyle birleştirilmiş, üst katlarda ise sivri kemerler dizisine dönüştürülmüştür (Aslanoğlu, 1980). Galeri boşluğundaki Selçuk geometrik desenli korkuluklar, dönemin ve yapının karakteristik niteliğini ortaya koymaktadır. Yanısıra, bitki motifli kabartmalar ve karnaslı kornişler de aynı özellikleriyle dikkat çekmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1-2

Şekil 4.10 Müşteri holünün ilk yıllardaki görünümü
(Kaynak: Osmanlı Bankası arşivleri)

Şekil 4.11 1895'teki şube personeli
(Kaynak: Eldem, 1999, s.224)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM – 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 – 2

Şekil 4.12 Galeri boşluğundan detay

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM – 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 – 3

Köşe parselde yer alan yapı, iki yönden diğer parsellerdeki yapılarla bitişiktir. Yapının görünen her iki cephesi de ana caddeler üzerinde yer almakta ve cephe düzenlerinde bir farklılık bulunmamaktadır. Yalnızca, giriş cephesinde, kapının konumuna göre simetri sağlanmıştır.

Yapının cepheleri, subasman seviyesinde büyük, diğer katlarda daha küçük düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır. Zemin katta basık, birinci katta sivri ve en üst katta Bursa kemerinin kullanıldığı farklı pencere tipleri bulunmaktadır. İnci Aslanoğlu, dönem mimarisini anlattığı yayınında, yapının cephe özelliklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

... İkinci katın iki açıklıklı pencerelerini ayıran sütunların ve kullenin sivri kemerli üst kat açıklıklarının sütunlarının üçgenli başlıkları, ikinci katın Selçuklu geometrik desenli mermerden balkon şebekeleri, üst katın sivri sağır kemercik dizisinden oluşan balkon ve pencere korkulukları, kemer alınlıklarının alçıdan stilize Osmanlı bitki motifleriyle işlenmeleri, taş rozetler ve karnaslı kornişler yapıyı ilk ulusal mimarlık döneminin ilginç bir örneği yapmaktadır... (Aslanoğlu, 1980, s.119).

Yapıda Selçuklu ve Osmanlı döneminin çeşitli bezeme öğelerinin bir arada kullanıldığı ve yapının orantılı kütlesi üzerinde karmaşık ancak uyumlu bir düzende yansıtıldığı görülmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 - 3

T.C. Dokuz.Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

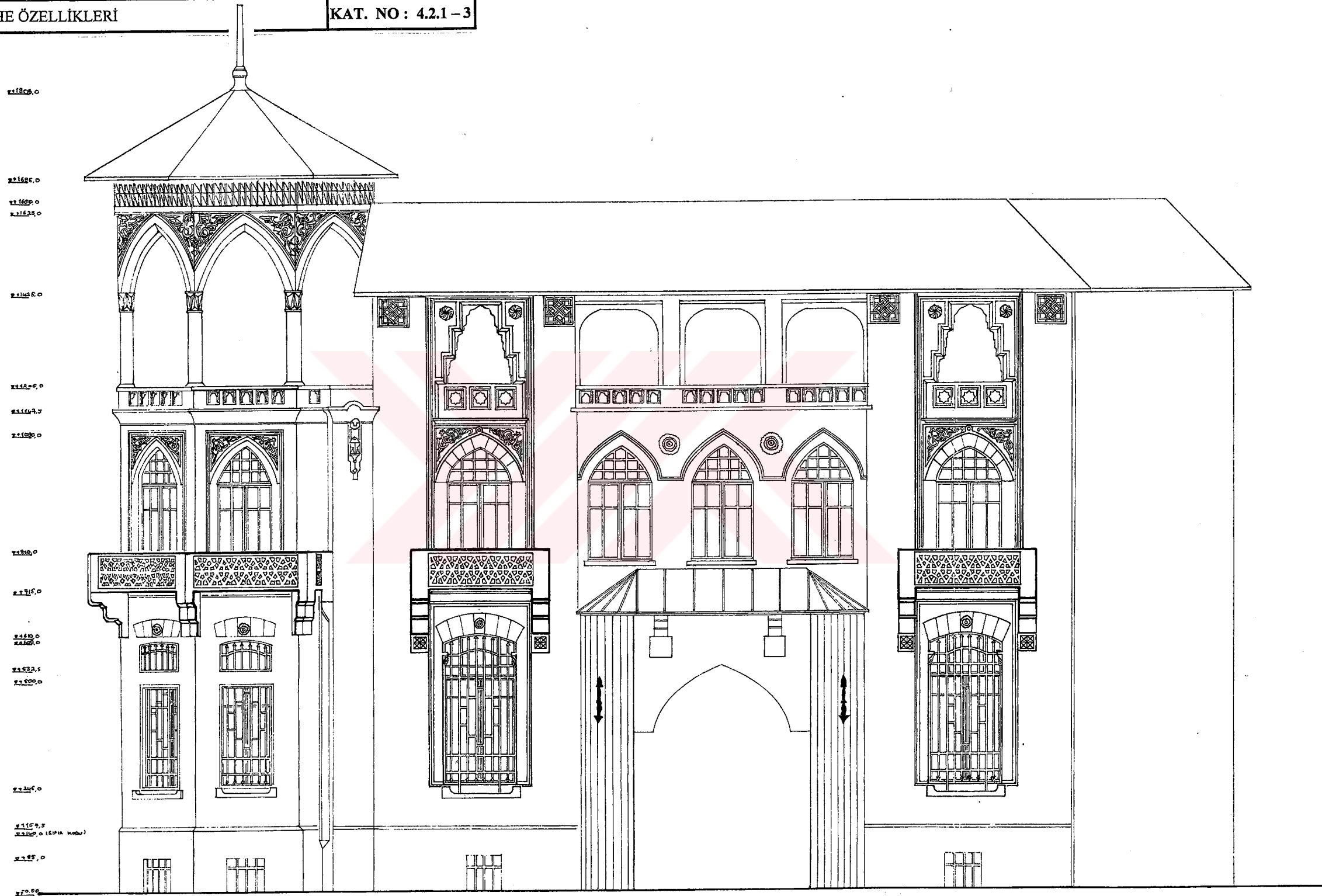
Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.13:
(Kaynak: I)

GİRİŞ CEPHESİ RÖLÖVESİ
Ö : 1/100

50 100

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 - 3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.14:
(Kaynak: I)

GİRİŞ CEPHESİ RESTİTÜSYONU
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 - 3

Şekil 4.15 Yan cephe ve çevresinin eski görünümü

(Kaynak: Osmanlı Bankası arşivleri)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umur Devrim GENÇ mimar
--	---

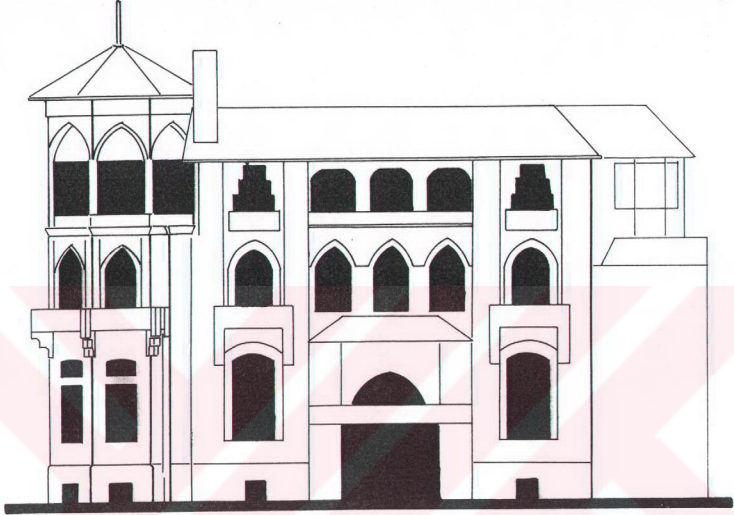
BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1-3

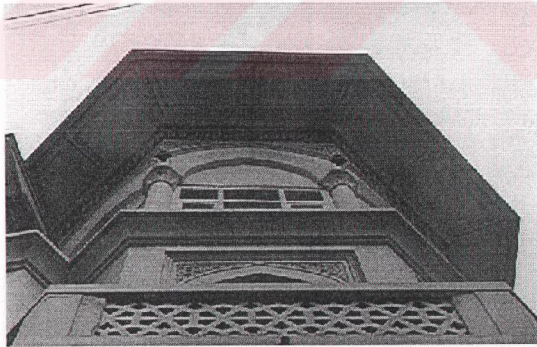
Şekil 4.16 Yan cephe ve köşe kulesi, günümüzdeki görüntüsü

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1 - 3

Şekil 4.17 Giriş cephesi, doluluk - boşluk oranı analizi

Şekil 4.18 Köşe kulesinden detay

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : OSMANLI BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No: 1 Konak İZMİR	İZM-01
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.1-4

Yapıda, köşe parselde bulunması dolayısıyla dönemin en belirgin kütleli özelliklerinden olan köşe kulesi, sekizgen biçiminde kullanılmıştır. Önceden belirtildiği üzere, özgün tasarımında kulenin en üst katındaki kolon araları ve pencere açıklıklarının boş bırakılarak yarı açık teras yaratılmış olması, yapıyı benzerlerinden farklı kılan bir özelliktir.

Köşe kulesi, yapı bütününden yükseltmiş ve piramidal çatı ile örtülmüştür. Genel olarak kuleler, kubbelerle tamamlanmakta iken, erken Osmanlı dinsel mimarlığında kubbe örtüsü olarak görülen çatı türü ve tepesinde alem kullanılması, yapıyı farklı kılan bir diğer unsurdur (Aslanoğlu, 1980). Yapının ana kütlesi, galeri boşluğu şeffaf elemanlarla kaplanmak suretiyle, kırma çatıyla örtülmüş ve kiremitle bitirilmiştir.

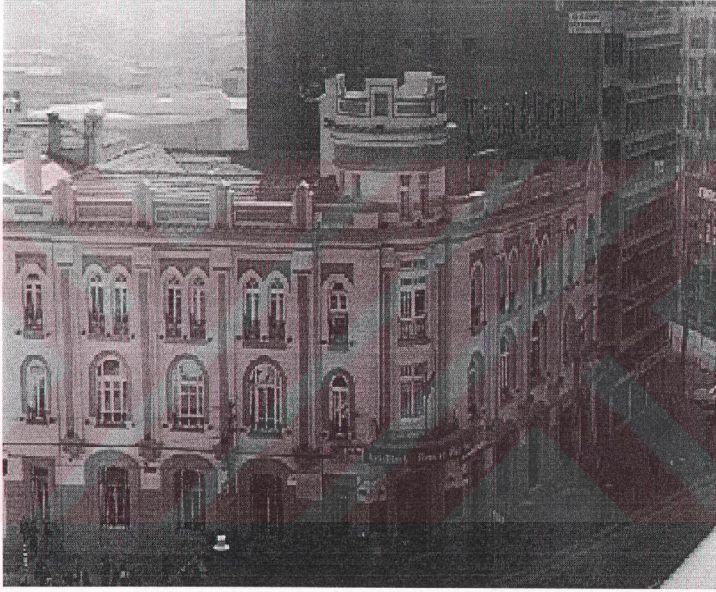

Şekil 4.19 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

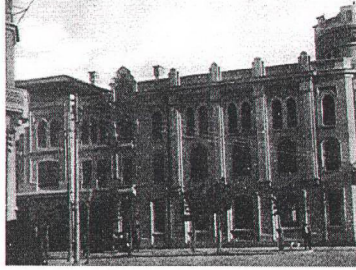
4.2.2. Vakıflar Bankası T.A.O. (İZM-02)

(Eski 'Roma Bankası ve Amerikan Konsoloshanesi' Binası)

Şekil 4.20 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.2.2 - 1

Şekil 4.21 Yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü
(Kaynak: Arkitekt, 1933, s.371)

YAPIM YILI : 1930 - 1932

MİMARİ : Ahmet KEMAL

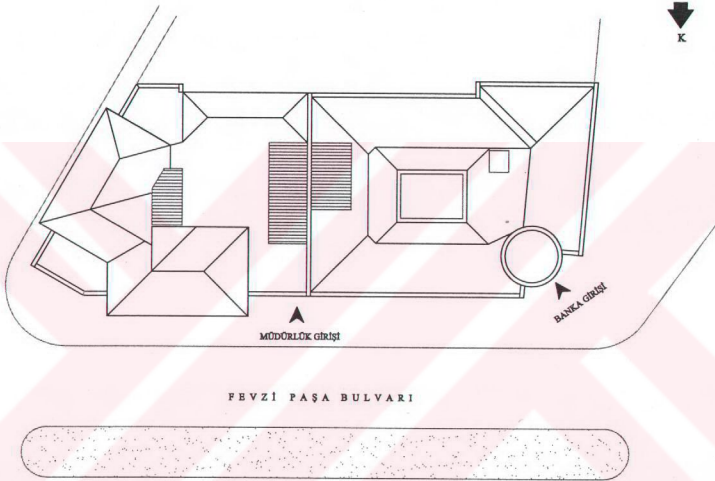
GENEL TANIM : Yapı, Banca di Roma ve Amerikan Konsoloshanesi için tasarlanmış, birbirini tamamlayan iki kütlede oluşmaktadır. Günümüzde banka bölümü Türkiye Vakıflar Bankası, diğer bölümü ise İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır. Yapı, üç yönden cephesi algılanacak biçimde köşe parselde konumlanmıştır.

YAPIM SİSTEMİ : Betonarme yapıda duvarlar tuğla ile örülmüş; bankanın temeli radyejeneral, konsoloshanesinin ise mütemadi sömel olarak inşa edilmiştir (Mimar, 1933).

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapının cephesine yansıyan bir farklılık gözlenmemekle beraber, kullanıcıların ve ihtiyaçlarının değişikliklerinden dolayı plan bazında yenilikler söz konusudur.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 2

Şekil 4.22 Vaziyet Planı

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

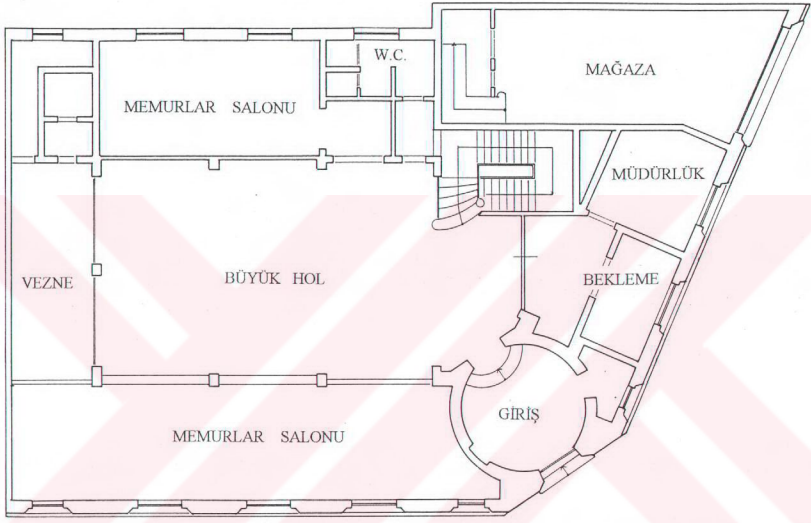
BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 2

Yapı, bitişik iki kütlede oluştuğu ve farklı işlevler için tasarlandığından, özellikle plan bazında, ayrı incelenmesi gerekmektedir.

Banka binasının girişi, geniş açılı iki cepheyi birleştiren köşe aksında yer almaktadır. Çatıda silindirik bir kuleyle tamamlanan giriş, ilk olarak dairesel bir antreye, ardından çevresinde çalışma odaları bulunan müşteri holüne açılmaktadır. "...zemin ve birinci katları kısmen banka, kısmen de ayrı bir methal ile İzmir Bulvar Şirketi yazıhaneleri, üçüncü kat umumi yazıhaneler olmak üzere vücutte getirilmiştir" (Arkitekt, 1933, s.368). Günümüzde zemin ve birinci kat banka, ikinci kat ise Vakıflar Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır. Bu amaçla son katta, iki yapı arasında geçiş açılmıştır. Yapının batı cephesi üzerinde, Arkitekt dergisinde yayınlanmış olan plan şemasında (Şekil 4.23) görünmeyen iki kapı daha bulunmaktadır. Bunlardan biri bankanın ikincil kapısı olarak kullanılmaktadır. Bitişik yapı sınırındaki diğer kapı ise yaklaşık altı yıl öncesine dek Vakıflar Müdürlüğü tarafından kullanılan bir merdiven boşluğuna açılmakla birlikte, günümüzde işlevini yitirmiş durumdadır. Zemin katta orta hol çevresinde çalışma odaları bulunmaktadır. İki kat arasındaki galeri boşluğu sonradan açılmıştır. Özgün merdivenler kaldırılarak, diğer yapı sınırında yeni bir merdiven yerleştirilmiştir. Köşe aksında yer alan mekan, üst katlarda kütlede kopartılarak geriye çekilmiş ve dairesel formda tamamlanmıştır. Birinci katta, bu daireselliği bütünleyen bir balkon vardır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 2

Şekil 4.23 Banka binası zemin kat planı, özgün proje

(Kaynak: Arkitekt, 1933, s.370)

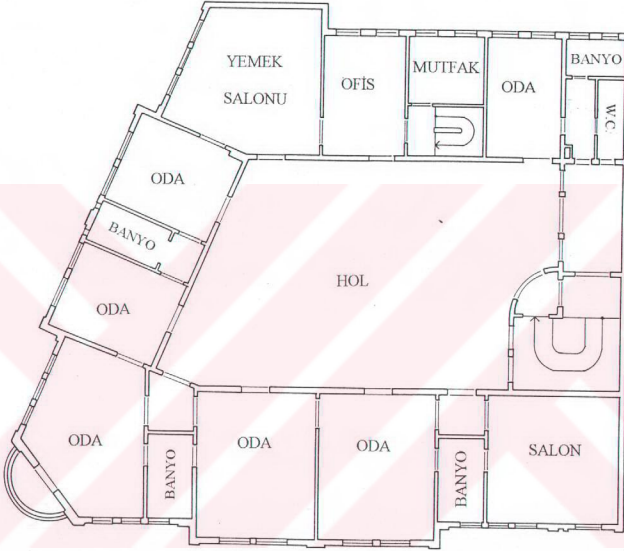
T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 2

Yapının konsoloshane olarak tasarlanan bu bölümünün zemin katı, özgün tasarımında garaj ve acentalık işlevlerine ayrılmıştır (Arkitekt, 1933). Günümüzde bu mekanlarda çeşitli dükkanlar yer almaktadır. Üst katlara çıkan merdiven, yapının banka binasıyla bitiştiği aksta yer alan giriş bölümündedir. Her iki katta, ortadaki büyük holün çevresine çalışma odaları yerleştirilmiştir. Yapının ön ve yan cephelerinin orta akslarındaki cumbalar, zemin üstünde iki kat boyunca yükselmektedir. Yapı bütünüünün köşesi, banka binasında olduğu gibi, poligonal olarak tasarlanmış, birinci katta dairesel bir cumba ve üzerinde balkon ile tamamlanmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

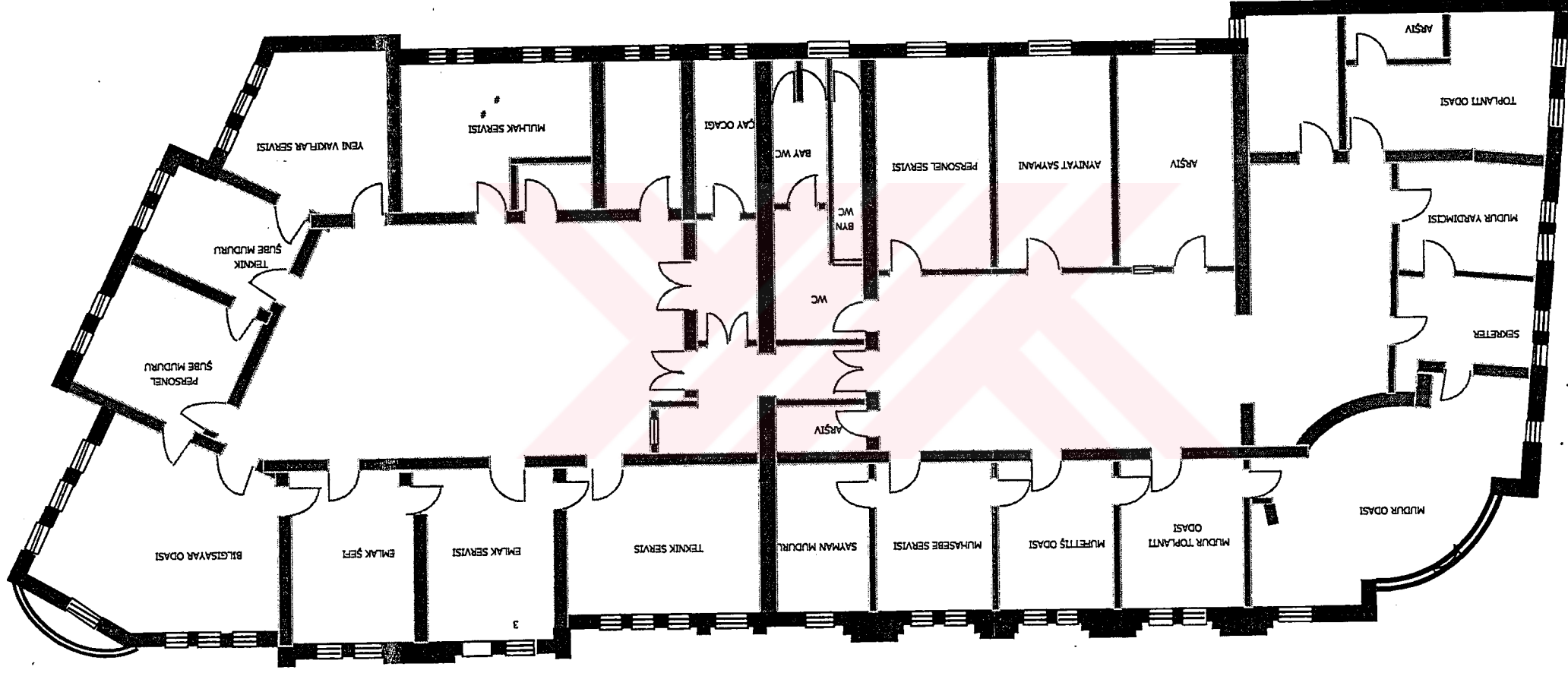
BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 2

Şekil 4.24 Müdürlük binası birinci kat planı, özgün proje
(Kaynak: Arkitekt, 1933, s.370)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umur Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2-2

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

Şekil 4.25: (Kaynak: II) İKİNCİ KAT PLANI
Ö : 1/100
50 100

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM – 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 – 3

Banka yapısıyla, bitişiğindeki kütlelerin cephe düzenlemelerinde süreklilik bulunmasına karşın, birtakım öğelerle farklılıklar yaratılmıştır.

Banka yapısının zemin katında düz, birinci katında yarım daire , üst katında ise sivri kemerli pencereler bulunmaktadır. Bitişiğindeki yapıda ise, zemin ve birinci katta basık, son katta sivri kemerli pencereler kullanılmıştır. Yapının bu bölümünde, birinci katta düz pencereler de görülmektedir. Tüm cephelerde, en üst kat pencerelerini tamamlayan alınlıklar bulunmaktadır. Banka yapısında bu bölümlerde, bitkisel motifli desenler algılanmaktadır. Aynı yapıda, zemin ve birinci kat pencereleri yivli sövelerle tamamlanmıştır. Yapıda yalnızca banka bölümünde, subasmandan yüksek bir seviyede rustik taş kaplama görülmektedir. Tüm cephelerde, pencere ve balkon korkuluklarında oldukça yalın demir işçiliği görülmektedir.

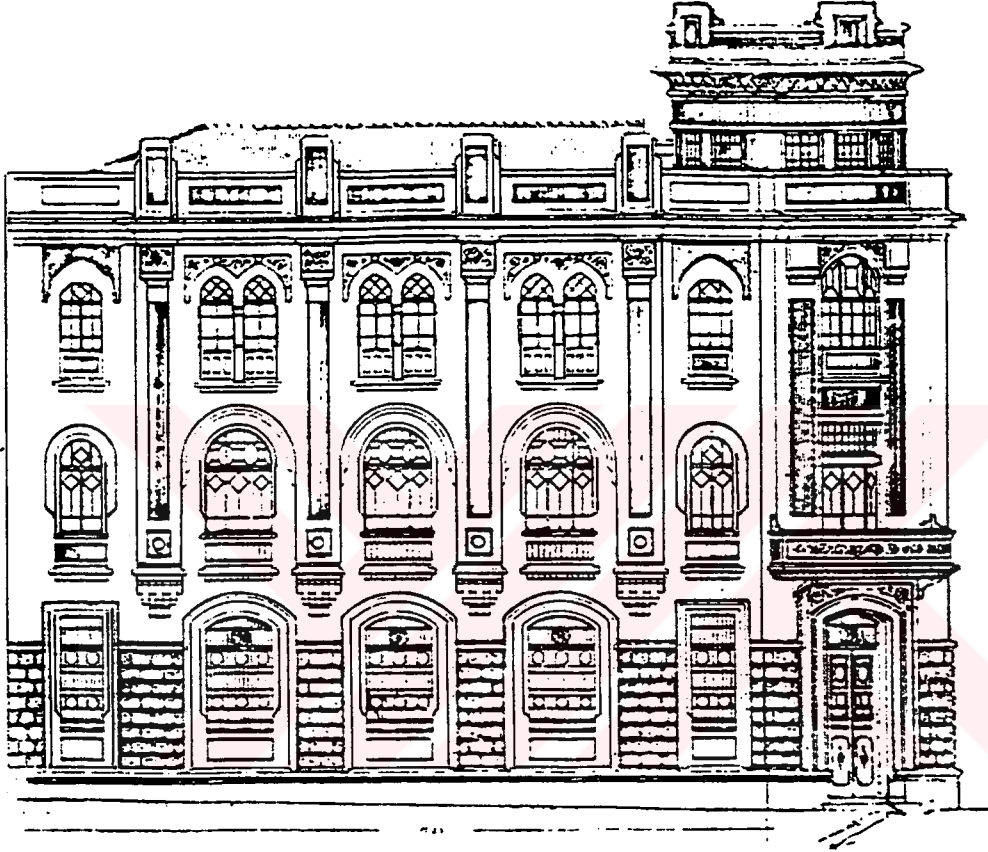
Yapının genelinde çatı seviyesinde ve kulelerde geometrik süslemeli parapetler görülürken, müdürlük binasının her iki cephesinde yer alan cumbalar, bu seviyeden yükseltilmiş ve oldukça geniş saçaklarla vurgulanmıştır. Saçak altları, bezeme yerine dörtgen nişlerle süslenmiştir.

Arkitekt dergisinde 1933 yılında yayınlanmış olan banka binasına ait cephe çizimi incelendiğinde, mevcut durumunda farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Pencere düzeni korunmuş olmakla birlikte, özgün projede süslemenin daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Yanısıra belirgin farklılık, pencere nişlerini ayıran sütunçelerin kemerlerle birbirine bağlanmış olmalarıdır. Yapının günümüzdeki cephe düzeni ile özgün çizim arasındaki bu ayrımların nasıl oluştuğunu gösteren herhangi bir veri bulunmamaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

URULU
EK EZZİ

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 3

Şekil 4.26 Kuzey cephesi, özgün proje

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

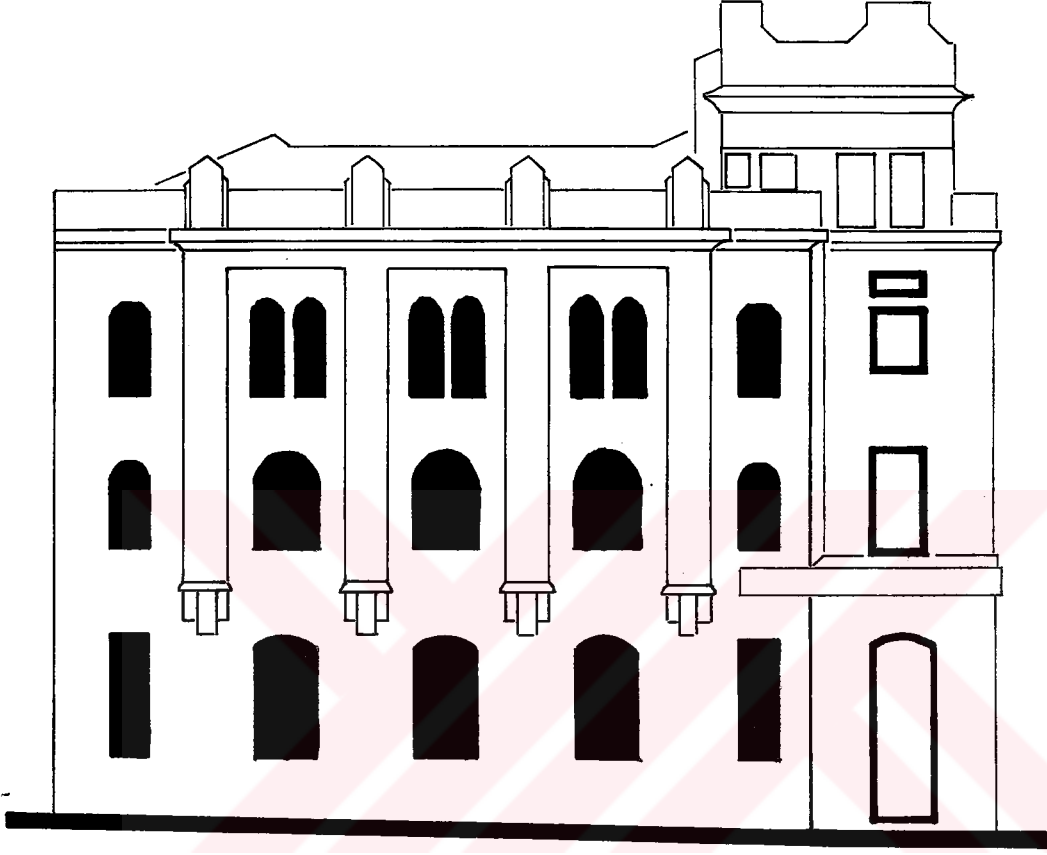
BANKA ADI : TÜRKiYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 3

Şekil 4.27 Kuzey cephesi, rölöve

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
---	--

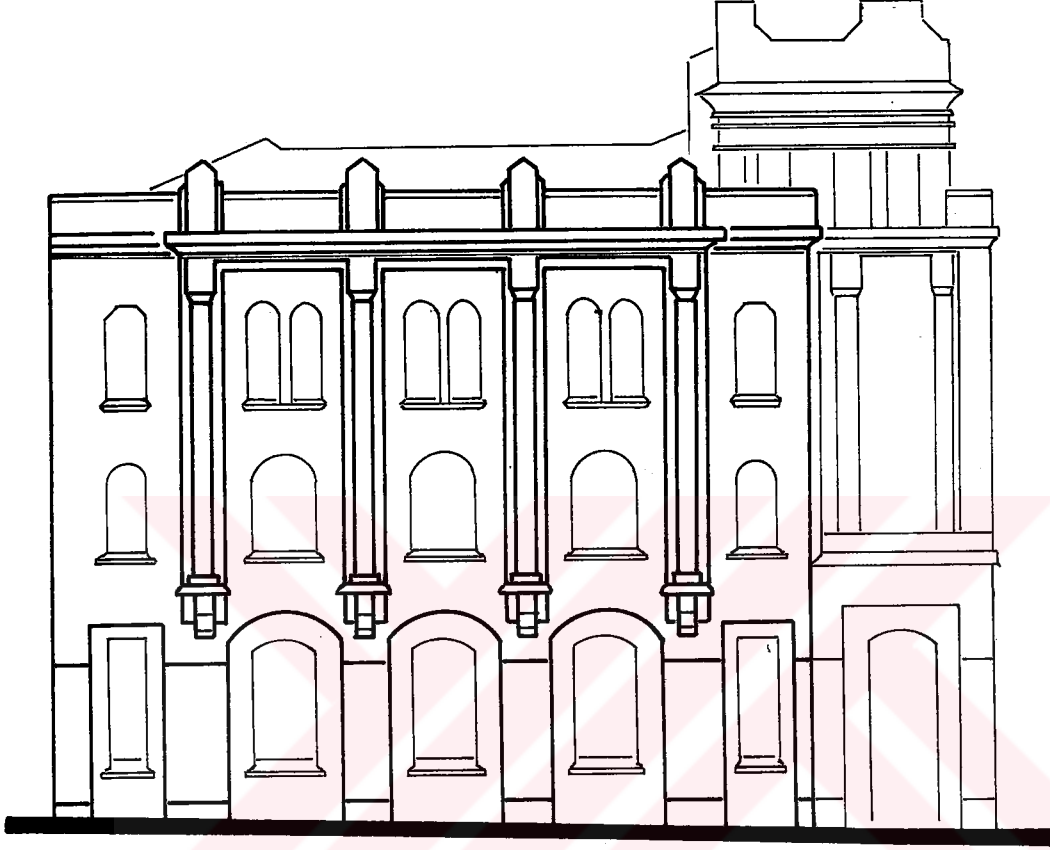
BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 3

Şekil 4.28 Kuzey cephesi, doluluk - boşluk oranı analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM - 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 - 3

Şekil 4.29 Kuzey cephesi, yatay ve düşey etki analizi

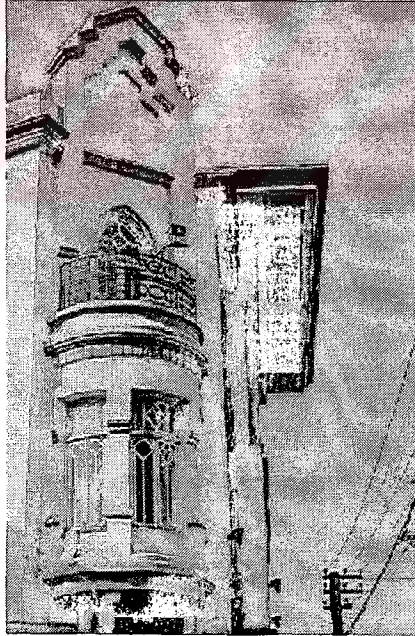
Yapı bütününde düşey süreklilik, aynı akstaki pencerelerin, nişler içine alınmasıyla sağlanmıştır. Banka yapısında bu nişleri ayıran sütunçeler üzerinde yivli pilastrlar ve bunları tamamlayan sütun başlıkları bulunmaktadır. Yatay akslarda ise, pencere gruplarının ve çatı parapetlerinin altındaki silmeler, katları birbirinden ayırmaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM – 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 – 3

Şekil 4.30 İlk yapıldığı yıllarda yapı ve çevresinin görünümü
(Kaynak: Arkitekt, 1933, s.368)

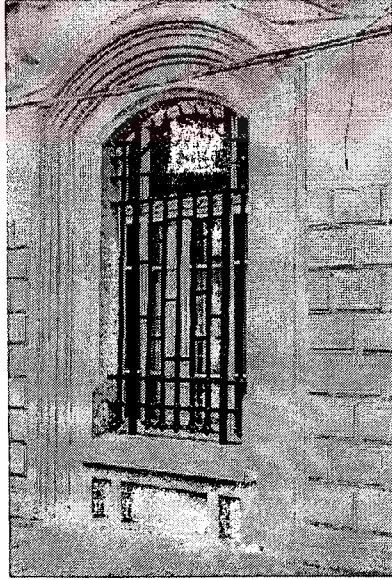
Şekil 4.31 Müdürlük binası, köşe cumbasından detay

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM – 02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 – 3

Şekil 4.32 Kuzey cephesi, üst kat pencere detayı

Şekil 4.33 Batı cephesi, zemin kat pencere detayı

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA KODU
ADRESİ : Fevzi Paşa Bulvarı No:2 Konak İZMİR	İZM – 02
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.2 – 4

“Projeleri, daha memleketimizde yeni fikirler uyanmamış, yeni iddialar kökleşmemişken yapılan bu eserler mimar Kemalettin ve mimar Vedat’ın stilize etmek istedikleri bir araştırmanın son örnekleridir” (Mimar, 1933). Bu tanımlama, incelenen Vakıflar Bankası binası ile aynı cadde üzerinde yer alan dönemin diğer yapıları için yapılmıştır. Gerek plan, gerekse cephe ve kütle düzeni açısından incelendiğinde, Vakıflar binasında bu sözlerin geçerliliği algılanmakta, ancak birtakım öğeler dışında batı etkilerinin egemen olduğu görülmektedir (Aslanoğlu, 1980).

Yapıda ulusal mimarinin özelliklerinden olan köşe kulesi, yapı kütlelerinde tanımlanabilecek önemli öğelerdendir. Kulenin bitiminde kubbe ya da benzeri bir çatı örtüsü yerine, yükseltilmiş parapet duvarları ve iç içe geçmiş farklı geometrik biçimler göze çarpmaktadır. Müdürlük binasının sınırlarını tanımlayan, üçgen biçimindeki yüksek alınlıklar da kütleleri zenginleştirmektedir. Yapının en çok öne çıkan kütleli farklılığı ise, iki cephede yer alan cumbaların tamamen yapı kütlelerinden kopartılarak yükseltilmiş ve geniş saçaklarla tamamlanmış olmasıdır. Genel olarak dönemin yapılarında, cumba çatılarının düşük seviyede tamamlandığı ve yapı çatısıyla beraber ele alındığı görülmektedir. Cumbaları tamamlayan diğer öğe payandalar ise, bu yapıda dairesel olarak tasarlanmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

4.2.3. T.C. Ziraat Bankası (İZM-03)

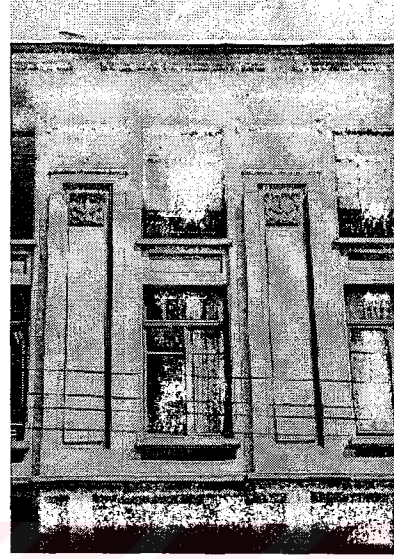

Şekil 4.34 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM - 03
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.2.3 - 1

Şekil 4.35 Köşe cumbasından detay

Şekil 4.36 Batı cephesinden detay

YAPIM YILI : 1930

MİMARİ : (Tespit edilememiştir.)

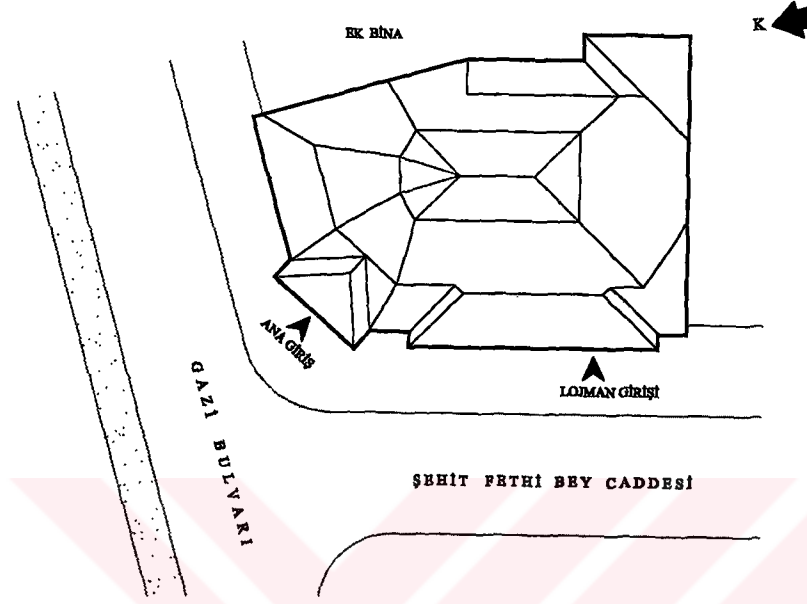
GENEL TANIM : Köşe parselde konumlanmış olan üç katlı yapı, dönemin son örneklerinden biridir. İncelenen mimarlık dönemindeki banka yapılarıyla ortak unsurları bulunmakla beraber, cephede bezeme öğelerinden çok, farklı kütle yapısı ve düşeyde vurgulanmış çizgileriyle göze çarpmaktadır.

YAPIM SİSTEMİ : Yapı, betonarme olarak inşa edilmiştir.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapının cephesine yansıyan bir değişiklik gözlenmemekle beraber, plan bazında, özellikle üst katlarda, bankanın değişen gereksinimlerine göre yeni düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM - 03
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 - 2

Şekil 4.37 Vaziyet planı

Köşe parselde yer alan yapının ana girişi, köşe aksında simetri merkezinde yer almaktadır. Yapının özgün plan şemasında zemin kat bankacılık faaliyetleri, üstündeki iki kat ise lojman olarak tasarlanmıştır. Lojman katlarına ulaşan giriş kapısı, Şehit Fethi Bey Caddesi üzerinde yer almaktadır. Günümüzde tüm katlarda bankacılık işlemleri yürütülmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM – 03
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 – 2

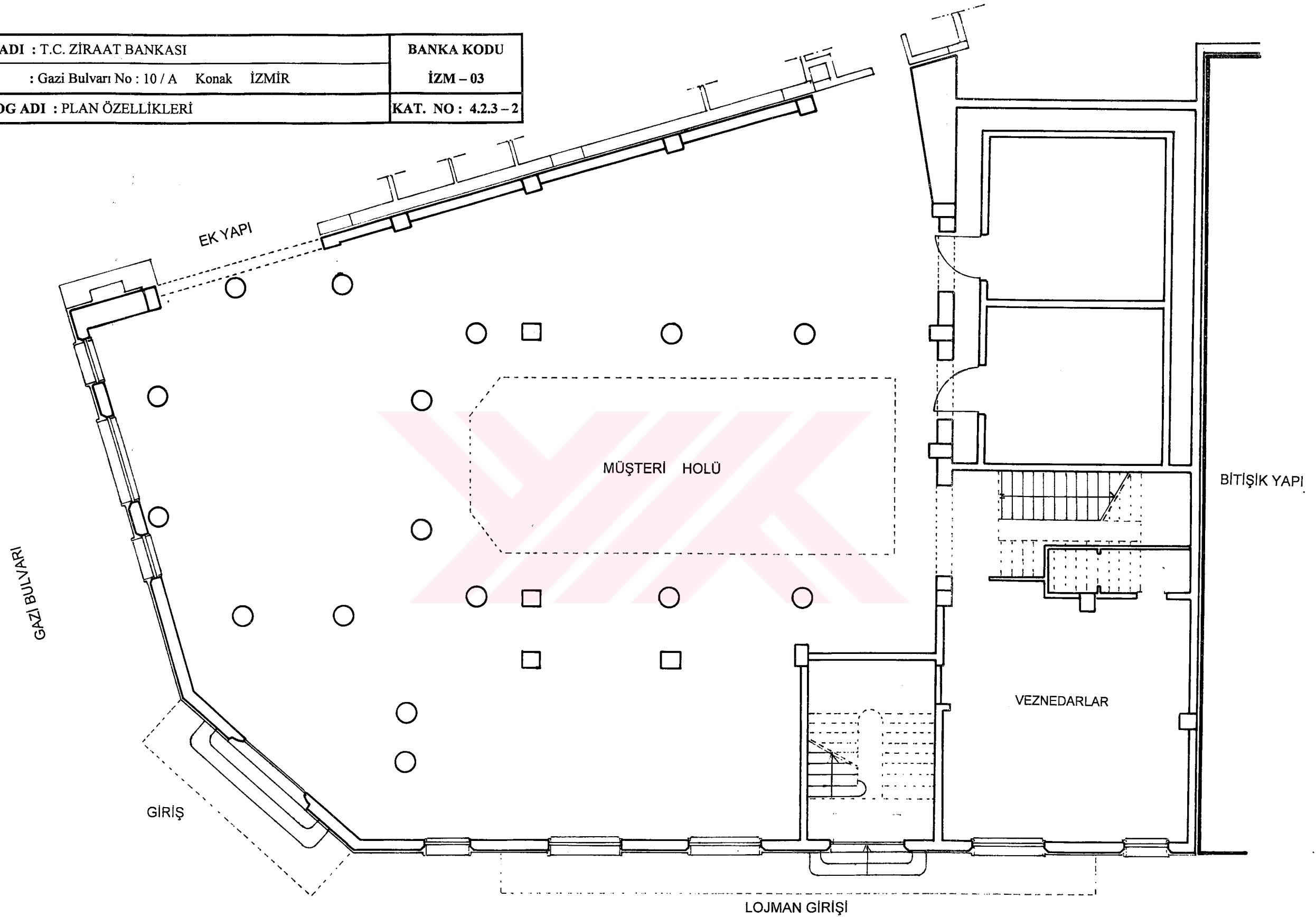
Zemin katta, yoldan üç basamakla ulaşılan ana giriş kapısı müşteri holüne açılmaktadır. Müşteri holü, katlar boyunca yükselen galeri boşluğu sayesinde aydınlanmaktadır. Zemin kat tavan kotunda yer alan vitray camekan, galeri boşluğunun banka ile lojman katlarını ayırmaktadır. Müşteri holünün, Şehit Fethi Bey Caddesi üzerinde yer alan bitişik yapı yönünde, çalışma mekanları ve sonradan eklenmiş olan birinci kata ulaşımı sağlayan merdiven boşluğu bulunmaktadır.

Birinci ve ikinci katlar, özgün plan şemasına uygun olarak bankacılık işlemleri için düzenlenmiştir. Mevcut mekanların kullanımının yanısıra sökülebilir panellerle yeni mekanlar oluşturulduğu da görülmektedir. Birinci ve ikinci kat arasındaki düşey sirkülasyon, lojman katlarına ulaşım için tasarlanmış olan özgün merdivenle sağlanmaktadır.

Yapının üst iki katında, geniş açılı iki kenarın ve giriş cephesinin birleşim bölgesinde, mekanların plan bazında oldukça karmaşık bir düzende tasarlandığı görülmektedir. Bunun kesin sebebinin bilinmemesiyle birlikte, cephe düzeninin ilk olarak tasarlanmış olması ve planların bu düzene göre oluşturulması neden olarak sayılabilir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM - 03
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 - 2

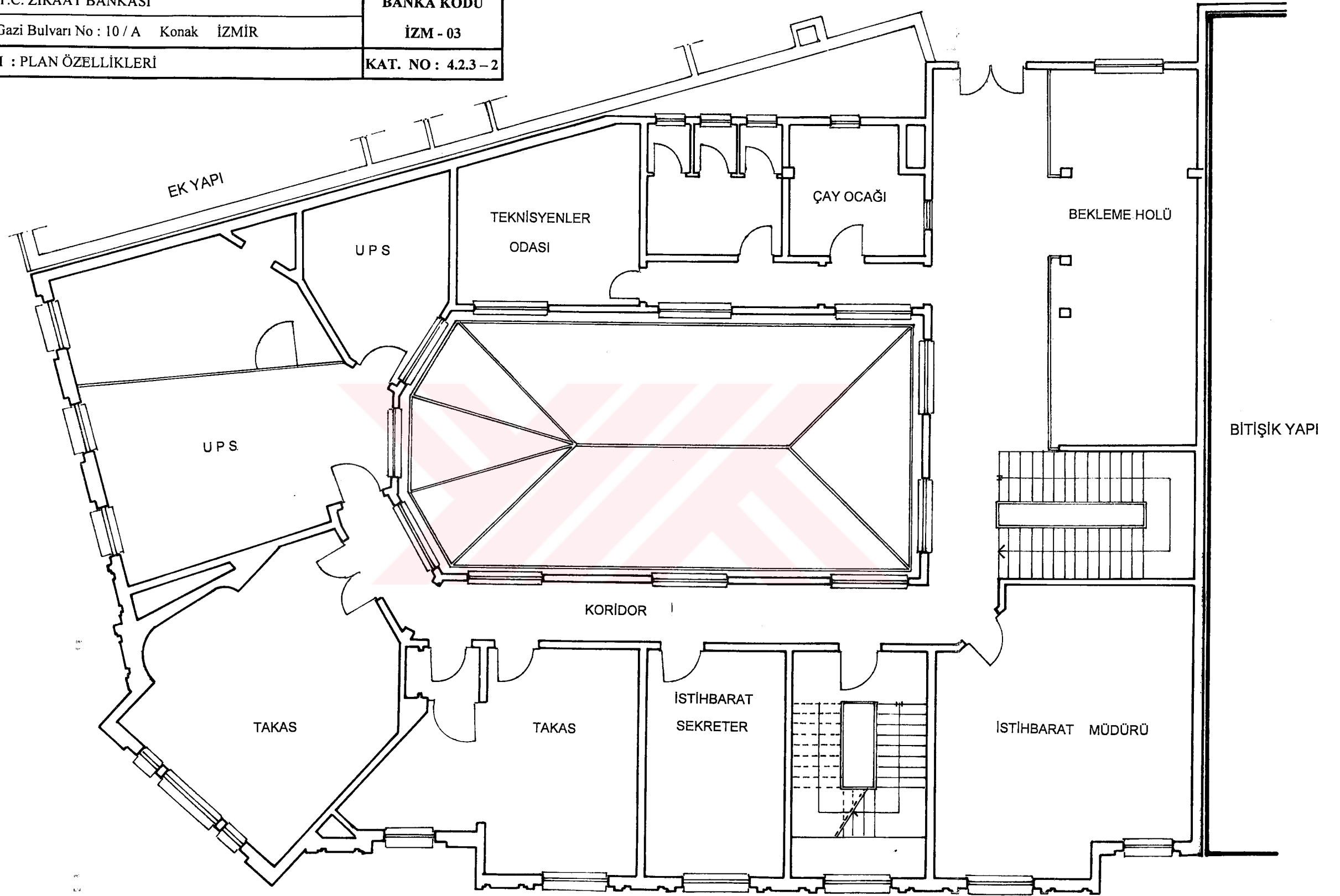

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

Şekil 4.38: ZEMİN KAT PLANI
(Kaynak: III) Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM - 03
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 - 2

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

Şekil 4.39:
(Kaynak: III)

BİRİNCİ KAT PLANI
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM – 03
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 – 3

Köşe parselde konumlanmış yapı, iki yönden komşu parsellerdeki yapılarla bitişiktir ve görünen iki cephesinde de aynı biçimsel düzenlemeler görülmektedir. Yapının köşe dönüşü zemin kat üzerinde iki kat boyunca devam eden cumbayla vurgulanmış, benzer biçimde yan cephede de cumba kullanılmıştır.

Zemin kat pencerelerinde köşeli ve sivri kemer kullanılmıştır. Üst katlarda ise düz pencereler, düşeyde ortak kemerli nişler içine alınmıştır. Köşe cumbası üzerinde tüm pencereleri içine alan tek bir niş kullanılmıştır. Pencere boyutları her katta, köşe cumbası üzerinde ve cumbaların her iki yanında farklılık göstermektedir. Pencere nişlerini ayıran ve iki kat boyunca devam eden sütunçelerin başlıklarındaki bezemeler, bir cephede bitkisel, diğerinde ise geometrik desenlerle oluşturulmuştur. Sütunçelerin üstünde yer alan nişlerin bitim seviyelerinde, bankanın logosu, rozet biçiminde kullanılmıştır.

Yapıyı biçimsel olarak farklı kılan öğe ise, yan cephedeki cumbanın eğrisel payandalarıdır. Köşe cumbasının payandaları, geleneksel Türk konutlarındaki ahşap eliböğründeleri hatırlatan biçimde kullanılmıştır. Ancak yan cephede, özellikle sütunçelerin vurgusunu arttıran, abartılı bir sıklıkta işlenmiş, modern çizgiler olarak nitelendirilebilecek, eğrisel öğeler kullanılmıştır.

Yapının cepheleri, dönemin diğer örnekleriyle karşılaştırıldığında, özellikle bezeme açısından oldukça yalındır. Yapı, bu cephe karakteriyle, geçiş döneminin izlerini yansıtmaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	İZM - 03
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.3 - 3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

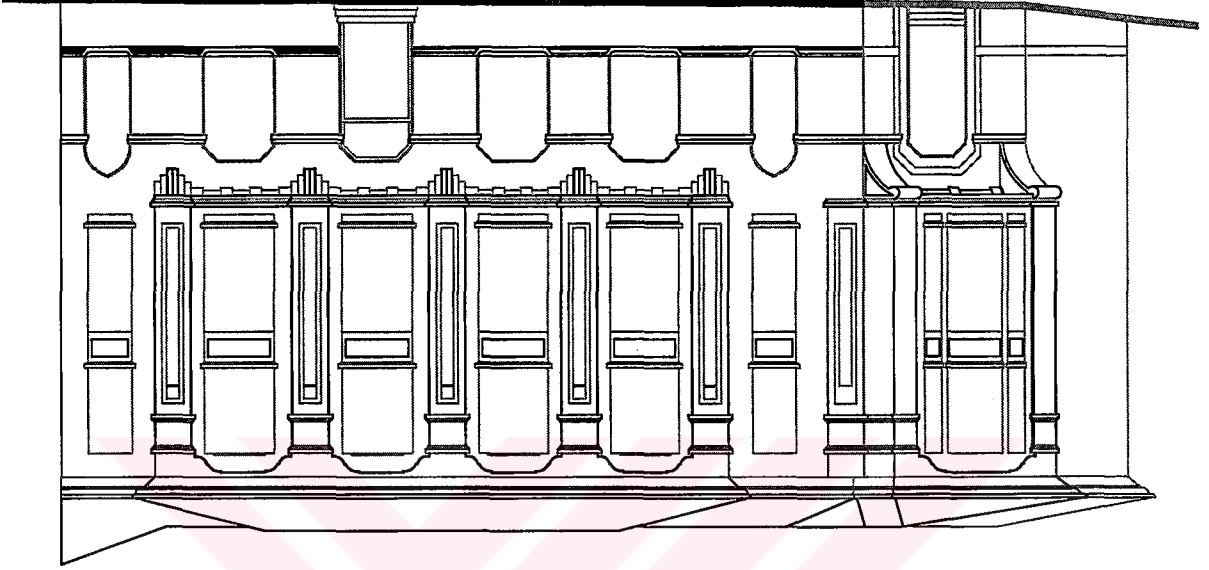
Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.40: BATI CEPHESİ
Ö : 1/100

0 50 100

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar	T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı
---	--

Şekil 4.42 Batı cephesi, yatay ve düşey etki analizi

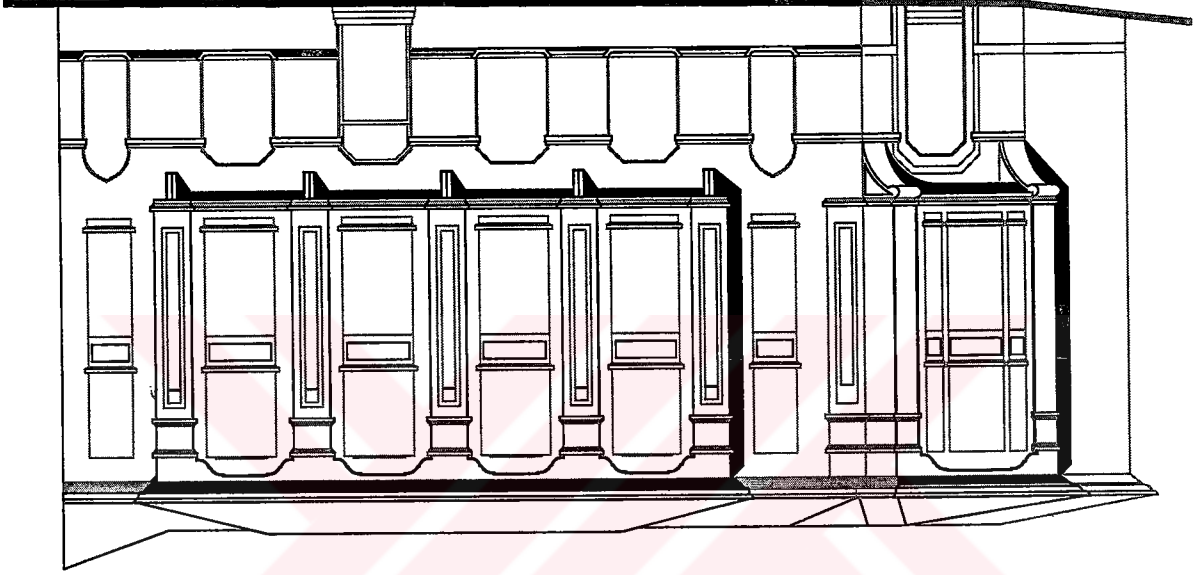
Şekil 4.41 Batı cephesi, doluluk - boşluk oranı analizi

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ
ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR	KAT. NO : 4.2.3 - 3
BANKA KODU	İZM - 03

Hazırlayan : Umur Devrim GENÇ mimar	T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı
---	---

Şekil 4.43 Kütle etkisi analizi

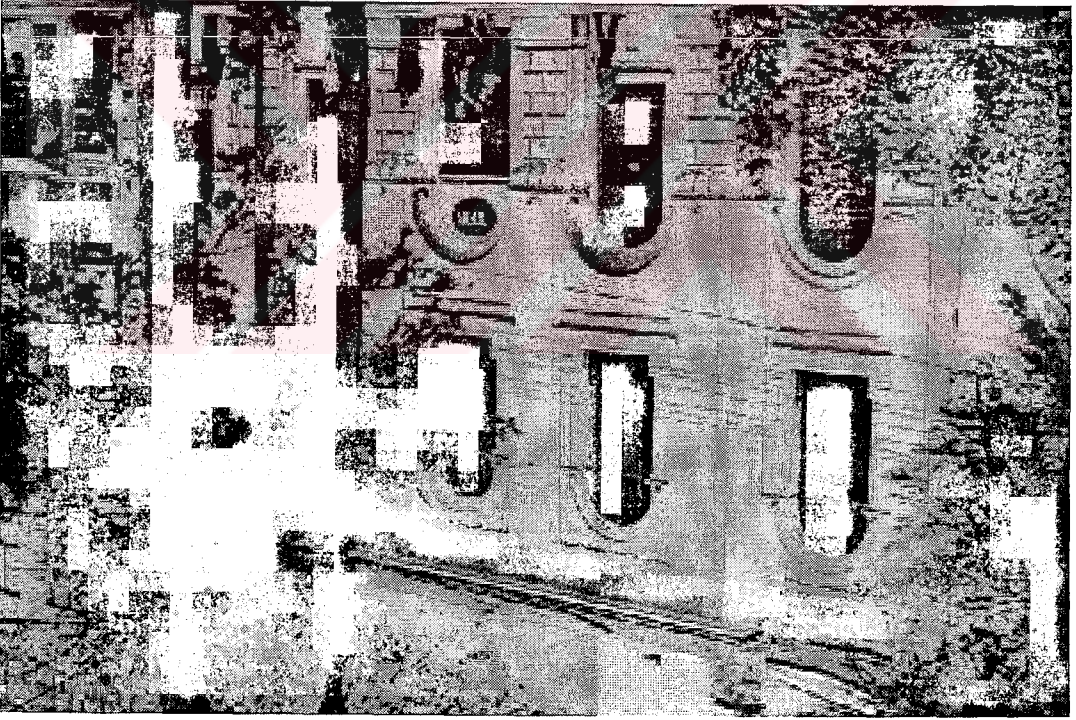

Yapı kütleliğini oluşturan bir diğer önemli biçim, yan cephede yer alan geniş cumbadır. Genel özellik olarak bu dönemin yapılarında, girişin ve köşe dönüşlerinin daha vurgulu olması beklenirken, bu yapıda, yan cephenin cumbası, kütlelerinin büyüklüğü ve payandalarının biçimiyle daha etkili bir görünüme sahiptir.

Yapının köşe parsel üzerinde yer almasıyla oluşan, kırık kenarlı köşe dönüşü, yapıyı kütleliğini etkileyen belirgin bir unsurdur. Dönemin birçok yapısında görülen köşe külesi yerine, iki kat boyunca yükselen bir cumba kullanılarak köşe vurgusu tamamlanmıştır. Dolayısıyla, kuleleri tanımlayan kubbe bu yapıda görülmemektedir.

BANKA KODU	BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI
	ADRESİ : Gazi Bulvarı No : 10 / A Konak İZMİR
İZM - 03	KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ
	KAT. NO : 4.2.3 - 4

Şekil 4.44 Giriş cephesi

4.2.4. Türk Ekonomi Bankası (IZM-04)
(Eski 'Banca Commerciale Italiana' Binası)

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar	T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı
---	---

kaldırılmıştır.

görünümü amaçlayan malzeme değişiklikleri, özgün yapısal detayları da ortadan bazında birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yanısıra, modern **YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER** : Kullanılmış olan restorasyon projesi, plan

YAPIM SİSTEMİ : Yapı, yığma olarak inşa edilmiştir.

geçmiştir.

restorasyon projesi sonucunda, T.E.B. 2000 yılının Şubat ayında binada faaliyete kullanılmış, ardından uzun bir süre boş bırakılmıştır. 1997-1998 yıllarında uygulanan İtalyana için tasarlanmış olan yapı, daha sonra T.C. Merkez Bankası tarafından yapıya ilişkin yazılı belgeye rastlanmamıştır. Özgün projesi Banka Commerciale olmasına ve banka binalarının genel mimari niteliklerini barındırmasına karşın, **GENEL TANIM** : İzmir'de bulunan diğer dönem yapılarına yakın bir konumda

MİMARİ : (İtalyan)

YAPIM YILI : 1927

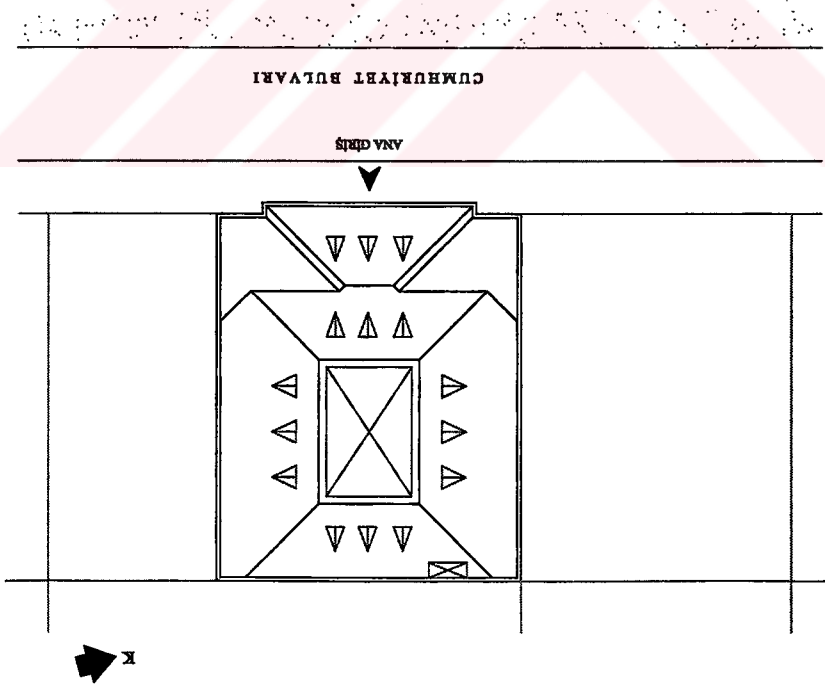
BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	KATALOG ADI : GENEL TANIM
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	KAT. NO : 4.2.4-1
BANKA KODU : IZM-04	

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

Cumhuriyet Bulvarı üzerinde yer alan tek cephesinin orta aksında giriş kapısı konulmuştur. Özgün plan şemasında iki basamakla ulaşılan kapının ardından giriş holüne ulaşılmaktadır. Bu mekanda iç mekandan kotuna çıkan üç basamaklı bir merdiven daha bulunmaktadır. Günümüzde ise, dışta kaldırım kotu yükselmiş ve iç mekanda döşeme seviyesi düşürülmüş olduğundan giriş holündeki 30 cm.lik fark iki basamakla aşılmaktadır. Plan şemasında, özgün proje ile restorasyon projesi arasında görülen belirgin değişikliklerden biri, giriş holünün iki yanında yer alan giriş mekânlarındadır. Müsteri holünün net bir döngü mekân şekline dönüştürülmesi amacıyla, özgün zemin kat planında görülen kırıklıklar kaldırılmıştır.

Zemin, ara ve birinci kattan oluşan yapı, üç yönden bitişik parsellerle çevrilidir.

Şekil 4.45 Vaziyet planı

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	KAT. NO : 42.4-2
	KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	
BANKA KODU	İZM - 04	

Hazırlayan : Umur Devrim GENÇ Mimar	T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı
---	--

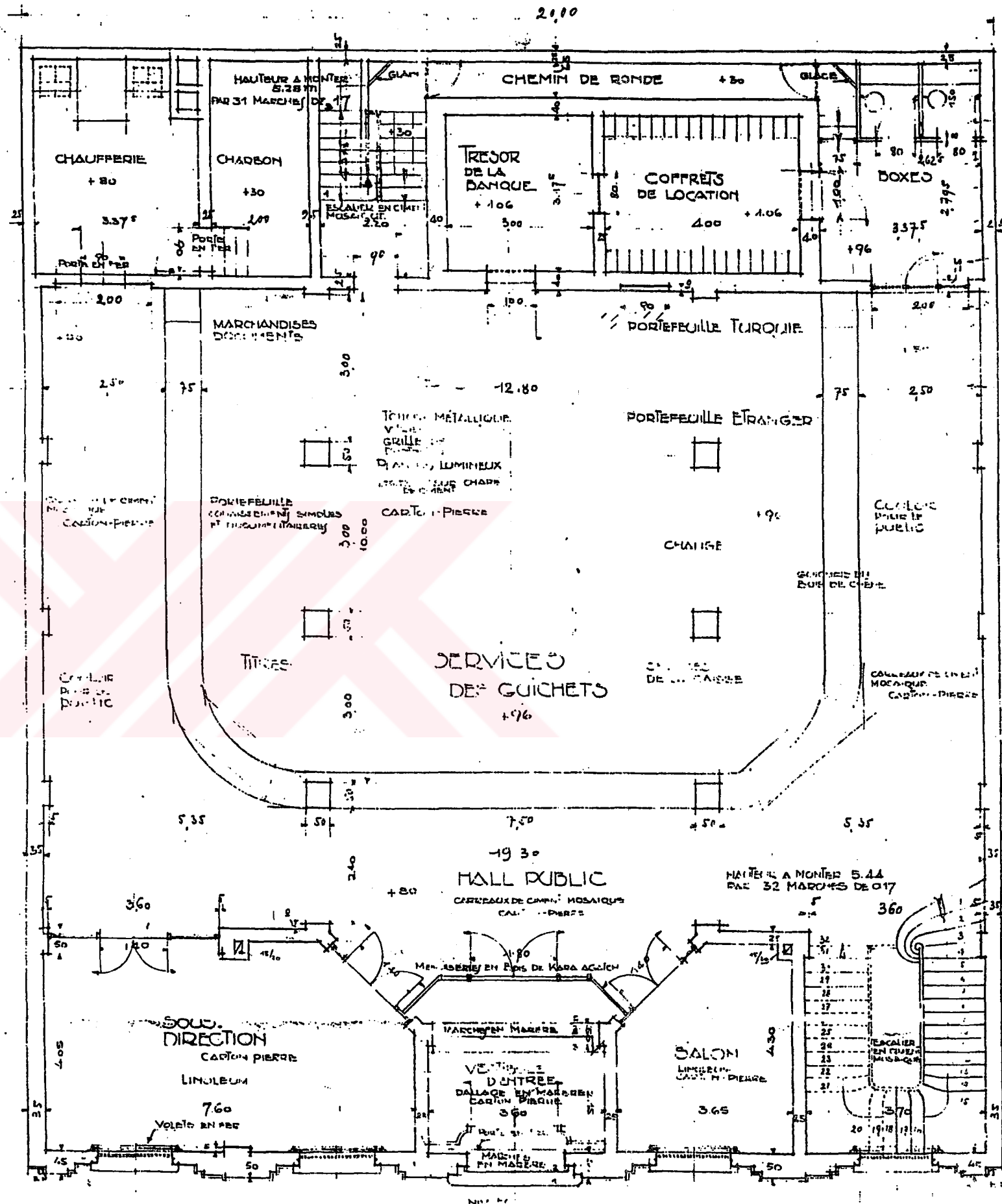
Yapının ana plan şeması, zemin kat tavan seviyesinde vitray süslemeli cam örtüyle ayrılan ve müşteri holünü aydınlatan dikdörtgen galeri boşluğuyla geliştirilmiştir. Zemin katta müşteri holünün arkasında personelin kullandığı servis mekanlarının bulunduğu ile servis mekanları bulunmaktadır. Merdiven ayrı zamanında, diğer servis mekanlarının bulunduğu ara kata ulaşmaktadır. Ana merdiven boşluğu ise, giriş cephesinin sağ köşesinde yer almaktadır.

Birinci kat, galeri boşluğu çevresindeki koridora açılan büro ve servis mekanlarından oluşmaktadır. Özgün çatı eğimi ve yüksekliğinden yararlanılarak oluşturulan çatı katında ise, misafir ağırlama ve toplantı mekanları bulunmaktadır.

Restorasyon uygulaması öncesinde harap durumda olduğu belirlenen iç mekanda, özgün kesit çizimlerinde görülen kemeler ve taş kaplamalar bulunmamaktadır. Doğramalarla birlikte tüm malzeme yenilenmiştir.

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	İZM-04
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4-2

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI
BANKA KODU : İZM - 04
ADRESİ : Cumhuriyet Bul. No:66 Konak/ İZMİR
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ
KATALOG NO : 4.2.4-2

Şekil 4.46: (Kaynak: IV)

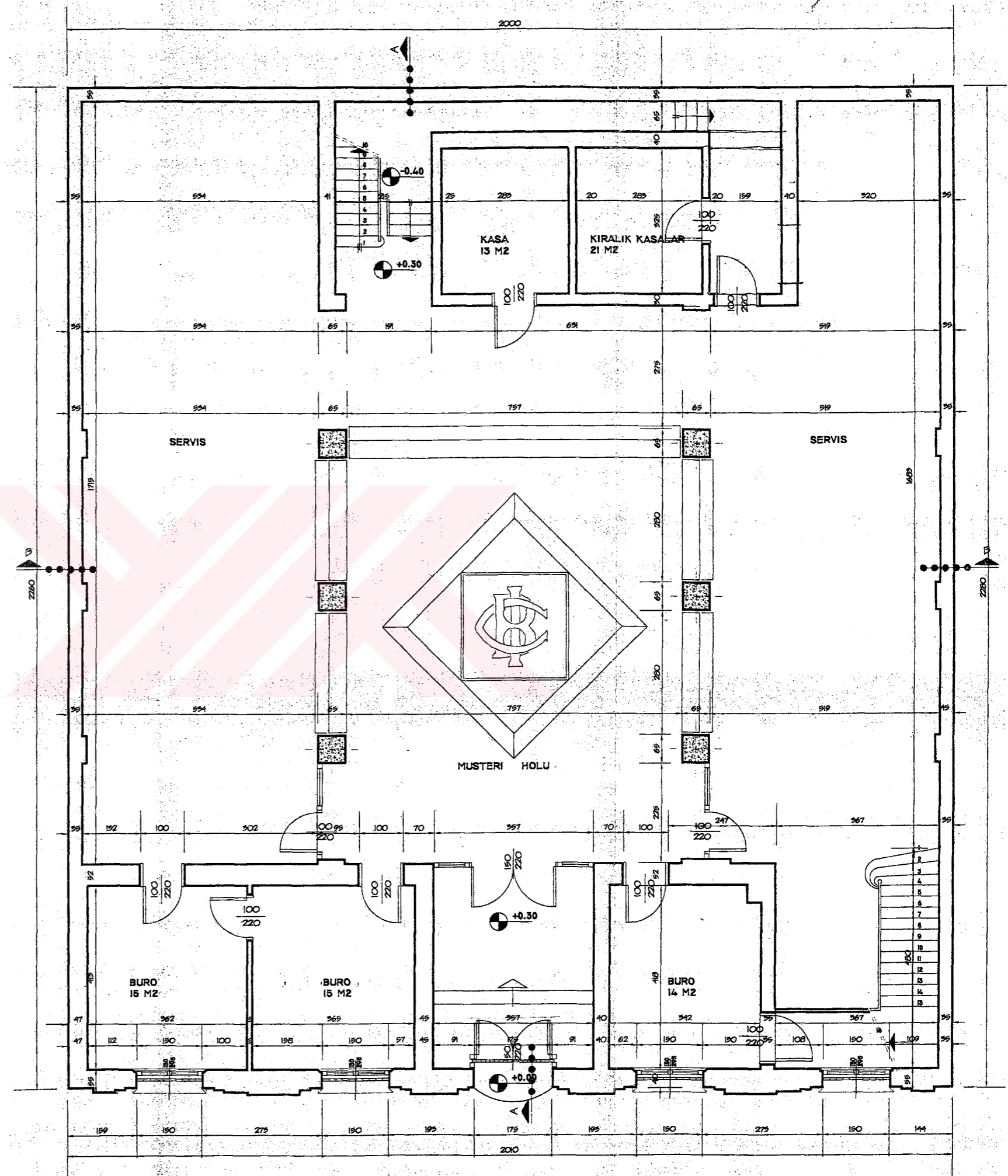
ZEMİN KAT PLANI
özgün proje
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI
BANKA KODU : İZM - 04
ADRESİ : Cumhuriyet Bul. No:66 Konak/ İZMİR
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ
KATALOG NO : 4.2.4 - 2

Şekil 4.47: (Kaynak: IV)

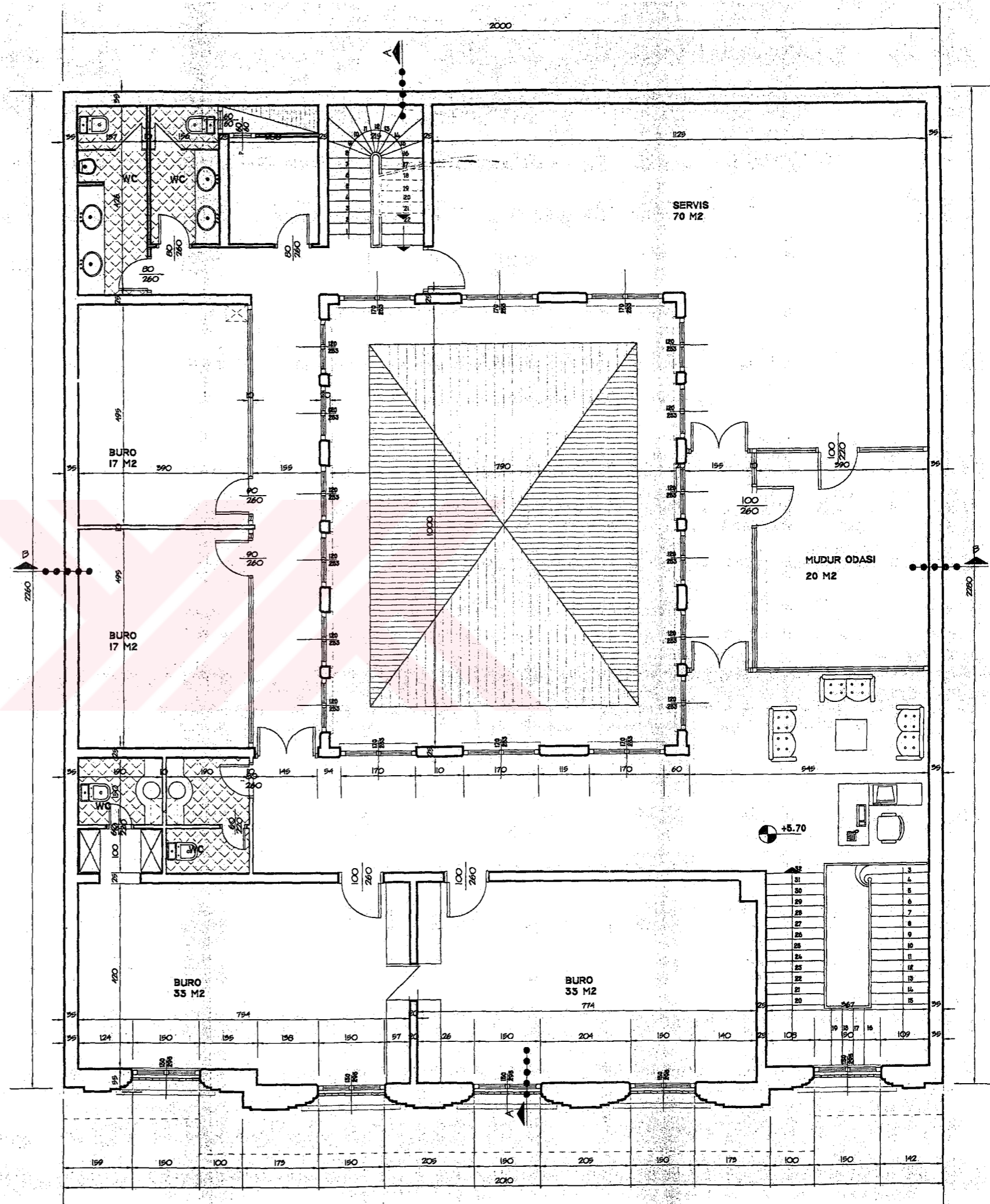
ZEMİN KAT PLANI
restorasyon projesi
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI
BANKA KODU : İZM - 04
ADRESİ : Cumhuriyet Bul. No:66 Konak/ İZMİR
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ
KATALOG NO : 4.2.4 - 2

Şekil 4.48: (Kaynak: IV)

BİRİNCİ KAT PLANI
restorasyon projesi
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI
BANKA KODU : İZM - 04
ADRESİ : Cumhuriyet Bul. No:66 Konak/ İZMİR
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ
KATALOG NO : 4.2.4 - 2

BANCA COMMERCIALE ITALIANA
SEDE DI SMIRNE
SEZIONE
SCALA MET. 1:50

W ET ASSOCIATI
LE POLI TIRANI

L'Architeto

Şekil 4.49: (Kaynak: IV)

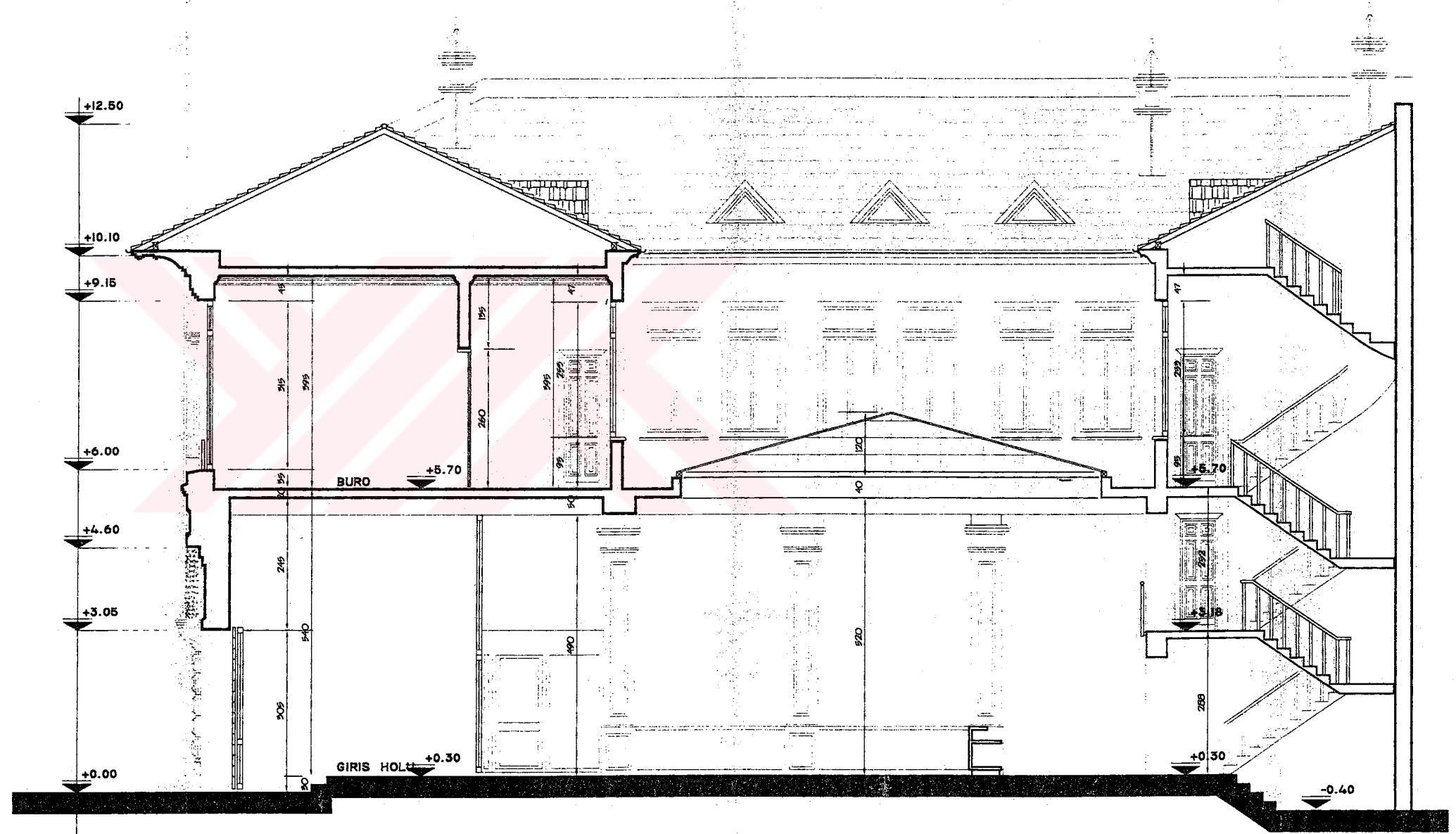
BOY KESİT
özgün proje
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No : 66 Konak İZMİR	İZM - 04
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 - 2

Şekil 4.50: (Kaynak: IV)

A-A KESİTİ
restorasyon projesi
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

AKURTU
MERKEZİ

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No : 66 Konak İZMİR	İZM - 04
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 - 2

Şekil 4.51: (Kaynak: IV)

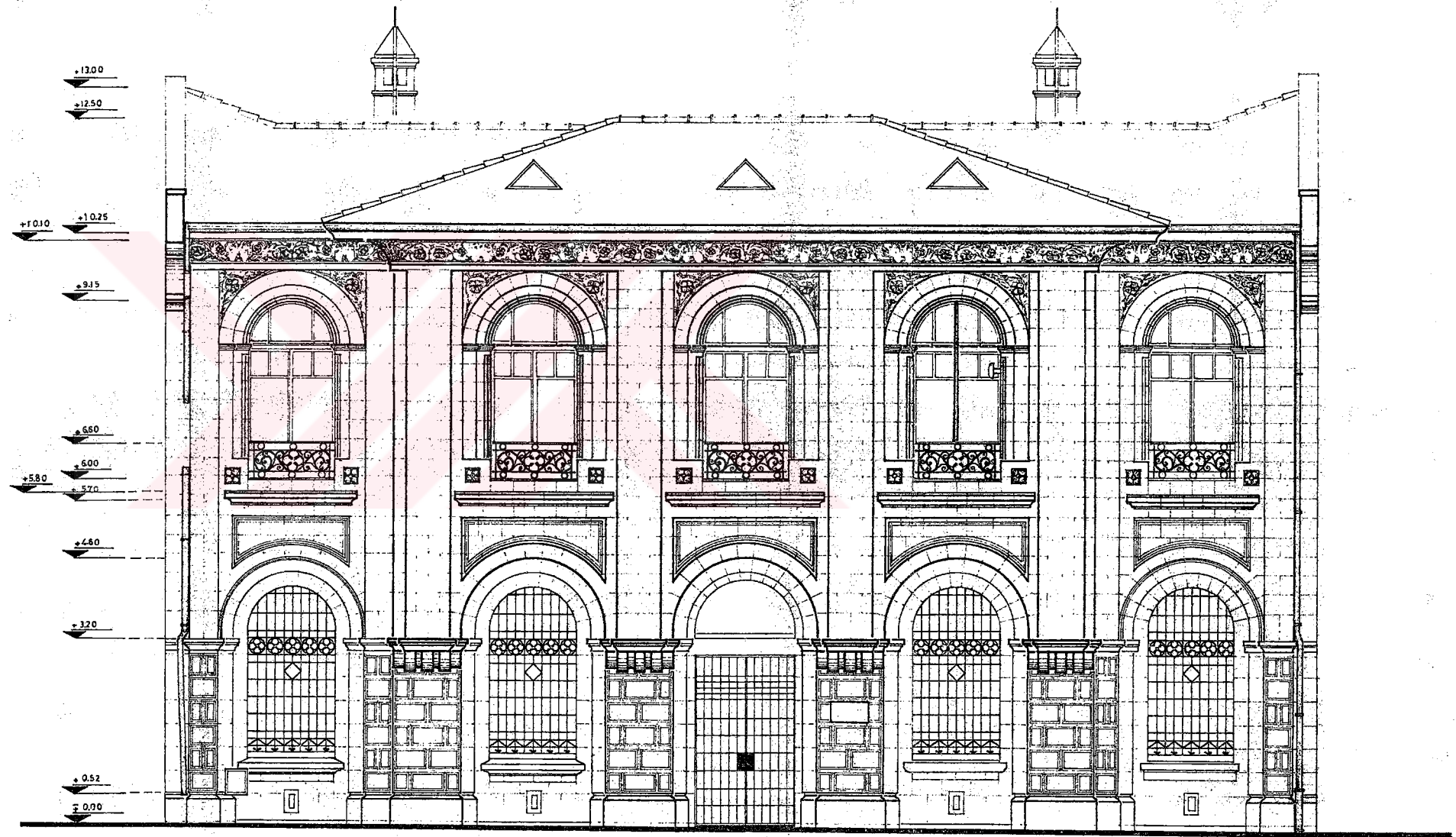
B-B KESİTİ
restorasyon projesi
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No : 66 Konak İZMİR	İZM - 04
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 - 3

Şekil 4.52: (Kaynak: IV)

ÖN CEPHE
rölöve-restorasyon projesi
Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	İZM – 04
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 – 3

Yapının Cumhuriyet Bulvarı üzerinde yer alan tek cephesi, düzgün kesme taş kaplaması ve süslemesiyle dikkat çekmektedir.

İki kattan oluşan cephe düzeninde, tüm pencereler yuvarlak kemer biçimindedir. Pencereler düşey aksta ayrı nişler içine alınmıştır. Nişleri ayıran sütunçeler, giriş kapısının üst seviyesine kadar, ayrıık derzli taşla kaplanmıştır. Yapının birinci katında, ortadaki üç pencere aksını kapsayan 40 cm.lik çıkma bulunmaktadır. Konsol üzerindeki sütunçeler, zemin kat taş kaplamasıyla birleştikleri seviyede küçük dairesel payandalarla sonlanmaktadır. Niş aralıklarında konsolu taşıyan kemerler ise, zemin kat pencerelerinin biçimini de vurgulamaktadır.

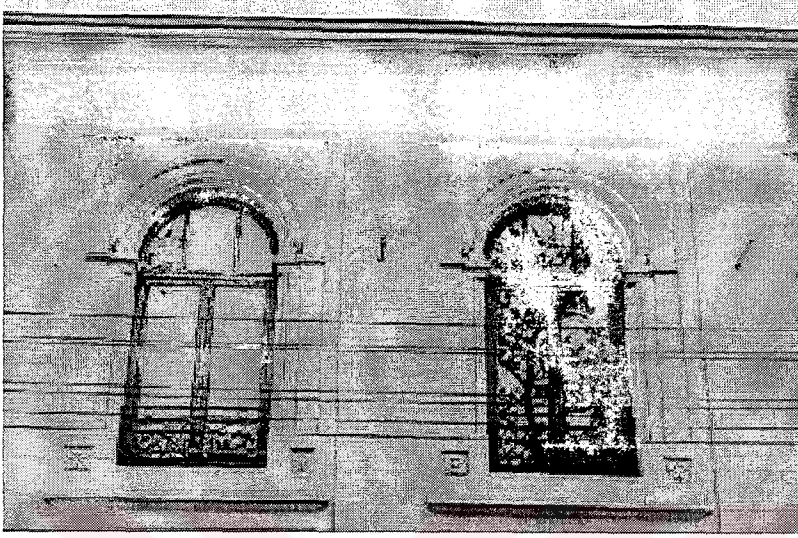
Farklı genişlikteki nişler, sütunçeler ve pilastrlarla düşeyde etkili olan cephe düzeninde, yatay vurgu, birbirini tekrar eden kemer düzeni, pencere denizlikleri ve alınlıklarıyla sağlanmıştır.

İki katın pencereleri arasında, kemerlerle uyumlu küçük nişler bulunmaktadır. Üst kat pencere alınlıkları, bitkisel motifli kabartmalarla bezenmiştir. Aynı süslemenin tekrarı, saçak altı seviyesinde, tüm cephe boyunca devam eden bir bant biçiminde görülmektedir. Üst kat pencere denizliklerinin her iki köşesinin üstünde kare niş içinde çiçek motifli rozetler bulunmaktadır.

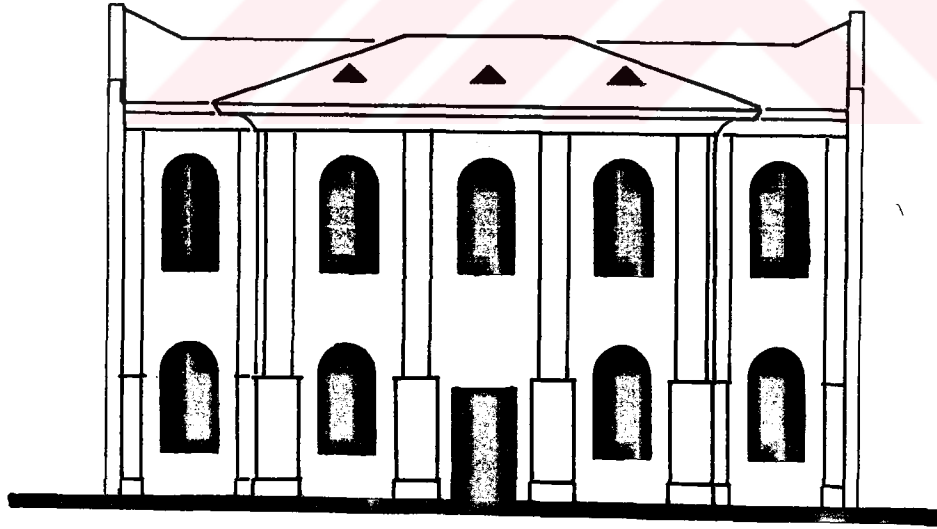
Yapı cephesinde, Osmanlı ve Selçuklu mimari öğeleri yoğun olarak algılanmamakla birlikte, dönemin cephe düzeninin yalın çizgilerle yansıtıldığı görülmektedir. Ancak, yerel motiflerin yanısıra batılı bir mimar tarafından tasarlanmış olmasının da etkisiyle, yapı cephesi, farklı bir sentezin ürünü durumundadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	İZM - 04
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 - 3

Şekil 4.53 Giriş cephesi, detay

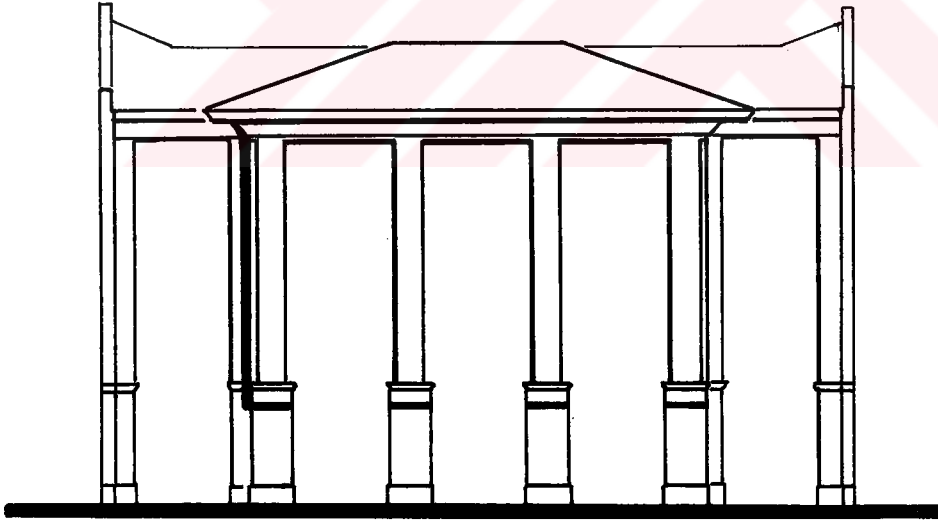
Şekil 4.54 Giriş Cephesi, doluluk - boşluk oranı analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRK EKONOMİ BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Cumhuriyet Bulvarı No:66 Konak İZMİR	İZM - 04
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.4 - 4

Yapı, konumu dolayısıyla, tek cepheli bir düzene sahip olup, iki katlı dörtgen bir bina biçimindedir. Yapının birinci katındaki 40 cm.lik çıkma, kütlede çok cephenin etkisini yoğunlaştırmaktadır.

Binanın kırma çatısının saçakları, dönemin diğer yapılarına oranla dar ve dolayısıyla vurgusuzdur. Çatıda yer alan üçgen biçimindeki pencereler, yapıyı farklı kılan bir diğer özelliğidir. Galeri boşluğunu örten düz vitray camın üzerinde özgün tasarımında kırma çatı bulunmasına karşın, restorasyon uygulamasında tonoz biçiminde kaplandığı görülmektedir.

Şekil 4.55 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

4.2.5 Türkiye İş Bankası A.Ş. (İZM-05)

Şekil 4.56 Yapının yıkılmadan önceki görünümü
(Kaynak: Sözen, 1984)

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM - 05
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.2.5 - 1

YAPIM YILI : 1925

MİMARİ : (Tespit edilememiştir.)

GENEL TANIM : Bankanın İzmir'de ilk açtığı şubenin binasının yerinde günümüzde çok katlı yeni banka bulunmaktadır. Özgün yapı, konum olarak incelenen diğer yapılarla aynı bölgede ve iki kordon yolu arasındaki köşe parselde inşa edildikten yaklaşık elli yıl sonra yıkılmıştır.

YAPIM SİSTEMİ : Yapı, betonarme olarak inşa edilmiştir.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapının incelenen projesi, tadilat amacıyla hazırlanmış olanıdır. Özgün projeye ulaşamamasının yanısıra, yalnızca bir fotoğrafı bulunabilmiştir. Dolayısıyla, sözü edilebilecek değişiklikler projede yer alanlarla sınırlıdır. 1956 tarihli projede belirtildiği üzere, plan bazında birçok yenilik yapılmıştır.

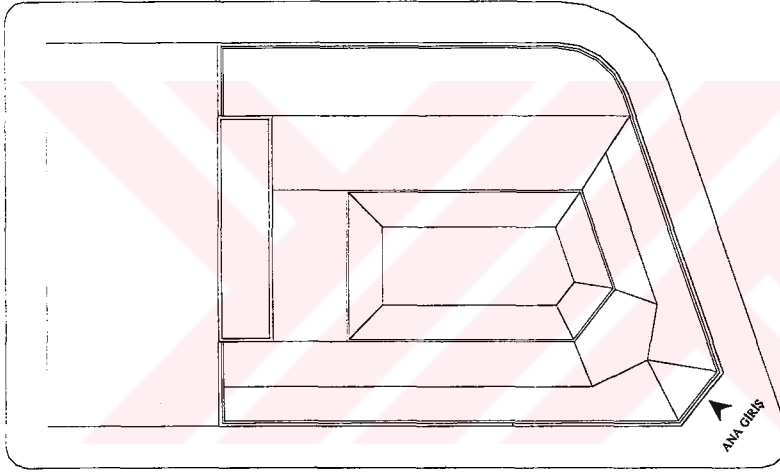
T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM - 05
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 - 2

İZMİR KÖRFEZİ

ATATÜRK CADDESİ

CUMHURİYET BULVARI

Şekil 4.57 Vaziyet Planı

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM – 05
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 – 2

Yapı, bodrum kat üzerindeki üç esas ve bir ara kattan oluşan köşe binasıdır. Zemin kat üzerinde bulunan ara kat pencereleri cepheden de algılanmaktadır.

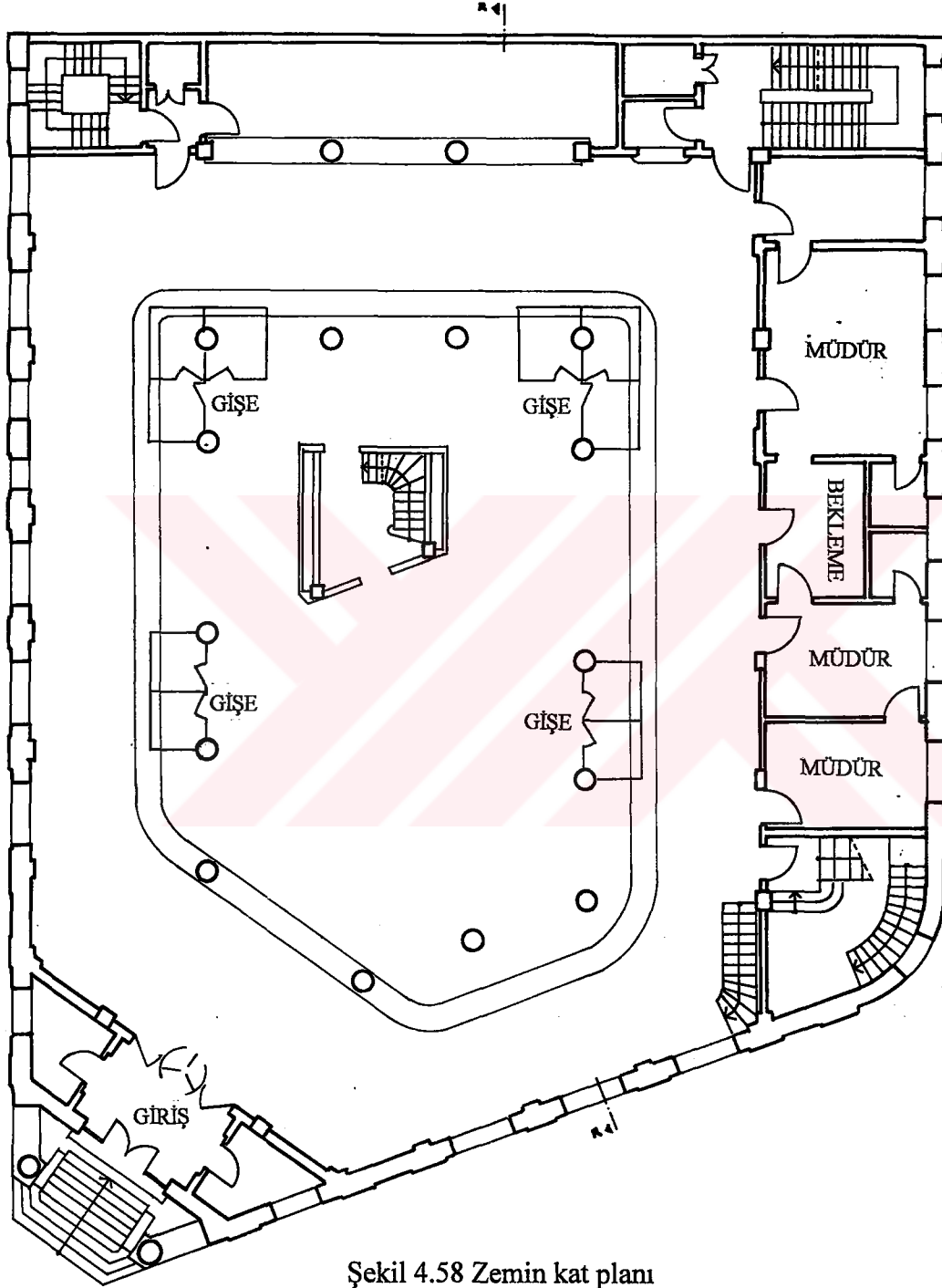
Yapının köşe aksından on basamakla ulaşılan giriş holünün iki yanında çalışma odaları bulunmaktadır. Bu mekandan, katlar boyunca yükselen galeri boşluğunun aydınlattığı geniş müşteri holüne ulaşılmaktadır. Yapının Atatürk Caddesi yönündeki köşesi dairesel formda olup, merdiven boşluğunu barındıran mekanı oluşturmaktadır. Aynı yöndeki diğer köşede de merdiven bulunmakla beraber, müşteri holünün ortasında da tüm katlara ulaşan üçüncü merdiven yer almaktadır. Ancak özgün merdivenin hangisi olduğu konusunda projede kesin veri bulunmamaktadır.

Zemin katta tüm çalışma odaları, I. Kordon yönünde sıralanmıştır. Diğer kat planlarında ise, galeri boşluğunu çevreleyen koridor boyunca çalışma mekanları yer almaktadır.

Projede yer alan kesit çizimlerinde, zemin kat müşteri holünde yer alan dairesel kolonların basık kemerlerle birbirine bağlandığı, birleşim yerlerinde bezemeli sütun başlıklarının bulunduğu görülmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

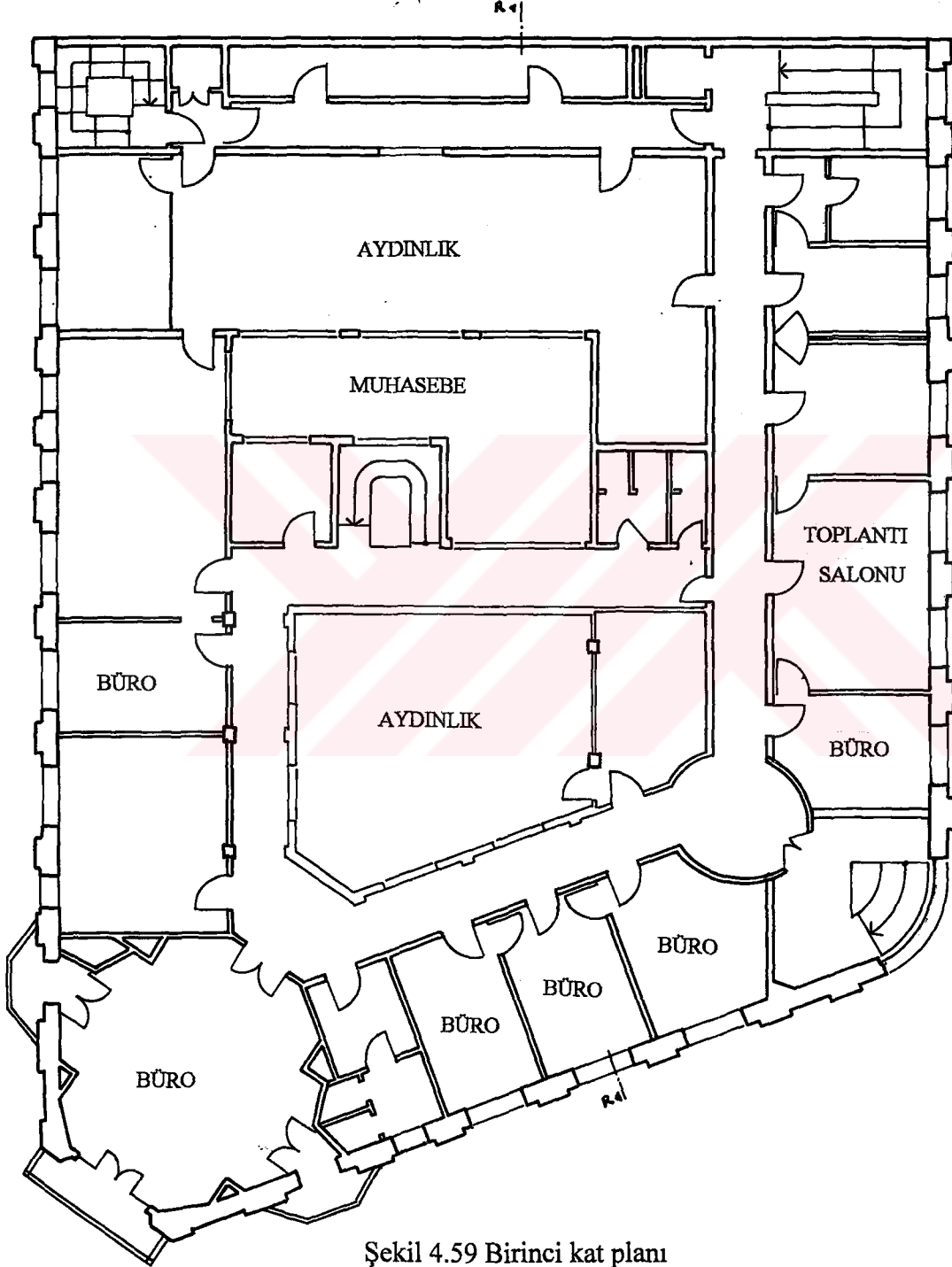
BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM - 05
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 - 2

Şekil 4.58 Zemin kat planı
(Kaynak:V)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM - 05
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 - 2

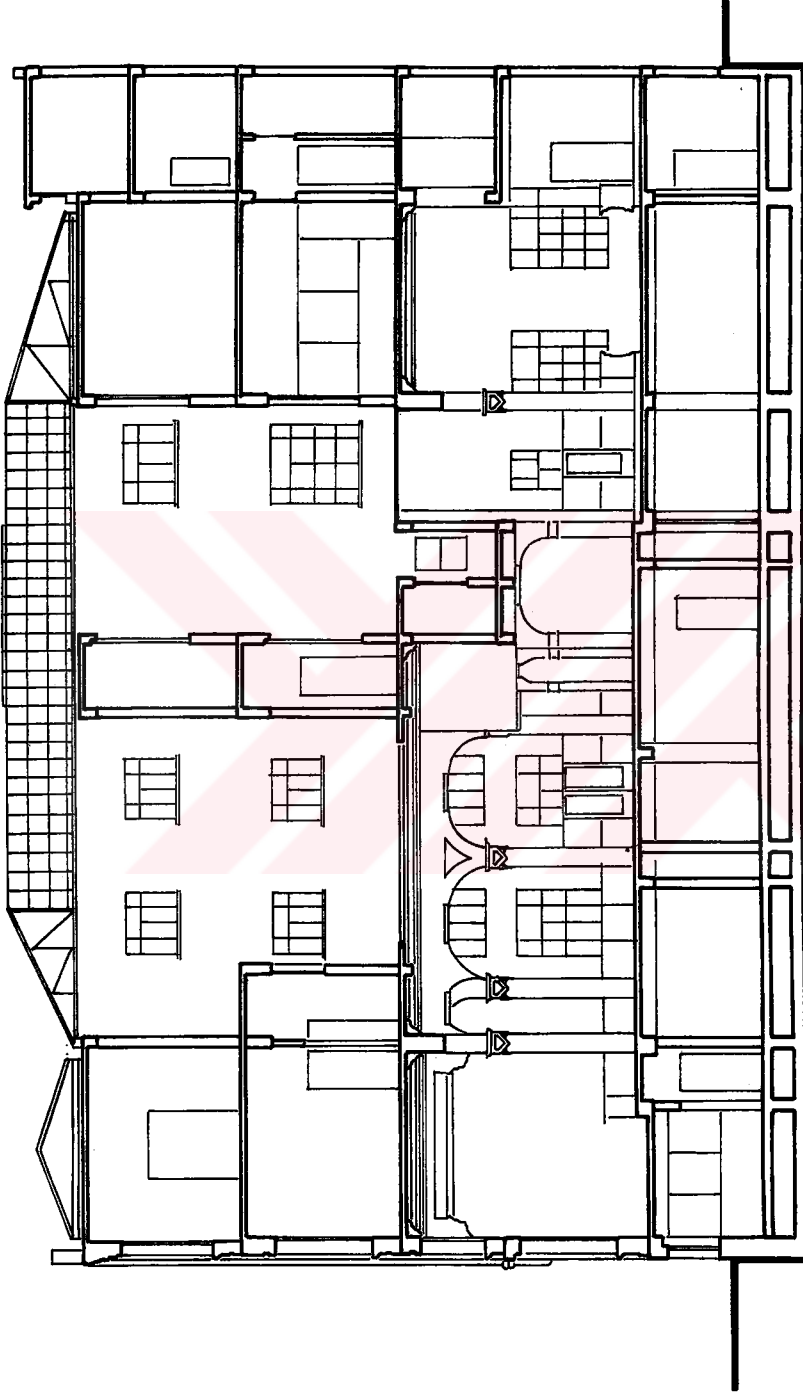

Şekil 4.59 Birinci kat planı

(Kaynak: V)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM – 05
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 – 2

Şekil 4.60: R-R Kesiti
(Kaynak: V)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Mimar Kemalettin Caddesi No: 2 Konak İZMİR	İZM – 05
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.2.5 – 3

Yapıya ait tek fotoğrafa ulaşılmış olması nedeniyle, cephe özelliklerine ilişkin detaylı veriler de elde edilememiştir.

Şekil 4.56’da görüldüğü üzere yapı cephesi, düşeyde tek bir niş içine alınmış pencere dizisinden oluşan yalın bir düzende tasarlanmıştır. Pencerelelerin tümünün dörtgen formda olduğu da görülmektedir.

Yapı cephesi dönemin diğer yapılarıyla karşılaştırıldığında oldukça modern çizgiler taşımaktadır. Ancak yapıyı farklı kılan diğer özelliği, sözkonusu niteliğine karşın kemer düzeniyle dikkat çeken giriş portiğidir. Ana giriş kapısının geriye çekilmesi ve merdiven boşluğu yaratılmasıyla oluşan üst kat çıkması, açıkta bırakılan iki kolonla taşınmaktadır.

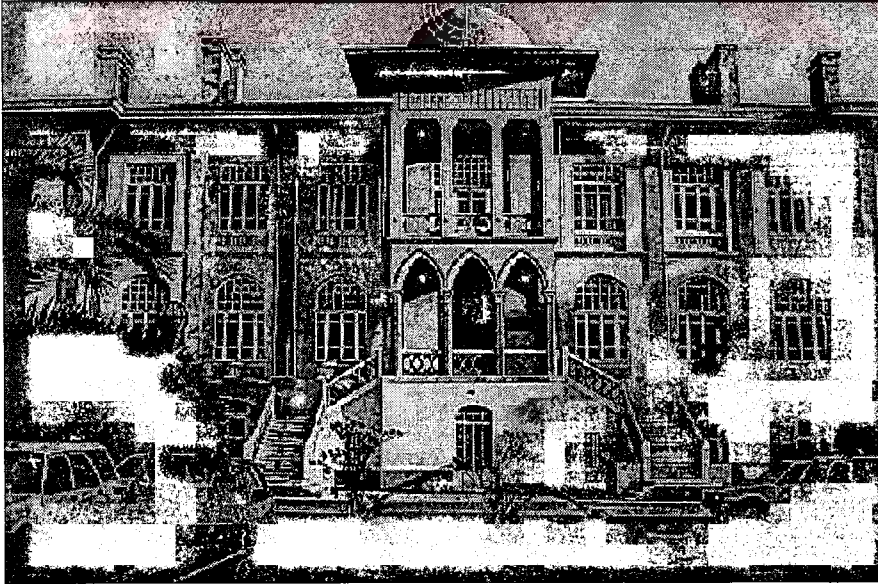
İncelenen banka yapıları içinde en erken tarihte yapılmış olan İş Bankası binası, cephe karakteriyle dönem mimarisinin özelliklerini etkili biçimde yansıtmamaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

4.3. Manisa

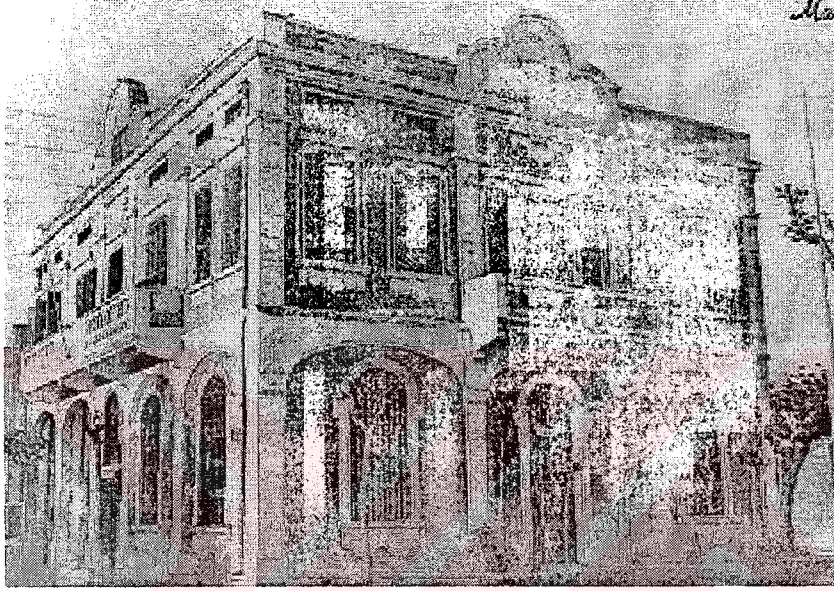
Manisa kentinin özgün tarihi dokusunun büyük bölümü Kurtuluş Savaşı sırasında yapı yıkılarak yok olmuştur. Tarihsel süreçte en büyük gelir kaynağı başta bağcılık olmak üzere diğer tarımsal ürünler olan kent, günümüzde de bu özelliğini korumakla beraber ticaret ve sanayinin sürekli gelişimine tanık olmaktadır. Bu gelişimlere de bağlı olarak, 19. ve 20. yüzyıl başlarında var olan, bağ, bahçe içinde konumlanmış şehir dokusu, yerini yoğun kent mimarisine bırakmıştır.

Manisa'nın karmaşık kent dokusu içinde, Beylikler ve Osmanlı dönemine ait mimari eserlerin yanı sıra, sivil mimari örnekleri ve Cumhuriyet dönemi yapıları da yer almaktadır. Ulu Cami ve külliyesi, İlyas Bey Mescidi, Revak Sultan Türbesi, 14. yüzyılda merkezi Manisa olan Saruhan Beyliği döneminden kalan eserlerden başlıcalarıdır (Aslanapa, 1999). Sultaniye Cami, Muradiye Cami, Hatuniye Cami ve külliyesi ise 16. yüzyıl eserleri arasında yer almaktadır. Geleneksel Osmanlı- Türk kenti görünümünü oluşturan konut dokusu, günümüzde kaybolmuş olmakla beraber, tarihi SİT alanı içerisindeki Çarşı Mahallesi'nde Rum mimarisine ait ve günümüzde işyeri olarak kullanılan çok sayıdaki iki katlı tarihi yapının arasında kısmen korunmuş durumdadır.

Şekil 4.61 Hükümet Konağı
(Kaynak: Yavi, 1995, s.109)

Alim Efendi Evi, Borsa Kahvesi, Tekel Binası, Halk Eğitim Binası, Osmanlı Bankası'nın eski binası, Vali Konağı 19. Yüzyıl sonu ve erken Cumhuriyet Dönemi yapıları arasındadır. Cumhuriyet Dönemi eserleri arasında Hükümet Konağı binası, konumu, işlevi ve korunmuş olması dolayısıyla farklılık taşımaktadır. Yapının farklı dönemlere ait fotoğraflarından giriş bölümünde ve üst cumbasında değişiklikler yapılmış olduğu gözlenmektedir.

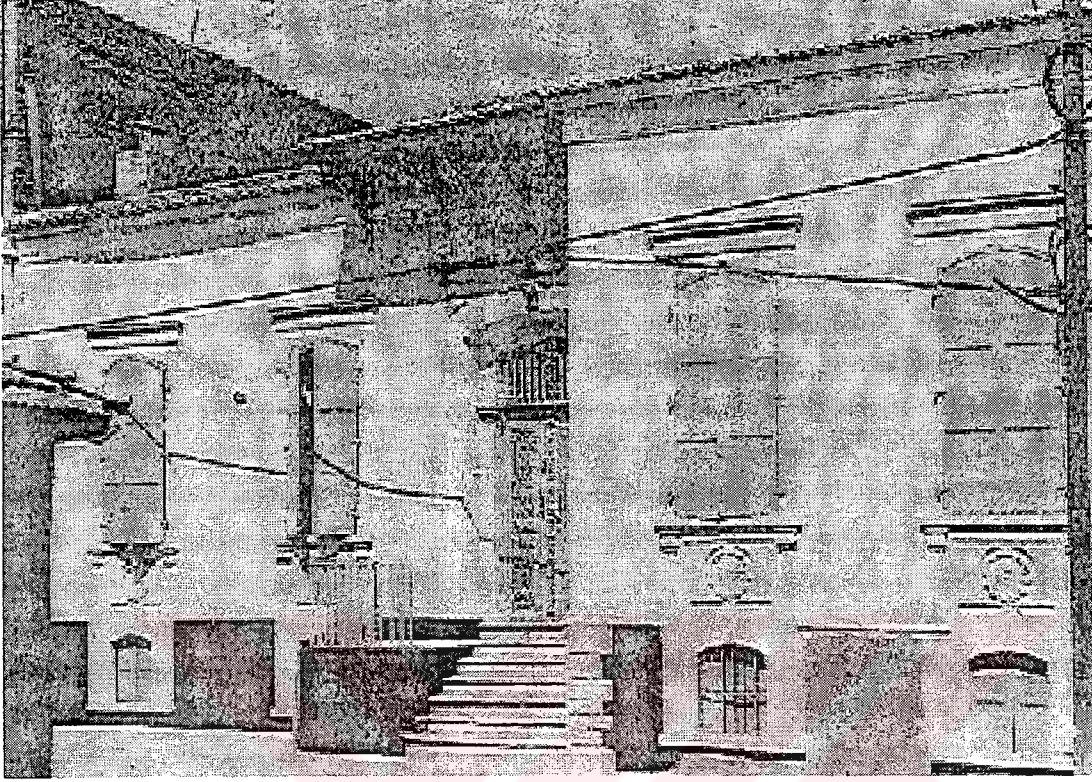
Şekil 4.62 Osmanlı Bankası eski binası
(Kaynak: Osmanlı Bankası arşivleri)

Manisa'da şube açan ilk banka, Osmanlı Bankası'dır (1863). Bankanın günümüzde faaliyetlerini sürdürdüğü şubesi yeni bir binanın zemin katında yer almaktadır. Cumhuriyet Dönemine ait bir yapıları bulunmamakla beraber, öncesinde kullandıkları tarihi yapının tespit edilmesi mümkün olmuştur. Bankanın İstanbul'daki arşivlerindeki bir fotoğrafta yer alan yapı, aynı zamanda Bedriye Aksakal'ın 1986 tarihli eserinde de, Osmanlı Bankası binası olarak gösterilmektedir. Ersal Yavi'nin 1995 tarihli yayınında otel olarak belirtilen yapının zemin katı, günümüzde lokanta olarak kullanılmaktadır. Yapının birinci katında ise bir vakıf faaliyetlerini sürdürmektedir. Tarihi belirlenememekle birlikte, bu yapının Osmanlı Bankası tarafından bir süreliğine kiralanarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

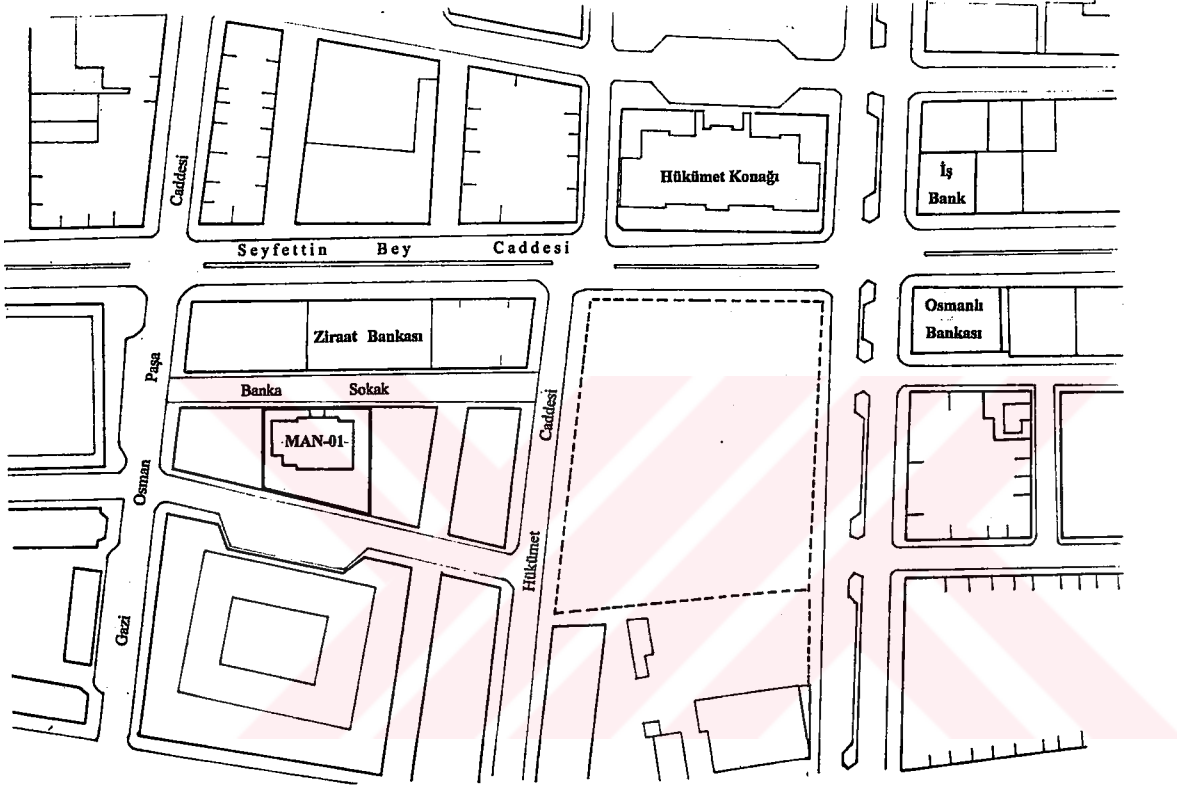
Osmanlı Bankası'nın ardından, T.C. Ziraat Bankası'nın kent merkezinde ve çevre ilçelerinde on kadar şube açtığı görülmektedir (1889). Bankanın Manisa merkez şubesi çok katlı yeni bir binada yer almaktadır. Merkez binanın arka sokağında bulunan ve Zirai Krediler yapısı olarak kullanılan bina ise, Manisa'daki Cumhuriyet Dönemine ait tek banka yapısıdır. Mongeri'nin tasarımıyla, 1929 yılında tamamlanan yapıyla ilgili değerlendirmeler, katalog 4.3.'te yer almaktadır.

Ulusal Bankacılığın ilk yıllarında, Manisa'da iki yerel banka kurulmuştur. Bunlardan ilki, 1917 yılında kurulan Manisa Bağcılar Bankası'dır. Bankanın ismi 1955'te Türkiye Bağcılar Bankası olarak değiştirilmiştir. Çiftçilere zirai krediler verme amacıyla kurulan bankaya ait tarihi bir yapı belirlenememiştir. 1967 il yılına göre, o dönemde sekiz şubesi bulunan banka günümüzde kapatılmış bulunmaktadır.

Manisa'da kurulan diğer yerel banka, 17 Eylül 1924 tarihinde kurulan Akhisar Tütüncüler Bankası'dır. Adı daha sonra Türkiye Tütüncüler Bankası olarak değiştirilen bankanın ismi, son olarak 1980'de Yaşarbank olarak anılmaya başlanmıştır. Banka ilk olarak, Akhisar'da Hashoca Mahallesi 132 sokakta 24 kapı numaralı yapıda çalışmalarına başlamıştır. Bina, Kurtuluş Savaşı sırasında 'Redd-i İşgal Cemiyeti' toplantılarının burada yapılması dolayısıyla seçilmiştir (Şafak, 1994). Bankanın 1930'lara dek tek şubede çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla, belirlenen bu yapı dışında, bankanın kullanmış olduğu bir erken Cumhuriyet Dönemi yapısı bulunmamaktadır.

Şekil 4.63 Akhisar Tütüncüler Bankası, ilk merkez binası
(Kaynak: Şafak, 1994, s.264)

Şekil 4.64 Tarihi Banka Yapısının Kent İçindeki Konumu

4.3.1. T.C. Ziraat Bankası Zirai Krediler Binası (MAN-01)

Şekil 4.65 Yapının günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.3.1 – 1

Şekil 4.66 Yapı ve çevresinin eski görünümü

(Kaynak: Aksakal, 1986, s.54)

YAPIM YILI : 1926 – 1929

MİMARİ : Guilio MONGERI

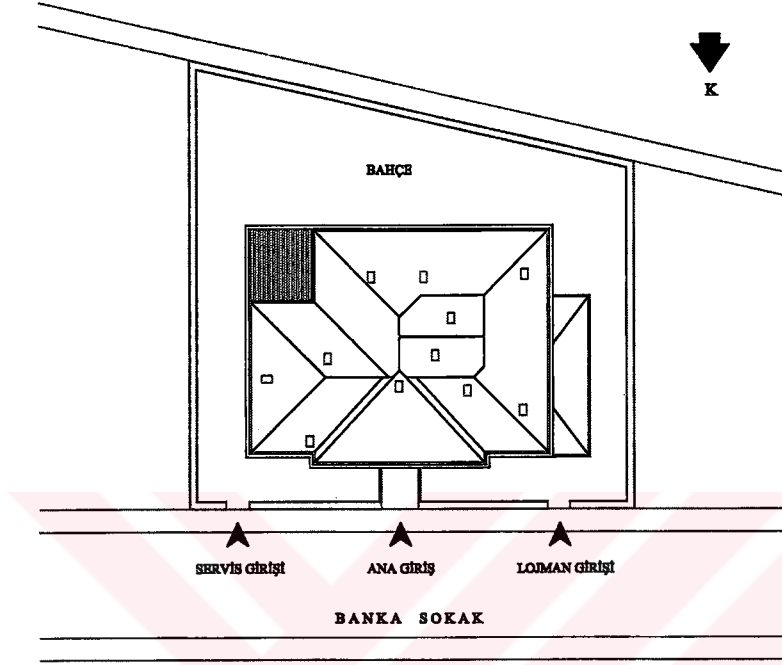
GENEL TANIM : İtalyan mimar Mongeri'nin kontrolörlüğünde inşa edilen yapı, I. Ulusal Mimarlık Döneminin izlerini taşımakla beraber, yalnızca giriş cephesinde yer alan yalın bezemeleriyle dikkat çekmektedir. Bodrum kat üzerinde iki kattan oluşan yapı büyükçe bir bahçe içinde bulunmaktadır.

YAPIM SİSTEMİ : Betonarme yapı, cephede subasman seviyesinde büyük kesme taşlarla kaplanmıştır.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Günümüzde özgün işleviyle kullanılan ve sürekli bakım altında bulunan yapıda, yanlış uygulamalar sonucu iç mekanda ve giriş kapısındaki süslemelerin algılanması güçleşmiştir. Yapı kütleindeki tek değişiklik, arka cephedeki bir balkonun iç mekana dahil edilmiş olmasıdır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 2

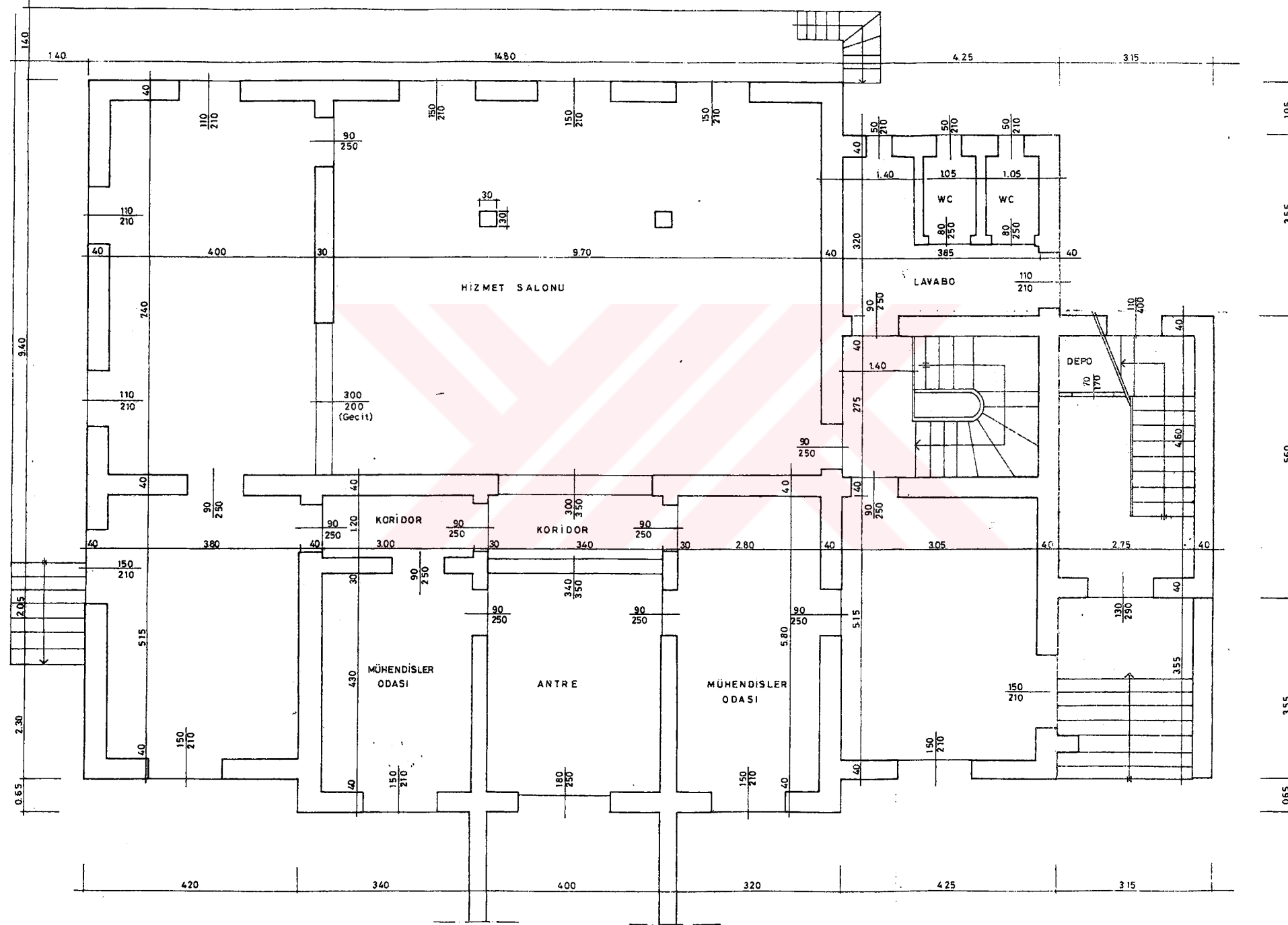

Şekil 4.67 Vaziyet Planı

Yapı, bodrum kat üzerinde yükselen iki kattan oluşmaktadır. Zemin kat bankacılık işlemleri için kullanılmakta olup, birinci kat lojman olarak tasarlanmıştır. Yapının ana giriş kapısı esas kütlein simetri aksında yer almaktadır. Birinci kata çıkan merdiven, ana kütle dışında yapıya bitişik olarak yarı kapalı bir mekan içinde tasarlanmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 2

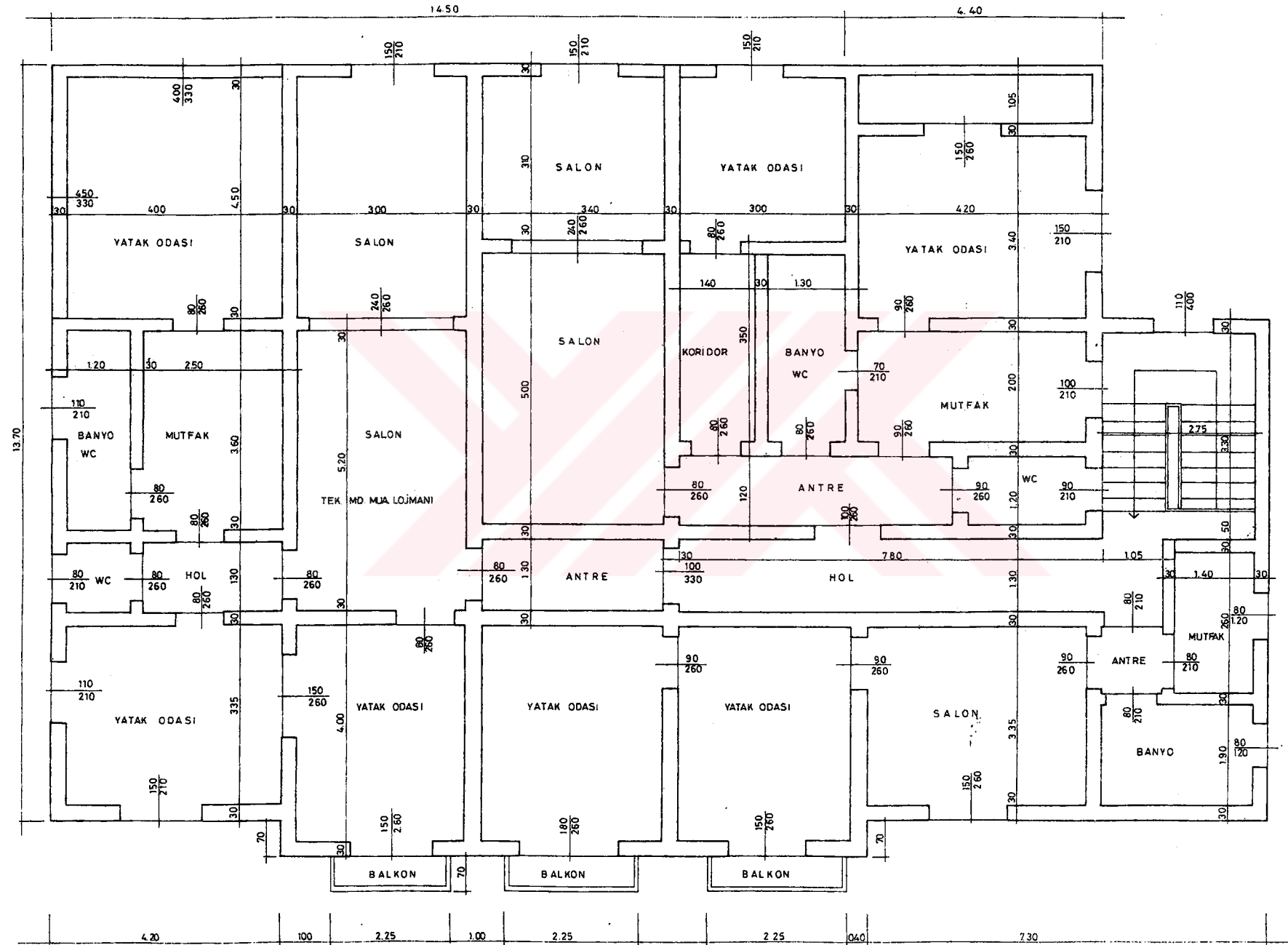
T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.68: ZEMİN KAT PLANI
(Kaynak: III) Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 2

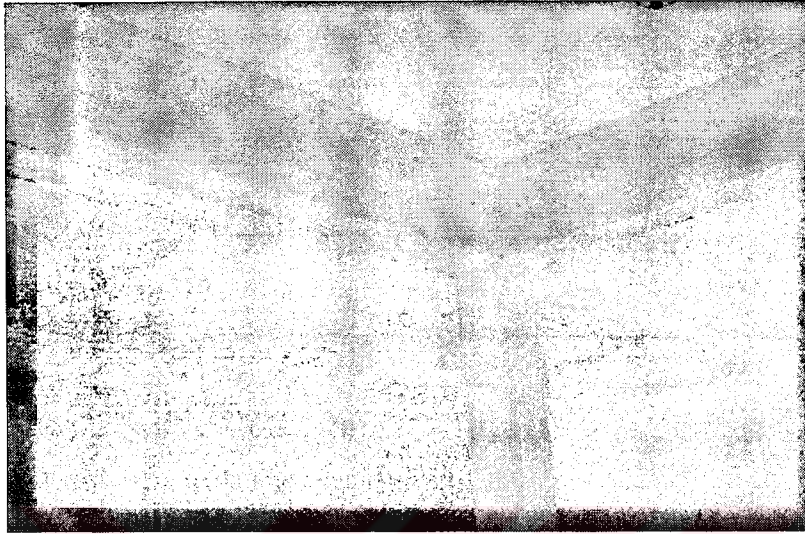
T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.69: BİRİNCİ KAT PLANI
(Kaynak: III) Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 2

Şekil 4.70 Müşteri holü, tavan detayı

ZEMİN KAT : Yapıya ilk girişte bir antre ve bu antreye açılan iki çalışma odası yer almaktadır. Giriş aksının devamında hizmet salonuna ulaşılmaktadır. Hol tavanında yer alan alçı süslemeler ve kornişler uygun olmayan bir tarzda beyaz renkte boyanmış olduğundan algılanamamaktadır. Yapının ön cephesindeki simetrisinin iç mekan tasarımında geçerli olmadığı görülmektedir. Hizmet salonunun sol bölümünde diğer çalışma mekanları bulunmakta iken, sağ bölümde bodrum kata inen merdiven holü ve ıslak hacimler yer almaktadır.

BİRİNCİ KAT : Ana kütle dışındaki bir merdivenle ulaşılan bu katta, farklı büyüklükte üç lojman yer almaktadır. Kat planının ön cephedeki simetri ve düzene uyum sağlamak üzere, oldukça karmaşık tasarlandığı görülmektedir. Birinci kat planında, özgün durumundan farklı olarak arka cephedeki terasın yatak odasına dönüştürüldüğü belirlenmiştir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 2

Şekil 4.71 Eski mobilya

Şekil 4.72 Şube personeli, 1931
(Kaynak: Hazar, 1986, s.318)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 3

Tüm cephelerinde yalın çizgiler gözlenen yapının en önemli cephesi giriş yönündekidir. Diğer cephelerde de, arka cephedeki balkon dışında, özgün durumunda değişiklik olmadığı ve tüm pencerelerin belirli bir düzende sıralandığı görülmektedir.

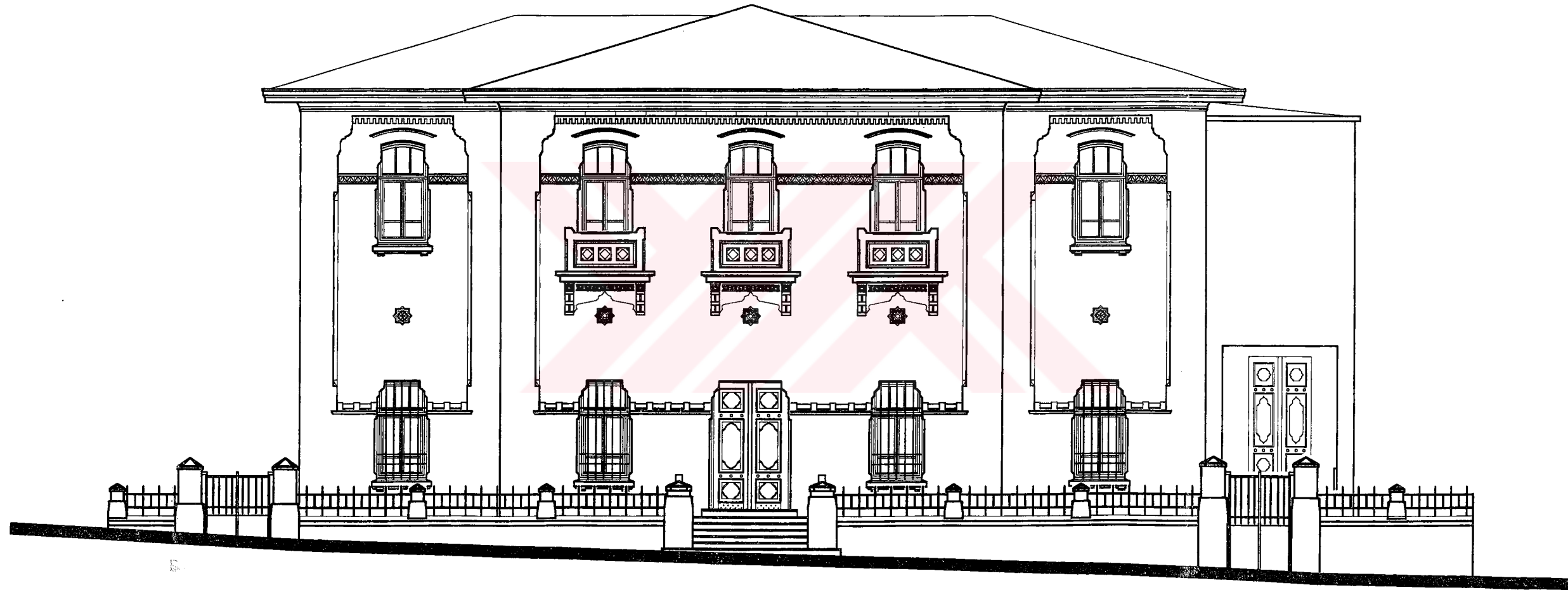
ÖN CEPHE : Yapının özenle işlenmiş tümüyle simetrik ön cephesi, subasman seviyesinde büyük kesme taşlarla kaplanmıştır.

Yapının 70 cm. çıkıntı yapan ve girişi vurgulayan bölümünde üç, her iki yanında ise birer pencere dizisi yer almaktadır. Zemin kat pencereleri düz, birinci kat pencereleri ise basık kemerlidir. Birinci kat pencerelerinin üstünde basık kemer formunda silmeler bulunmaktadır. Giriş bölümünde ve her iki yanında yer alan pencereler, düşeyde ortak nişler içine alınmıştır. Nişler, saçak altında, ahşap kiriş dizilerini hatırlatan küçük taş dizileriyle bitmektedir. Pencerelerin kemer bitim hizasındaki yatay bezemeler de bu nişler içinde devam etmektedir. Bu yatay silmelerin bitiminde, mukarnas benzeri bir geçiş elemanı ile, nişlerin sivri kenarları köşegen biçimini almaktadır. Benzer sistem pencerelerde de geçerlidir.

Yapının giriş bölümünün üst katında üç balkon yer almaktadır. Cephenin bütün süslemelerinde kendini gösteren geometrik formlar, balkon şebekelerinde de kullanılmıştır. Balkonlar iki yandan taş payandalarla desteklenmiş ve aralarına yıldız formunda rozetler yerleştirilmiştir. Rozetler aynı kotta tüm zemin katta görülürken, birinci katta, farklı bir formda, yalnızca giriş bölümündeki pencereler arasında yer almaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

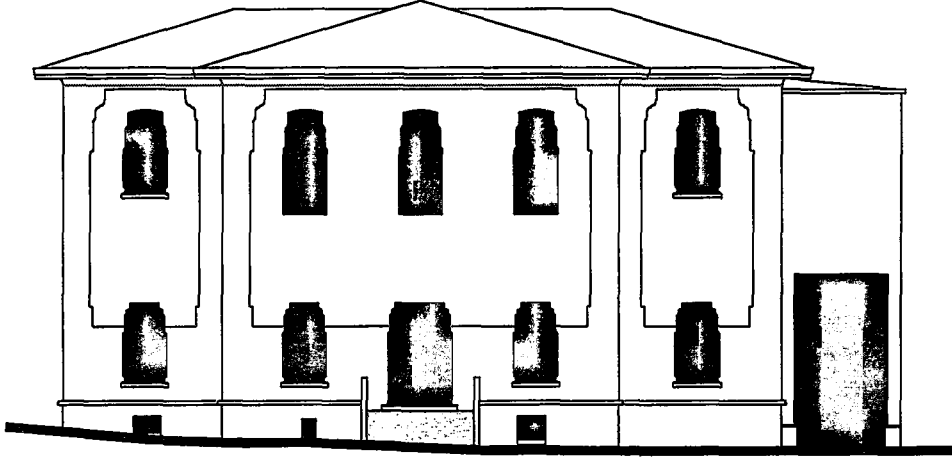
Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.73:

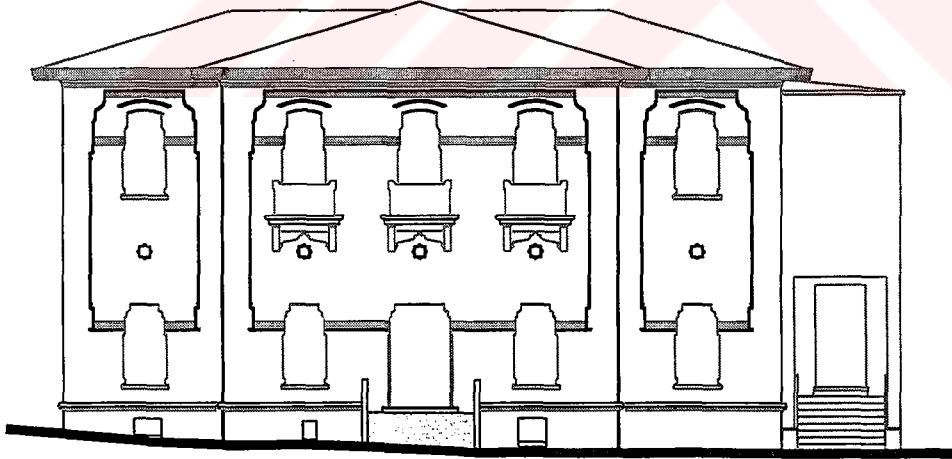
ÖN CEPHE
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 3

Şekil 4.74 Giriş cephesi, doluluk-boşluk analizi

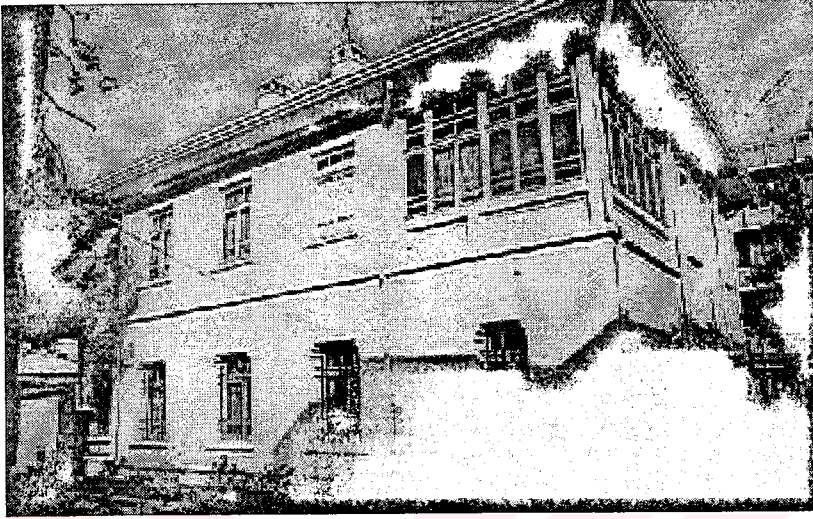

Şekil 4.75 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi

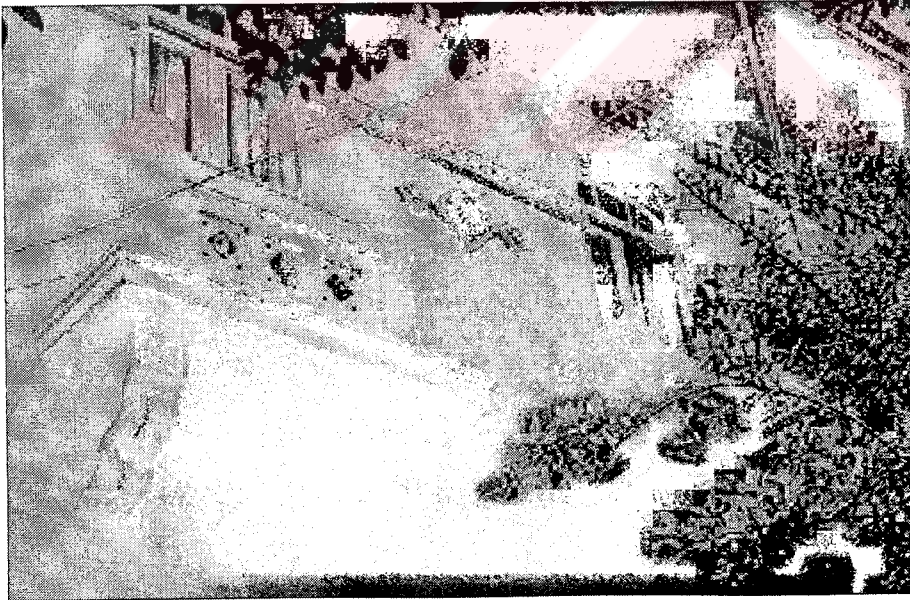
T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 3

Şekil 4.76 Arka cephenin görünümü
(Kaynak: Şube arşivi)

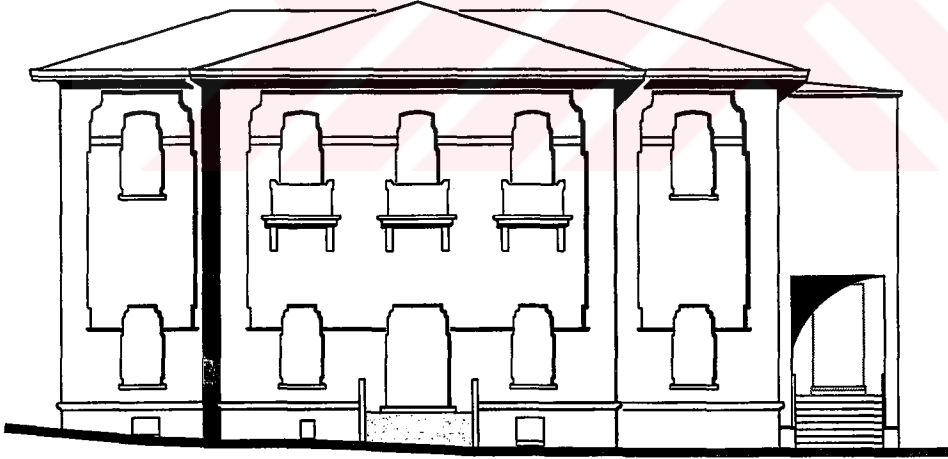
Şekil 4.77 Giriş cephesi, üst kat pencereleri

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI – ZİRAİ KREDİLER BİNASI	BANKA KODU
ADRESİ : Mustafa Kemal Paşa Cad. Banka Sokak No : 13 MANİSA	MAN-01
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.3.1 – 4

Yapının bezemeli ön cephesinden bakıldığında algılanan tek kütle hareketi, 70 cm. öne çıkan giriş bölümüdür. Birinci katta yer alan balkonlar da bu bölümün vurgusunu zenginleştirmektedir. Yapının esas kütesine bitleştirilmiş, dıştaki iki katlı merdiven bölümü, yapı cephesiyle bütünleşmeyen bir ek niteliğini taşımaktan öteye gidememiştir.

Yapının kırma çatısı, bir cumba gibi ayrı olarak ele alınan giriş bölümünün çatısıyla birleşmektedir. Birinci kata çıkan merdivenin bulunduğu kütlein çatısı, yapıdan ayrı olarak çözülmüştür. Geleneksel Türk konut mimarisinin en belirgin özelliği olan geniş saçaklar, bu yapıda da kullanılmıştır.

Şekil 4.78 Giriş cephesi, kütle etkisi analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

4.4. Aydın

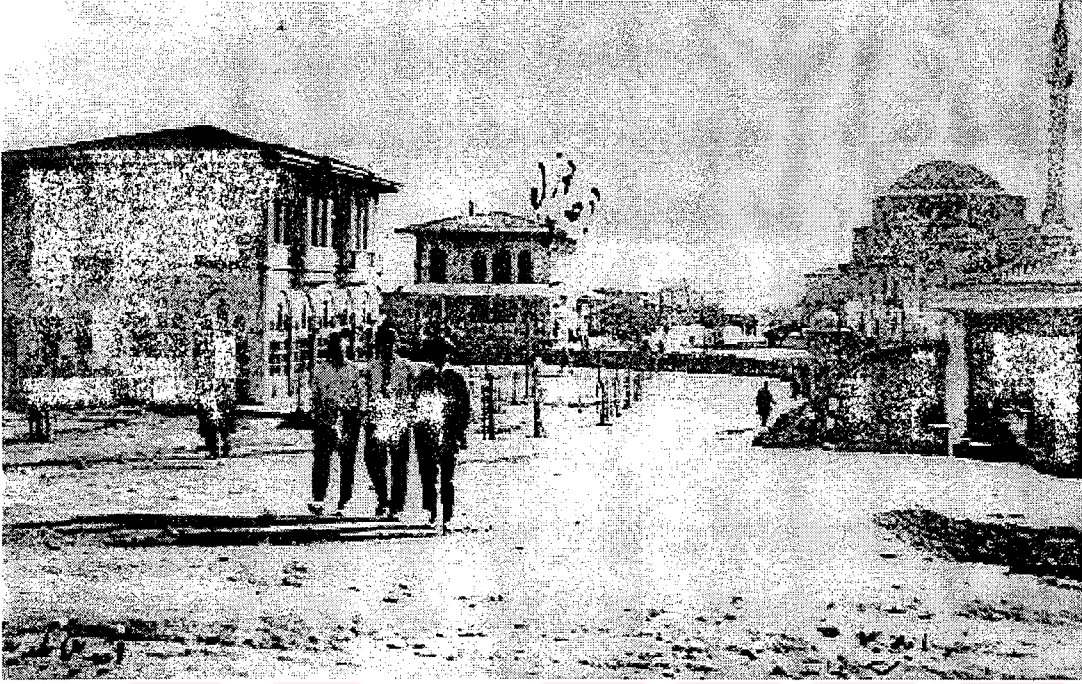
Aydın ili, uzun tarihsel süreçte birçok medeniyetin hakimiyetinde önemli bir kent olarak yer almıştır. Dolayısıyla kent merkezi ve çevre ilçeler, farklı kültürlerle ait yapı ve yapı kalıntılarını birarada barındırmaktadır.

Kent merkezinde bulunan Tralles antik kenti, M.Ö. 4500 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Yanısıra il sınırları içinde kalan Efes, Milet, Priene, Didim, Alabanda, Aphrodisias gibi önemli antik yerleşimler, kentin tarihsel ve kültürel değerini arttırmaktadır.

Beylikler döneminde Aydınoğulları Beyliği'nin merkezi olan kent, Osmanlı Devletine 14.yy.ın sonlarında katılmış ve önemli bir vilayet olarak yerini almıştır. Üveys Paşa Camii (1565), Eski Yeni Cami (1585), Ramazan Paşa Cami (1595), Süleyman Bey Cami (1683), Cihanoğlu Cami (1756), İlyas Bey Cami Osmanlı mimarlığının örnekleri olarak kent içinde korunmuşlardır.

Cumhuriyet Dönemi ve yakın geçmişinde yapılmış birçok yapı, günümüze dek korunmuş olmakla birlikte, büyük kısmı da özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında yıkılmıştır. Söz konusu dönemlere ait yapılara örnek olarak, Gazipaşa İlkokulu (1924), Hükümet Konağı (1926), 7 Eylül İlkokulu (1924), Tekel Binası (1933-1937) belirtilebilir. Bu eserlerin yanısıra, 1954'te yıkılmış olan eski Türk Ocağı binası ile Belediye Binası da erken Cumhuriyet Dönemi yapılarındandır.

Osmanlı Bankası (1863) ve Ziraat Bankası (1889), Osmanlı Dönemi'nde Aydın'da şube açan bankalardır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise iki yerel banka kurulmuştur. Aydın İncir Himaye-i Zürra Osmanlı A.Ş. kısa sürede kapanmış olmasına karşın, Milli Aydın Bankası T.A.Ş. günümüzde Tarışbank adıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Aydın'ın geçmişten bugüne merkezi durumunda olan mahallesinde konumlanmış olan iki tarihi banka yapısı, aynı cadde üzerinde yer almaktadır. Bunlardan biri Ziraat Bankası'na, diğeri ise Milli Aydın Bankası'na aittir. Yapılar katalog 4.4 kapsamında incelenmiştir.

Şekil 4.79 Türk Ocağı binası ile eski Aydın'dan bir görünüm
(Kaynak: Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği arşivi)

Şekil 4.80 Tarihi banka yapılarının kent içindeki konumu

4.4.1. T.C. Ziraat Bankası (AYD-01)

Şekil 4.81 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.4.1 – 1

Şekil 4.82 Güney cephesi, eski çevresiyle görünümü
(Kaynak: Şube arşivi)

YAPIM YILI : 1929

MİMARİ : Guilio MONGERİ

GENEL TANIM : Kentin geçmişten bu yana merkezi olan bir mahallede ana cadde üzerinde konumlanmış olan yapının ana girişi, yaya yolu üzerindeki köşe aksındandır.

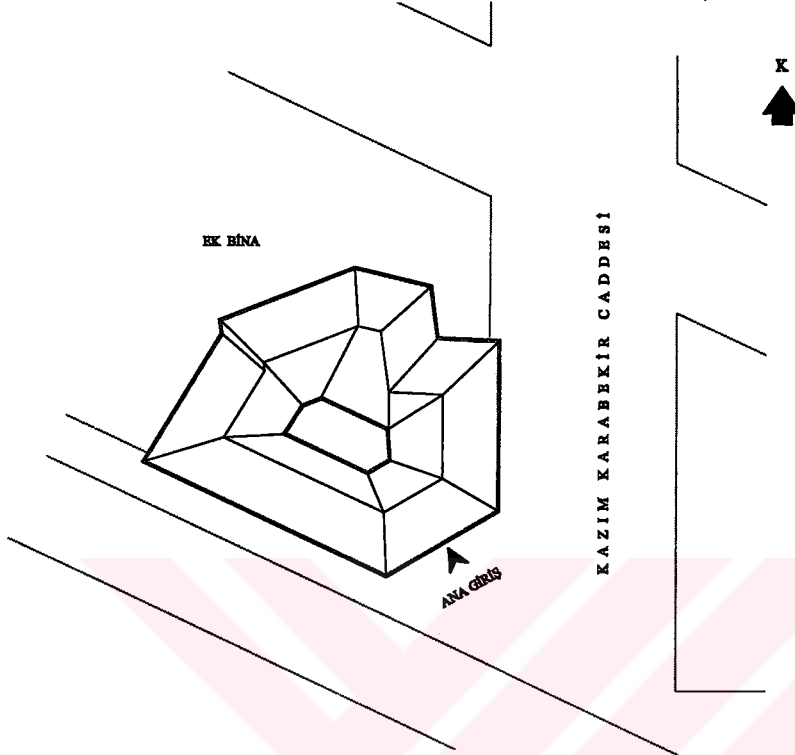
YAPIM SİSTEMİ : Yapı betonarme olarak inşa edilmiştir. Cephede, subasman seviyesi üstündeki bölümlerde sıva ile yatay derzler yapılmıştır.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapı cephesinde bir değişiklik gözlenmemekle beraber, binanın özgün mekanlarının yetersiz kalması sebebiyle, yakın geçmişte bitişğine yapı eklenmiş ve iç mekanlarda yeni düzenlemeler yapılmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 – 2

Şekil 4.83 Vaziyet planı

Yapının ana plan şeması, geniş açılı iki cephenin, köşegen niteliğindeki giriş aksıyla birleşmesinden oluşmaktadır. Özgün yapı planında, giriş aksının karşısında kalan bölümde, farklı uzunluktaki dış duvar bölmelerinin değişik açılarda birleşmesiyle yapı tamamlanmaktadır. Yapının dışarıdan algılanan iki yan cephesi ve giriş cephesi dışında, söz konusu dış duvarlar kaldırılmış, yalnızca kolonlarla bu akslar korunarak yapı, ek binayla birleştirilmiştir. Ek binanın ana cadde üzerindeki kapısından da yapıya bir giriş daha sağlanmıştır. Ana giriş kapısından girildiğinde ulaşılan giriş holünden birkaç basamakla müşteri holüne çıkılmaktadır. Bu holün çevresinde çalışma mekanları yer almaktadır. Bir üst kata ek binanın merdivenleri kullanılarak ulaşılmaktadır. Yapının iç mekanında herhangi bir süsleme elemanı gözlenmemektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 – 3

Yapının dıştan algılanan üç cephesi de farklı açılarda eğimli yollarla çevrilmiştir. Yapının ek binayla bitişik olduğu noktalar arasındaki kot farkı iki metre civarında olmasına karşın, iç mekan kotu üst seviyeye göre düzenlenmiş ve subasman seviyesi oluşturulmuştur. Bu düzeyde düzgün sıva görülmekteyken, üst bölümlerde yatay derzler oluşturulmuştur.

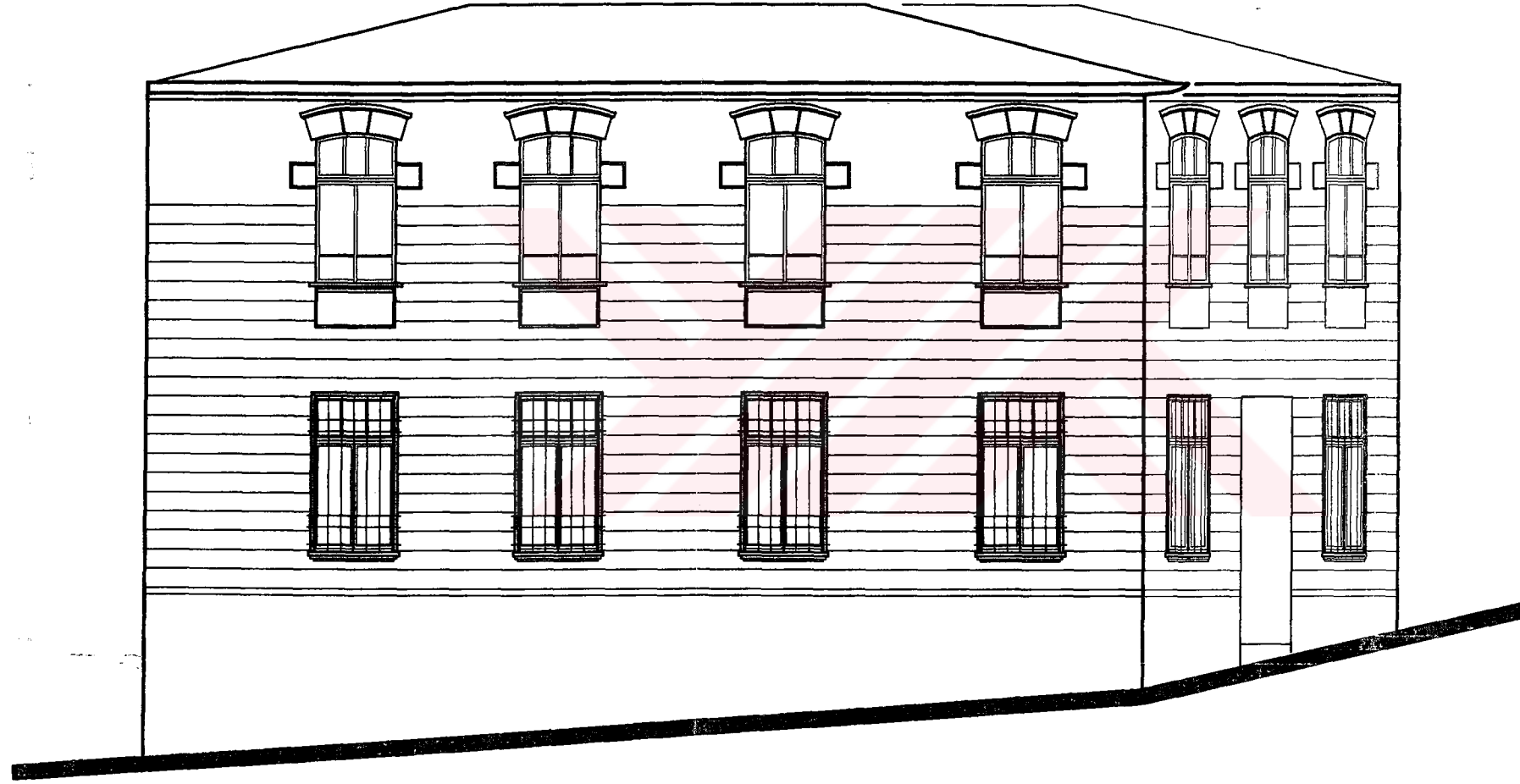
Zemin kat pencereleri dörtgen, birinci kat pencereleri ise basık kemerlidir. 125 x 245 cm. boyutlarındaki pencereler, cephe düzeninde düşeyde vurguyu sağlayan yapı elemanı özelliğini de barındırmaktadır. Demir parmaklıklı zemin kat pencerelerinin denizlikleri, taş silmelerden oluşmaktadır. Üst kat pencere denizliklerinin altlarında ise dikdörtgen nişler oluşturulmuştur. Birinci katın basık kemerli pencere alınlıkları, düzgün kesme taşlardan oluşturulmuş ve yatay silmelerle tamamlanmıştır. Üst kat pencerelerinin her iki yanında kemer seviyesine yakın bir kotta, dörtgen nişler bulunmaktadır. Yapının yaya yolu üzerindeki kapı hizasında yer alan üst kat penceresinin boyutlarının diğerlerinden farklı olduğu göze çarpmaktadır.

Yapının ana giriş kapısı giriş cephesinin orta aksında yer almaktadır ve dörtgen biçimlidir.

Yapının kırma çatısı marsilya tipi kiremit ile kaplanmıştır. Saçak altlarında geometrik desenli yalın süslemeler kullanılmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 - 3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

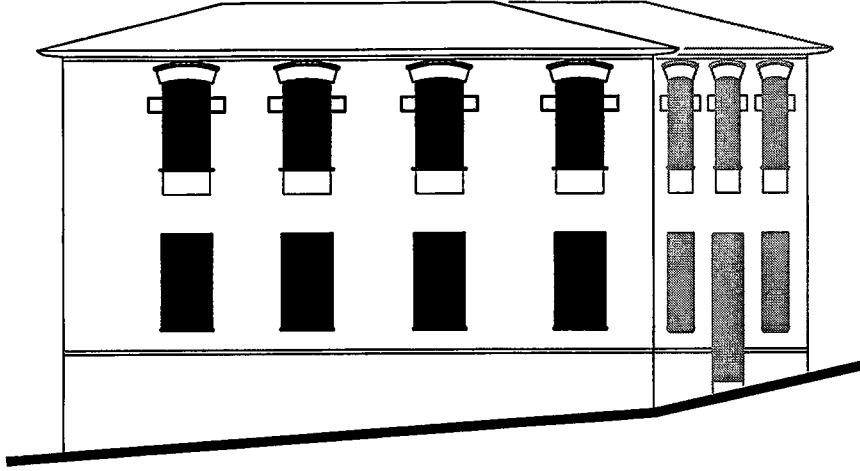
Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.84:

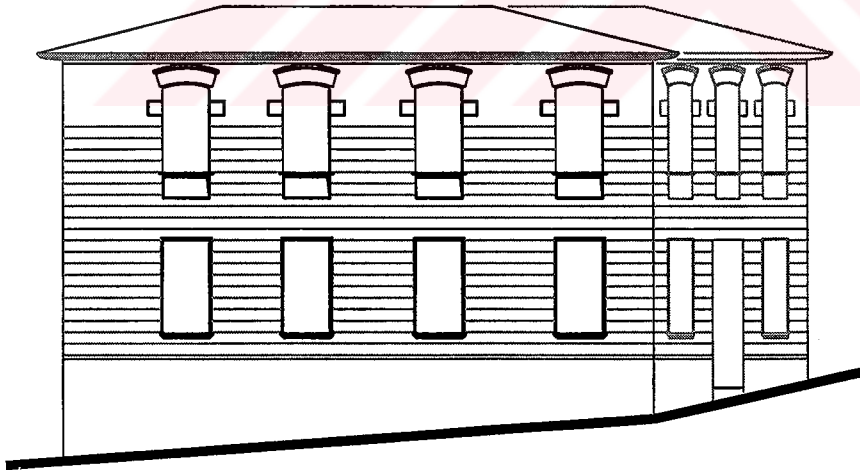
GÜNEY CEPHESİ
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 – 3

Şekil 4.85 Güney cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi

Şekil 4.86 Güney cephesi, yatay ve düşey etki analizi

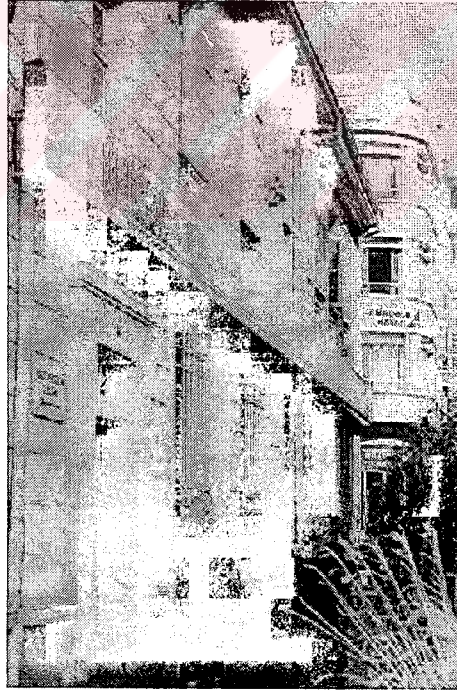
URULU
KURUMU

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 – 3

Şekil 4.87 Doğu cephesi, eski görünümü
(Kaynak: Şube arşivi)

Şekil 4.88 Doğu cephesi, ek yapıyla birlikte günümüzdeki görünümü

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

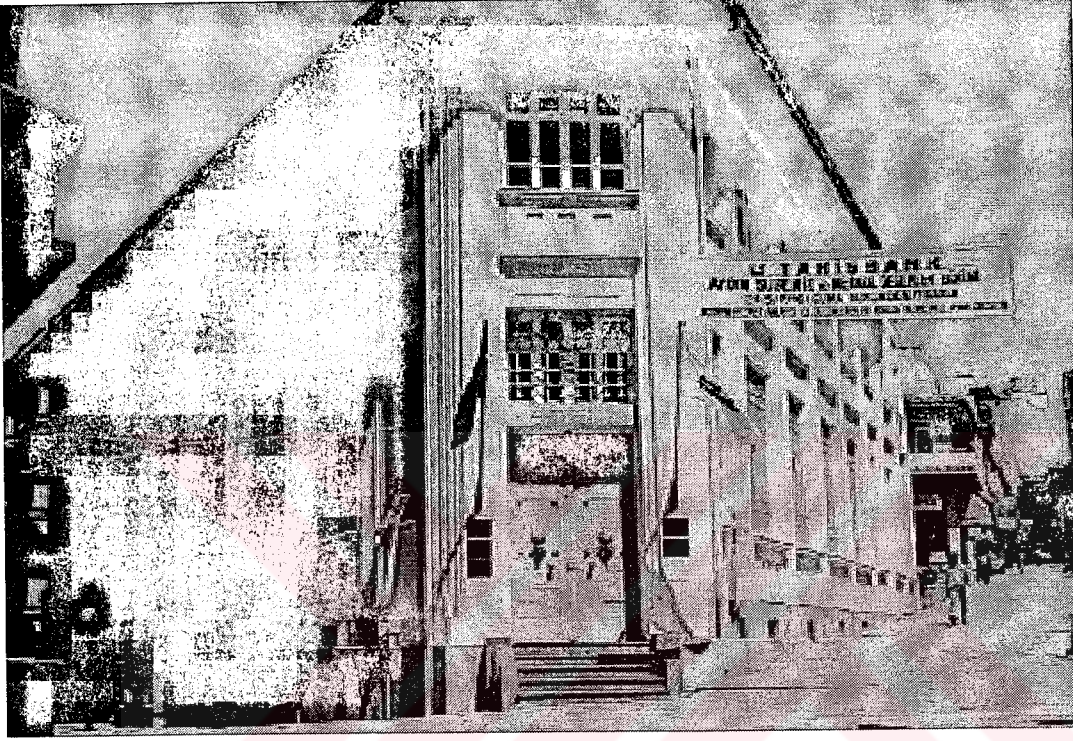
BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:1 AYDIN	AYD-01
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.1 – 4

Yapıda, ulusal mimarlık döneminin karakteristik kütle biçimleri görülmemektedir. Köşe kulesi, çıkma gibi öğelerin kullanılmamış olmasının yanısıra, gerek cephe gerekse plan açısından incelendiğinde geleneksel yapı biçimlerinin yoğun olarak aktarılmadığı algılanmaktadır. Yapım tarihi dolayısıyla, ulusal mimarlık döneminin son örneklerinden olduğu da ortadadır. Batı etkisinde bir mimari anlayış çerçevesinde oluşturulduğu ve dolayısıyla yalın çizgilerin yapı bütününde etkili olduğu belirtilebilir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
---	--

4.4.2. Milli Aydın Bankası T.A.O. – TARİŞBANK (AYD-02)

Şekil 4.89 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.O. TARİŞBANK	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:9 AYDIN	AYD-02
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.4.2 - 1

Şekil 4.90 Yapı ve çevresinin eski görünümü
(Kaynak: Aydın İl yıllığı, 1973, s.271)

YAPIM YILI : 1931

MİMARİ : İrfan İZZET

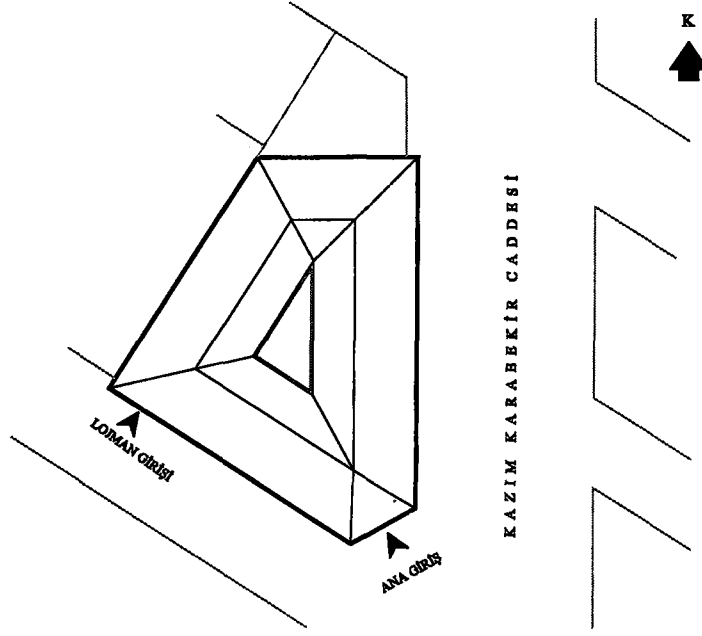
GENEL TANIM : Yapı, kentin eski yerleşim merkezinde, günümüzde yayalaştırılmış olan cadde üzerinde yer almaktadır. Köşe parselde konumlanmış olan yapı, bodrum üzerinde iki kattan oluşmakta ve yalın cephe düzeniyle dikkat çekmektedir.

YAPIM SİSTEMİ : Yapı betonarme olarak inşa edilmiştir.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Günümüzde her iki katı da bankacılık işlemlerine ayrılmış olan yapının ara sokak üzerinde yer alan ikincil kapısı, özgün tasarımında üst katın lojman olarak tasarlanmış olduğunu göstermektedir. İç mekanda yapılmış olan düzenlemeler, yapının özgün plan şemasının algılanmasını da güçleştirmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.O. TARIŞBANK	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:9 AYDIN	AYD-02
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.2 - 2

Şekil 4.91 Vaziyet planı

Yapı, eğimli yollarla çevrelenmiş köşe parselde, geniş açılı iki cephe duvarının köşegen niteliğindeki giriş cephesiyle birleştirilmesinden oluşmuştur.

Yapının köşe aksında yer alan giriş cephesi, dar olması dolayısıyla yalnızca ana kapıyı kapsamaktadır. Özgün giriş kapısı önünde yapı dışında kalan beş basamaklı bir merdiven bulunmaktadır. Kapının ardında yer alan giriş mekanı içerisinde dört basamak daha bulunmakta ve sonradan eklenmiş olan bir kapıyla hizmet salonuna ulaşılmaktadır. Hol, çalışma mekanlarıyla çevrelenmiş ve hizmet bankolarıyla sınırlandırılmıştır.

1996 yılında yapılan tadilat sonrasında, 'menkul değerler birimi' olarak işlevlendirilen birinci kata, ara sokaktaki ikincil kapıdan ulaşılmaktadır. Bu aksta yer alan merdiven boşluğundan açılan bir kapı ile zemin kat bağlantısı sağlanmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.O. TARİŞBANK	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:9 AYDIN	AYD-02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.2 – 3

Yapının dıştan algılanan üç cephesinde de aynı düzen kullanılmıştır.

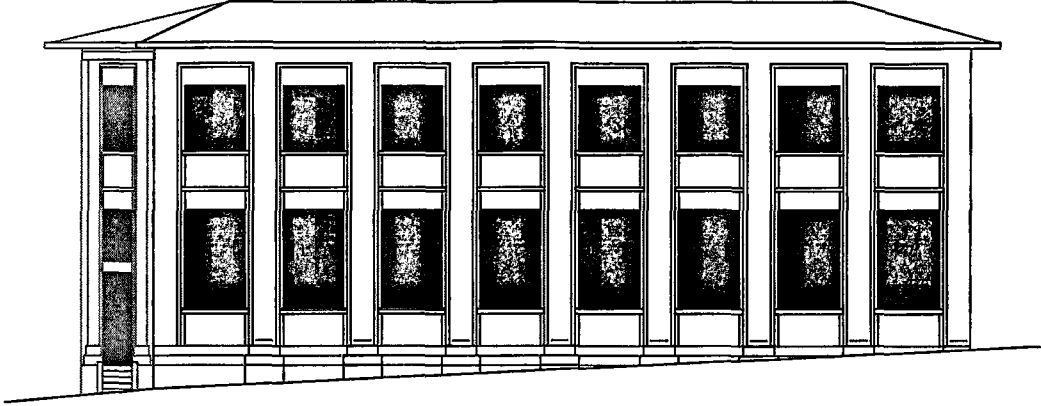
Köşede yer alan ana giriş aksında kapı ve üstünde yer alan bir pencere bulunmaktadır. Kazım Karabekir Caddesi üzerindeki cephede sekiz sıra pencere dizisi bulunmakta iken, aynı düzen ara sokaktaki cephede altı pencere sırasıyla tamamlanmıştır. Tüm pencerelerin genişlikleri eşit olmakla beraber, zemin kat tavan yüksekliğinin fazla olması dolayısıyla bu kattaki pencereler üst kattakilere oranla daha yüksektir. Yapı bütününde dönem mimarisine göre modern olarak nitelendirilebilecek, dörtgen formlar dikkati çekmektedir. Pencere ve kapılarda kemer kullanılmamıştır. Aynı aks üzerinde yer alan pencereler düşeyde tek bir niş içinde bulunmaktadır. Pencere akslarını ayıran sütunçeler yivli pilastırlarla bezenmiştir. Sütunçeler, subasman seviyesinde kaide görünümünü sağlayan taş kaplamalarla tamamlanmıştır.

Pencere denizliklerinin altında üç adet dörtgen nişi barındıran, dikdörtgen formda çıkıntılar bulunmaktadır. Tüm pencerelerin üstünde ise alınlık niteliğinde, düşey yivli dikdörtgen bezemeler bulunmaktadır. Demir parmaklıklı zemin kat pencerelerinin üstünde yer alan, denizliklerle aynı formdaki yatay silmeler, üst kat döşeme seviyesini belirtir niteliktedir.

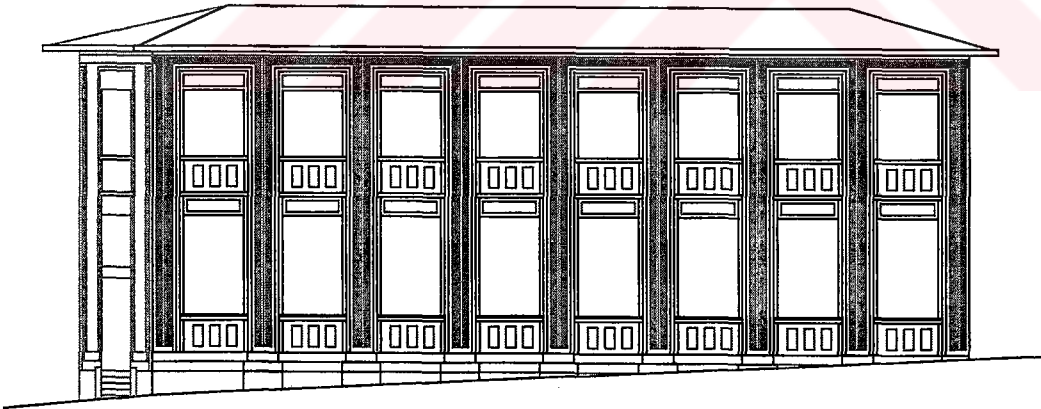
Tüm cephelerde süreklilik gösteren düzenleme, aynı öğelerin tekrarından oluşan monoton bir cephe sistemini ortaya çıkartmıştır. Pencere kullanımının çok sık olmasıyla beraber, ulusal mimarlık dönemi cephelerinin modern çizgilerle stilize edilmiş olduğu görülmektedir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.O. TARIŞBANK	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:9 AYDIN	AYD-02
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.2 – 3

Şekil 4.92 Doğu cephesi, doluluk-boşluk oranı analizi

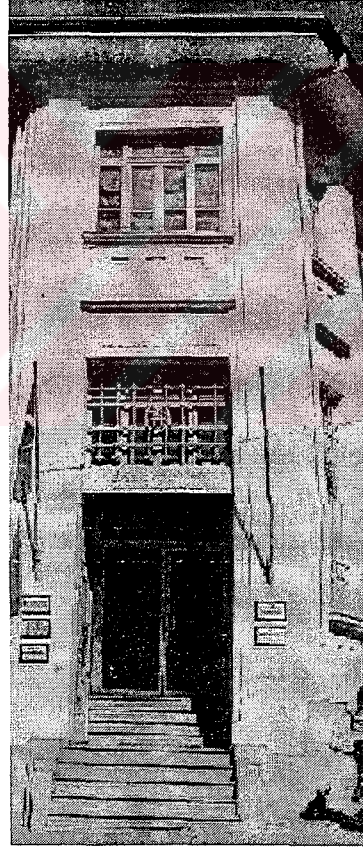
Şekil 4.93 Doğu cephesi, yatay ve düşey etki analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.O. TARIŞBANK	BANKA KODU
ADRESİ : Kazım Karabekir Caddesi No:9 AYDIN	AYD-02
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.4.2 – 4

Yapının kütleli olarak dönem mimarisiyle tek benzerliği köşe parselde konumlanmış olması dolayısıyla ortaya çıkan giriş cephesidir. Bu niteliğinin dışında, kütleli dinamikten söz edilmesi mümkün değildir. Yapı cephesinde kullanılan yalın dörtgen formlar aynı zamanda kütleli de yansıtılmıştır. Çatı saçaklarının da incelenen diğer yapılara oranla dar olduğu gözlenmektedir.

Yapı, sözü edilen tüm yapısal özellikleriyle, ulusal mimarlık dönemini sonlandıran modern mimarinin ilk örneklerindedir.

Şekil 4.94 Giriş cephesi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

4.4. Kütahya

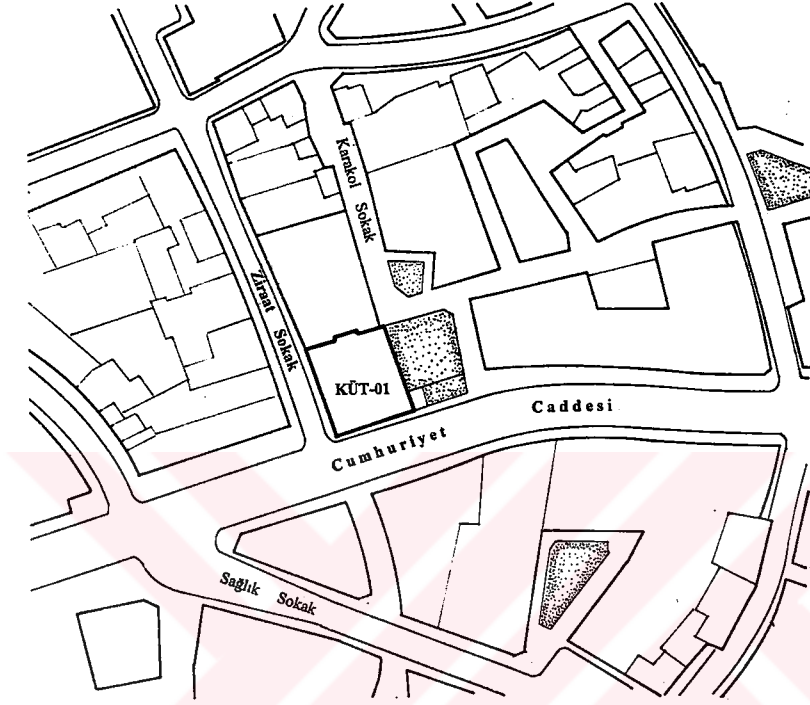
Kütahya şehrinin ilk olarak M.Ö. XI. yüzyılda, Frigler tarafından Kotiyom adıyla inşa edildiği düşünülmektedir. M.Ö. IV. yüzyılda Büyük İskender tarafından fethedilen kent, M.S. 62'de Romalıların eline geçmiş ve sonrasında, 395-1074 yılları arasında Bizans egemenliğinde kalmıştır. Bu tarih itibarıyla Anadolu Selçuklu Devletinin uç şehri konumundaki kent, 1302-1429 yılları arasında Germiyan Oğulları Devletinin başkenti olmuştur. Kütahya şehrinin Osmanlı Devletinin egemenliğine girdiği tarih 1429 yılıdır (Kütahya İl Yıllığı, 1973). Bu geniş tarih süreci, Kütahya'nın özellikle Beylikler ve Osmanlı dönemi eserlerini barındıran tarihi kent dokusunun oluşumunu sağlamıştır.

Selçuklu dönemi eserleri arasında, Yoncalı Hamamı ve Cami ile Balıklı Cami ve külliyesi belirtilebilir. Germiyan Oğulları döneminde yapılmış olan Kurşunlu Cami (1377), Vacidiye Medresesi (1314) ve Yakup Bey İmareti Kütahya'nın önemli tarihi eserleri arasında yer almaktadır (Aslanapa, 1999). Ulu Cami (1410), İshak Fakih Cami (1433), Hisar Bey Cami (1488) yapıları ise Osmanlı dönemi mimarisinin izlerini taşımaktadır.

Kütahya kenti, belirtilen eserlerin yanı sıra geleneksel konut mimarisini barındırması açısından da önemlidir. Dar sokakları, ahşap evleri, cami ve meydanları ile Osmanlı-Türk kent dokusunun korunduğu tarihi bölge, ulu çınar ağaçlarıyla çevrelenmiş olması nedeniyle, doğal ve kültürel mirasın bulunduğu önemli bir merkez durumundadır.

Ekonominin çini sanatı üzerine geliştiği bir kent olan Kütahya, günümüzde bu özelliğiyle de yerli yabancı turistleri ağırlamaktadır.

Kütahya'da incelenen dönem içerisinde yalnızca Ziraat Bankası'nın şubesi açılmıştır. 1926 yılında merkez şubesi açılan banka, aynı yıllarda Simav ve Altıntaş ilçelerinde de şube açmıştır. Günümüzde Ziraat Bankası'nın kullanmakta olduğu bina, İtalyan mimar Mongeri'nin tasarımıyla 1929-1931 yılları arasında yapılmıştır.

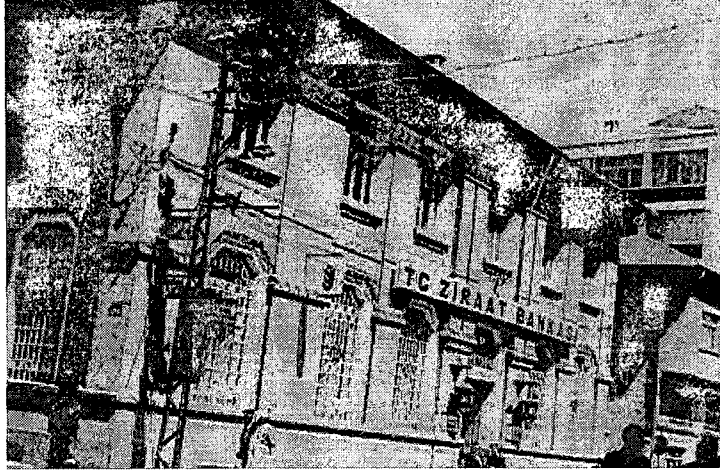
Şekil 4.95 Tarihi Banka Yapısının Kent İçindeki Konumu

4.5.1 T.C. Ziraat Bankası (KÜT-01)

Şekil 4.96 Yapı ve çevresinin günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.5.1 - 1

Şekil 4.97 Yapının eski görünümü
(Kaynak: Hazar, 1986, s.323)

YAPIM YILI : 1929 - 1931

MİMARİ : Guilio MONGERI

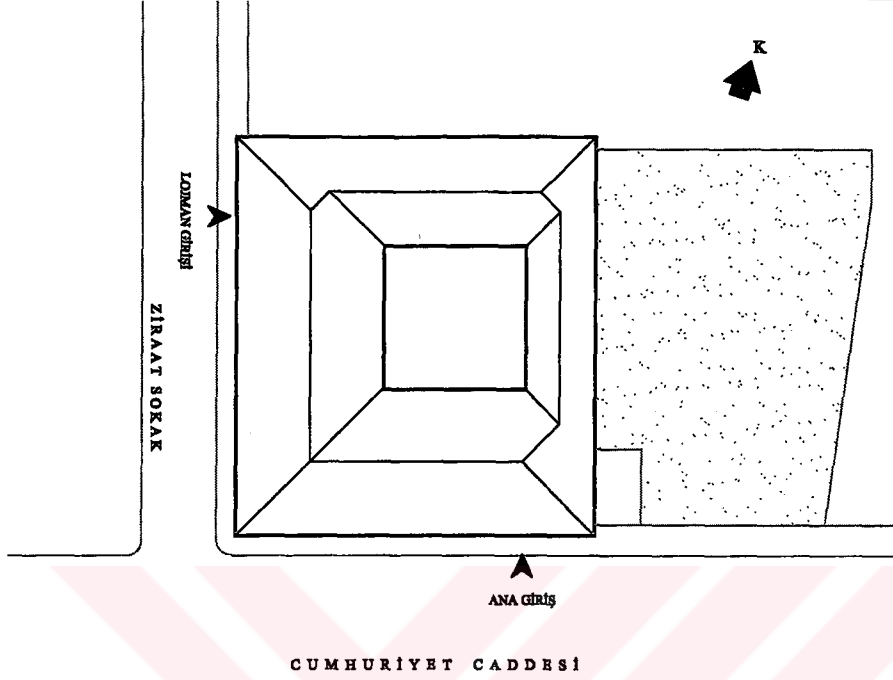
GENEL TANIM : İki katlı yapı, gerek plan, gerekse cephe özellikleriyle I.Ulusal Mimarlık Dönemi'nin tüm genel özelliklerini yansıtmaktadır. Bodrum katla beraber toplam bin beş yüz metrekare kullanım alanına sahip banka binası I. dereceden tescilli bir yapıdır.

YAPIM SİSTEMİ : Yapı betonarme olarak inşa edilmiştir.

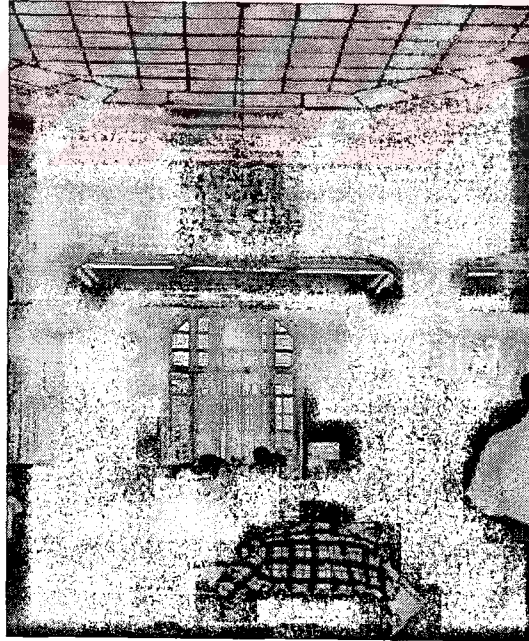
YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Yapının ön cephesinde hiçbir değişiklik bulunmamasına karşın, iç mekanda çeşitli gereksinimleri karşılamak üzere hazırlanan tadilat projelerine göre yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yapı kullanımındaki en büyük değişiklik, lojman olarak tasarlanmış birinci katta, mevcut durumunda bankacılık işlemlerinin sürdürülüyor olmasıdır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 - 2

Şekil 4.98 Vaziyet planı

Şekil 4.99 Müşteri holü

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT – 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 – 2

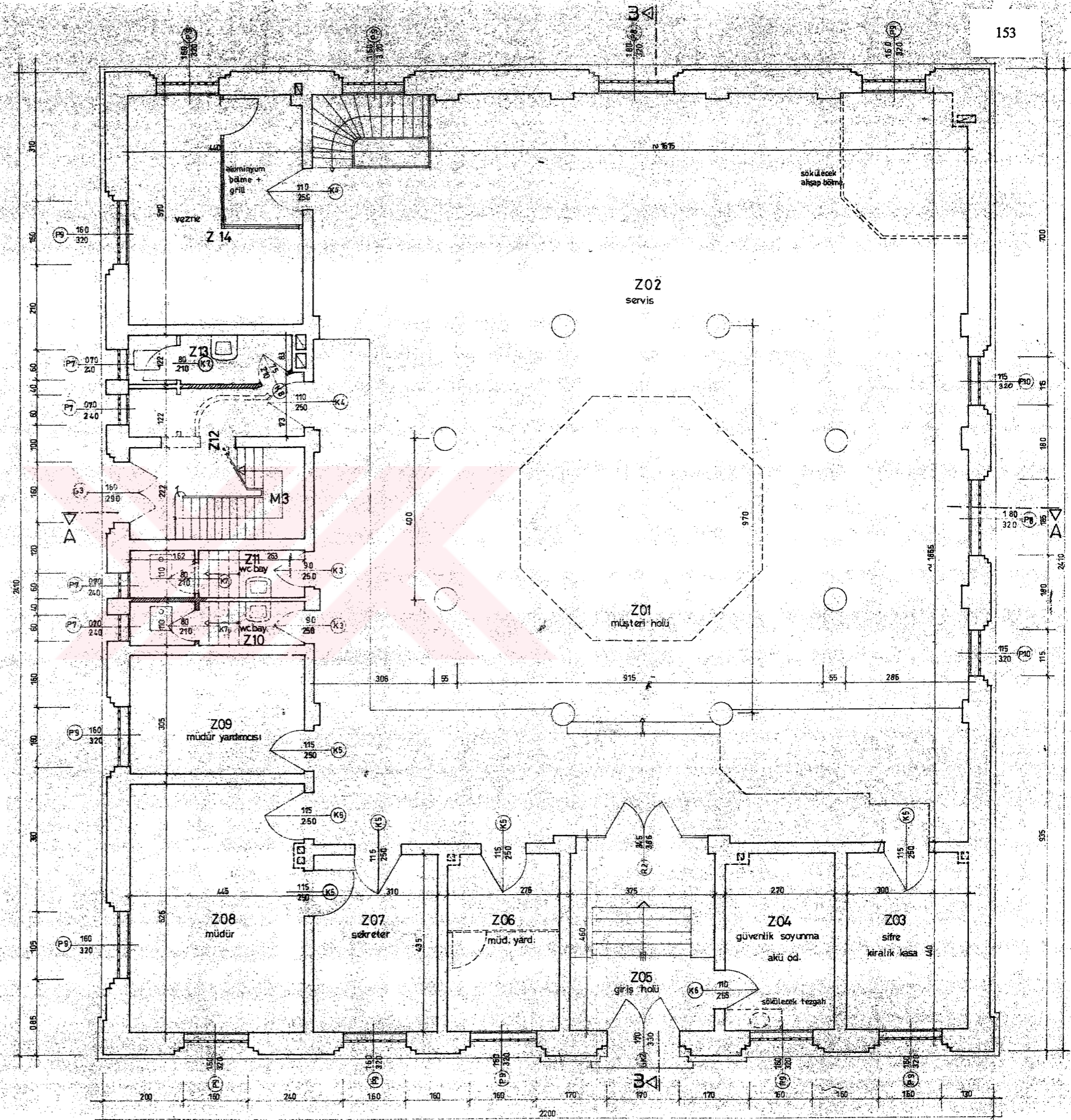
Bodrum kat üzerinde yükselen iki kattan oluşan yapının arkasında mevcut durumunda otopark olarak kullanılan büyükçe bir avlu vardır.

ZEMİN KAT : Yapının iki girişi bulunmaktadır. Ana cadde üzerinde yer alan giriş kapısı bankanın hizmet salonuna ulaşmaktadır. Ziraat Sokak üzerindeki ikincil kapı ise, orijinalinde lojman olarak tasarlanan birinci kata ulaşımı sağlamak amacıyla taşınmıştır. Günümüzde ise bu merdivene banka holünden bir geçişle ulaşılmaktadır. Ana giriş kapısından girildiğinde öncelikle giriş holüne, ardından beş basamakla, iki yönde çalışma odalarıyla çevrelenmiş hizmet salonuna ulaşılmaktadır. Bu büyük mekanın ortasında yer alan müşteri holü, birbirine düz kemerlerle bağlanmış sekizgen kolonlarla sınırlanmıştır. Kabartma motifli sütun başlıklarıyla süslenmiş kolon sırası, aynı zamanda katlar boyunca yükselen ve çatıdan ışık alan galeri boşluğunu da belirlemektedir. Galeri boşluğu, kat yüksekliğinde renkli camla kapatılmıştır.

BİRİNCİ KAT : Zemin kattaki sekizgen galeri boşluğu bu katta dörtgen biçimini almaktadır. Galeri boşluğu, üç yönde devam eden koridora açılan çalışma mekanları ile çevrelenmiştir. Park yönünde bulunan balkona, iki yönden giriş sağlanmıştır. Günümüzde bankacılık hizmetlerine ayrılmış bu katın, lojman olarak tasarlandığı belirtilmiştir. Ancak, özgün projeye ulaşamadığı için, yapılan plan değişikliklerinin belirlenmesi mümkün olmamıştır. Yalnızca batı ve güney cephelerinde farklı büyüklükte pencerelerin sonradan açılmış olduğu gözlenmektedir. Bu değişiklik, bölünen mekanlardaki aydınlanma ihtiyacı nedeniyle ortaya çıkmıştır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI
BANKA KODU : KÜT-01
ADRESİ : Cumhuriyet Cad. NO:72 KÜTAHYA
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ
KATALOG NO : 4.5.1-2

Şekil 4.100: (Kaynak: VI)

ZEMİN KAT PLANI

Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI

BANKA KODU : KÜT-01

ADRESİ : Cumhuriyet Cad. NO:72 KÜTAHYA

KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ

KATALOG NO : 4.5.1-2

Şekil 4.101: (Kaynak: VI)

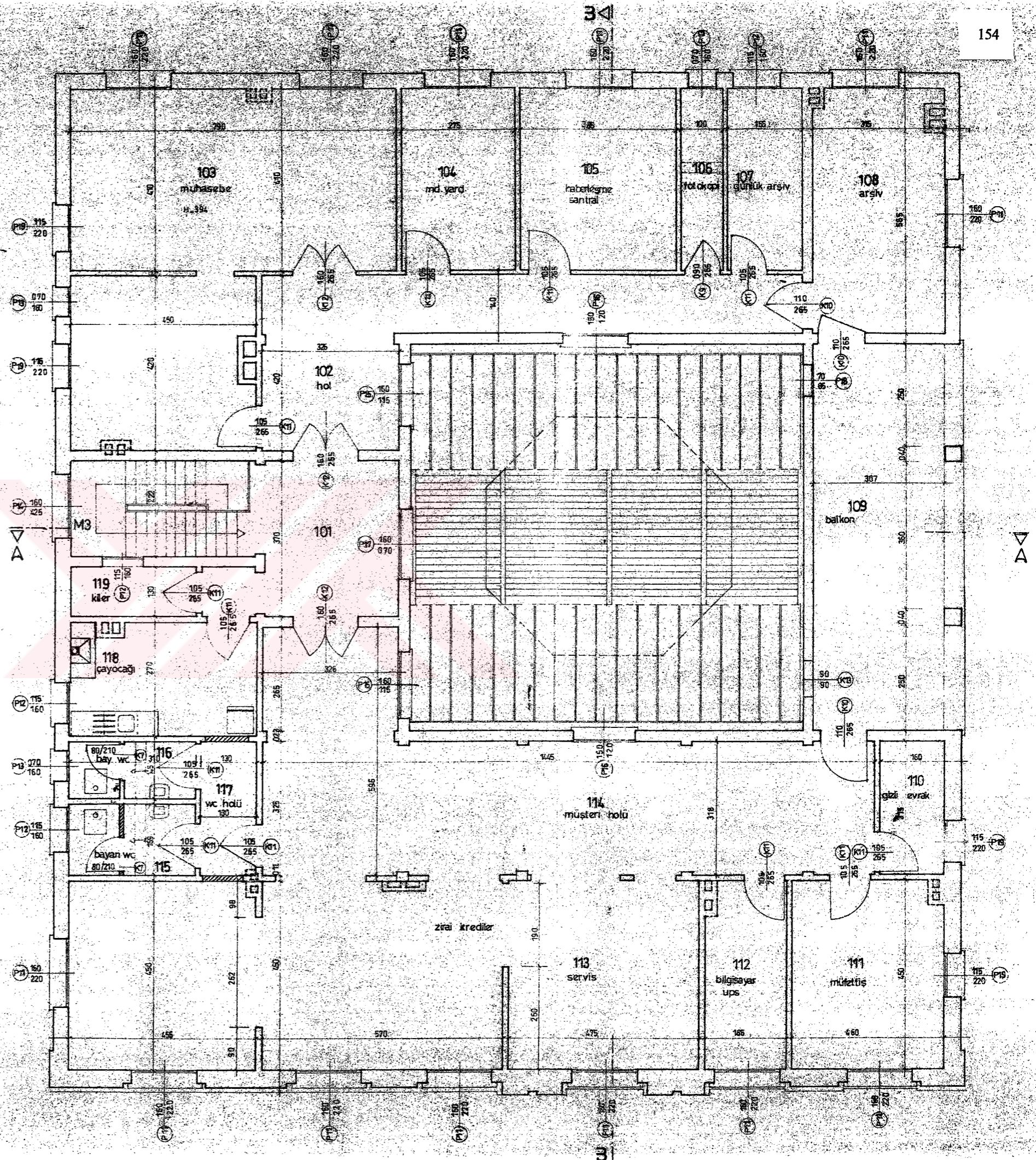
BİRİNCİ KAT PLANI

Ö : 1/100

0 50 100

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 - 2

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

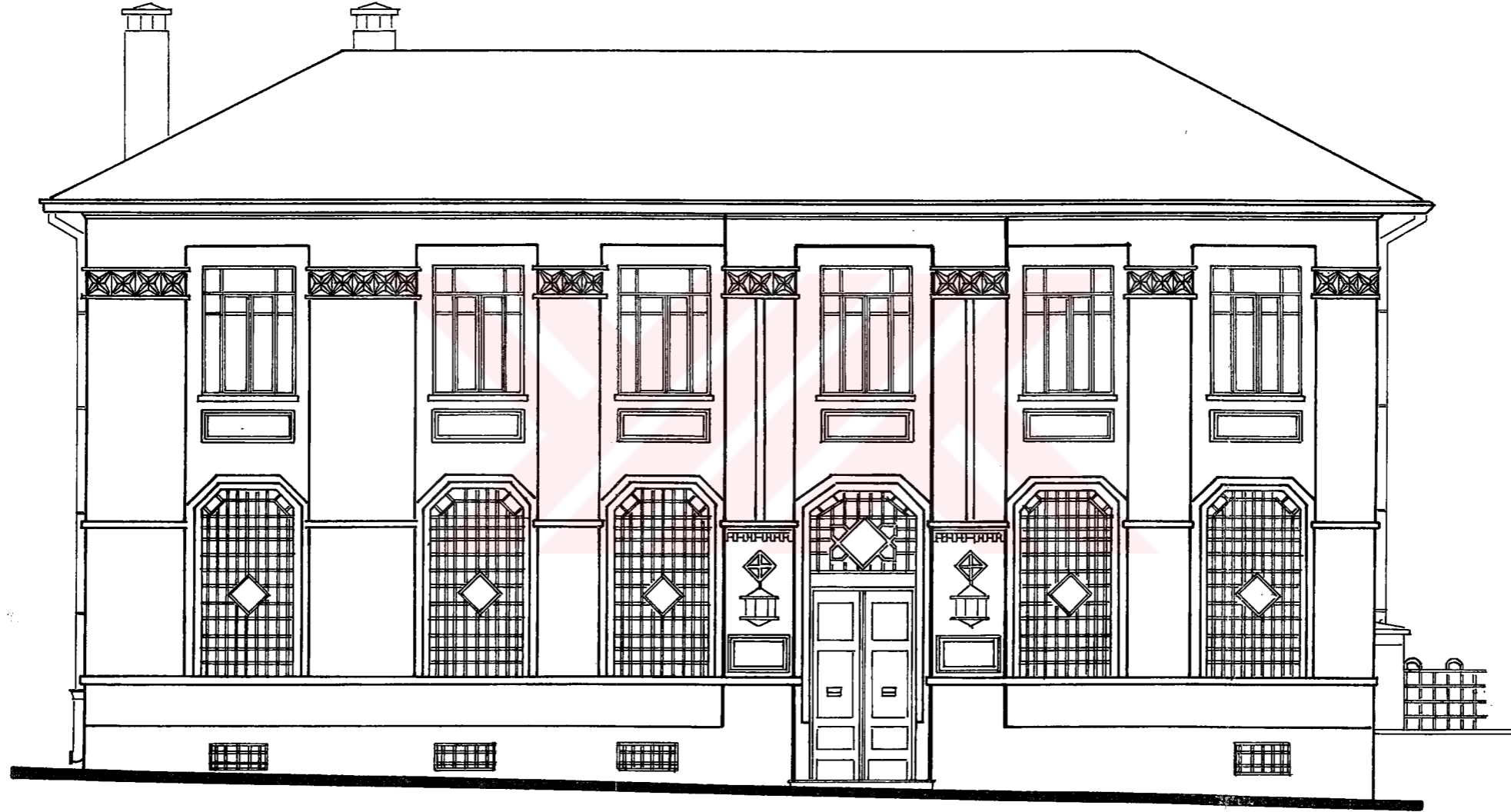
Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.102:
(Kaynak: VI)

B-B KESİTİ
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 - 3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.103:
(Kaynak: VI)

ÖN CEPHE
Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1-3

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.104: YAN CEPHE
(Kaynak: VI) Ö : 1/100

0 50 100

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT – 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 – 3

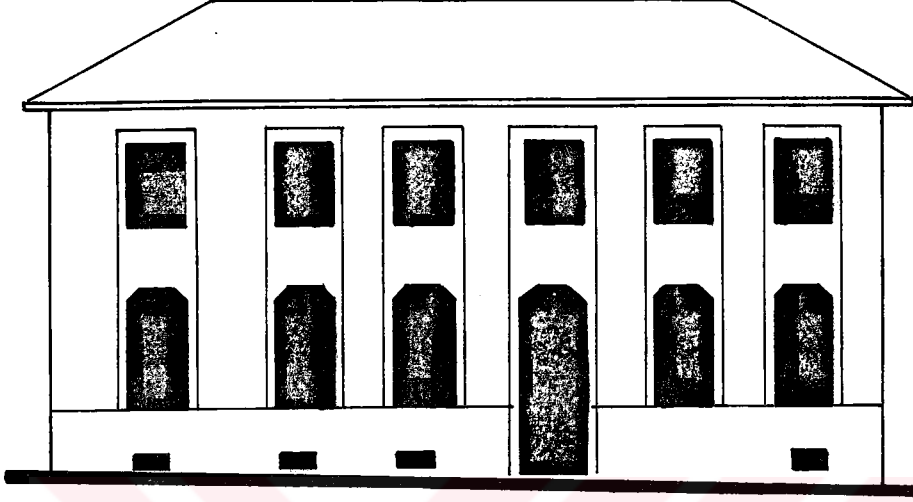
Dönemin belirgin bir özelliği olan, yalnızca ön cephenin önemsenmesi ve özenle işlenmesi, bu yapıda da kendini göstermektedir. Cumhuriyet Caddesi'ne bakan giriş cephesindeki düzen, bütünlük, süslemeler diğer cephelere yansımamıştır. Tüm cephelerin ortak biçim özelliği, yalın çizgilerin kullanılmış olmasıdır.

GÜNEY CEPHESİ (Ön Cephe) : Yüksekliğine oranla genişliği daha uzun olan bu cephede, düşey çizgilerin ön planda olduğu görülmektedir. Yüksek bir kotta yer alan zemin kat pencereleri, köşeli kemerlerle tamamlanmış, üst kat pencereleri ise farklı olarak düz yapılmıştır. Her iki katın aynı sıradaki pencereleri, düşey pilastırlar içine alınmış, üst kat pencerelerinin bitim kotunda ise sütun başlığı görünümündeki taş işçiliği, yatay sürekliliği sağlamıştır. Bu süreklilik, zemin kat pencerelerinin üst kotundaki yatay silmelerle ve birinci kat pencerelerinin altında bulunan dörtgen kabartmalarla da vurgulanmaktadır. Giriş kapısı, orta aksın sağında bulunmasına karşın, iki yanındaki geniş pilastırlar ve süslemelerle ön plana çıkartılmıştır. Zemin kat pencereleri ile giriş kapısının üstünde bulunan demir parmaklıklar ve kapının iki yanındaki aydınlatma elemanları cepheyi zenginleştirmektedir.

DİĞER CEPHELER : Kuzey, doğu ve batı cephelerinde de ön cephedeki sistemin devamı olarak, zemin kat ve üst kattaki pencere tipleri değişmemektedir. Ancak, bu cephelerde düşey ve yatay silmeler bulunmamakta, pencere büyüklükleri birbirinden farklı olup, belirli bir düzende sıralanmamaktadır. Yalnızca kuzey ve batı cephelerinde, üst kattaki dörtgen kabartmalar görülmektedir. Bu cephelerde, sonradan farklı büyüklükte pencereler açılmış olması, cepheleri oldukça karmaşık duruma getirmiştir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 - 3

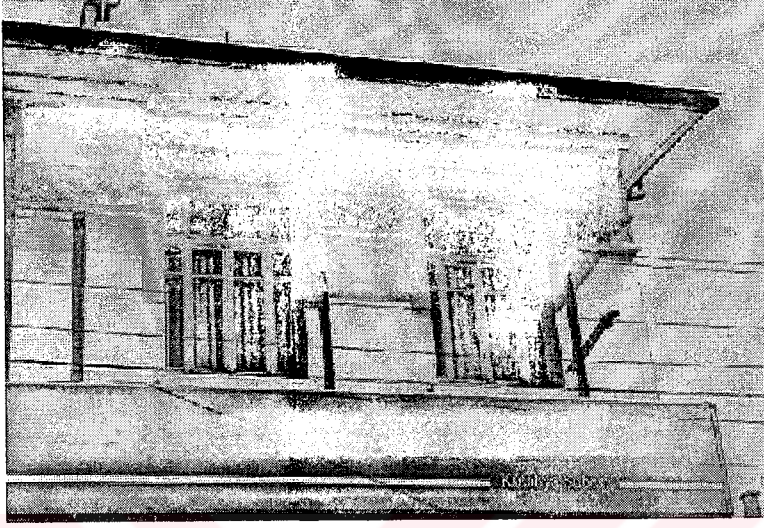
Şekil 4.105 Giriş cephesi, doluluk - boşluk oranı analizi

Şekil 4.106 Giriş cephesi, yatay ve düşey etki analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT – 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 – 3

Şekil 4.107 Giriş cephesi, üst kat pencereleri

Şekil 4.108 Giriş kapısı

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 - 3

Şekil 4.109 Kuzeybatı cephesi

<p>T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı</p>	<p>Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar</p>
---	--

BANKA ADI : T.C. ZİRAAT BANKASI	BANKA KODU
ADRESİ : Balıklı Mahallesi Cumhuriyet Caddesi NO:72 KÜTAHYA	KÜT – 01
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.5.1 – 4

Yapı oldukça net çizgilere sahip bir dörtgen biçimindedir. Dolayısıyla, yapıda herhangi bir kütleli dinamiklerden söz etmek mümkün değildir. Ancak yapının dıştan algılanması mümkün olmayan farklı bir çatı sistemi vardır.

Plan özelliklerinde sözü edilen galeri boşluğu, mevcut durumunda katlar boyunca devam etmekte, ancak birinci kat seviyesinde şeffaf bir beşik çatıyla örtülmektedir. Bu beşik çatı zemin kat holünden bakıldığında düz olarak algılanmaktadır. Yapının en üstünde, ana çatının dere seviyesinde bir başka şeffaf, ancak düz çatı örtüsü bulunmaktadır. Sonuçta, galeri boşluğu boyunca, ışığı engellemeyecek biçimde üst üste çatı örtüleri mevcuttur. Bu oluşumun sebebi olarak, özgün tasarımda lojman olan birinci katın, zemin katla arasındaki bağlantının kapatılması gerekliliği düşünülebilir.

Şekil 4.110 Şube personeli, 1930

(Kaynak: Hazar, 1986, s.324)

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

4.6. Balıkesir

Balıkesir kenti, Batı Anadolu'nun antik çağda Mysia adıyla anılan bölgesinde yer alması dolayısıyla, Truva ve Bergama Krallıkları gibi önemli medeniyetlerin etkisinde gelişmiştir. Yüzyıllar boyunca çeşitli güçlerin hakimiyetinde kalan şehir, Osmanlı döneminde 1881-1888 yılları arasında Karasi Vilayeti olarak anılmıştır.

Kent içinde, Zağnos Paşa Cami (1464), Yıldırım Cami (1388), Zağnos Paşa Hazire ve türbesi gibi birçok tarihi dinsel yapı bulunmaktadır. Bu yapılar dışında kent merkezindeki önemli eserler arasında, Balıkesir Lisesi Binası (bugünkü Mimarlık Fakültesi, 1896), Gazhane Binası (1378), Guraba Hastanesi (1895) ve eski belediye binası belirtilebilir. Cumhuriyet dönemi yapıları ise Gazi İlkokulu ve 1909 yılında inşa edilmiş olan eski Ziraat Bankası binasıdır.

Ayvalık, Bandırma, Erdek, Gönen ve Edremit gibi, doğal ve kültürel özellikleri bakımından Batı Anadolu'nun önemli turistik merkezlerini kapsayan Balıkesir ili, bu niteliği dolayısıyla sözü edilen eserlerin dışında birçok tarihi yapıyı barındırmaktadır.

Balıkesir merkezinde ve ilçelerinde kurulan ilk banka T.C. Ziraat Bankası'dır. 1890 yılında merkez şubesi açılan bankanın günümüzde kullanılmakta olan Cumhuriyet Dönemi yapısı bulunmamaktadır.

1891 yılında şube açan Osmanlı Bankası'nın da benzer şekilde, Balıkesir'de incelenen döneme ait bir yapısı bulunmamaktadır.

1928 yılında, Balıkesir merkez şubesi ile Ayvalık ve Edremit şubelerini açan İş Bankası'nın Edremit ilçesinde yer alan binası, Ege Bölgesi sınırlarında yer alan bir Cumhuriyet Dönemi yapısı olması dolayısıyla çalışma kapsamında katalog 4.6'da incelenmiştir.

4.6.1 Türkiye İş Bankası A.Ş. (ED-01)

Şekil 4.111 Yapının günümüzdeki görünümü

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED - 01
KATALOG ADI : GENEL TANIM	KAT. NO : 4.6.1 - 1

YAPIM YILI : 1930

MİMARİ : Alman FRANSUVA

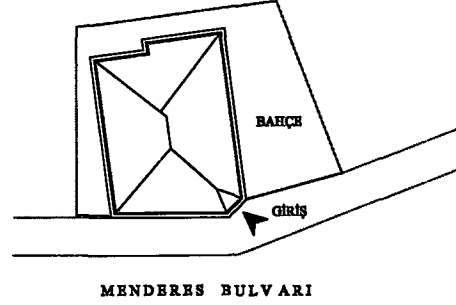
GENEL TANIM : Bodrum ve zemin kattan oluşan yapı, dönemin cephe karakterini yansıtmakla beraber, mütevazî görünümüyle ilgi çekmektedir. Yapının dört cephesinden ışık alabilecek nitelikte bir konumda iken tasarlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde ise, işlek bir cadde üzerinde, sıkışık yapılar arasında kalmıştır.

YAPIM SİSTEMİ : Yapı betonarme olarak inşa edilmiştir.

YAPIDAKİ DEĞİŞİKLİKLER : Cephe karakteri tamamen korunmuş olmakla beraber, yapının iç mekanında da fazla müdahale olmadığı gözlenmektedir. İlk yapıldığında müdür lojmanı olarak tasarlanmış olan bodrum kat, günümüzde arşiv olarak kullanılmaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED – 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 – 2

Şekil 4.112 Vaziyet planı

Yüksek bodrum kat duvarları dolayısıyla zemin kat seviyesi, yol kotundan oldukça yüksektedir. İki basamakla ulaşılan giriş mekanından, dört basamaklı merdivenle banka holüne ulaşılmaktadır. Giriş, yapının köşe aksında yer almaktadır.

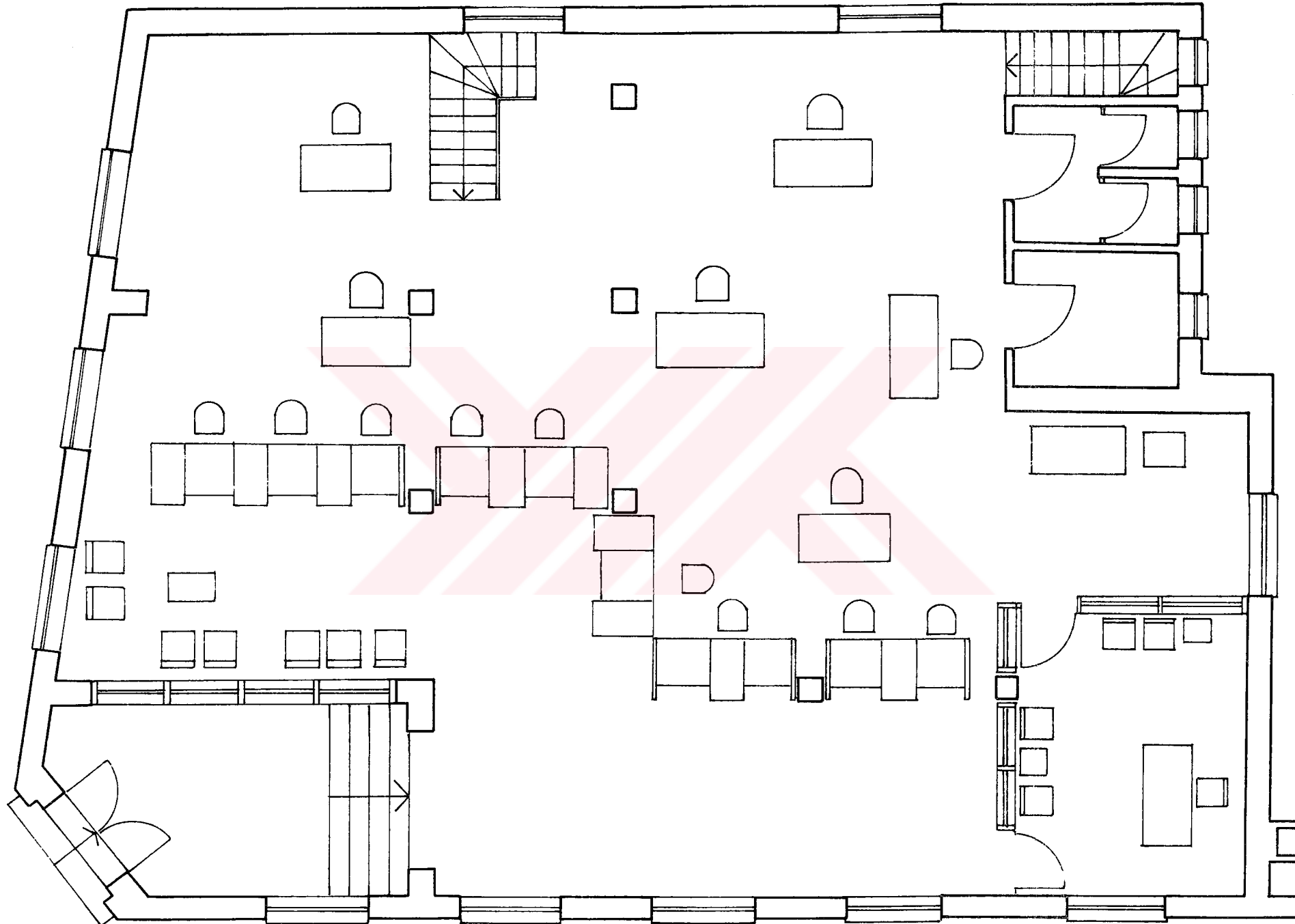
Yapının geniş iç mekanı içerisinde, yalnızca müdür çalışma odası, kasa dairesi ve ıslak hacimler bölmelerle ayrılmıştır. Hizmet holü ise bankolarla sınırlandırılmış, çalışma ve bekleme mekanları yaratılmıştır. Bodrum kata inen iki ayrı merdiven bulunmaktadır.

İç mekanda, tavanda ve sütun başlıklarında alçı süslemeler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kuzey cephesi yönündeki, vitray bezemeli camlar, bitişikteki yeni yapı dolayısıyla yalnızca iç mekandan algılanmaktadır.

Yapının bulunduğu parsel içerisinde, bir bahçesi ve ufak bir havuzu bulunmaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED - 01
KATALOG ADI : PLAN ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 - 2

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

Şekil 4.113: ZEMİN KAT PLANI
(Kaynak: VII) Ö : 1/50

0 50 100

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED – 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 – 3

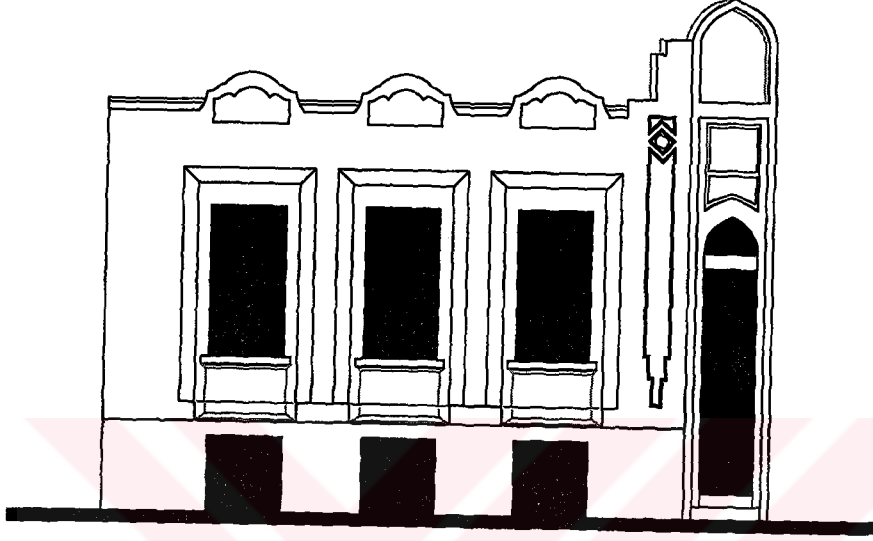
Yapı cephesinde algılanan ilk özellik aynı düşey akslarda yer alan büyük boyutlu bodrum ve zemin kat pencereler ile aksların bitiminde bulunan alınlıklardır. Kaldırım kotunun zaman içerisinde yükseltilmiş olması dolayısıyla, yol cephesindeki bodrum kat pencereleri kaldırımla hemzemin durumdadır. Bahçe yönündeki cephede ise, dış zemin kotu korunmuştur.

Yapının tüm pencereleri dörtgen biçimindedir. Bodrum kat pencerelerinin üst seviyesi subasman kotunu oluşturmaktadır. Zemin kat pencerelerinin her biri ayrı nişler içine alınmış, bunlar arasındaki sütunçeler subasman kotunda dörtgen kaidelerle tamamlanmıştır. Sözkonusu yivli nişlerin herbirinin düşey hizasında, kabartma bitkisel motiflerle bezenmiş eğrisel formlardan oluşturulmuş üçgen biçimli alınlıklar bulunmaktadır.

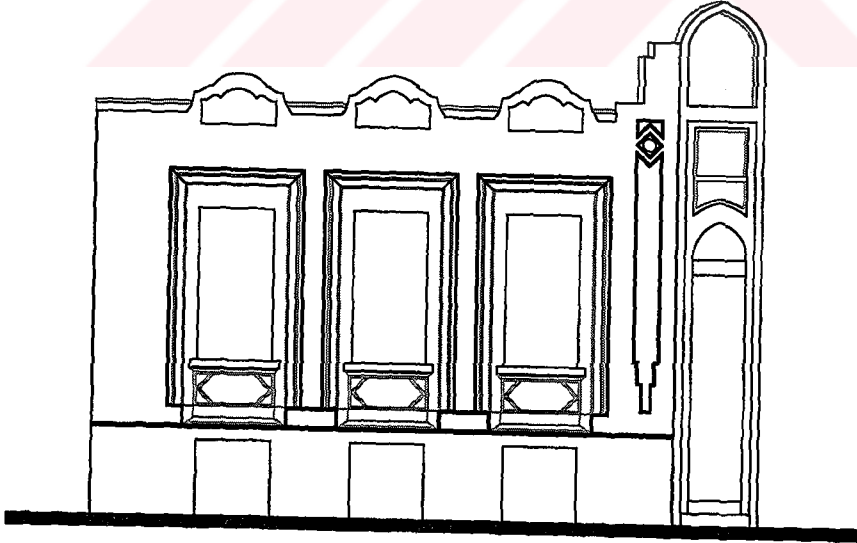
Köşe aksında yer alan giriş kapısı sivri kemerle tamamlanmıştır. Bir hatilla kapıdan ayrılan kemer boşluğu, dövme demir süslemelerle kaplanmıştır. Kemerin üzerinde yer alan küçük niş içerisinde, bankanın adının yazılı bulunduğu bir bölme ile kabartma motiflerle süslü kapı alınlığı yer almaktadır. Giriş kapısı, üzerinde yer alan kemer ve alınlığıyla beraber bir niş içinde toplanmaktadır. Yapının köşe aksı, diğer cephelerde olduğu gibi üçgen formunda bir alınlıkla tamamlanmakla birlikte, yapıdan daha yüksek bir kotta bitirilmiştir. Giriş cephesinin her iki yanında, yan cepheler üzerinde, niş içine yerleştirilmiş dörtgen biçiminde rozet ve üstünde kabartma süslemeler yer almaktadır. Aynı niş içerisinde, kapının simetri aksının her iki yanında yer alan fenerler de, diğer dönem yapılarında olduğu gibi, yapı elemanı niteliğini de barındırmaktadır.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ Mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 - 3

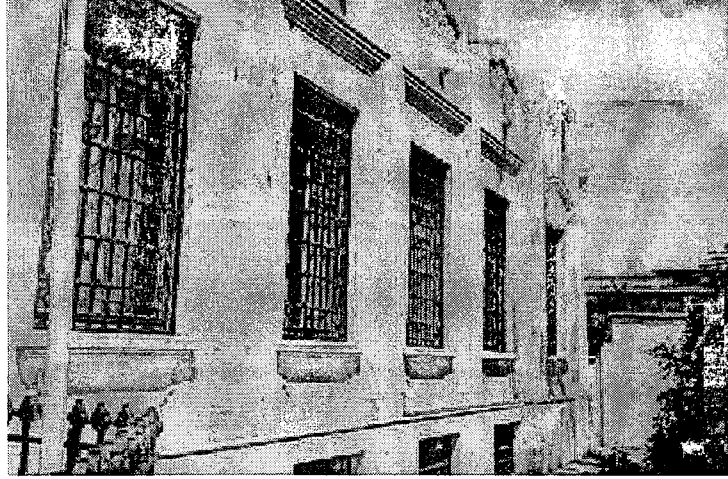
Şekil 4.114 Ön cephe, doluluk – boşluk oranı analizi

Şekil 4.115 Ön cephe, yatay ve düşey etki analizi

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
--	---

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED - 01
KATALOG ADI : CEPHE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 - 3

Şekil 4.116 Yan cephe

Şekil 4.117 Ön cephe

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı

Hazırlayan :
Umut Devrim GENÇ
mimar

BANKA ADI : TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA KODU
ADRESİ : Menderes Bulvarı No : 13 Edremit / BALIKESİR	ED - 01
KATALOG ADI : KÜTLE ÖZELLİKLERİ	KAT. NO : 4.6.1 - 4

Yapının, dönemin diğer yapılarına oranla küçük sayılabilecek kütlesi, boyutları ve konumu dolayısıyla oldukça yalın çizgilerden oluşmaktadır. Bodrum ve zemin kattan oluşmasına karşın, iç mekan yükseklikleri ve çatı seviyesinden kopartılmış cephe alınlıkları, yapı kütesinin daha heybetli algılanmasını sağlamaktadır. Ayrıca, köşe aksının, dönem mimarisinin 'köşe kulesi' ögesiyle bağdaşan biçimde yükseltilmiş olması, yapının kütesel nitelikteki diğer özelliğidir.

T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Restorasyon Bilim Dalı	Hazırlayan : Umut Devrim GENÇ mimar
---	--

BÖLÜM 5

EGE BÖLGESİ'NDEKİ TARİHİ BANKA YAPILARININ MİMARİ DEĞERLENDİRMESİ

5.1. Ege Bölgesi'ndeki Tarihi Banka Yapılarının Karşılaştırmalı İncelemesi

1915-1930 yılları arasında Ege Bölgesi'nde inşa edildiği belirlenen on ayrı banka yapısı, mimari özelliklerinin belirlenmesi amacıyla, çalışmanın dördüncü bölümünde incelenmiştir. Bina ölçeğinde ele alınan analizler, I. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin ortak özelliklerinin yapıların geneline yansıdığını göstermektedir. Ancak, tarihi banka yapıları, plan, cephe ve kütle özellikleri bağlamında birtakım farklılıklar barındırmaktadır. Yapıların birbirinden ayrı tasarım kriterleri doğrultusunda inşa edilmiş olmalarının başlıca nedenini mimarlar ve yapım yılları oluşturmakla birlikte, yerel değerlerin de etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 5.1 Ege Bölgesi'ndeki Tarihi Banka Yapılarının Yapım Yılı ve Mimarları

BANKALAR		İZMİR	MANİSA	AYDIN	KÜTAHYA	EDREMİT
OSMANLI BANKASI	yapım yılı	1926	-	-	-	-
	mimarı	bilinmiyor	-	-	-	-
ZİRAAT BANKASI	yapım yılı	1931	1929	1930	1931	-
	mimarı	bilinmiyor	Mongeri	Mongeri	Mongeri	-
MİLLİ AYDIN BANKASI	yapım yılı	-	-	1930	-	-
	mimarı	-	-	-	-	-
İŞ BANKASI	yapım yılı	1925	-	-	-	1930
	mimarı	???	-	-	-	Fransuva
VAKIFLAR BANKASI	yapım yılı	1932	-	-	-	-
	mimarı	Ahmet Kemal	-	-	-	-
T.E.B.	yapım yılı	1927	-	-	-	-
	mimarı	(İtalyan)	-	-	-	-

Tarihi banka yapılarının karşılaştırmalı incelemesinin ilk aşamasında, banka kurumlarının illere göre dağılımıyla birlikte, binaların yapım tarihleri ve mimarları değerlendirilecektir. Tablo 5.1., beş ili kapsayan çalışmada Ziraat Bankası'nın dört ayrı binası bulunduğunu ve üç yapının da mimar Mongeri tarafından tasarlandığını göstermektedir. İzmir, tarihsel süreçte barındırdığı ticari ve ekonomik önemi dolayısıyla, Ege illeri arasında, incelenen dönemde de en çok bankanın kurulduğu kent olarak öne çıkmaktadır. 1910 yıllarında başlayan I. Ulusal Mimarlık Dönemi etkilerinin Ege Bölgesi'ne de eş zamanda yansımış olmasına karşın, belirlenen tarihi banka yapılarının sözkonusu akımın son yıllarında inşa edildiği görülmektedir.

Öncelikli etkilerini İstanbul ve Ankara kentlerinde gösteren ulusal mimarlık akımı, yurdun tüm bölgelerine yayılmış olmasına karşın, daha çok okul, hükümet konağı, istasyon binası ve Türk Ocağı gibi kamusal binalara yansımıştır. Ege Bölgesi sınırları içinde belirlenen tarihi banka yapılarının sayıca az olmaları ve 1925 sonrasında inşa edilmiş olmaları, bu etkenle birlikte, önceden belirtildiği üzere banka kurumlarının incelenen dönemdeki mali yetersizliğinden de kaynaklanmaktadır.

Tablo 5.2 Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapılarının Plan Özellikleri

PLAN ÖZELLİKLERİ									
BANKA KODU	KONUMU (parsel)			KAT ADEDİ	LOJMAN KATI	GİRİŞİN KONUMU		GALERİ	
	köşe	ara	tek			orta aks	köşe	dörtgen	dairesel
İZM - 01	X	-	-	B+3	2.	X	-	X	-
İZM - 02	X	-	-	B+3	1, 2.	-	X	X	-
İZM - 03	X	-	-	B+3	1, 2.	-	X	X	-
İZM - 04	-	X	-	Z+1	-	X	-	X	-
İZM - 05	X	-	-	B+3	-	-	X	X	-
MAN - 01	-	-	X	B+2	1.	X	-	-	-
AYD - 01	X	-	-	B+2	1.	-	X	X	-
AYD - 02	X	-	-	B+2	1.	-	X	-	-
KÜT - 01	-	-	X	B+2	1.	X	-	X	-
ED - 01	X	-	-	B+1	B.	-	X	-	-

Tablo 5.2'de yer alan plan özellikleri incelendiğinde, yedi yapının köşe parselde konumlandığı görülmektedir. Bu özellik, şehir imar durumuyla ilişkili olmakla birlikte, köşe parselin önemli bir tercih unsuru olduğu görülmektedir. Ayrıca, İzmir

T.E.B. (İZM-04) binası dışında ara parselde yer alan yapı bulunmamaktadır. Yapıların köşe parselde ya da bahçe içinde yapılmış olmaları, bankanın gücünü simgelemek ve kolayca algılanmak açısından da ele alınabilir.

İzmir'de bulunan tarihi banka yapıları, T.E.B. binası dışında, bodrum üzerinde üç kattan oluşmaktadır. Diğer illerdeki tüm binalar bodrum katlı olmasına karşın, genelde iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. İzmir'in, Ege Bölgesi'ndeki merkez il olarak görülmesi ve dolayısıyla bölge müdürlüklerinin bu ilde yer alması, yapı büyüklüklerini de etkilemektedir.

İzmir'deki T.E.B. binası dışındaki tüm yapılarda, lojman katı ya da katları bulunmaktadır. Aralarında günümüzde de aynı işlevle kullanılan tek yapı, Manisa Zirai Krediler binasıdır. Lojman katları, bankacılık işlevine ayrılmış olan zemin kat üstünde başlamakla birlikte, galeri boşluklarının birinci kat döşeme seviyesinden kapatılması gerekliliğini de getirmiştir. Bu genellemeye karşın, İzmir Osmanlı Bankası'nın yalnızca ikinci katı lojman olarak tasarlanmış, dolayısıyla galeri örtüsünün seviyesi de yükselmiştir. Edremit'teki İş Bankası binası ise diğerlerinden bu bağlamda ayrılmaktadır. Bodrum ve zemin kattan oluşan yapının lojman kısmı zemin altında yer almaktadır. İzmir İş Bankası binasının özgün projeleri bulunamadığı için bu bağlamda bilgi de elde edilememiştir.

Yapıların plan şemaları incelendiğinde, ortak özelliklerden birinin ana girişlerin konumu olduğu görülmektedir. İzmir Osmanlı Bankası binası dışında, köşe parselde bulunan yapıların tümünün giriş kapıları köşede yer almaktadır. Diğer yapılarda ise, ön cephelerin orta aksı, zemin katta giriş bölümüne ayrılmıştır.

Manisa Zirai Krediler, Aydın Tarışbank ve Edremit İş Bankası binalarında, müşteri holünün aydınlanmasını sağlayan galeri boşluğu bulunmamaktadır. Edremit'te bulunan yapı, yalnızca zemin kattan oluşması, diğerlerine oranla küçük olmasına karşın büyük boyutlu pencereler barındırması ve lojman katının bodrumda yer alması dolayısıyla galeri boşluğunu gerektirmeyen bir plan şemasına sahiptir. Diğer iki yapı için benzer nedenler bulunmamakla birlikte galeri görülmemektedir.

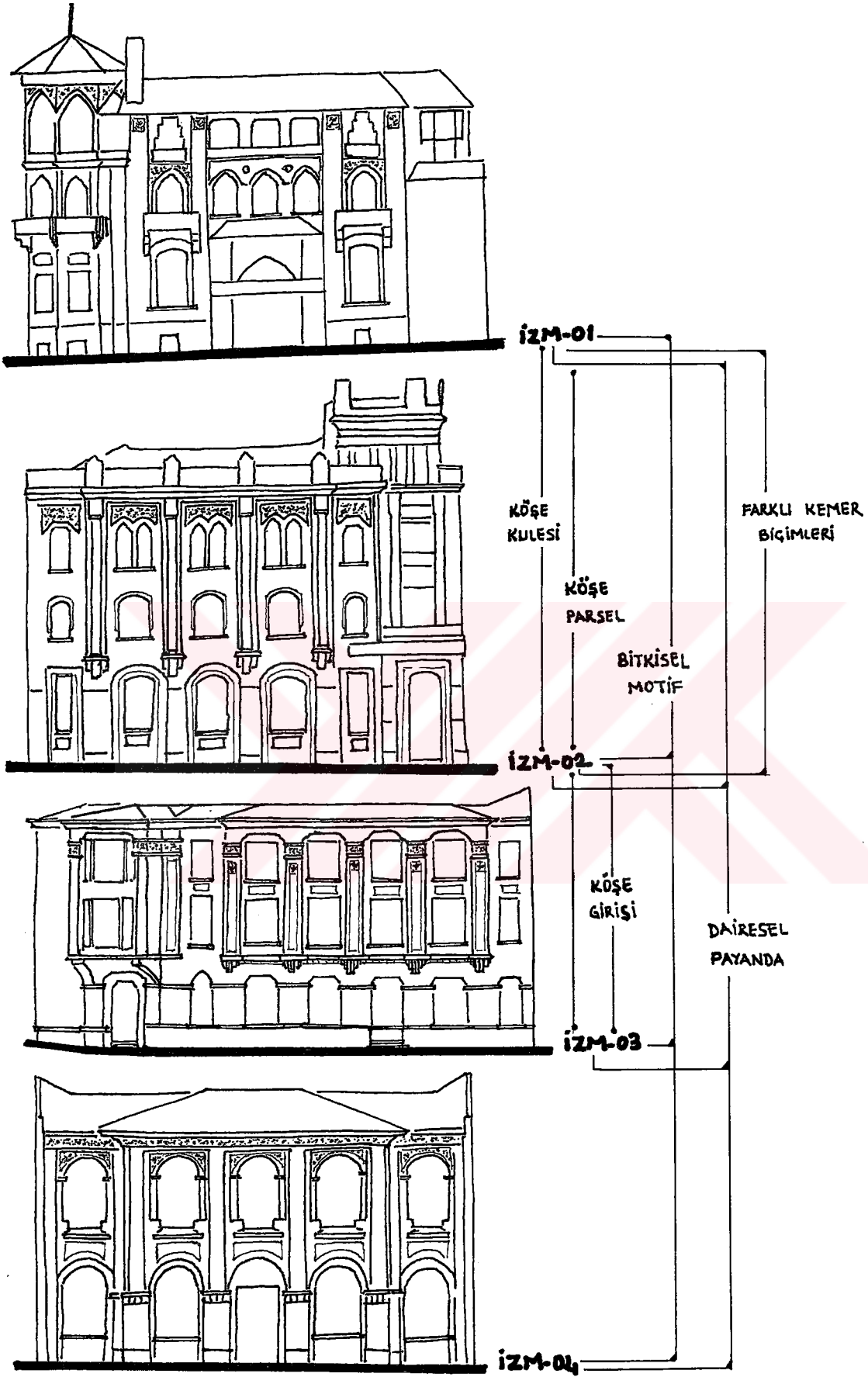
Sözkonusu yapılar dışında tüm binalarda aynı tasarım kriterleri doğrultusunda oluşturulmuş, dörtgen biçiminde galeri boşluğu vardır.

Tablo 5.3 Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapılarının Cephe Özellikleri

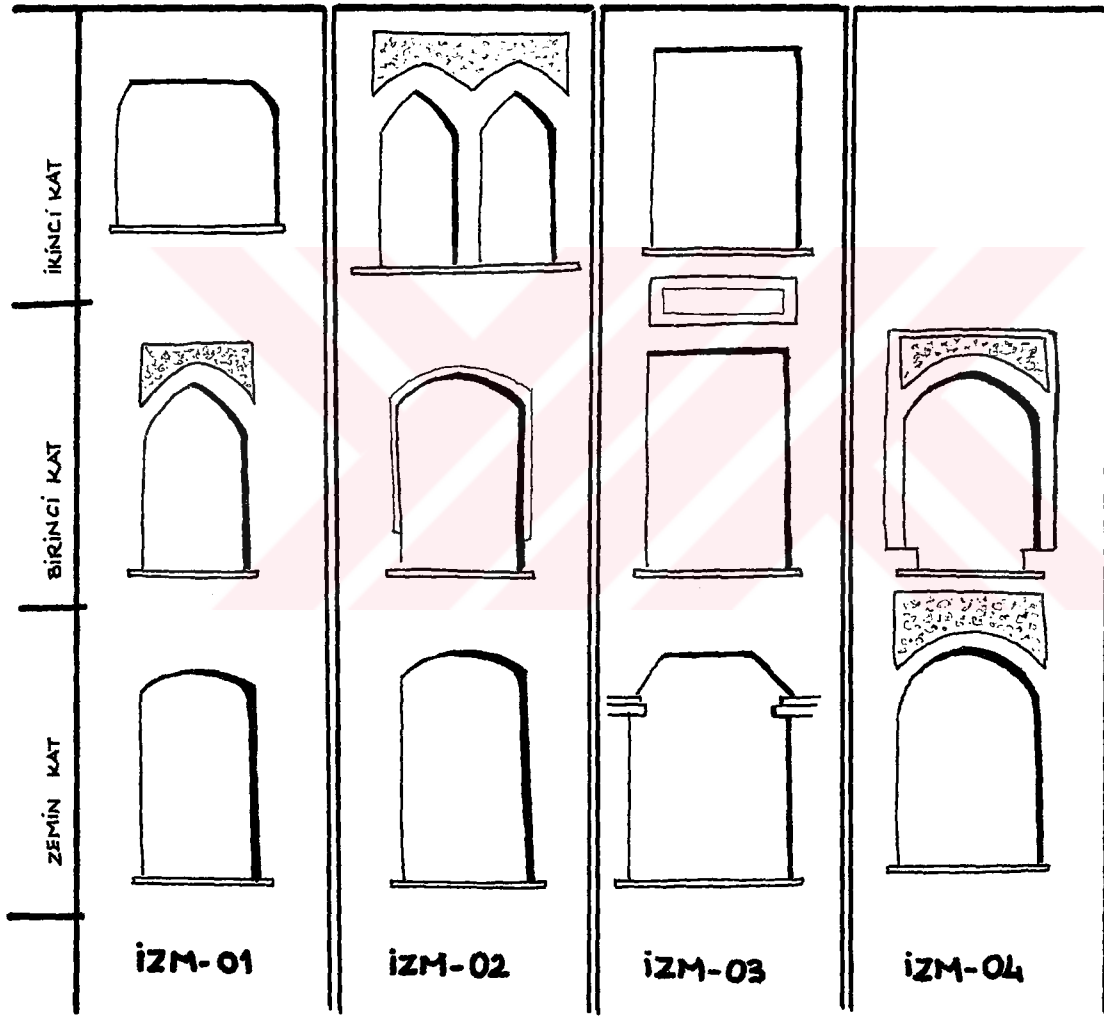
CEPHE ÖZELLİKLERİ								
BANKA KODU	TAŞ KAPLAMA		SIVA DERZİ		PENCERE DÜZENİ (kemer)			Demir parmaklık
	Subasman	tümü	Yatay	taş düzen	zemin k.	birinci k.	ikinci k.	
İZM - 01		X	-	-	basık	sivri	bursa	z. kat
İZM - 02	X		-	-	basık	yuvarlak	ikili sivri	z. kat
İZM - 03	X			X	düz	düz	düz	z., 1., 2.
İZM - 04		X	-	-	yuvarlak	yuvarlak	-	z. kat
İZM - 05	-	-	-	-	düz	düz	düz	z. kat
MAN - 01	X			X	düz	basık	-	z. kat
AYD - 01	X		X		düz	basık	-	z. kat
AYD - 02	X	-	-	X	düz	düz	-	z. kat
KÜT - 01		X	-	-	düz	düz	-	z. kat
ED - 01		X	-	-	düz	-	-	z. kat

I. Ulusal Mimarlık Dönemi yapılarının en karakteristik özelliği süslemeli giriş cepheleridir. Bu nedenle incelenen yapıların cephe tasarımlarını oluşturan öğeler, karşılaştırmak amacıyla Tablo 5.3'te biraraya getirilmiştir. Hemen hepsi betonarme olarak inşa edilmiş olan yapıların tamamında, cephede taş kaplama ya da bu görünümü sağlayan sıva derzi kullanıldığı görülmektedir.

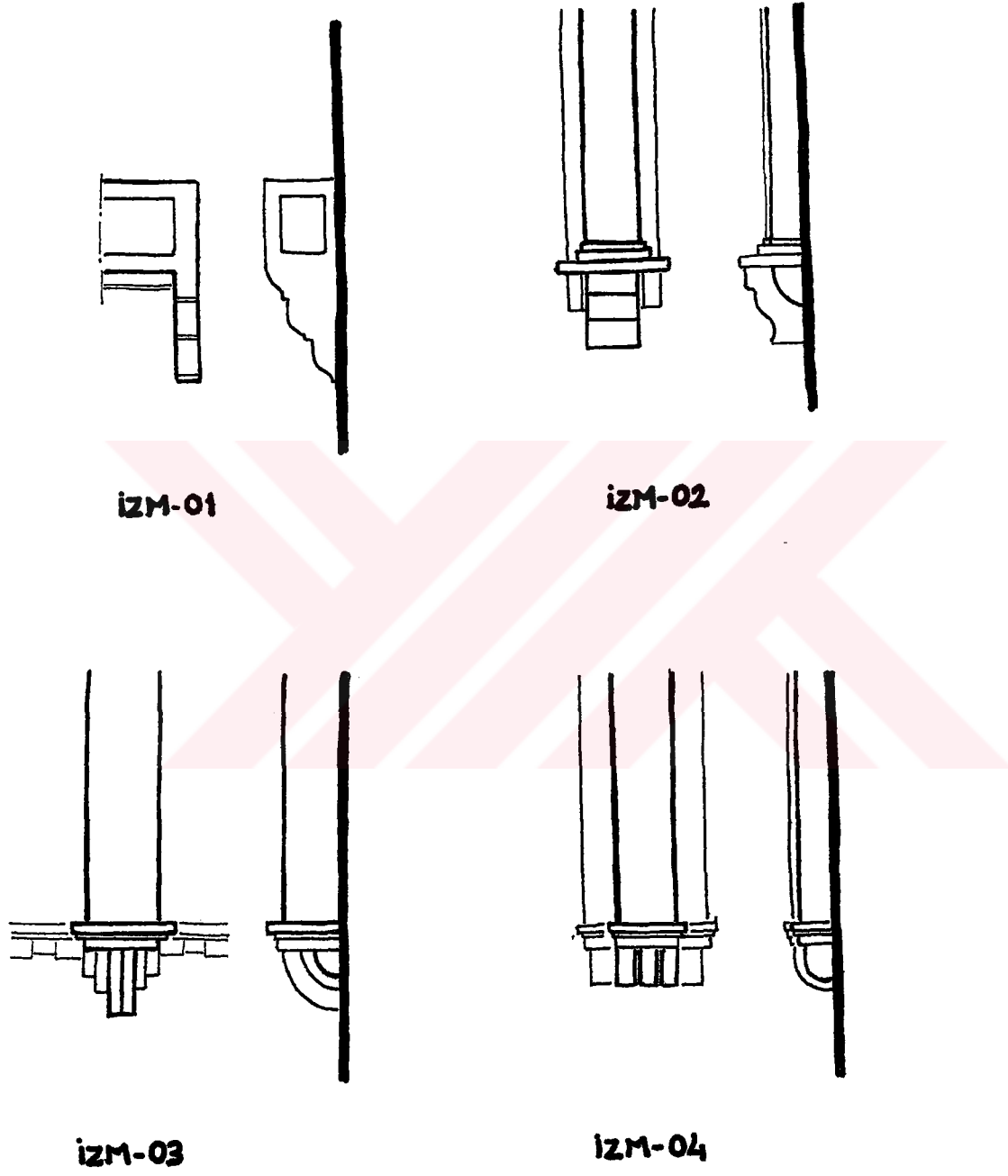
Dönem mimarlığının bir diğer belirgin özelliği, her katta farklı cephe sisteminin oluşturulmasıdır. Sözkonusu yapılar bu bağlamda incelendiğinde, belirtilen düzenin yalnızca dört yapıda geçerli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu yapılardan Manisa Zirai Krediler binası ile Aydın Ziraat Bankası'nın zemin kat pencereleri düz, üst kat ise basık kemerlidir (Şekil 5.6). Diğerlerinde ise farklı kemer biçimleri kullanılmıştır. Cephe bütününde aynı pencere düzeninin görüldüğü altı yapı arasında, İzmir T.E.B. binasında (Şekil 5.1) yuvarlak kemer gözlenmekle birlikte kalan tüm binalarda dörtgen pencere bulunduğu belirlenmiştir. Bunların sonucunda, yalnızca İzmir Osmanlı Bankası ve Vakıflar Bankası binalarında katlar arasındaki cephe düzeni farklılığı belirgin olarak öne çıkmaktadır (Şekil 5.2). Aynı zamanda, incelenen yapılar arasında kemer kullanımının yaygın olmadığı da belirtilebilir.

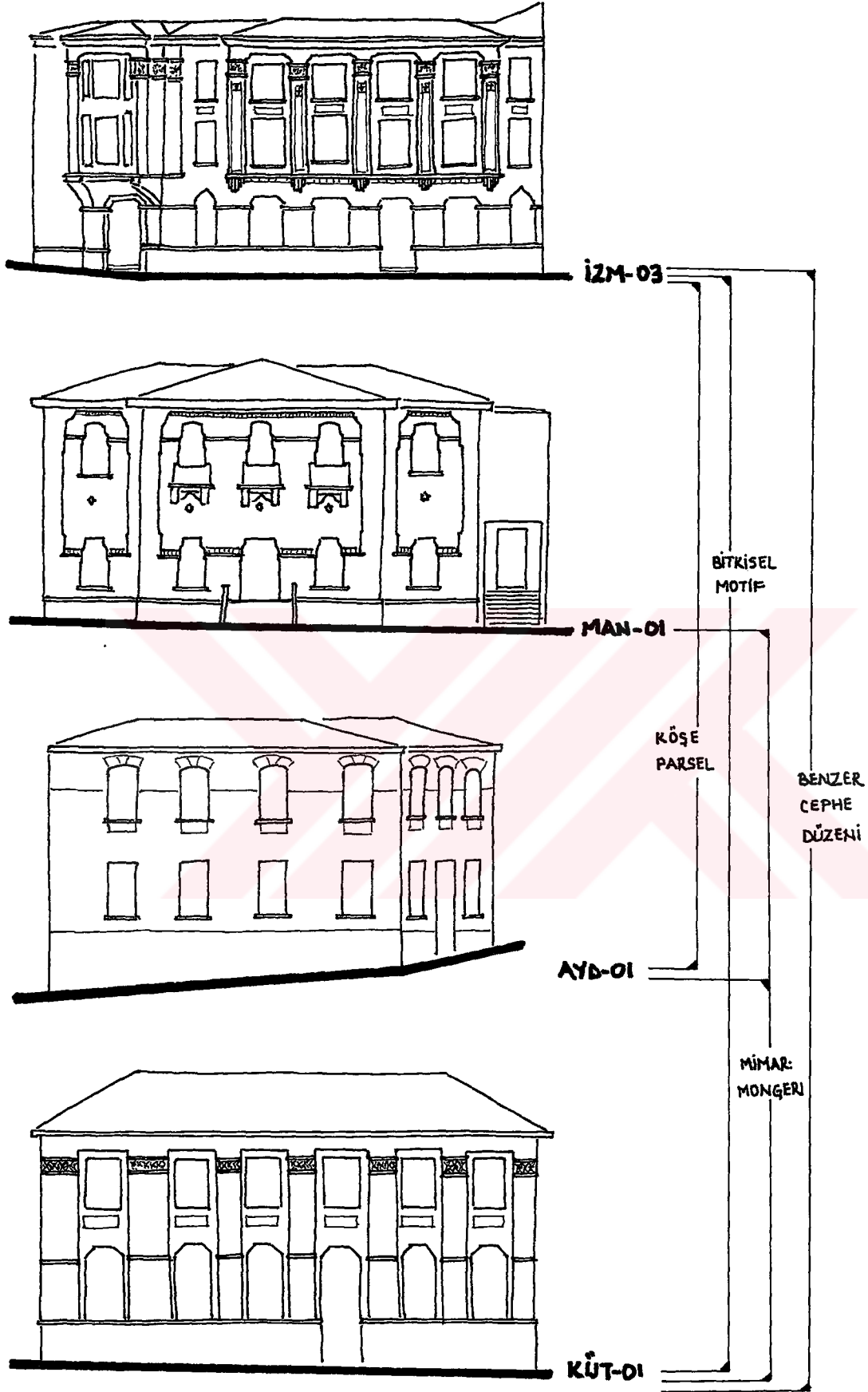
Şekil 5.1 İzmir'deki tarihi banka yapılarının ortak özellikleri

Şekil 5.2 İzmir'deki tarihi banka yapılarının cephe düzenlerinin karşılaştırması

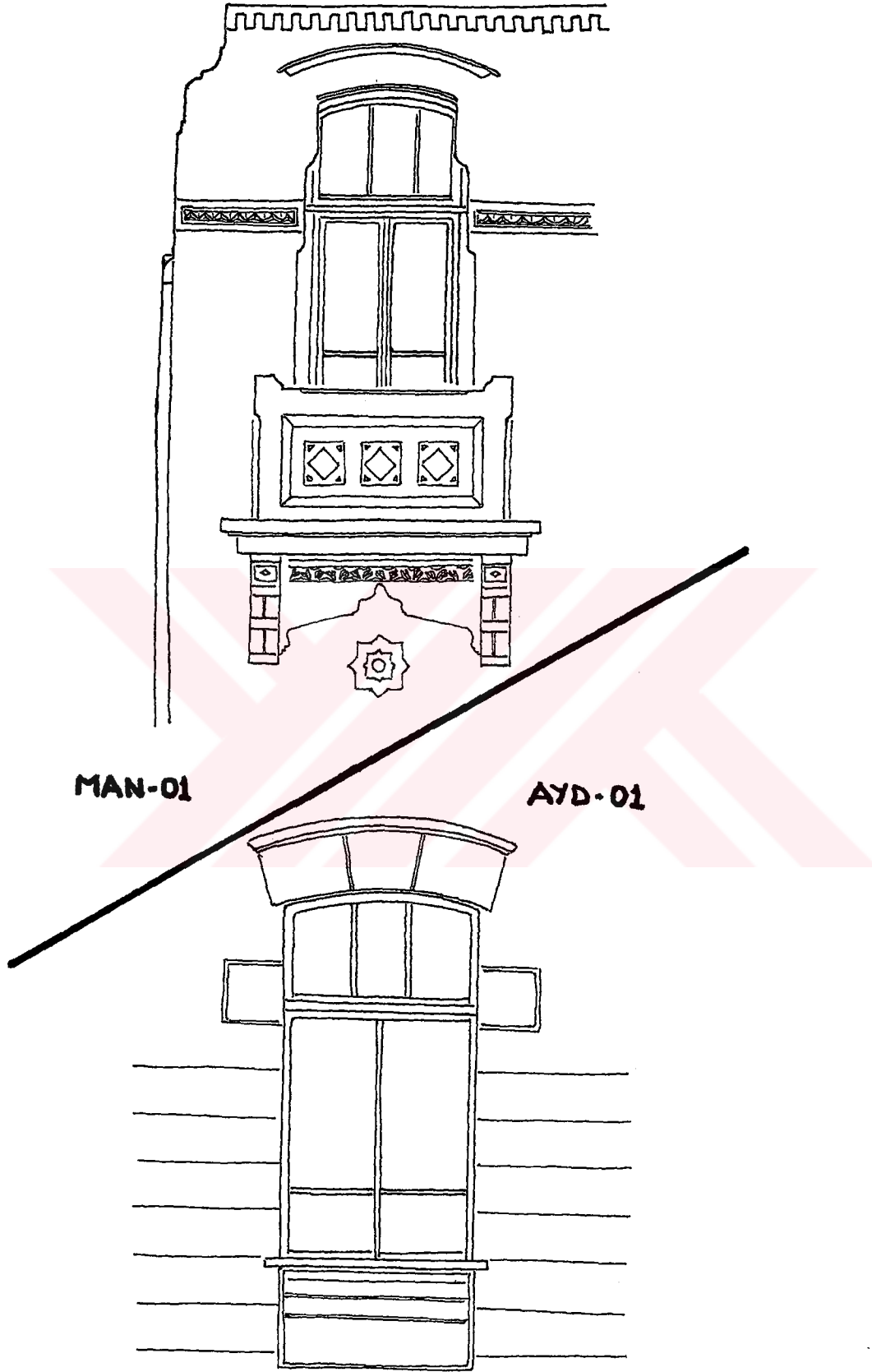
Şekil 5.3 İzmir'deki tarihi banka yapılarında görülen dairesel payandalar

Şekil 5.4 Ziraat Bankası yapılarında görülen ortak özellikler

Şekil 5.5 Ziraat Bankası İzmir ve Kütahya binalarının cephe düzenlerinin karşılaştırması

Şekil 5.6 Ziraat Bankası Manisa ve Aydın binalarının üst kat pencereleri

Tablo 5.4 Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapılarının Cephe Süsleme Öğeleri

CEPHE SÜSLEME ÖĞELERİ								
BANKA KODU	DÜŞEY NİŞ	PİLASTIR	YATAY SİLME		SELÇUK MOTİF	BİTKİSEL MOTİF	ROZET	Alınlık
			kat arası	penc. sev.				
İZM - 01	X	X	-	-	X	X	X	X
İZM - 02	X	X	-	-	-	X	-	X
İZM - 03	X	X	-	-	-	X	X	-
İZM - 04	X	X	-	-	-	X	X	X
İZM - 05	X	X						
MAN - 01	X	-	-	X	X	X	X	X
AYD - 01	-	-	-	-	-	-	-	X
AYD - 02	X	X	-	-	-	-	-	X
KÜT - 01	X	X	-	X	-	-	-	X
ED - 01	X	X	-	-	-	X	X	X

Tablo 5.4.'te aktarılan cephe süsleme öğelerine ilişkin veriler incelendiğinde, yapıların genelinde bezemenin yoğun olmadığı gözlenmektedir. Pencerelemin düşeyde tek bir niş içine alınması ortak özellik olarak belirtilebilir. Bunun yanı sıra, pencere alınlıkları, bezemeli veya yalın tarzda, yapıların çoğunda bulunmaktadır. Selçuk geometrik desenleri, İzmir Osmanlı Bankası ve Manisa Ziraî Krediler binasında balkon korkuluklarında kullanılmıştır. Diğer yapılarda ise, yalnızca bitkisel motifli bezemeler görülmektedir. Tablonun ortaya koyduğu bir unsur da süsleme öğelerinin İzmir'deki binalarda yoğunlaşmış olduğudur. Özellikle Aydın'daki her iki yapı, tamamen süslemesiz, yalın çizgilerle tasarlanmışlardır.

Ege Bölgesindeki tarihi banka yapıları, kütleli nitelikleri açısından incelendiklerinde, dönem mimarisinin genel özelliklerinin yansıması görülmemektedir. Yapıların çoğu köşe parselde konumlanıyor olmasına karşın, yalnızca İzmir Osmanlı Bankası ve Vakıflar Bankası binalarında kule görülmektedir. Benzer şekilde çıkma öğesi de yine İzmir'de bulunan üç yapıda bulunmaktadır. Diğer binalar için kütleli etkilerden söz etmek mümkün olmamaktadır.

Tablo 5.5 Ege Bölgesindeki Tarihi Banka Yapılarının Kütleli Özellikleri

KÜTLE ÖZELLİKLERİ								
BANKA	KÖŞE DÖNÜŞÜ (k: kule)			ÇIKMA		BALKON	ÇATI	
KODU	diyagonal	dairesel	poligonal	köşe aks	orta aks		kırma	beşik
İZM - 01	-	-	Xk	-	-	X	X	-
İZM - 02	-	Xk	-	-	X	X	X	-
İZM - 03	X	-	-	X	X	X	X	-
İZM - 04	-	-	-	-	-	-	X	-
İZM - 05	-	-	-	-	-	-	X	-
MAN - 01	-	-	-	-	-	X	X	-
AYD - 01	X	-	-	-	-	-	X	-
AYD - 02	X	-	-	-	-	-	X	-
KÜT - 01	-	-	-	-	-	X	X	-
ED - 01	X	-	-	-	-	-	X	-

Çalışma kapsamında incelenen on yapıdan ikisi İş Bankası'na, dördü Ziraat Bankası'na aittir. Diğer binaların herbiri farklı bankalar için yapılmıştır. İş Bankası İzmir şubesinin yıkılmış olması, detaylı araştırma yapılmasını olanaksızlaştırmıştır. Tüm bu nedenler, yapıların ait oldukları bankalar kapsamında karşılaştırmalı incelemesini engellemektedir. Yalnızca Ziraat Bankasının şube binaları, aynı mimar tarafından tasarlanmış olmaları dolayısıyla da, belirtilen bağlamda incelenebilmiştir.

T.C. Ziraat Bankası'nın Aydın, Manisa ve Kütahya binaları, Ankara'daki genel müdürlük binasının da tasarımını gerçekleştiren Mimar Mongeri tarafından yapılmışlardır. İzmir şubesi binası, mimarı bilinmemekle birlikte, özellikle cumbalı cephe düzeniyle diğer yapılardan farklılık göstermektedir. Ancak İzmir ve Kütahya binaları arasında oldukça benzer bir cephe düzeni vardır. İzmir binası üç katlı ve cumbalı olmasına karşın, kullanılan pencere biçimleri, sütunçeler ve sütun başlığı niteliğindeki süslemeler her iki yapının ortak özellikleridir (Şekil 5.5). Aynı mimarın eseri olan yapılar ise çok fazla benzerlik taşımamaktadır. Belirtilebilecek ortak unsurlar, sözkonusu üç yapıda da lojman katı bulunması ile basık kemerli ve düz pencerelerin kullanılmasıyla sınırlıdır. Yapılarda rasyonel çözümlerle birlikte batı etkisinde yalnlık göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, bankanın aynı mimarın tasarımıyla gerçekleştirilen Adana (Şekil 3.10), Eskişehir binalarıyla Kütahya binası arasında benzerlikler bulunmaktadır.

5.2. Banka Yapılarının Mimari Değerlendirmesi

Dönem mimarisiyle bağlantılı olarak ele alınan karşılaştırmalı inceleme, yapıların çoğunluğunda yalın çizgilerin hakim olduğunu göstermiştir. Önceden belirtildiği üzere, binaların inşa tarihleri 1930'lara yaklaşmaktadır. Bu yıllar, ulusal mimarlık akımının etkisini kaybettiği bir sürece işaret etmekte olup, modernizmin yapılara farklı biçimlerde yansımaları da ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan yapılar içinde ilk olarak inşa edilmiş İş Bankası İzmir şube binası, 1925 yılına tarihlenmekle birlikte elde edilen tek fotoğraf yapı cephesinin süslemeden arındırılmış bir düzene sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bir yıl kadar kısa süre sonrasında yakın parselde yapılan Osmanlı Bankası şubesi ise, yapılar arasındaki en bezemeli banka binasıdır.

Yapılan çalışma, süregelen mimarlık akımının farklı mimarlarca yorumlanması dolayısıyla ortaya çıkan çeşitliliği göstermektedir. Bu sebeple, yapıları inşa tarihlerine, buldukları illere göre sınıflandırmak yeterli kalmamaktadır. Her ne kadar Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat Tek öncülüğünde ilerleyen mimarlık dönemi, sözü edilen mimarlarca uzun bir sürece yayılmışsa da, aynı dönem içerisinde özellikle büyük kentlerde yabancı mimarların etkisi de yadsınmamaktadır. Bununla birlikte, mimarlık akımının ülke yönetimi tarafından da benimsendiği dönemde özellikle kamu yapılarıyla yaygınlaştırıldığı da görülmektedir. Dolayısıyla, ulusal bankacılığın yeni gelişmekte olduğu bir süreçte, yabancı sermayenin gücünün mimarlığa etkisi de ortaya çıkmaktadır. İzmir'deki T.E.B. binası bu bağlamda bir örnektir. Mimarı bilinmemekle birlikte, İtalyan Bankası için yapılan bina tasarımının aynı ülkenin bir mimarı tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

Çalışmanın öncelikli amacı, Ege Bölgesindeki tarihi banka yapılarının belirlenmesi ve mimari incelenmesi olmuştur. Ayrıca yapılan karşılaştırmalı değerlendirmeler, dönem mimarisi ve mimarları ile bankacılığın gelişimine dayanan bir sürecin bölgedeki yansımaları göstermektedir.

BÖLÜM 6

ÖNERİLER VE SONUÇLAR

6.1. Tarihi Banka Yapılarının Korunmasına Yönelik Öneriler

Çalışmada ele alınan tarihi banka yapılarının tümünde günümüze dek uzanan süreçte yapılan değişikliklerin özellikle iç mekanda gerçekleştirildiği, önceki bölümlerde belirtilmiştir. Yapı cephelerinin genelde olduğu gibi korunduğu görülmektedir.

İncelenen banka yapılarının günümüze dek korunmasını sağlayan başlıca etken, kullanımlarındaki sürekliliktir. Bu sayede binaların bakım ve onarımları gerçekleştirilmekte, zamanın ve dış etkenlerin zararı ortadan kaldırılmaktadır. Ancak yapıların özgün niteliklerini kaybetmesindeki en belirgin etkenlerden biri de, sözkonusu uygulamalardaki yanlışlıklardır. Korunması gerekli tüm tarihi yapılar için geçerli olan bu sorun, ancak yapıların detaylı analizlerinin yapılmasıyla ortadan kalkmaktadır.

Tarihi yapılara ilişkin restorasyon projesi hazırlanması için gerekli tüm aşamaların incelenen banka yapılarında da uygulanması özgün niteliklerinin sürekliliği için önem taşımaktadır. Öncelikle yapının mevcut durumunun belgelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla hazırlanan rölöve çizimleri, fotoğraf, video gibi tekniklerle desteklenmelidir. Aynı zamanda yapının daha detaylı tanınmasına yönelik tarihçe, estetik ve teknik özellikler ile yasal statü de incelenmelidir (Ahunbay, 1996). Bu çalışmalar, restitüsyon projelerinin kaynağını oluşturmakla birlikte, restorasyon projesinde sunulacak önerilere de ışık tutmaktadır.

Anıtların korunmasına yönelik uluslararası nitelikteki Venedik Tüzüğü, yapıların estetik özelliklerinin yanısıra tarihi belge nitelikleriyle ele alınması gerekliliğini

ortaya koymaktadır. Tüzüğün dokuzuncu maddesi ise onarımı şu şekilde tanımlamaktadır:

Onarım uzmanlık gerektiren bir iştir. Amacı, anıtın estetik ve tarihi değerini korumak ve ortaya çıkarmaktır. Onarım kendine temel olarak aldığı özgün malzeme ile güvenilir belgelere saygıyla bağlıdır. Faraziyenin başladığı yerde onarım durmalıdır; yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyondan farkı anlaşılabilmesi ve gününün damgasını taşımalıdır. Herhangi bir onarım işine başlamadan önce ve bittikten sonra, anıtın arkeolojik ve tarihi bir incelemesi yapılmalıdır (Ahunbay, 1996, s.150'den, Venedik Tüzüğü madde 9).

Ege Bölgesi'nde belirlenen on tarihi banka yapısının özgün niteliklerinin sürekliliği için belirtilen çalışmaların titizlikle uygulanması gerekmektedir. Ancak mevcut durumları incelendiğinde, yapıların birtakım özelliklerinin kaybolduğu görülmektedir. Genel olarak döşeme kaplama malzemelerinin ve doğramaların niteliksiz elemanlarla yenilenmesi, resim ve fresklerin kaldırılması, kalıcı ek mekan tasarımları, tavan – döşeme seviyelerinin değiştirilmesi şeklinde yapılan uygulamalar, yapıların cephe düzeninde korunan tarihsel öğelerin iç mekandaki sürekliliğini ortadan kaldırmaktadır.

Tarihi banka yapılarının plan bazında sürekli değişim içinde olmalarının nedeni, bankacılık faaliyetlerindeki gelişimlere dayanan farklı mekan gereksinimleridir. İncelenen yapılarda, bankacılık işlemlerinin çoğunlukla zemin katla sınırlandırıldığı belirlenmiştir. 1910-1930 yılları arasında, ulusal bankacılığın yeni gelişen bir sektör olduğu gözönüne alındığında, tasarımların müşteri holü, bankolar ve birkaç çalışma odasını kapsaması da olağan görünmektedir. Benzer biçimde, lojman katı olarak tasarlanan bölümlerin günümüzde incelenen yapılardan yalnızca birinde aynı işlevini sürdürüyor olması da sözü edilen sürecin bir sonucudur. Ancak belirtilmesi gereken bir unsur, sözkonusu binanın yapıldığı tarihte Ziraat Bankası'nın Manisa merkez şubesi olarak tasarlanmasına karşın günümüzde yalnızca Zirai Krediler işlemlerine yönelik çalışmasıdır. Yapının karşı parselinde yer alan çok katlı yapı ise, bugünkü

merkez şube binasıdır. Günümüzdeki bankacılık sistemi ise, birçok farklı departmanı ve servis birimini içermektedir. Bu nedenle, incelenen tarihi banka yapılarının, herhangi bir banka şubesinin mevcut ihtiyaçlarını karşılayacak plan şemasına sahip olmadığı belirtilebilir.

Müşteri holü, hizmet bankoları ve çalışma odaları günümüzde de banka şubelerinin zemin kat plan şemasını oluşturmaktadır. Tarihi banka yapılarında müşteri salonlarının özgün durumuyla yeterliliğini koruduğu, ancak yan işlevleri içeren mekanlarda çok yönlü değişiklikler yapıldığı gözlenmektedir. Tarihi banka yapılarında geniş ve yüksek tasarlanmış olan mekanlar, günümüzde çok bölmeli, asma katlı odalara dönüşmektedir. Bu bağlamda, yapıların özgün plan şemasının korunmasına yönelik temel öneri, uygulamalarda sökülebilir nitelikte paneller kullanılması olarak biçimlenmektedir. Kullanılacak malzemenin yapı elemanlarıyla ve genel görünümüyle uyum sağlaması, ancak eklendiği zamanın farklılığını yansıtması da önem taşımaktadır. Yanısıra, özgün iç mekan süsleme öğeleri ve yapı elemanları, iyileştirme çalışmaları doğrultusunda tarihi nitelikleriyle korunmalıdır.

Günümüz bankacılığının tümüyle bilgisayar teknolojisine dayanması, yeni yapı tasarımlarının yanısıra, tarihi banka yapılarının restorasyon uygulamalarını da etkileyen esas unsurdur. Bilgisayar ağları üzerine kurulu data sistemleri, modern banka mimarisinde çoğunlukla yükseltilmiş döşeme içine yerleştirilmektedir (Temizcan, 2001). Eski yapıların konservasyonunda döşeme kotlarının ve kaplama malzemelerinin değiştirilmesi, genel olarak bu etkenden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, binaların klimatizasyonu da uygulamaların başlıca amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, tarihi yapılarda kurulacak sistemlerde, yapıya en az düzeyde müdahale edilebilmesi için, teknolojinin olanaklarının zorlanması da gerekmektedir.

Çalışmanın kapsadığı dönemin banka mimarisinde, ağır malzemeler ve klasik üsluplar bankaların gücünü simgelemektedirken, bu anlayış günümüzde şeffaflık ve modernizmle kendini göstermektedir. Benzer uygulamanın tarihi yapıların iç mekanlarında kullanılmak istenmesi, önceden belirtilen koruma sorununu ortaya çıkarmaktadır. Modern malzemenin ve günümüz teknolojisinin onarımda

kullanılması, restorasyon sürecinin kaçınılmaz bir getirisidir. Ancak, özgün görünümün etkisini indirgememek, aksine ön plana çıkarmak onarımın başlıca hedefleri arasında yerini korumalıdır. Dolayısıyla öncelikli gereklilik, kullanıcılar ve onarım ekibi tarafından bu konuda duyarlı ve bilinçli çabanın ortaya koyulmasıdır.

6.2. Sonuçlar

Tarihi eser niteliği taşıyan, korunması gerekli tüm kültürel varlıklar günümüz koşullarında incelendiğinde, özellikle işlevsel nitelikleri açısından yenilenmek ve modernize edilmek durumundadır. Çalışma kapsamında ele alınan tarihi banka yapıları da, teknolojik gelişmeler ve bankacılık faaliyetlerindeki değişimler gözönüne alınarak değerlendirilmelidir.

Günümüzde, metropolleşen İstanbul'a taşınan banka genel müdürlükleri, Levent ve Maslak semtlerinde prestij kaygısıyla, tüm görkemleriyle yükselen gökdelenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, bankaların şube binalarında kurumsal simgeler ön plandır. Herhangi bir bankanın farklı şehirlerdeki şube yapıları, gerek cephe düzeni gerekse iç mekan tasarımlarında ortak mimari öğeler barındırmaktadır.

Sektördeki yenilikler, banka binalarının geniş perspektiflerde biçimlenmesine neden olurken, İnternet ve telefon üzerinden hizmet sunmaya yönelik bir gelişim gösteren bankacılık sistemi, şube sayılarının azalması ve küçülmesi yolunda ilerlemektedir. Bu süreç, banka mimarisinde ve faaliyetlerinde bir geçiş evresi olarak yorumlanmaktadır (Temizcan, 2001).

Restorasyon uygulamalarında öncelikli hedef, yapının özgün niteliklerini bozmayan uygun işlevin ortaya koyulmasıdır. İncelenen yapılarda ise, işlev değişikliği olmamakla birlikte, sözü edilen sebepler ve benzer unsurlar, restorasyon çalışmalarında "fonksiyonun kılıfa uymaması" (Temizcan, 2001) gibi önemli bir sorunu yaratmaktadır. Dolayısıyla, günümüzde az sayıda olan tarihi banka yapılarının özgün nitelikleriyle korunması yolunda farklı sistemler geliştirilmesi de

olanaklıdır. Ankara, Ulus Ziraat Bankası binasının günümüzde müze işleviyle kullanılması bu bağlamda nitelikli bir örnektir.

Tarihi ve kültürel eserlerin korunmasına yönelik çalışmaların kurumlar tarafından da özenle ele alınması, banka yapılarının özgün değerlerinin sürekliliği için temel gereksinimdir.

İncelenen on banka yapısı, Cumhuriyet Dönemi'ne geçiş evresinde gelişen ve sonrasına yayılan mimarlık akımıyla biçimlenmiş olup, buldukları il içerisinde geçmişi ve ait oldukları kurumu temsil eden odak yapılar niteliğindedirler. Tarihi eserlerin korunması sözü edilen tüm sebeplerle birlikte, 'simge' olma özelliklerini yitirmemeleri açısından da önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Afyon İl Yıllığı 1973. (1973). Ankara: Mars Matbaası.
- Ahunbay, Z. (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul: YEM Yayın.
- Aksakal, B. (1986). Anılarda Manisa. Manisa: Manisa Turizm Derneği Yayını.
- Alpaslan, M. (1998). Tarihsel Bir Mekanda Çağdaş Yaşama Geçiş: 'Akaretler Sıraevleri'. Tasarım, 85, 106-110
- Alsaç, Ü. (1976). Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Alsaç, Ü. (1992). Türk Mimarlığı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alsaç, Ü. (1973). Türk Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki Evrimi. Mimarlık, 11-12, 12-25
- Arel, A. (1975). 18. yy Osmanlı Mimarisinde Batılılaşma Süreci. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Artun, T. (1980). Türkiye'de Bankacılık. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Aslanapa, O. (1984). Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aslanapa, O. (1971). Turkish Art and Architecture. NY: Praeger.
- Aslanoğlu, İ. (1980). Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı. Ankara: ODTÜ.
- Aydın İl Yıllığı 1973. (1973) İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Batur, A. (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. 1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı. İstanbul: Türkiye İş Bankası-Tarih Vakfı Yayını.
- Cumhuriyetin On Senelik Sanat Hayatı. (1933). Arkitekt, 263-264
- Berber, E. (1998). İzmir 1920, Yunanistan Rehberinden İşgal Altındaki Bir Kentin Öyküsü. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Berkes, N. (1969-1970). 100 Soruda Türkiye İktisat Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Cevizoğlu, H. (1996). Aydın İli Konut Mimarisi ve Aydın Evlerinin Cephelerinde Kullanılan Süsleme Elemanlarının Antik Çağ Mimarisi İle Karşılaştırılması. Aydın: Mimarlar Odası Aydın Temsilciliği Kültürel Yayınlar Dizisi 1.

- Çetintaş, S. (1944). Mimar Kemalettin, Mesleği ve Sanat Ülküsü. Güzel Sanatlar Dergisi, 5, 160-173
- Çetintaş, S. (1948). Cumhuriyet Yapıcılığı Milli Geleneklere Dayanmalıdır. Mimarlık, 3, 27
- Demirel, Y.R. (1942). Vedat Tek. Arkitekt, 9-10, 231-234
- Demiriz, Y. (1979). Osmanlı Mimarisinde Süsleme. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Denel, S. (1982). Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Denizli İl Yıllığı 1973. (1973) Ankara: Mars Matbaası.
- Ekinci, O. (1985). Yaşayan Muğla. İstanbul: Numune Mücellithanesi.
- Eldem, S. H. (1973). Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. Mimarlık, 11-12, 5-11
- Eldem, E. (1997). 135 Yıllık Bir Hazine - Osmanlı Bankası Arşivinde Tarihten İzler. İstanbul: Osmanlı Bankası Yayını.
- Eldem, E. (1999). Osmanlı Bankası Tarihi. İstanbul: Osmanlı Bankası Yayını.
- Ergin, A. T. (1994). T.C. Ziraat Bankası Karaköy İstanbul Hizmet Binası Restorasyon Projesi. Yüksek Lisans Tezi. İTÜ.
- Erkan, H. (1993). Milli Aydın Bankası T.A.Ş – Tarıbank Tarihi. İzmir: Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı.
- Ersen, A. (1986). Erken Osmanlı Mimarisinde Cephe Biçim Düzenleri ve Bizans Etkilerinin Niteliği. İstanbul: İTÜ Yayınları.
- Goodwin, G. (1971). A History of Ottoman Architecture. London: Thames and Hudson Ltd.
- Gökbel, A. & Şölen, H. (1936). Aydın İli Tarihi. Aydın: Ahmed İhsan Basımevi Ltd.
- Gürel, S. (1984). Cumhuriyet Döneminde Manisa Kent Monografisi. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Gürsoy, M. (1993). Tarihi Ekonomisi ve İnsanları ile Bizim İzmirimiz. İzmir: Ege Üniversitesi Güçlendirme Vakfı.
- Hazar, N. (1986). T.C. Ziraat Bankası 1863-1983. Ankara: T.C. Ziraat Bankası.
- İzmir İl Yıllığı 1967. (1969) İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.
- Kadri, H. (1933). Kütahya'da Cumhuriyet'in On Yılı. Kütahya: Vilayet Matbaası.

- Kazgan, H. (1997). Osmanlıdan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayını.
- Kütahya İl Yıllığı. (1967). Kütahya: Kütahya Valiliği.
- Manisa İl Yıllığı 1967. (1968). İzmir: Ticaret Matbaacılık T.A.Ş.
- Mimar Behçet ve Bedrettin. (1933). Türk İnkılap Mimarisi. Arkitekt, 265-266
- Mimar Behçet ve Bedrettin. (1933). Mimarlıkta İnkılap. Arkitekt, 245-247
- Mimar Macaroğlu Sami. (1933). Bugünkü Türk Mimarı ve Vazifeleri. Arkitekt, 97-98
- Mimar Nihat. (1933). Mimar Kemalettin ve Eserleri. Arkitekt, 19-21
- Mülayim, S. (1982). Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Ökçün, G. (1975). Türkiye İktisat Tarihi Semineri (Metinler-Tartışmalar). 1909-1930 Yılları Arasında A.Ş. Olarak Kurulan Bankalar. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Onat, N. (1992). İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Yapıları. Ege Mimarlık, 2, 63-66
- Öney, G. (1988). Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Özkan, S. (1973). Mimar Vedat Tek (1873-1942). Mimarlık, 11-12, 45-51
- Serçe, E. (2000). İzmir 1905. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını.
- Sey, Y. (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi. İstanbul: Türkiye İş Bankası-Tarih Vakfı Yayını.
- Sıkıçakar, A. (1991). I.Ulusal Mimarlık Dönemi Giriş Cepheleri Analizi. Yüksek Lisans Tezi. İTÜ.
- Silier, O. (1975). Türkiye İktisat Tarihi Semineri (Metinler-Tartışmalar). 1920'lerde Türkiye'de Milli Bankacılığın Genel Görünümü. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Söylemezoğlu, H. K. (1978). Mimar Kemalettin. Arkitekt, 369
- Sözen, M. (1984). Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Sözen, M. (1975). Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- Sözen, M. & Tapan, M. (1973). 50 Yılın Türk Mimarisi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- T.C. Ziraat Bankası. (1963) Yüz Yıllık Teşkilatlı Zirai Kredi 1863-1963. Ankara: Ziraat Bankası.
- T.C. Ziraat Bankası. (1973) Cumhuriyetimizin 50. Yılında T.C. Ziraat Bankası 1923-1973. Ankara: Ziraat Bankası.
- Tekeli, İ. (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. İstanbul: Türkiye İş Bankası-Tarih Vakfı Yayını.
- Tekeli, İ. & İlkin, S.(1983) T.C. Merkez Bankası. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, İ. & İlkin, S. (1977). Mimar Kemalettin’in Yazdıkları. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.
- Temizcan, N. (2001, 22 Ocak). (Kişisel görüşme).
- Tezel, Y. S. (1982). Cumhuriyet Dönemi’nin İktisadi Tarihi 1923-1950. Ankara: Yurt Yayıncılık.
- Toprak, Z. (1986). Türkiye’de Milli İktisat. Ankara: Yurt Yayınları.
- Tuğlacı, P. (1981). Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Süreci ve Balyan Ailesi. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- Tümer, G. (1998) Cumhuriyet Dönemi’nde Yabancı Mimarlar Sorunu. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları.
- Ünsal, B. (1970). Turkish Islamic Architecture (In Seljuk and Ottoman Times, 1071-1923). London: Alec Tiranti.
- Yavi, E. (1995). Manisa. Manisa: Manisa Valiliği.
- Yavuz, Y. (1981). Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Yavuz, Y. (1981). Mimar Kemalettin Bey. ODTÜ Mimarlık Dergisi, 7/1, 53-76
- Yüzgün, A. (1982). Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılık Sistemi. İstanbul: Der Yayınları.
- Yüzgün, A. (1983). Türk Bankacılığının Tarihsel Gelişimi. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları.

Web siteleri:

<http://www.balikesir.gov.tr>

<http://www.isbank.com.tr>

<http://www.izmir.gov.tr>

<http://www.kutahya.gov.tr>

<http://www.manisa.gov.tr>

<http://www.osmanli.com.tr>

<http://www.tarisbank.com.tr>

<http://www.tbb.org.tr>

<http://www.teb.com.tr>

<http://www.ziraat.com.tr>

<http://www.vakifbank.com.tr>

<http://www.yasarbank.com.tr>

EK I:**PROJE KAYNAKLARI**

I: Doç.Dr. E. A. Levi, Öğr. Gör. D. Orhun, Ar. Gör. Ö. Arıtan, Ar. Gör. B. Yıldırım yönetimindeki D.E.Ü. Mimarlık Bölümü lisans rölöve çalışması. (1998).

II: İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğü.

III: Ziraat Bankası İzmir Bölge Müdürlüğü, İnşaat Emlak Müdürlüğü.

IV: Birlik İnşaat Ltd. Şti.

V: İş Bankası Ege I. Bölge Müdürlüğü, İnşaat Emlak Servisi.

VI: Ziraat Bankası İnşaat Emlak Genel Müdürlüğü.

VII: İş Bankası Ege III. Bölge Müdürlüğü, İnşaat Emlak Servisi.